

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Paul Alvre

MORFOLOOGILIS-HÄÄLIKULOOLINE UURIMUS SOOME KEELE MITMUSE-
TUVE MOODUSTAMISEST VÕRRELDUNA SUGULASKEELTEGA

V ä i t e k i r i

filoloogiakandideadi teadusliku kraadi

taotlemiseks

Tartu 1965

MORFOLOGIS-KÄNNEHISTORIALLINEN TUTKIMUS MONIKKOVARTALON
MUODOSTUKSESTA SUOMESSA VERRATTUNA SUKUKIELIIN

P a u l A l v r e

Tartto 1965

Alkusanat

Itämerensuomalaisten kielten monikkevartalon muodostus alkoi kiinnostaa allekirjoittanutta hänen laatiessaan vuosina 1944 - 1945 tästä aiheesta tutkimuskoetta filosofian kandidaatin tutkintoa varten. Laajahkon tutkimuskokeen valmistuttua opettajani professorit Lauri Kettunen ja Martti Rapola suositelivat sen täydentämistä vanhan kirjakielen aineksilla, jotta sen voisi julkaista akateemisena väitöskirjana. Seuraavana kahdena vuotena pääsinkin melko pitkälle, sillä olin suorittanut kaiken muun filosofian tohtorin tutkintoa varten vaadittavan oppimäärän paitsi asiaankuuluvaa, painettua väitöskirjaa. Sekin oli valmistumaisillaan, mutta ulkonaiset olosuhteet tekivät tyhjäksi tämän suunnitelman pikaisen toteuttamisen.

Vuosina 1948 - 1960 olen ollut keskeytyksettä koulutyöhön kiinnitettynä.

Kun v. 1961 ryhdyin akateemikko Paul Aristen kehotuksesta tieteelliseen työhön, selvisi, että väitöskirja, josta oli säilynyt vain muutamia osia, on kirjoitettava miltei kokonaan uudestaan. Uutta aineistoakin oli kerättävä, joten työ näytti muodostuvan runsaasti aikaa ja voimia kysyväksi tehtäväksi.

Kaksikymmentä vuotta sitten aloitetun työn nyt päättyessä tunnen vilpittöntä kiitollisuutta kaikkia niitä henkilöitä ja laitoksia kohtaan, jotka tavalla tai toisella ovat sitä edistäneet. Opettajani Martti Rapola, edesmenneet Lauri Kettunen ja

Y. H. Toivonen ovat innostavalla opetuksellaan ja aina osoittamallaan suurella myötämielisyydellä herättäneet minussa todellista kiinnostusta suomen kieltä ja sen sukukieliä kohtaan. Heidän ansiota pääasiassa on, että tulin tähän suurimittaiseen työhön ryhtyneeksi. Aiheen valinnassa ja tutkimuksen suunnittelussa on ohjeita ja neuvoja antanut hyvä ystäväni professori Lauri Kettunen-vainaja, joka osoittaen aina suurta harrastusta työtäni kohtaan innosti ja piti vireillä ajatusta sen loppuun suorittamisesta silloinkin, kun se jo näytti jäävän keskeneräiseksi.

Kiitollisena mainitsen myös, että professorit Pertti Virtaranta, Lauri Posti ja Erkki Itkonen, samoin Suomalais-ugrilainen Seura, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura sekä Helsingin Yliopisto ovat lähettäneet minulle runsaasti tarpeellista kirjallisuutta, mikä on jouduttanut työni edistymistä.

Mieluinen velvollisuuteni on lausua parhaat kiitokseni Helsingin Yliopistolta ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralta tutkimustyötäni varten saamistani apurahoista, jotka ovat helpottaneet väitöskirjani edistymistä sen alkuvaiheissa.

Paul Alvro

Tutkimustehtävä, -aineisto ja -menetelmä

1. Itämerensuomalaisten kielten monikkovartalon muodostus sinänsä ei tähän asti vielä kertaskaan ole ollut tieteellisen monografian kohteena. Monet tutkijat ovat kuitenkin sitä muita tehtäviä käsitellessään kosketelleet. Näistä ovat ennen muuta mainittavat itämerensuomalaisten kielten äännehistorioiden laatijat L. Kettunen, L. Posti, A. Sovijärvi, E.A. Tunkelo, A. Turunen, V. Ruoppila, J. Mägiste ym., jotka pätevissä tutkimuksissaan ovat ratkaisseet myös monikkomuotojen alalle kuuluvia ongelmia. Aineistoa ja runsaasti varteenotettavia tietoja on kertynyt A. Penttilän, M. Rapolan, P. Virtarannan, P. Aristen, A. Kaskin, A. Saaresten ym. suomen ja eestin nykykieltä, vanhaa kirjakieltä ja murteita käsittelevistä teoksista. Pronominien monikkovartalon tarkastelussa on huomattavalta osalta turvauduttu H. Ojansuun tutkimustuloksiin. i-monikon alkuperän selvittämisessä ovat taas tutkimusta hedelmöittäneet P. Ravilan ja D.V. Bubrichin huomionarvoiset saavutukset.

Käsillä olevassa tutkimuksessa, joka ensi sijassa pyytää olla itämerensuomalaisten kielten monikkomuotojen morfologinen esitys, ei luonnollisestikaan ole voitu tyytyä äännehistorioiden varsin yksipuolisiin tuloksiin. Mahdollisimman useiden tavutustyyppien esillesaamiseksi eri kielissä, murteistoissa ja murteissa on aineiston keruussa turvauduttu kaikkeen mahdolliseen: äännehistorialliseen kirjallisuuteen, erilaisiin tutkimuksiin ja tutkielmiin, kielioppeihin, murreteksteihin, vanhan

kirjakielen muistomerkkeihin, opinnäytteisiin, arkistomateriaaliin, eri tutkijoiden ystävällisesti käytettäväkseni luovutamiin muistiinpanoihin sekä itse keräämiini aineskokoelmiin. Eri kielistä kerätty aineisto on jonkun verran epätasaista sekä täydellisyyteen, tarkkuuteen että luovutettavuuteen nähden, mutta se osoittautuu riittäväksi yksityiskohtaisen kuvan luomiseksi monikkomuotojen kehityksestä itämerensuomalaisissa kielissä. Kun erittäin runsaasti on kertynyt aineistoa suomesta ja eestistä, joiden monipuolisen murreaineiston lisäksi on tarkastelun kohteena myös kirjakielen nykyinen ja aikaisempi edustus, osoittautuu tutkimustehtävän rajoitus sikäli välttämättömäksi, että ensimmäisenä jaksena käsitellään varsinaisesti vain yksitavuisten nominien monikkovartalon muodostus ja suomen monikkomuotojen edustustavat. Karjalan, inkerin, vepsän sekä eteläryhmän kielten kaksi- ja useampitavuisten nominien monikkotaiutus otetaan käsiteltäväksi erikseen suunnitteilla olevassa erikoistutkimuksessa.

Vaikka siis aineistoa taiutusopin tutkimiseen on jo aika ja sitten riittävästi tarjolla, ei se sanottavammin ole kiinnittänyt tutkijoiden huomiota. Kun muilla aloilla on edistetty varsin pitkälle, ei itämerensuomalaisten eikä kaukaisempienkaan sukukielten taiutusoppi ole saanut osakseen ainoatakaan laajaa erikoistutkimusta. E.N. Setälästä alkaen on suunnannut nuori kielitieteenme melkein koko käytettävissä olevan energiansa läännehistoriallisten seikkojen tutkimiseen, joten muoto-opin ja lauseopin tutkimus on jäänyt pakostakin perin vähälle huomiolle. Tästä kokonaisnäkömyksen puutteesta on nuorgrammaattista tutkimussuuntaa syystä moitittu, vaikka toisaalta onkin myönnettävä, että juuri sillä alalla on kielitiede kypsyttänyt

varminmat menetelmänsä.

Kielitiede yhteiskuntatieteenä on luonteeltaan historiallinen ja tämän mukainen on oltava myös kielitieteen tutkimisen perusmetodin. Kuitenkin se teoreettinen pohja, jolle kielihistoriallinen tutkimus huomattavaksi osaksi rakentaa, ei ole niin luja, ettei se vaatisi jatkuvaa tarkkailua. On näet pantava merkille sekin tosiasia, ettei kielen äänteellinen puoli ole nuorgrammaatikkojen tavoin kuvattavissa aukottamana systeeminä, jossa eräistä pääsäännöistä voitaisiin kaikki muu johdtaa. Pingottunut kaavamaisuus onkin luonteenomainen äännehistorioille, joiden valmiisiin kaavoihin ajatellaan äänneaineiston luontevasti ryhmittyvän. Kun äännelakien tapaista säännönmukaisuutta ei ole havaittavissa muoto-opin puolella, käy ymmärrettäväksi, miksi se on saanut niin vähän huomiota osakseen.

Äännelakien tai tarkemmin sanoen tietyissä rajoissa tapahtuvan säännönmukaisen äännekehityksen olemassaoloa ei kuitenkaan kukaan tutkija voi kieltää, vaikka nykyisin lieneekin vallitsevana käsityksenä, että säännöllisten äänteenmuutosten ohella saattaa esiintyä myös säännöttömiä, jotka noudattamalla nuorgrammaatikkojen kantakielen äänne-edustusta lähtökohtana pitävää tarkastelutapaa jäävät vaille selitystä. Mutta kun pidämme silmällä sitä, että kielen äännteet ovat kaikissa kehitysvaiheissaan osia kokonaisuudessa, joka voi tarpeen tullen ohjailta yksityisten jäsentensä muutoksia, osoittautuvat poikkeuksellisetkin äännekehitykset tarkoituksenmukaisiksi.

Muoto-opin ilmiöiden lainmukaisuus ei aina ole yhtä helpposti todettavissa, mutta luonnontieteiden tapaisiin eksakteihin totuuskäsitteisiin tässä tuskin koskaan päästäänkään. Sitä paitsi on huomattava osa muoto-opinkin yksityiskohtia selitettävissä

äännehistoriallisen tutkimuksen vakiintuneita menetelmiä noudattamalla.

Itämerensuomalaisten kielten monikkovartalon muodostusta voi lingvistisin menetelmin seurata melkein sen syntymähetkestä nykypäiviin asti. Historiallis-vertailevan metodin avulla voimme nykyään tavattavien muotojen pohjalta rekonstruoida eri vartaloiden kantasuomalaiset alkutyypit, jotka tietenkin ovat pelkkiä symboleja, todennäköisyyskäsitteitä, mutta aineiston järjestelyssä ja systemaattisessa käsittelyssä on niistä huomattavaa hyötyä ja käytännöllistä mukavuutta. Mitä yleensäkin todennäköisyyskäsitteisiin tulee, on niihin suhtauduttava melkein kuin totuuksiin, sillä kielenhistoriassa emme todennäköisyyttä pidemmälle pääsekään. Kuitenkin saattaa todennäköisyys olla niin suuri, että kaikki tutkijat hyväksyvät ne kiistattomiksi totuuksiksi. Äännehistorian totuudet ovat vankkoja saavutuksia, joiden varaan muoto-opillisetkin tutkimukset on rakennettava.

Strukturalistisin menetelmin voi saavuttaa jonkin kieli-
muodon hyvinkin yksityiskohtaisen kuvauksen, mutta eri kielten muoto-opin diakroniseen käsittelyyn se nähdäkseni nykyisin menetelmin vielä ei kykene. Ainakin silloin kun haluamme saada selville asianomaisten ilmiöiden kehityksen syyt, mikä sinänsä on hyvin tärkeä tieteellinen tehtävä, on vertailevassa tutkimuksessa edelleenkin turvauduttava historialliseen käsittelytapaan. Historioivan kielitieteemme tutkimussuuntaa olisi vain sikäli muutettava, että päähuomio kohdistettaisiin äänne^eseikkojen sijasta muoto- ja lauseoppiin, jotta voitaisiin ryhtyä itämerensuomalaisten ja kaukaisempien^{kin} sukukielten vertailevien kielioppien laatimiseen, minkä tehtävän luulisi kuuluvan nyky-

polvemme tutkijoiden velvollisuuksiin.

Muoto- ja lauseopin vertailevassa tutkimuksessa ollaan vielä, tunnustettakoon tämäkin tosiasia, suureksi osaksi keräily- ja systematisointiasteella. Tätä vaihetta emme kuitenkaan voi vielä kutsua varsinaiseksi tieteeksi, sillä minkä tahansa tieteenhaaran kaksi suurta tehtävää ovat: selittää ilmiöitä ja ennustaa niiden tulevaa kehityskulkua. Tiede, joka pysähtyy aineiston keräilyyn ja sen deskriptiivisen kuvauksen asteelle, on voimaton selittämään tutkimiansa ilmiöiden alkuperää, niiden "syntyjä syviä". Vasta kehityksen yleisten lainmukaisuuksien ja eri ilmiöiden suppeidenkin lakien keksiminen avaa mahdollisuuden tieteelliseen ennustamiseen. Tutkimustehtävän tähän puoleen, jolla on suuri käytännöllinen merkitys varsinkin kirjakielten kehityksen hallitsemisen ja ohjaamisen kannalta, ei juuri nimeksikään ole kiinnitetty huomiota. Vaikka siis käytännöllisiä päämääriä on pidettävä silmällä jo itse teeman valinnassa, saattaa toisaalta pyrkimys ahtaaseen käytännöllisyyteen osoittautua tieteelle vahingolliseksi, sillä tieteellisen tiedon määrän on aina oltava valtavasti suurempi kuin se, jota käytännössä sovelletaan.

Kun jokainen tiede elää ja rakentaa luontevimmin perintensä turvin, olisi uusia mutkikkaita menetelmiä varottava, sillä mutkikas metodi johtaa mutkikkaisiin tuloksiin, mikä ei suinkaan ole toivottavaa. Muoto-opillisten seikkojen tutkimisessa joudutaan nähdäkseni pakostakin turvautumaan äännehistorioiden kypsyttämiin menetelmiin, sillä morfologinen puoli ei usein foneettisesta jyrkästi eroakaan; ainakin ovat ilmiöt siinä määrin toisiinsa kietoutuneina, että morfologinen tarkastelu edellyttää samalla äänneseikkojen yksityiskohtaista erittelyä.

Käsittelyn alaisesta monikkovartalon muodostuksesta voi mainita useita tapauksia, joiden tieteellinen erittely on mahdollinen vain historiallis-vertailevan menetelmän avulla. Niinpä eri paikoin suomen murteissa päättyy monikkovartalo i:hin, jonka pätevä selitys kunkin murreryhmän (jopa kunkin sanavartalon ja painoaseman) kohdalla riippuu lähinnä äännehistoriallisten tekijöiden yksityiskohtaisesta varteenottamisesta. i-vartaloissa saattaa i olla peräisin *ii:stä (pE pappilla), muissa vartaloissa i-vartaloisten monikkomuotojen analogiassa (pE vähistä), mutta mahdollinen on myös *xi > i (sata härrillä) ja loppuheiton johdosta tapahtunut sijaispidennys (hE silmäl). Sitä pait- si voi taivutus kuvastaa vahvavartaloista i-monikkoon (vi poikil, silmist), josta etymologisesti on pidettävä erillään muutamien pohjoismurteiden geminaatioon perustuva verkkoilla-, pappilla-tyyppi. Vaikka siis useissa tapauksissa ei monikkovartalon perustyyppi olekaan muuttunut (se on edelleen i-monikollinen), on analyysissä oltava hyvin tarkka voidaksemme erottaa i-monikosta vahvavartaloisen i-monikon sellaisissakin tapauksissa kuin hE silmäl ja vi silmist. Sama on asianlaita myös muissa kielissä, esim. inkerissä, jossa ink0 kaikkii kuvastaa äännelaillisen kehityksen tulosta (< kaikkil < kaikil < kaikilla), mutta inkAL kaikkist viittaa vahvavartaloiseen i-monikkoon (< kaikkist < kaikkista < kaikista). Tämän tapaisten seikkojen luettelo ei olisi pakko rajoittaa tähän, mutta luulen niiden sellaisinaankin tarpeeksi valaiseen, miten tärkeänä edellytyksenä muoto-opilliselle tutkimukselle on äännehistoriallisten seikkojen tuntemus. Useita kieliä käsittelevässä morfologisessa detaljitutkimuksessa onkin suurimpana vaarana se asianlaite, että jos tutkija ei vaivaudu eri murteistjen

äänne-seikkojen ykityiskohtaiseen erittelyyn, ei tarpeeksi luotettaviin tuloksiin päästä. Vain täten selittyvät hairahdukset erittäin pätevienkin tutkijoiden teoksissa. Niinpä Kettunen katsoo Raudun ja Sakkolan muodon palloiks 'paloiksi' (SM III B, s. 366) edustavan vahvavartaloista i-monikkaa, jossa itse asiassa onkin kyseessä itäisille murteille luonteenomainen yleisgemmaatioilmiö. Tutkimustulosten luotettavuus saattaa näin ollen riippua, jos emme ota huomioon tutkijan henkilökohtaisia kykyjä, myös ulkonaisista tekijöistä, lähinnä aineiston järjestys- ja esitystavasta.

Mallitutkimuksena olisi kai pidettävä sellaista, jossa runsas, luotettava ja hyvin järjestetty aines itse puhuu puolestaan. Kun jokainen historiallinen tutkimus sisältää aina myös deskriptiivisen puolen, on käsillä olevassa tarkastelussa esitetty esimerkkiaineisto murrealueittain, jotta kaikki sen toisiinsa kiteytyneet ilmiöt tulisivat esiin mahdollisimman luontaisina. Tästä menettelytavasta koituu, joskaan ei välittömästi kyseiselle tutkimukselle, vielä se hyöty, että valmiiksi järjestettyä aineistoa voi käyttää hyvänä perustana morfologisiin lisäkeräyksiin mistä tahansa murreryhmästä. Asian tähän puoleen ovat aikoinaan kiinnittäneet huomioni M. Rapola ja L. Kettunen, jotka hyvin oivalsivat nuogrammaattisen suunnan laiminlyönnit muoto-opillisten ~~seikkojen~~ ainesten keruuseen nähden.

Sanavartaloittain esitettyä esimerkkiaineistoa seuraavassa analyysissä kohdistuu päähuomio vastaavan kielen eri edustustapoihin sekä niiden selittämiseen. Varsinaisen analyysin yhteydessä otetaan niinkään puheeksi kirjakielen entiset ja nykyiset muodot. Kun lähinnä diftongillisissa monikkovartaloissa sekä ns. supistumasijoissa (genetiivissä, partitiivissa, illa-

tiivissa) ovat olleet kehityssuuntaa määräämässä painosuhteet, esitetään sekä esimerkkiaineisto että analyysi sen mukaisesti ryhmitettynä. Supistumanominit käsitellään eri vartalotyyppi- en yhteydessä erikseen, kuitenkin sillä tavoin, että saapas-, mätäs-, kallis-tyyppiset sanat on liitetty e-vartaloihin, joita ne alkuaan ovatkin. Jokaisen vartalotyyppin käsittelyä seuraa lyhyt yhteenveto, josta tarvittaessa saa asiasta minimitiedot. Kun eri sanavartaloiden kehityksessä ilmenee rinnakkuutta, on jouduttu samoja asioita jossain määrin toistamaan, mutta tämä haitta on pieni verrattuna järjestelyn avulla saavutettuun etuun. Päämääränä onkin ollut, että kaikki ilmiöt (myös hyvin myöhäiset) tulisivat sekä esitetyiksi että käsitellyiksi syste- maattisesti ja johdonmukaisesti.

Morfologis-systemaattinen tarkastelutapa opettaa näkemään usean kielihistoriallisen ongelman toisin kuin ahtaasti äänne- historiallisen asennoitumisen puitteissa on mahdollista. Yh- täältä on monikkovartaloiden kehitystä suunnannut äännelaeille ominainen säännönmukaisuus runsaine analogia- ja kontaminaatio- muodostumiseen. Toisaalta ilmenee voimakas pyrkimys säilyttää vartalo yhtenäisenä kautta paradigmian. Huomattava on systeemi- pakon osuus ja tarve pitää monikkomuodot yksiköstä erillään. Uusien monikkovartalotyyppien synty onkin kaikkialla saanut al- kunsa siitä, että äännekehitys johti funktionaalisiin epäsel- vyyksiin. Monikkofunktion kannattajan pelastamiseksi on voitu turvautua vain sellaisiin toimenpiteisiin, joiden edellytykset vastaavassa murteessa sen silloisen kehityksen aikana sattuiivat olemaan tarjolla. Samoista predispositioista johtuen on kui- tenkin eri tahoilla tultu melko usein myös samoihin morfologi- siin ratkaisuihin. Niinpä eri kielissä tavattava vahvavartalo-

nen i-monikko (sm vakkoiks 'vakoiksi', rantõlt 'rannoilta', sikkoi 'sioilla'; ink sikoil 'sioilla', olkist 'oljista', kaik- kist 'kaikista'; vat jankoissa 'jaloista', nautõng 'laudoille', seppissä 'sepistä', keikkim 'kaikilla', tähtiä 'tähdistä' ym.) ja eestin runsaat genetiivipohjaiset monikkovartelotyypit (jal- GaDel - jalGaDel - jalaDel - jalGel - jalGol - jalGul 'jaloilla', seprujelle - sepru(elle) 'ystävälle' ym.) ovat morfologisia rin- nakkaisilmiöitä, vaikkei sitä niiden jyrkästi poikkeavat äänne- asut näytäkään todistavan.

Lopuksi tähdennettäköön vielä, että äännehistorioiden ta- vanomaisista menetelmistä poiketen on käsillä olevassa tutki- muksessa käytetty vertailevien päätelmien tukena myös tilastol- lisia laskelmia. Nähdäkseni olisi niihin tästä suuremmassa mää- rin turvauduttava ~~tästä~~ kaikissa morfologisissa tutkimuksissa, varsinkin suomen ja eestin kirjakielen ilmiöitä käsiteltäessä. Lähtökohdana historiallis-vertaileva menetelmä voidaan täten muoto-opin tutkimuksissa saavuttaa liittymäkohtia kielitieteen uusimpiin virtauksiin.

Samalla kun pitkin matkaa on voitu nojautua aikaisempien tutkijoiden suuriarvoiseen työhön, luulen karttuneen aineiston turvin voineeni joskus tärkeissäkin kohdin sekä täydentää että oikeista heidän tuloksiansa. Virheiden tekeminen ja virheellis- ten hypoteesien esittäminen sekä näiden oikaiseminen ja kumoa- minen kuuluu erottamattomasti tieteelliseen työhön. Tutkimus- menetelmien puutteellisuudesta johtuen on muutamissa tapauksis- sa edelleenkin mahdollinen useampi kuin yksi periaatteellinen selitysmahdollisuus, jolloin tutkijalla ei lopultakaan ole, kuten sattuvasti lienee jo huomautettu, käytettävissään mitään muuta mittaa tulostensa punnitsemiseksi kuin tervän järjen evidenssi.

Moneuden ilmaisemisesta uralilaisissa kielissä

i-monikon alkuperästä

2. Taustan luomiseksi monikkomuotojen käsittelylle itämerensuomalaisissa kielissä on syytä luoda silmäys moneudenilmaisukeinoihin kaukaisemmissa sukukielissä. Yksityiskohtaisemmin tulemme tarkastamaan lappalais-itämerensuomalaisella taholla tavattavan i:llisen obliikvitaivutuksen alkuperää.

Monikko kieliopillisena kategoriana on kaikissa kielissä syntynyt myöhemmin kuin yksikkö¹. Erityisen monikon merkin muodostuminen merkitsi kielen kehittymistä rikkaammaksi, mutta yhtä on pystytty kielellisesti erottamaan monesta niin kauan kuin on ollut ihminen, sillä moneus voitiin tuoda ilmi myös syntaktisia ja leksikaalisia keinoja käyttämällä². Uralilaisten kielten monikon tunnuksista on ilmeisesti vanhin t, jota vielä nykyisin viljellään useissa suomalais-ugrilaisissa ja samojedilaisissa kielissä. Kun t-monikon käyttö rajoittuu lähinnä monikon nominatiiviin, on katsottu t:n varhaiskantaissa suhteissa liittyneen vain predikaattiin tai ns. predikaattinomiiniin, sillä suomalais-ugrilainen lause oli yksijäseninen ja yksihuippuinen nominilause³. Sanottiin esim. suuri lintu lentävät (lintu on ns. absoluuttisessa numeruksessa), niinkuin vielä tänäpäivänä mm. tšeremississä. Kongruenssin tuloksena on -t sitten myöhemmin, kun kielessä rupesi kehittymään ero subjektin ja objektin välillä, siirtynyt predikaatista subjektiin

(> suuri linnut lentävät). On huomautettu, että tämä Ravilan teoria on parhaiten hyväksyttävissä olettamalla t:n leviämisen subjektiin tapahtuneen jo uralilaisessa kantakielessä⁴. Aivan samalla tavalla kuin subjekti on kongruoinut predikaatin kanssa, on attribuuttikin vasta verrattain myöhäisinä aikoina liittynyt pääsanansa. Näin on käynyt vain itämerensuomalaisella taholla sekä osaksi lapissakin. Kaikissa muissa suomalais-ugrilaisissa kielissä attribuutti pysyy edelleen taipumattomana pääsanansa edellä (esim. unk kis fiúk 'pienet pojat'). Alkuperäistä kantaa hyvin lähellä on myös sm sinisilmät = siniset silmät. Erikseen huomautettakoon mordvan adjektiiviattribuutista, joka muuten pysyy taipumattomana, mutta kuitenkin erittäin usein kongruoi monikon nominatiivissa olevan pääsanana kanssa (part tejtert 'hyvät tytöt'), mikä osoittanee, että itämerensuomalaisissakin kielissä on attribuutin kongruenssi pääsanansa kanssa kehittynyt omapohjaisesti (siis ilman indoeurooppalaisten kielten vaikutusta) aluksi monikon nominatiivissa ja vasta myöhemmin muissa sijoissa. Sopinee kuitenkin huomauttaa, että kongruenssin siemen on itse asiassa kylvetty sillä hetkellä, jolloin taivutus on syntynyt. Oblivisijojen alkutyypistä *tänä kotana, jossa kysymyksessä on ollut pääsanana esiintyneen pronominin kongruenssi, nykyiseen laajentuneeseen adjektiivit käsittävään kongruenssiin on tultu väliasteittain, mahdollisesti vasta ulkoisten paikallissijojen kehityttyä⁵. Vaikka uralilaiseen kantakieleen luullaan monikon lisäksi kuuluneen myös duaalin eli kaksikon, on epäiltävää, voidaanko nomineilla olettaa olleen täydellistä paradigmaa muissa numeruksissa kuin yksikössä. Tämän seikan puolesta todistaa monikon ja kaksikon paradigmojen vaillinaisuus useissa kielissä.

Ilmeiseltä näyttääkin, että Setälän selitys, jonka mukaan kantakielessä nominien taivutus tapahtui kolmessa luvussa (yksikössä, kaksikossa ja monikossa), on tarkistuksen tarpeessa⁶. Samojedissa ja obinugrilaisella taholla näyttää kaksikolla olevan kaksi vanhaa tunnusta (*k ja *n), mutta, kuten on korostanut Ariste, on otettava huomioon sekin mahdollisuus, että ostjakin ja vogulin kaksikko on tullut käytäntöön samojedikielten vaikutuksesta⁷. Lapissa, jossa ei varsinaisilla substantiiveilla ole lainkaan kaksikkoa, rajoittuu sen käyttö possessiivisuffikseihin, persoonapronomineihin ja verbien persoonamuotoihin. Ravilan mukaan edustaa lapin kaksikko uralilaisen duaalin vanhinta muotoa⁸, jolle verbitaivutuksen ja possessiivisuffiksien alalta on esitetty rudimentteina vastineita itämerensuomestakin (esim. sm murt. tulitten 'tulitte', häämmen 'häämme')⁹. Muissa suomalais-ugrilaisissa kielissä ei kaksikosta ole todettu minkäänlaisia jälkiä, joten se on niistä hävinnyt erittäin varhain tai sitä ei ole esiintynytkään.

Huomion arvoinen on Castrénin havainto, jonka mukaan kaksikko ja monikko ovat useissa samojedikielissä niin puutteelliset, että niistä varsinaisesti käytetään vain nominatiivia, kun sensijaan muissa sijoissa taivutus ei poikkea yksiköstä¹⁰. Samojedikielten tavallisena monikon tunnuksena on -t tai siitä kehittynyt katkoäänne "scharfe Aspiration (*)", esim.¹¹ samO logat (: loga) 'ketut', hait (: hai) 'silmät', edet (: ed) 'teltat'; samJu ~uda' (: ~uda) 'kädet'; samf jabe' (: jabe) 'kantapäät'; samJ lata' (: lata) 'laudat'. Ostjakkisamojedilaisilla tavataan t:n rinnalla la-tunnus, esim. logala ~ logat (: loga) 'ketut'. Castrén katsoi sen identtiseksi turkin moni-

kon tunnuksen -lar, -lär kanssa, mutta myöhempi tutkimus näkee siinä vanhan uralilaisen kollektiivisuffiksin säilyneen¹².

Selvästi myöhäsyntyiseksi on katsottava samalla kielialueella esiintyvä elottomien olioiden monikko, joka muodostetaan pronominin mi 'mikä' avulla¹³; samoin on myöhäinen kamassisamojedin -zaŋ, -zäŋ-loppuinen monikko, esim. dāgazaŋ (: dāga) 'joet', sirāzāŋ (: sirā) 'lumet', jonka jo Castrén yhdisti tšuvassin -sam-, zam-asuiseen monikkoon, huomauttamalla samalla sen turkkilaisesta alkuperästä¹⁴. Lopuksi todettakoon osassa samojedilaiskielialuetta (samT, samJ) mielenkiintoisena ilmiönä monikossa i, joka osoittaa käytössään yllättävän suurta samankaltaisuutta itämerensuomalais-lappalaisen edustuksen kanssa, esim. samT lok. kindatini (: yks. kindatane) 'sevuissa', abl. kindagita (: yks. kindagata); samJ abl. latahito (: yks. lataharo) 'laudoilta'. Samojedilaiskielten monikon tunnuksen i:n yhteenkuuluvaisuus lappalais-itämerensuomalaisen kyseisen ilmiön kanssa on tulkinnanvarainen. Palaamme asiaan tuonnetpana.

Mordvan monikonmuodostus¹⁵ on yhtä vaillinainen kuin samojedin, ehkä vielä vaillinaisempikin, sillä i:llistä obliikvitaivutusta ei tunneta. Määräämättömässä taivutuksessa on nominatiivin ja serkkalaisen akkusatiivin tunnuksena t, esim. mdE, M modat (: moda) 'maat', mdE vélet (: velé), mdM velat 'kylät'. Obliikvisijoissa käytetään joko vastaavaa yksikön (= alkuaan absoluuttisen numeruksen) kaasusta tai joskus määrättyä taivutusta (pääasiallisesti genetiivissä tai allatiivissa). Määrätyn/taivutuksen nominatiivi muodostetaan ikäänkuin suomesa sanottaisiin maat-ne, kylät-ne, siis määräämättömän taivutuksen nominatiivi + pronomini ne: mdE modatné, mdM modatné. Obliikvisijoissa taipuu vain pronomini ne, esim. mdE gen. mo-

dat^{nen} '= maat-niiden', dat. modat^{nenen} 'maat-niille' jne. Monikon tunnus t tai t' liittyy käytännöllisesti katsoen yksikön nominatiiviin, esim. mdE kaltne (: kal) 'kalat', vif^{ne} (: vif) 'metsät'. Ersässä saattaa joskus t:n edellinen vokaaali kadota: kudot ~ kudt (: kudo) 'talot'. Kun sana yksikön nominatiivissa päättyy dentaaliin tai sibilanttiin, turvaudutaan usein sidevokaaliin (o,e): mdE narodot (: narod) 'kansat', kenk^{set} (: kenk^s) 'ovet', vaikka myös muodot narodt, kenk^t ovat mahdolliset. Muitakin sanavartaloa koskevia muutoksia esiintyy, esim. mdE loman + t = lomat 'ihmiset', kal + t = kavt tai kahvt 'kalat', mutta uralilaista alkuperää oleva monikon tunnus t tuodaan aina selvästi ilmi.

Tšeremissi¹⁶ ei tunne t-monikkoa. Milloin monikollisuutta muodollisesti ilmaistaan, se tapahtuu monikollisten jälkiliitteiden avulla, jotka eivät tunnu sulautuneen pääsanaansa suffiksin tavoin, vaan liittyneinä yksikön nominatiiviin taipuvat yksikössä ja muistuttavat lähinnä yhdyssanaa tai sanaliittoa. Vuoritšeremissit käyttävät jälkiliitettä -βelä, joka on säilyttänyt etuvokaalisen asunsa myös takavokaalisen pääsanansa jäljessä, esim. kolβelä 'kalat', angaβelä 'lehdet'. Edellisen muunoksena tavataan Permin ja Ufan murteissa asua -βlak, esim. βateβlak 'naiset', piβlak 'koirat'. Uotilan tiedonannon mukaan¹⁷ on Wichmann luennoillaan v. 1922 yhdistänyt kyseiset muodot suomen paljo-sanan vastineeseen pülä 'ziemlich viel, recht viel'.¹⁸ Myös Beke katsoo asianomaiset monikon tunnukset alkuaan erilliseksi sanaksi kuitenkin esittämättä mitään etymologiaa.

Uotilan mukaan¹⁹ on niillä tunnuksilla vastineensa myös mordvassa (mdE velé, mdM velé 'kylä') ja lapissa (valve 'pack of wolves' < *vilvä 'Schar, Menge'). Lähimmäs totuutta

lienee kuitenkin osunut Ramstedt, joka johtaa tšeremissin *-wiäk <*-böläk-asun turkkilaisesta sanasta böläk (osm. bö-
lük) 'Kompanie'²⁰. Turkkilaista alkuperää on vielä Uržumin ja Carevokokšajskin murrealueella esiintyvä jälkiliite -šamätš, jonka loppuosaksi on ajateltu uralilaista monikon tunnusta -t (> -tš)²¹, mutta varmaa se ei luonnollisestikaan ole: kitšämätš 'kädet', kitšämätšäm 'käsien', lomšämätš 'lumet'. -šamätš -tunnuksen poikkeuksellisesta käytöstä huomauttaa Lewy²², että sitä tavataan myös lukusanojen yhteydessä, mikä piirre on yleensä vieras suomalais-ugrilaisille kielille. Nämä turkkilaista alkuperää olevat ainekset ovat myöhäisiä lainoja, jotka viittaavat siihen, että kantatšeremississä ei vielä ollut vakiintunutta monikon johtopäätettä. Osassa tšeremissin kielialuetta (Uržumissa) tavataan harvoin omapohjainenkin kollektiivijohdin -la monikkofunktiossa, esim. božla 'juuret', kornēla 'peš osa:l' 'tiet ovat kovin huonoja'. Ei liene epäilystä siitä, että tämä -la on aivan itsenäisesti kehittynyt monikon tunnukseksi myös ostjakkisamojedissa (logala 'ketut')²³. Lopuksi huomautettakoon, että t-tunnuskin tulee tšeremississä esiin, mutta sen käyttö on siellä alkukantaisempaa kuin muissa kielissä, sillä t-tapaukset rajoittuvat vain verbeihin, esim. kondat (= kantavat) 'tuovat', kajat 'menevät'. Kuten edellä jo tuli huomautetuksi, on Ravilan mukaan tämä alkuperäinen piirre säilynyt parhaiten juuri tšeremississä.

Permalaisissakaan kielissä²⁴ ei nimitytaivutuksessa tavata välittömiä jälkiä t:stä. Votjakissa on monikon tunnuksina käytössä -jos, -os tai -eš, syrjäänissä -jas, -jes, -jes, harvemmin -jan, esim. vot murtjoslen 'ihmisille', pjos 'pojat', soos uzireš 'he ovat rikkaita'; syr murtjaslen 'ihmisille', mortjes

- mortjes 'ihmiset', pijan 'pojat'. Näyttää ilmeiseltä, että j- alkuinen suffiksi on sama kuin votjakin sana jez ja syrjäänin jez, joiden merkityksenä vielä nykyäänkin on 'kansa, ihmiset'. Tähän selitysmahdollisuuteen on ensimmäisenä viitannut Budenz²⁵. Myöhemmin on sitä edelleenkehittänyt Lytkin²⁶ esittämällä mm. rinnakkaisilmiöitä hindin ja urdun kielistä, joiden monikon tunnus -log on peräisin sanasta loka 'maailma, kansa, ihmiset'. Tälle kannalle asetui luennoillaan v. 1943/44 myös Uotila, lisäten (Wichmanniin viittaamalla) todisteena ostjakin jax-sanan, jonka merkitys on niinikään 'kansa, ihmiset' (vrt. vot šuanjos 'häiväki' - šuan 'häät')²⁷. Sensijaan votjakin adjektiivissa esiintyvä monikon tunnus -eš on sama kuin runsautta ilmaiseva adjektiivien johtopääte -eš, esim. izeš (: iz 'kivi') 'kivinen'. Epäselväksi kuitenkin jää, miten kehityksen -jez > -jas yhteydessä g on muuttunut syrjäänissä a:ksi ja z:ksi. Nimenomaan syrjäänin monikon tunnuksia (-jas, -jan) silmällä pitäen on Serebrennikov esittänyt mielipiteenään²⁸, että kumpaisenkin tunnuksen pohjana on kollektiivijohdin -a tai -ja, johon on liittynyt determinatiivinen -s ja -n (-ja + s ja -ja + n). Hänen selityksensä perustuu siihen, että permjakissa on vielä nykyäänkin käytössä kollektiivijohdin -ja, -a (koz-ja 'kuusikko', požum-a 'männikkö' ym.), jolla joskus saattaa ilmetä myös kaksikkoon viittaava merkitys, esim. gozja 'aviopari'. Jos Serebrennikovin selitys syrjäänin -ja -tunnuksen kollektiivimerkityksestä pitää paikkansa, on -ja:lla yhtymäkohtia lappalais-itämerensuomalaisella taholla tavattavaan i-tunnukseen, jonka alempana katsomme niinikään syntyneen paikkaa ja kollektiivia osoittaneesta ja:sta, jä:stä. Permalaisten kielten monikkomuotojen yksityiskohtainen tutkimus on tuonut esiin vielä senkin mielenkiintoisen seikan, että votjakin monikon akkusatiiv-

vissa saattaa piillä toinen muiden kielten kanssa yhtäpitävä monikon tunnus (t), esim. nijostj 'tytöt', ešjostj 'toverit' ('syrjäänissä murteittain -de ja -te)²⁹, joten näyttää hyvin todennäköiseltä, että votjakin ja syrjäänin yhteiseen kanta-kielen on kuulunut kaksi suomalais-ugrilaisista alkuperää olevaa monikon (resp. kollektiivi-) tunnusta: -t ja -ja (-a).

Obinugrilaisissa kielissä³⁰ tavataan säännöllisenä monikon tunnuksena -t, jota nominatiivin lisäksi viljellään myös obliikvisijoissa, esim. vog lot (: lo) 'hevoset', akk. lotma, kwäl(e)t (: kwäl) 'talot', akk. kwältma, lat. kwältne; ost hopet (: hop) 'venheet', lok. hopetna, lat. hopeta. t:n edellisen vokaalin laatu riippuu vogulissa siitä, päättyykö sana yksikön nominatiivissa ns. vahvaan tai heikkoon konsonanttiin (e: us - uset 'kaupungit', mutta i: pursé - pursit 'siat', äš - äšit 'tytöt, tyttäret'). i:n jäljessä ilmenevä t on näin ollen sekundäärinen³¹. Itäisissä ja läntisissä murteissa häviää vartalovokaali (paitsi e) t:n edestä (iaššä 'eine Art Ski' - iašt)³². Possessiivisuffiksien yhteydessä tuodaan vogulissa monikollisuus ilmi vanhalla suomalais-ugrilaisella n-suffiksilla, esim. kwälänän 'talonne' /vrt. kwälän '(yksi) talonne'/. Sensijaan ostjakissa käytetään absoluuttisen taivutuksen t:tä myös possessiivisuffiksien edellä, esim. hopten 'venheenne' /vrt. hopen '(yksi) venheenne'/. Possessiivisessä taivutuksessa tulee t esiin vielä kaksikossa, jossa se kombinoituneena kaksikon tunnuksen kanssa (-net-) on selvästi myöhäinen, esim. hopneten 'teidän (kahden) kaksi venhettä'.

Unkarissa³³ on monikon tunnuksena k, esim. házak (: ház) 'talot', telek 'talvet', kövek 'kivet'. k palautunee geminaataan *kk³⁴. Unkarin k on näin ollen vanhasta suomalais-ugrilai-

sesta kollektiivisuffiksista kehittynyt monikon tunnus, jota suomessa vastaa -kko, -kkö (koivu - koivikko, petäjä - petäjikkö)³⁵. Possessiivisuffiksillisessa taivutuksessa ilmaistaan omistettun monikollisuutta i:llä, esim. szemei 'sillmänsä (molemmat)', halaim 'kalani', házaitok 'talonne'. Vanhana piirteenä on unkarissa kuten muissakin suomalais-ugrilaisissa kielissä säilynyt yksikön käyttö useissa sellaisissa tapauksissa, jolloin indoeurooppalaisissa kielissä turvaudutaan monikkoon (erikoisesti lukusanojen ja ruumiinosien nimitysten yhteydessä), esim. kétezér szó '2000 sanaa', huom. myös félszemű 'sillmäpuoli' ym.³⁶

Kun substanttiivien absoluuttisen taivutuksen lisäksi on moneus jo uralilaisesta kantakielestä lähtien tuotu ilmi myös possessiivisessa taivutuksessa (omistettujen useuden ilmaisena koaffiksi n: poika-n-sa) ja kun muutamissa sanaryhmissä (pronomineissa) on saatettu käyttää muusta nimitaivutuksesta poikkeaviakin tunnuksia (esim. itämerensuomalaisella taholla k: sm me', te', he'; eE mī' 'me', tī' 'te'; liiv mēG 'me', tēG 'te'), on selvä, että monikkomuotojen kehitys nykyisilleen varsinkin obliikvisijoissa on eri kieliryhmissä tai kielissä saattanut kulkea melko mutkikkaita teitä. Suoraviivaisen selitystavan rinnalla on otettava entistä suuremmassa määrässä huomioon myös rinnakkaiskehitysten mahdollisuus eikä ole unohdettava sitäkään tosiasiaa, että suffiksien äänteellinen yhtäläisyys eri kielissä voi joskus selittyä pelkästään satunnaisiksi.

Itämerensuomalaisten kielten t-monikko ei kaivanne lisäselityksiä. Huomautettakoon vain, että t:n alkuperä on etymologisesti epäselvä³⁷. Muutamat tutkijat katsovat sen aikaisemmak-

si asuksi t + vokaali a³⁸, mikä tietysti on mahdollista, jos pidetään silmällä esifleksiivisen kauden kielimuotoa, jolloin taivutussuffiksien edeltäjinä saatettiin käyttää pronomien ja partikkelien tapaisia lyhyitä viittaus- ja täytesanoja. Mutta kun uralilaisten kielten kohdalta tuo vaihe sijoittuu tutkimukselle saavuttamattomaan muinaisuuteen, on kai lähtökohdaksi hyväksyttävä pelkkä t, oli sitten kysymyksessä monikon nominatiivi tai sen pohjalta kehittynyt genetiivi. Sen johdosta näyttää metodisestikin epätydyttävältä, kun esim. Kettusen tavoin katsotaan itämerensuomalaisessa yksikköverta-loisessa genetiivityypissä *kalaŋ dentaalin jälkeisen vokaa-lin säilyneen³⁹. Sidevokaalien kehittyminen tämmöisiin tapauk-siin on mitä luonnollisinta⁴⁰. Rinnakkaiskehityksen mahdol-lisuus tyypissä *kala + t + sidevok. + n saa lisätodisteita samojedikielistä, esim. samO loga : logat : logaden 'kettu : ketut : kettujen', joissa t:llisen taivutuksen siirtyminen ob-liikvisijoihin on niinikään myöhäistä. Monikollisen obliikvi-taivutuksen kehittyminen on yleensäkin eri tahoilla tapahtunut itsenäisesti, vaikka se joskus t- ja i-monikon yhteydessä on johtanut hämmästyttävän samankaltaisiin tuloksiin.

Tämän seikan havainnollistamiseksi verrattakoon toisiinsa eestin, samojedikielten ja ostjakin *t:llistä taivutusta:⁴¹

	eest		samO		ost
nom.	<u>kalad</u> 'kalat'	nom.	<u>logat</u> 'ketut'	nom.	<u>hopet</u> 'venheet'
gen.	<u>kalade</u>	gen.	<u>logáden</u>	lok.	<u>hopetna</u>
ill.	<u>kaladesse</u>	dat.	<u>logáden</u>	lat.	<u>hopeta</u>
in.	<u>kalades</u>	akk.	<u>logádep</u>		
el.	<u>kaladest</u>	lok.-	<u>logádennán</u>		
all.	<u>kaladele</u>	abl.	<u>logáden</u>		
ad.	<u>kaladel</u>	instr.	<u>logadehe</u>		

Kun muistamme monikkotaivutuksen puutteellisuuden mordvassa (määräämättömässä taivutuksessa t-tunnus vain monikon nominatiivissa) ja sen, että eestin de-monikko on syntynyt obliikvisijoissa varsin myöhään genetiivipohjaisen komitatiivin välityksellä⁴², ei obliikvisijojen t:llisen monikon johtaminen uralilaisesta kantakielestä voi tulla kysymykseenkään.

Todennäköisesti sama on asianlaita itämerensuomen obliikvisijoissa tavattavan i-tunnuksen kohdalla, vaikka useat tutkijat (Budenz, Szinnyeï, Winkler, Setälä, Collinder ym.) katsovatkin sen polveutuvan suomalais-ugrilaisesta tai uralilaisesta kantakielestä. Toisenlaisia mielipiteitä itämerensuomen i-monikon alkuperästä ovat lausuneet Ravila ja Bubrich. Kun asia näyttää olevan jatkuvan tutkimuksen tarpeessa, otamme sen tässä tarkemmin käsiteltäväksi.

Itämerensuomalaisten kielten lisäksi tavataan i-tunnusta monikossa vielä lapissa, unkarissa ja muutamissa samojedikielissä.

Lapin kuten itämerensuomalaisten kielten obliikvisijojen i-monikko juontaa juurensa varhaiskantasuomesta. Itämerensuomalaisille kielille ovat luonteenomaiset muutokset ai > oi, ai > ei ja äi > i, joita lapissa ei tunneta. Jos i-monikko olisi lappiin lainattu kantasuomesta, odottaisi sielläkin *oi:llisiä ja *i:llisiä monikkomuotoja, joita kuitenkin ei tavata, sillä lapin vastaavat muodot palautuvat välittömästi *ai- ja *äi-asuihin. Tämä asianlaita viittaa itämerensuomen ja lapin i-monikon yhteiseen alkuperään tai äärimmäisessä tapauksessa hyvin vanhaan lainaan (ennen muutoksia ai > oi, äi > i)⁴³. Sananloppuisen t > k-muutoksen johdosta on lapin nominatiivin k⁴⁴ sama

kuin itämerensuomalaisien kielten t, esim. manak (: manna)
 *lapset', dalok (: dallo) 'talot', bēlluk (: bel'ku) 'hakku-
 pölkyt' (vrt. t > k verbimuodoissa guläk 'kuulet', mānäk 'me-
 net').

Lapin i:llisessä taivutuksessa pistää silmään sijapäänteen puuttuminen mon. genetiivissä, esim. sanalla oab'ba 'sisar' esiintyy genetiivissä vain pelkkä monikkovartalo oabbai (vrt. akk. oabbaid, lok. oabbain, ill. oabbaidi); muita esimerkkejä: gen. vuovtai, akk. vuovtaid, ill. vuovtāidi, lok. vuovtāin (: vuok'tā 'hius'), gen. sēini, akk. sēiniid, ill. sēiniidi, lok. sēiniin (: sēi'dne 'seinä'), gen. bāstii, akk. bāstiid, ill. bāstiidi, lok. bāstiin (: bās'ti 'lusikka'), gen. ak'šoi, akk. ak'šoid, ill. ak'šoidi, lok. ak'šoin (: ak'šo 'kirves'), gen. bēlkui, akk. bēlkuid, ill. bēlkuidi, lok. bēlkuin (: bel'ku 'hakkupölkky').⁴⁵ Monikon genetiivin -n puuttuu kaikissa lapin murteissa, myös erittäin konservatiivisessa etelälapissa, jonka johdosta useat tutkijat ovat asettuneet sille kannalle, ettei genetiivin n:ää ole lapissa koskaan ollutkaan⁴⁶. Lapin i-monikkoa luonnehtii vielä sekin omituisuus, että -ine-komitatiivia käytetään vain yksikössä, esim. Inari juolšoin (: juolši 'jalka'), Pite säksin (: säksa 'uutinen'), Kildin viljiin (: vilji 'veli'). Sensijaan monikon komitatiivi on postpositiojohdoinen, esim. Kildin kšij gušjn 'kšisineen' (sanasta kui'me, guoi'bne 'toveri, kumppani')⁴⁷. Yksikön i:llinen komitatiivi on ilmeisesti lähtöisin monikosta⁴⁸. Tätä verrattakoon komitatiivin käyttöä suomessa, esim. mies tuli vaimoinensa, jossa kon. vaimoinensa on merkitykseltään niinkään yksiköllinen.

Itämerensuomen edustuksesta poiketen viljellään i-tunnusta myös possessiivisessä taivutuksessa, mikä piirre tulee esiin

vielä unkarissa ja samojedikielissä. Lepin omistusliitteisille i-muodoille oabbaidäsäm 'sisarilleni', oabbaidäsämek 'sisarilkme' (vrt. oab'basäm 'sisarelleni') vastaa unkarissa szemeim 'silmani', halaink 'kalamme'. Muutamissa sanoissa esiintyy i:n edellä tunnus ja, je (esim. bot-ja-im 'keppini', kert-je-im 'puutarhani'), jonka käyttö vanhassa kirjakielessä oli yleisempää⁴⁹. i-tunnuksen alkuperä unkarissa on tulkinnanvarainen, mutta absoluuttisen taivutuksen k (hal : halak 'kalat') lienee yhdistettävissä itämerensuomen kollektiivisuffiksiin kk + vokaa-li⁵⁰.

Muutamissa samojedikielissä käytetään i-tunnusta absoluuttisen taivutuksen obliikvisijoissa, mikä muistuttaa suuresti itämerensuomalais-lappalaista edustusta, esim. samJu nudi' (: nuda 'käsi', mon. nom. nuda'), samJe gen. kindi', akk. kindai (: kinta 'savu', mon. nom. kinda'), samT gen. ja akk. johe' (: jo-ha 'joki'). Jenisein- ja tavgyssamojedissa esiintyy paikallissijoissa monikon tunnuksen edellä suffiksi *ka, jonka loppuäänne on assimiloitunut i:hin, esim. samJe abl. kulagita (: kula 'korppi', yks. abl. kulagata), samT lok. latahine (: lata 'laut', yks. lok. latahane), abl. latahito (yks. abl. latahato). Winkler korostaa erikoisesti muotoa samT pros. bārbimanu (: yks. bārbamanu : bārba 'ruhtinas'), joka i-monikon käytössä on yksityiskohtia myöten rinnastettavissa itämerensuomen vastaavaan edustukseen⁵¹.

Hyvin runsaasti tavataan i-tunnusta samojedikielten possessiivisessa taivutuksessa (poikkeuksena vain kamassi), esim. samJu lambin 'sukseni' (yks. lambaw 'sukseni'), lambid 'suksesi' (yks. lambar 'suksesi'), lambida 'suksensa' (yks. lambada 'suksensa'), samT kulana 'korppini' (yks. kulama 'korppini'), kulaita

'korppisi' (yks. kulara 'korppisi'), kulafu 'korppinsa' (yks. kuladu 'korppinsa'). Jeniseinsamojedin i:llisille monikkomuodoille libehino 'kotkilleni', libehito 'kotkillesi', libehita 'kotkillensa' vastaavat yksikössä i:ttömät libehono, libehoddo, libehodda (: libe 'kotka'). Ostjakkisamojedissa, jossa absoluuttisen taivutuksen oblikvisijat muodostetaan eestin de-monikkaa muistuttavalla tavalla (ks. edellä), käytetään possessiivisuffiksien edellä tunnuksia ii tai i, ji (Castrénilla), esim. átá-iimy 'poroná (enemmän kuin kaksi)', logaim - logajim 'kettuni'⁵². Mielenkiintoista on panna merkille, että possessiivisuffiksien myötävaikutuksella on i-tunnus siirtynyt objektikonjugatioon, jossa possessiivisuffiksien tapaiset persoonapäätteet liittyvät verbivartaloon, esim. samju madaw 'leikkaan (yhtä)', mutta samju madain, samje mataina 'leikkaan (monta)'. Etymologisesti on tässä kyseessä verbaalinomini ('minun leikkaamiseni'), johon i-monikon kannalta verrattakoon samju lambin 'sukseni' ja samje mon. akk. kulai (sanasta kula 'korppi')⁵³.

Pohjois-samojedilaisissa kielissä ei monikon akkusatiivilla ole sijapäätettä (kulai). Kun lapissa puuttuu sijapäätte monikon genetiivistä (oabbai), ovat muutamat tutkijat katsoneet nämä päätteettömät sijat primäärisiksi, joista obliikvitaivutuksen i-tunnus sai alkunsa⁵⁴.

i-monikon alkuperän kannalta ei ole mielenkiintoa vailla kamassin je-tunnus, jonka yhteistä alkuperää jurakki-, jensein- ja tavgyssamojedin i:n sekä ostjakkisamojedin ii ~ ji:n kanssa ei tähänastisissa tutkimuksissa ole otettu huomioon. Monikon nominatiivissa liittyy je:hen katkoäänne (' < t), josta jo Castrén on huomauttanut⁵⁵, esim. dagaje' (: daga 'kettu'), siräje' (: sirä 'lumi'), šomije' (: šomi 'lehtikuusi'). Obliik-

visiyoissa je-tunnus sijoittuu sanavartalon ja sijapäätteen väliin: gen. dágajen (yks. dágan), akk. dágajen (yks. dágam), dat. dágajene (yks. dágane), lok. dágajegan (yks. dágagan), abl. dágajega' (yks. dágaga'), instr. dágajeze' (yks. dágaze'). Nominien sijoittelu kamassissa on alkuperäisemmällä kannalla kuin muissa samojedikielissä. Niinpä monikossa käytetään samoja sijapäätteitä kuin yksikössä. Kun je-tunnuksesta Castrén nimenomaan huomauttaa, että se on epäilemättä samojedilaista alkuperää⁵⁶, on hyvin lähellä ajatus, että kamassin je-tunnuksessa saattaa kuvastua i-monikon aikaisempi kehitysvaihe.

i-monikon alkuperästä on esitetty useita selityksiä. Muutamat viime vuosisadan suomalais-ugrilaisten kielten tutkijat (A. Pott, H. Kellgren, A. Boller, A. Ahlqvist, O. A. F. Blomstedt) katsoivat primääriseksi monikon tunnukseksi unkerin k:n, josta sitten "pehmenemällä" ovat syntyneet sekä t että i (k > g > j > i); Pottin, Kellgrenin ja Bollerin käsityksenä oli, että k on kehittynyt pronomiinista ki 'kuka'⁵⁷. i-tunnusta silmällä pitäen rinnastettiin vain suomen, lapin ja unkerin muotoja, samojedikielten jäädessä vertailun ulkopuolelle. Monikon tunnuksen k:n ja i:n yhteistä alkuperää epäili jo Winkler⁵⁸, jonka mukaan i on muodollinen eikä sellaisenaan voi olla "stoffwort" kuten esim. alkuperältään pronominaalinen monikon tunnus n. Boller, Budenz, Szinnyei⁵⁹ ja jotkut myöhäisemmätkin tutkijat ovat nähneet ikivanha n monikon i:n vielä persoonapronomineissa: unk, vot, syr mi 'me', ti 'te', md miń 'me', tiń (mdM), tiń (mdE) 'te'. Tätä näkökohtaa edustaa johdonmukaisesti myös Bubrich. Tulokoon tässä vielä huomautetuksi, että Budenz ja Szinnyei käsittelevät sellaiset suomen yhdyssanat kuin silmi-vete- ja huh-ti-kuu, joiden i-monikollinen alkuperä on tulkinnanvarainen,

yhdessä unkarin i-adjektiivityypin kanssa (emberi 'inhimillinen', isteni 'jumalallinen').

Vertailemalla samojedikieliä suomalais-ugrilaisiin ⁶⁰ tuli Setälä siihen johtopäätökseen, että niin t kuin i polveutuvat monikon tunnuksina uralilaisesta kantakielestä. Samanlainen on Winklerin näkemys asiasta useissa samojedi- ja suomalais-ugri-laisten kielten suhteita käsittelevissä teoksissa. Collinderin mukaan ei i:n säilymistä niissä suomalais-ugrilaisissa kielissä, joiden jälkitavujen vokaalit ovat joutuneet huomattavien muutosten alaisiksi, voi edellyttääkään ⁶¹. i:n ikivanhaa alkuperää monikon tunnuksena ovat oletaneet vielä Angere ja Wickman sekä persoonapronominien yhteydessä myös Itkonen ⁶².

Käänteen vakiintuneissa mielipiteissä aikaansaivat 1930-luvulla Ravila ja Bubrich, kumpikin omalla selityksellään ⁶³. Ravila on useissa tutkielmissaan korostanut rinnakkaiskehityksen eli ns. kovergenssin mahdollisuutta kielenelämässä ⁶⁴. Hänen käsityksensä mukaan ei itämerensuomalaisella taholla tavattava i-monikko ulotu varhaiskantasuomea (s. o. lappalais-itämerensuomalaista kantakieltä) kauemmas, mikä tuntuukin mordvan puutteellista monikkotaivutusta silmällä pitäen erittäin uskottavalta. Ravila katsoo i-monikon lähteneen liikkeelle lapin sijapääteettömästä (tai pikemmin i-päätteisestä) genetiivistä, jonka i-aines on sama kuin possessiivisen nominin johdin muodoissa jäl-ko(i)pää, huhtikuu, lehmikarja ym. Kun jälkimmäisillä on selvä monikon väritys, alettiin käsitellä genetiivin i:tä monikon tunnukseksi, joka määrätyissä sanayhteyksissä alkunsa saaneena muodostui monikon obliikvisijojen perustaksi jo lappalais-itämerensuomalaisen yhteyskauden aikana. Obliikvitaivutuksen nojautuminen monikon genetiiviin olisi täten rinnastettavissa eestin de-monikon syntyyn. Adjektiivin tunnuksen kehittyminen genetiivi-

vin sijapäätteeksi ei sinänsä ole mikään uusi ajatus, sillä yksikön n:ään nähden esitti sen jo Wiedemann, myöhemmin myös Setälä⁶⁵. Mielipiteen lapin kielen i-loppuisen genetiivin adjektiivisesta alkuperästä on ensimmäisenä esittänyt Wiklund⁶⁶. Ravilan mukaan saattoi adjektiivisella i:llä ilmetä monikollinen merkitys jo ammoisina aikoina, sillä unkarin possessiivisen taivutuksen i on sama aines kuin lappalais-itämerensuomalaisen obliikvitaivutuksen i, vaikka kehitys kummallakin taholla on kulkenut itsenäisesti⁶⁷.

Ravilan i-monikon teoriaa, jolla suomen tutkijoiden joukossa on vankka kannatus⁶⁸, ei kuitenkaan ole yksimielisesti hyväksytty. Collinder on lausunut mielipiteensä, että lapin monikon genetiivissä on lähdettävä n-päätteestä (gülii < *kalain), joka diftongin jäljessä hävisi jo kantalapissa. Aikaisempää n-pätettä on muussa yhteydessä olettanut Ravila itsekin⁶⁹. Samaa arvelevat vielä Beronka, jonka mukaan obliikvitaivutuksen käytännönotto ei aiheuttanut muutoksia sijapäätteissä, ja Kettunen⁷⁰. Jälkimmäinen esittää vepsästä mielenkiintoisen rinnakkaisilmion: monikon genetiivistä n kadonneena, mutta yksikössä säilyneenä (maidé, puidé, lehmidé - man, pun, lehman). Ravilan käsitystä n-päätteettömästä genetiivistä näyttää varauksetta tukevan vain Itkonen, jonka mukaan lapin mon. genetiivin nämäi 'nimien' edeltäjänä saattaisi tulla kysymykseen vain sidevokaalinen *nämäj-e-n eikä *nämäin, sillä jälkimmäisestä olisi tultu *nämmi-asuiseen genetiiviin⁷¹. Kettunen on viitannut mahdollisuuteen, että loppu-n:n kato saattaa olla vanhempi kuin sanevartaloon kehittynyt astevaihtelu⁷². Nähdäkseni olisi tässä otettava huomioon vielä monikon sijoissa tapahtunut asteyleisty, josta voi esittää näytteitä itämerensuomalaiselta taholta,

esim. kar linnuin (pro linduin) 'lintujen', pelloin (pro pel-
doin) 'peltojen', sm murt. suurimmiin (pro suurimpiin) 'suu-
rimpien' ym. Näiden varsin painavien argumenttien lisäksi mai-
nittakoon kantalapin mon. genetiivin loppu-n:n puolustukseksi
se suomalais-ugrilaisista ja altainkin kielistä yleisesti tun-
nettu tosiasia, että näissä kielissä indoeurooppalaisesta edustus-
tavasta poiketen käytetään monikossa samoja sijapäätteitä kuin
yksikössä⁷³.

Mitä yhdyssanoihin lehmi-karja, aito(i)-vieri ym. tulee,
ovat muutamat tutkijat selittäneet niiden alkuosan sekundääri-
seksi, monikkovartalosta kehittyneeksi muodostumaksi⁷⁴. Ilmei-
seltä näyttääkin, ettei adjektiivisen i:n selitystä voi välit-
tömästi soveltaa sellaisiin eestin yhdyssanoihin kuin vakuraa-
mat '(talonpojan) verokirja', sepikoda 'paja' ym., sillä nii-
den alkuosa on heikkovartaloineen. Edellyttämällä niissä adjek-
tiivin i:tä odottaisi loppuheittoisia muotoja sepp- ja vakk- <
vaku- < *vakkoi- (vrt. kukk < *kukkoi ~ kukkei). Selvä monikko-
vartalo tulee esiin myös yksi- ja kolmitavuisissa sanoissa, esim.
sm murt. töimiäs 'työmies', kansanr. läpi luisen päilakesi, sa-
moin sanoissa oravikuusi, hiuksinauha, Agricolalla hiukikarua
ym.⁷⁵ Viimeksimainitussa näytteessä on monikkovartalon käyttö
kaiketi odotuksenmukaista, sillä sana on merkitykseltäänkin
monikollinen (hiukset). Kielentajuntamme käsittää muodot lehmi-
karja, aito(i)vieri ym. merkitykseltään monikollisiksi eikä lie-
ne syytä epäillä, että aikaisemmin olisi asia ollut toinen.

Varhaiskantasuomen i-monikon rinnastaminen eestin de-moni-
kon syntyyn ei tarkkaan ottaen ole virheetön. On näet muistetta-
va, että pohjoiseestin murteissa tultiin de:lliseen (kuten e:l-
liseenkin) obliikvitaivutukseen myöhäsyntyisen komitatiivin vä-

lityksellä, joten genetiiviä voidaan pitää taivutuksen pohjana vain muodollisesti (koulukieliopin kannalta katsottuna). Lisäksi on de-monikon synnyn psyykinenkin tausta toinen kuin i-monikolla itämerensuomalais-lappalaisessa kantakielessä. Pohjoiseestin murteissa käytettiin aikaisemmin i-monikkoa, joka muutamissa taivutustyypeissä hänneläillisen kehityksen tuloksena sattui yhteen yksikön kanssa. Sekaannusten välttämiseksi tulivat analogiset monikkomuodot (partitiivissa sid-, si- ja a-monikko, muissa sijoissa de-, e- ja a-monikko) käytäntöön tarpeen vaati-
 mina, sillä kielentajunnassa oli totuttu pitämään monikkoa yksiköstä erillään myös muodollisesti. Mainitunlaista tarvetta ei voinut mitenkään esiintyä sinä itämerensuomalais-lappalaisena yhteiskautena, jolloin obliikvitaivutus oli kieliopillisena kategoriana vielä tuntematon⁷⁶. Esitetystä selviää, että Ravilan i-monikon teoriaa vastaan voidaan esittää joukko huomautuksia, jotka eivät ole omiaan lisäämään sen uskottavuutta.

Samoinkuin Ravila on myös Bubrich lausunut toistuvasti vakaumuksenaan, että lapin ja itämerensuomen i:llinen obliikvitaivutus on verrattain myöhäisen kehityksen tulos, joka sai alkunsa vasta volgalaisen kauden loputtua⁷⁷. Bubrich tähdentää monikon tunnusten rinnakkaiskehityksen mahdollisuutta suomalais-ugrilaisissa kielissä. Hän esittää yhtenäisenä järjestelmänä suomalais-ugrialaisten kielten monikon tunnusten (n, t, i, k) ja samanasuisten sijapäätteiden kehityksen⁷⁸. Bubrichin mukaan polveutuvat kyseiset monikon tunnukset ja sijapäätteet aikaisemmista kollektiivista ja paikkaa osoittaneista suffikseista⁷⁹. Monikon tunnuksina ovat k ja i syntyneet persoonapronomineissa, joista ne sitten myöhemmin on yleistetty muihin sanoihin. Sitäpaitsi tulee itämerensuomalais-lappalaisen obliikvitaivutuksen i-ai-

nes esiin myös mordvan ja permalaisten kielten persoonapronomineissa (mđ miń, tiń, siń; vot ja syr mi, ti)⁸⁰. Huomion arvoinen on Bubrichin ajatus siitä, että i-tunnus on saattanut kehittyä aikaisemmasta paikkaa ja kollektiivia osoittaneesta suffiksista ja, jä, vaikkei hän lausumaansa mielipidettä olekaan yksityiskohtaisemmin perustellut.

i-monikon alkuperää selviteltäessä on joskus viitattu mahdollisuuteen sen pronominaalisesta lähtökohdasta uralilaisessa kantakielessä⁸¹, mutta viitteet esifleksiivisen kauden kieli-muotoihin eivät tietenkään voi ulottua teoreettisia kaavailuja kauemmas.

i-monikon alkuperää on väitöskirjassaan pohtinut vielä Wickman⁸². Hän ei hyväksy Ravilan käsitystä i-monikon myöhäsyntyisyydestä, vaan edellyttää kuten Collinderkin sen periytyneen uralilaisesta kantakielestä. i-tunnukseen säilymistä itämerensuomalaisissa, lapin ja samojedikielissä näkee hän lähinnä siinä, että asianomaiset kielet ovat säilyttäneet painottomien tavujen vokaalit paremmin kuin muut uralilaiset kielet. Toisaalta nojautuu Wickman Wiklundin ja Ravilan väitteeseen lapin n-päätteettömästä genetiivistä, mikä piirre liittyy lapin läheisesti pohjoissamojedilaisiin kieliin, joissa päätteetön (s. o. i-loppuinen) on monikon akkusatiivi. Wickmanin mukaan ovat kyseiset i-loppuiset sijat säilyttäneet kaikkialla alkuperäisen funktionsa⁸³. Definiittiobjektin yksikön m-päätettä vastasi monikossa i, joka jo uralilaisessa kantakielessä kehittyi obliikvisijojen monikon tunnukseksi⁸⁴. Tämä väite tuntuu liioitellulta, sillä i obliikvisijojen tunnuksena ei todennäköisesti ulotu edes kantasamojediin (ainakaan ei ole yritetty

sitä vakuuttavasti todistaa). On näet muistettava, että ostjakki-
samojedissa käytetään monikkomuotoja harvoin (tunnuksina urali-
lainen kollektiivisuffiksi la, erillisenä sanana esiintyvä mi
tai yhdyssuffiksi imi) ja että i-tunnus puuttuu obliikvisijois-
ta tyystin⁸⁵.

Kaiken esitetyn perusteella korostettakoon, että lapin ja
itämerensuomalaisten kielten obliikvisijojen i-monikko on kat-
sottava syntyneeksi volgalaisen kauden loputtua varhaiskanta-
suomessa, kuten vakuuttavasti jo Ravila ja Bubrich ovat osoit-
taneet. Huomiota ansaitseva on Bubrichin mielipide siitä, että
suomalais-ugrilaisten kielten monikon tunnuksat ja paikallis-
sijojen päätteet ovat saaneet alkunsa yhteisistä, paikkaa ja
kollektiivia osoittaneista suffikseista.

Kuten tunnettua, ovat vanhat kollektiivisuffiksit kehitty-
neet monikon tunnuksiksi unkarissa (k), tšeremississä ja ostjak-
kisamojedissa (la). Samoin on käynyt tšeremissin myöhäsyntyis-
ten suffiksien (βlak ~ βlāk, šamētš ym.). Kollektiivisuffiksien
kehittymistä monikon tunnuksiksi tunnetaan vielä turkissa (lar),
armeniassa (stan), baskissa (eta), semidiläisissä, sudanilai-
sissa, polynesianlaisissa ym. kielissä⁸⁶.

Lapin ja itämerensuomalaisten kielten obliikvisijojen i:n
alkuperä aikaisemmasta paikkaa ja kollektiivia osoittaneesta
ja-, jä-suffiksista on foneettisesti todistettavissa⁸⁷.

Kantasuomessa on osoittanut paikkaa, asuinpaikkaa tai kol-
lektiivia (perhettä) nykyisin käytöstään poisjäänyt denominaa-
lijohdin ja, jä⁸⁸. Suomen, vepsän, inkerin ja eestin persoona-
pronomineissa tavataan siitä kuitenkin selviä jälkiä, esim. sm
murt. (Tyr) meijä 'meidän talonne', meijä on maantiän viäressä,
teijä 'teidän talonne', teijää on keuhutu hyväksi ym.⁸⁹, veps

tunen tejang 'tulen teille', mutta andan knigan teing 'annan kirjan teille', inkerissä edelleen johdettuna meijelä 'perheemme, asuinpaikkamme', teijelä 'perheenne, asuinpaikkamme', cest murt. tulè meijä 'tule meille', teijä 'teille' ym.⁹⁰ Kuten tutkielmassani se-pronominin vartaloiden alkuperästä olen osoittanut, liittyy paikkaa ja kollektiivia ilmaiseva suffiksi ja, jä myös depronominiaalisiin se- ja ne-vartaloihin⁹¹. Kaikissa itämerensuomalaisissa kielissä ovat konsonanttivartaloiset muodot *sej(ä)nä, *sej(ä)tä, *nej(ä)nä johtaneet adverbeissa si- ja ni- vartaloihin, mutta pronominien sijoittelussa ovat eteläryhmän kielet sekä osaksi myös vepsä ja karjala säilyttäneet alkuperäiset se- ja ne-vartalonsa, joista (pitäen silmällä muutoksen e > i kronologiaa) on lähdettävä myös mordvan adverbeissa šija, šije. Depronominiaalisten adverbien se- ja ne-vartaloiden i:n, jota si-vartaloissa on pidetty myös monikon tunnukseksi⁹², voi täten katsoa rudimentiksi paikkaa ja kollektiivia ilmaiseesta suffiksista ja, jä.

Aivan samalla tavalla kuin on kulkenut uusien vartaloiden kehitys demonstratiivipronomineissa on selitettävissä i-tunnuksen synty persoonapronomineissa, joissa sanojen me ja te merkityksestä johtuen liittyy i:hin myös monikon väritystä.

Ensimmäisiksi i-monikon muodoiksi kantasuomessa voimme näin ollen katsoa kollektiivisten mejä-, tejä- johdannaisten konsonanttivartaloiset sijat, lähinnä usein käytetyt lokatiivi-essivi ja ablatiivi-partitiivi: mei-nä < *mej(ä)nä, tei-nä < *tej(ä)nä ja mei-tä < *mej(ä)tä, tei-tä < *tej(ä)tä. Näissä sijoissa voi selittää i-tunnuksen syntyneen säännöllisen äännekehityksen tietä. Tuntuu luonnolliselta olettaa, että runsaskäyt-

töisistä persoonapronomineista yleistyi uusi tunnus monikon funktion kannattajana vähitellen kaikkiin nomineihin.

Jos otaksomme Ravilan tavoin i-monikon syntyneen sijapäätteettömästä (i-loppuisesta) monikon genetiivistä, jäävastausta vaille kysymys, mikä pakotti obliikvitaivutuksen genetiivipohjaiseksi. i:n kehitys olisi saattanut pysähtyä monikon genetiiviin muita i:llisiä obliikvisijoja synnyttämättä, sillä tullaanhan ilman monikollista obliikvitaivutusta toimeen vielä mordvassa. Edellyttämällä i-monikon saaneen alkunsa ja-, jä-muodoista edellä esitetyllä tavalla näemme uuden tunnuksen esiintulon obliikvitaivutuksessa itsessään (eikä erikoista monikon genetiivin sijapäätettäkään enää teorian perustaksi tarvita).

Mitä olettamiemme konsonanttivartaloisten ja-, jä-muotojen foneettiseen puoleen tulee, riippuu muutos j > i ja päinvastoin vain kyseisten äänteiden sijainnista tavussa (vrt. *kaloiŋen > kalojen - kaloja > kaloi). Sitäpaitsi on i-vartaloiden yhteydessä oletettu konsonanttivartaloista taivutusta sekä kantalapissa että kantasuomessa⁹³. Tosiaankin konsonanttivartaloisen taivutus on pääasiallisesti kuulunut e-vartaloiden luonteenomaisiin piirteisiin⁹⁴, mutta sellaiset tapaukset kuin *al(a)-na > alla, *al(a)ta > alta, älä ~ älkää, vanha kirjak. tienyt 'tietänyt', Kalevala sounnut, murt., vanha kirjak., runok. ju-malten, supistumaverbit hypätä, hypännyt ja eestin myöhäsyntyiset e-vartaloiden monikon genetiivit aiste 'aisojen', naelte 'naulojen', kaerte 'kaurojen' ym. osoittavat, että konsonanttivartaloiset muodot ovat aina olleet jossain määrin luonteenomaiset myös e- ja ä-vartaloille. Tähän viittaa myös konsonanttivartaloisten muotojen käyttö lapin ja tšeremissin e-vartaloissa nomineissa.

Lisätodisteena lapista esitettäkään vielä demonstratiivipro-
nominien dä- 'tämä', die- 'se' ja duo- 'tuo' gö-loppuisten
paikkaa ilmaisevien adverbien i:lliset johdannaiset däigö, di-
eigö, duoigö, joita erheellisesti on pidetty pronomivartalo-
iden monikkomuotoina⁹⁵. Itse asiassa ovat ne aivan samanlaiset
ja-, jä-tunnuksella muodostetut konsonanttivartaloiset adverbit
kuin itämerensuomalaisista kielistä tunnetut se-pronominin joh-
dannaiset siinä ja siitä.

Asianlaita, että i-tunnus (< ja, jä) on samalla tavoin ominai-
nen niin lapin ja itämerensuomalaisten kielten monikkomuodoille
kuin demonstratiivipronominisille adverbeille, on katsottava
lisätodisteeksi i-monikon alkuperästä itämerensuomalais-lappa-
laiselta yhteiskaudelta.

ja-, jä-tunnusta paikkaa ja kollektiivia ilmaisevana suf-
fiksina on todettu myös kaukaisemmista sukukielistä. Syrjäänis-
sä on sillä lisäksi monikkofunktio persoonapronomineissa nijan,
tijan (-n on eri aines) ja niistä edelleensiiirtyneenä sanassa
pi 'poka' - pijan 'pojat'⁹⁶. Murteittain on jan-tunnuksen käyt-
tä vieläkin laajempaa. Liittyneenä perheenjäsenten nimityksiin
merkitsee se sekä monikkoa että asuinpaikkaa, esim. tšojidjan
'sisaresi, sisaresi muiden perheenjäsenten kanssa; talo, jossa
sisaresi asuvat'. Sama kollektiivisuffiksi ja tulee esiin Lyt-
kinin mukaan myös tavallisissa permalaisissa monikon tunnuksis-
sa jas (syr) ja jos (vot)⁹⁷, mutta Serebrennikovin mukaan vain
syrjäänin a:llisissa tunnuksissa ja-s, ja-n⁹⁸, joiden loppu-
konsonantti on, kuten jo edellä permalaisia monikontunnuksia
käsiteltäessä tuli huomautetuksi, determinatiivinen lisäke. Toi-
senlaisiakin mielipiteitä on lausuttu varsinkin jan-tunnuksesta,
mutta ne eivät näytä uskottavilta⁹⁹.

Toisaalta on kehitys jo verrattain aikaisin saattanut johtaa i:llisten paikallissijojen syntyyn. Niinpä Toivonen on selittänyt useissa kielissä tavattavat i:lliset lattiivit periytyneiksi suomalais-ugrilaisesta kantakielestä, joiden i on identtinen paikkaa ja kollektiivia ilmaisevan ja-, jä-suffiksien kanssa¹⁰⁰. j-aineksesta eikä i:stä on lähdettävä myös monikon tunnuksissa¹⁰¹. Samojedikielissä on oletettu vokaaliloppuista suffiksia *js tai *je¹⁰². Kun jokaisella suffiksilla oli aikaisemmin useita merkityksiä, on todennäköistä, että *ja, jä paikkaa ja kollektiivia ilmaisevana suffiksina periytyy uralilaisesta kantakielestä.

Näyttää siltä, että siinä tapauksessa voi myös kaukaisempien sukukielten i-monikon johtaa aikaisemmasta paikkaa ja kollektiivia ilmaisevista suffiksista ja, jä. Samojedikielten monikon tunnuksien i - ii - ji - je (samK) ovat lähtöisin kantasamojedien *je:sta; unkarin possessiivisen deklinaation (szeme-i-m < *szeme-je-m, lova-i-m < *lova-je-m) monikon tunnuksen i:n edeltäjinä ilmenee *je, jo vielä possessiivisissä persoonapronomineissa (mijénk, tijétek).

Huomautettakoon kuitenkin, että vaikka kaukaisempien sukukielten kohdalla asia kaipaa lisätutkimusta, eivät sen tulokset voi sanottavasti vaikuttaa edellä esitettyyn selitykseen i-monikon ja, jä:llisestä alkuperästä itämerensuomalais-lappalaisella taholla. Sitäpaitsi saattaa periaatteellisia selitysmahdollisuuksia olla i-monikon kuten monen muunkin kysymyksen kohdalla useampi kuin yksi.

Monikkotaivutuksesta kantasuomessa

Monikon nominatiivista

3. Palataksemme monikon tunnusten käyttöön itämerensuomalais-lappalaisessa kieliyhteisössä, huomautettakoon, että sen yksityiskohdat eivät enää ole tutkimuksen tavoiteltavissa. Lappin kielen suhteita silmällä pitäen on oletettu taivutusta seuraavaan tapaan: nom. *silmät, gen. *silmäjen tai *silmäi, part. *silmäitä, ill. *silmäisen, in. *silmäjessä, el. *silmäjestä, ta. *silmäjeksi, ess. *silmäinä¹⁰³. Kun itämerensuomalaisella taholla ei tämmöisestä taivutuksesta ole säilynyt minkäänlaisia jälkiä, on luonnollista olettaa konsonanttivartaloisten muotojen yleistyneen jo varhaiskantasuomessa.

Itämerensuomalaisten kielten välittömäksi lähtökohdaksi on näin ollen sijapäätteen laadusta riippumatta katsottava monikkovartalotyypin *lintu + i + na, *lintu + i + sna. Monikon tunnusten liityttyä sanavartaloon on jo kantasuomessa ilmennyt joukko ääntenmuutoksia (ai > oi, ei, i; äi > i, ei > i ym.), joiden kulku ja syyt ovat useissa tutkimuksissa hyvin valaistut. Sensijaan lapissa on ilmeisesti lähdettävä tyypistä *kalajen tai *kalain, muttei Ravilan otaksumasta sijapäätteettömästä *kalai-asusta, joka näyttää, kuten edellä selvisi, hyvin vähän mahdolliselta. Itämerensuomalaisten kielten 2. eli yksikkövartaloinen genetiivi on syntynyt monikon nominatiivin pohjalta yksikön analogiasta: kala : kalan - kalat : *kalaŕen, jossa suhde

on aivan sama kuin esim. muodoissa lapsut : *lapsuŕen. Tämä ŕen on sitten käsitettynä uudeksi monikon tunnukseksi liittynyt konsonanttivartaloonkin: *neitsütten, *paisekten, *kätten, *mēsten, *kēlŕen, *tüttärten.

Monikkomuotojen alkutyypit eivät tässä yleensäkään kaipaa sen perusteellisempaa selontekoa, mikä olisi vain turhaa tehdyn tekemistä. Tarpeellisissa kohdin tullaan kuitenkin tarkistamaan ja täsmentämään sitä kuvaa, mikä entuudesta on olemassa kantasuomalaisesta monikkotaivutuksesta. Tutkimuksen deszendettisestä perusluonteesta johtuen ei tehtävämme tämä puoli tule olemaan yhdenjaksoinen, vaan on jaettu eri tapausten yhteyteen.

Mitä lopuksi monikon nominatiiviin tulee, on se jätetty varsinaisen tarkastelun ulkopuolelle. Kantasuomalainen yksikkö-vartaloinen *t-asu ei ole juuri missään kielessä huomattavasti muuttunut. Sen loppuna melkein kaikkialla on dentaali. Eteläeestissä, jossa monikon tunnus puuttuu tai sitä vastaa laryngaaliksi (teDre - teDre 'teeret') on oletettu aikaisemmaksi monikon tunnukseksi myös *k:ta¹⁰⁴. Osassa länsisuomen murteita (lounaismurteissa ja peräpohjolassa) ilmenee muutos t > ð vain absoluuttisessa lopussa, mutta klusiilin edellä t on assimiloitunut sen kaltaiseksi (kanä 'kanat', sürek koivu 'suuret koivut'). Myöhäistä *t:n jälkeistä vokaalia tavataan silloin tällöin eri kielissä varsinkin paussiasemassa, esim. vat -d^h, -te, -ti (nämäte 'nämä' ym.)¹⁰⁵. Loppu-t:n muutosta te:ksi on todettu myös Tornion murteessa (nimēte), jossa Airi-la katsoo t:n eksplosion kehittyneen "puheäänelliseksi e:ksi"¹⁰⁶. Muutamissa eteläeestin murteissa tavataan monikon nominatiivin loppuäänteinä -De tai -Da (M: Pst minu onuDe 'enoni', Trv li-

naDa 'pellavat'), joiden alkuperästä on esitetty eri selityksiä¹⁰⁷. Samoilla seuduin viljellään -se-sanojen mallista syntynyttä monikkovartaloa myös nominatiivissa (tyyppi talusil : taluse '(maa)taloilla : (maa)talot'), jossa varsinainen monikon tunnus kuitenkin puuttuu, sillä -se kuuluu sanavartaloon. Sama on asianlaista suomen lounaismurteissa (kukose ~ kukoset 'kukot')¹⁰⁸. Liivin *nut-partisiippien monikon nominatiivissa saattaa Postin mukaan tulla kysymykseen sekundäärinen kuluneeseen yksikön nominatiiviin liitetty dentaali, mutta on myös mahdollista, että monikon tunnus on äänneilmaisesti säilynyt (*antanuŕet >> ändanD, *küšünüŕet >> küžžänD)¹⁰⁹. Suomen ja inkerin murteissa näemme joskus monikon tunnuksen t:n edellisen sanavartalon loppuvokaalin kadonneen, mikä on soinnittoman s:n tai h:n aiheuttamaa (hK lampaht < lampahat, ink heppoist < heppoiset)¹¹⁰. Kaikissa esitetyissä tapauksissa on kantasuomalainen perustyyppi sikäli säilynyt, että monikon nominatiivin vartalona on yhä edelleen yksikkö- eli sanavartalo. Tavallean yksikkövartaloineen on myös etelävepsän oi-deminutiivien monikon nominatiivi, vaikka niiden taivutuksessa ilmeneekin nykyään kolmenlainen vartalo (veikoid 'veikot'; veikole 'veikolle', veikolile 'veikoille')¹¹¹. Monikkovartalon yleistymistä monikon nominatiiviin voi todeta erittäin harvoin. Selvimmin ilmenee se viipurilaismurteiden länsiryhmän paikkaa merkitsevissä nomineissa (erisnimissä), esim. Paavoit (: Paavoilla 'Paavojen talossa'), Tuo mait (: Tuo mailla 'Tuomasten talossa')¹¹², mutta obliikvisijojen alkuperää lienee i myös länsimurteiden pronomineissa noi ja nai 'nuo'¹¹³. Periaatteessa ei tässä mitään oudostuttavaa ole, sillä kaksi monikon tunnusta (t ja i) esiintyy myös monikon 1. genetiivissä. Perinteiden voima on kuitenkin niin

vankka, ettei mikään yleisempi i-monikon käyttö monikon nominatiivissa ole tullut kysymykseen.

Lopuksi tulkoon oikaistuksi Ojansuun mielipide siitä, että sellaisissa Agricolan käyttämissä possessiivisuffiksillisissa nominatiiveissa kuin Pämiestens (lue: Päämiestens), waldamies-
tens on muka monikon nominatiivin t liittynyt konsonanttivartalo¹¹⁴. Nämä muodot kuten myös monikon nominatiivit pämiehins,
Kuningains, Pappeins, Cumpaniens¹¹⁵ ovat itse asiassa genetiiv-
vejä, jotka yksikön analogiasta (nom. ja gen. miehensä, poikan-
sa) ovat tulleet käytäntöön myös nominatiivissa. Mistään alku-
aan konsonanttivartalosisesta nominatiivista ei näin ollen voi
olla puhettakaan.

Huomautuksia

4. Esimerkit on yleensä suomennettu, poikkeuksina vain ne tapaukset, joiden käänös lähdeteoksessa on esitetty eestinkielisenä. Tilan säästämiseksi on joskus karjalan ja inkerin äänneasultaan läheisten esimerkkien suomennos jätetty pois varsinkin silloin, jos lähellä esiintyy saman sanan suomennos. Suomentamatta ovat kauttaaltaan eestin kirjakielen esimerkit.

Lähdeteoksista käytetään mikäli mahdollista vakiintuneita lyhennyksiä. Lyhennykseen eikä tekijän nimeen on turvauduttu myös opinnäytteiden kohdalla. Vanhan kirjasuomen esimerkkien jäljessä olevat sivunumerot viittaavat joko lyhennyksenä merkittyyn tekstijulkaisuun (esim. Westhin t.: SKM I palueliattes 43:15 = Westhin tekstin eli B codexin esimerkki teoksesta "Suomen kielen muistomerkkejä I") tai alkuteokseen. Jälkimmäisessä tapauksessa on lyhennys sijoitettu sulkeisiin ja sivunumerojen edellä olevat kirjaimet tarkoittavat asianomaista teosta, esim. Rajalenius: (ASMÄH I) Kircoia MCS A IV b, jossa MCS = T. Rajalenius, Muutamat Christilliset Saarnat, ja ASMÄH I = N. Ikola, Ala-Satakunnan murteen äännehistoria I. Tämmöistä menettelyä on noudatettu myös opinnäytteistä poimittujen esimerkkien kohdalla, sillä olosuhteiden vuoksi en ole voinut saada alkulähteitä käytettäväkseni. Agricolan teosten lyhennysmerkit ovat samat kuin H. Ojansuulla (ks. Mikael Agricolan kielestä, ss. IX - X). Eniten toistuvat tulkoot tässä mainituiksi erikseen: ABC = Abc kiria, Alc = Alcupuhe (esipuhe), Kk = Käsikiria, Me

= Messu eli Herran Ehtolinen, Ps = Psaltari, Rk = Rucouskiria, UT = Se~~ksi~~ Testamenti, We = Weisut ja Ennostoxet. Maskun Hemmingin teoksista on niinkään käytetty tavanomaisia lyhennyksiä: Vk = virsikirja, L = Wanhain Suomenmaan Piispain ja Kircon Esimiesten Latinan kielised laulud. Muissa tapauksissa selviää alkulähde sulkeissa esitetyn teoksen välityksellä.

Esimerkkien jäljessä olevat numerot viittaavat yleensä asianomaisten teosten sivuihin. Sivunumerojärjestelmästä on poikettu uuden testamentin evankeliumien kohdalla, joista käytetyt numerot tarkoittavat lukuja ja jakeita, esim. KarK MEKK hiijät 4:21 'heidät' = Kalinin (ent. Tverin) -karjalaisen Matteuksen evankeliumin 4. luvun 21. jae. Poikkeuksen tekevät vielä "Nykysuomen sanakirjasta I" peräisin olevien esimerkkien jälkeiset numerot (ss. XII - XVI), joilla tarkoitetaan taivutustyypin järjestystä.

Painettujen lähteiden käyttämiä erilaisia merkitsemistapoja ei yleensä ole muutettu. Transkription nykyaikaistamista on katsottu kuitenkin voitavan ilman haittaa suorittaa. Tärkeimmistä muutoksista mainittakoon seuraavat: Setälän ym. vanhemmissa tutkimuksissa esiintyvä a, o, u on merkitty ä, ö, ü:lla; Genetzin ja Mustosen kielennäytteissä esiintyvä t on muutettu tš:ksi, tt tšš:ksi; puolivokaalin merkinä varhemmin yleisesti käytetty i on korvattu j:llä (reiiän > reijän) ja u v:llä (ouuoin > ouvoin); diftongia osoittava kaari on jätetty pois, samoin sanoja yhdistävät kaaret sekä lausekorkkoa ym. osoittavat merkit; vanhan kirjakielen pitkä ŷ on muutettu s:ksi. Beljakovin käyttämään tarkekirjoitukseen on tehty seuraavat muutokset I > i ja U > w diftongin jälkikomponentteina, Ш > š ja Ѡ > ž. Käsikirjoituksista lähteisin olevien eestin murrenäytteiden

transkriptiota on sikäli tasoitettu ja yksinkertaistettu, että vokaalin puolipituusmerkki (̄) on jätetty pois, Z korvattu s:llä, nd nd:llä ym. Suomen vanhemmista murretutkimuksista poimituissa näytteissä on suuri alkukirjain korvattu pienellä ja sanansisäiset yhdysmerkit jätetty pois. Sellaiset tapaukset kuin (Toivonen) poikkatte-v, poikkije-v ym., joissa v tarkoittaa sekä -n:n katoa että säilymistä tietyissä lausefoneettisissa asemassa, esitetään poikkatte(n), poikkije(n) asuisina.

YKSI TAVUISET NOMINIT

SUOMI

Lounaismurteet

A-dift.-, -i-; -äi- > -ei-, sanav.-ssi (part.); -eiti-/

5. 1. LMAH I muist maist 169, örol mail 207, puist 208.
SM I meillääkki 3, meil 4. THK teil, teilt 156, teis, maisan,
soiskos ~ soisakos 143, näi/s, -st, -l, -lt, -ks 157, 158, noi/s,
-st, -l, -lt, -ks, nei/s (: mon. nom. nee' ~ ne), -s, -st, -l,
-lt 158. MOS jäis 273, jäinne ~ jäine (kom.), jäin ~ jäi (inst.),
töis, töinne ~ töine, töin ~ töi, teis, teinne ~ teine, tein ~
tei, sois 274. SKNK I heil 42, neist asjoist 52. SKNK sois,
soist, teil, teilt, sil, silt 32, neis (~ niis) 47. - 2. KKL
Kis jeist 95 'jäistä'. - 3. SM I näl vaevasill 5. SKNK I niist
suurist lumitaloist 6. SKNK niis (~ neis) 47. - 4. SKNK I Per
heiti 52. THK meiti/s, -st, -l, -lt 154, teiti/s, -st, -l, -lt
156.

6. Genetiivi /-i-dift.-tte(n), -tte'; -ittä(n), -itte'; -eijä(n)
-eidän, -eiti(n), -ei(n)/. la. SM^AIII puitten 78. SKNK I maitten
17, noitte 52. MOS jäitten ~ jätte', töitten ~ töitte', soit-
ten ~ soitte', teitten ~ teitte' 273, noitten 286. THK maitten,
143, nätte(n) 157, neitte(n), noitte(n) 158, teitte(n), soit-

tenkos 143. SKNK öitten - öitte', soitten - soitte' 32, neitten - neitte' 47. - 1b. SKNK niitten - niitte' (~ neitten - neitte') 47. SKNK I niitten 16. - 2. SM III A meijän, teijän, heijän 79. SM I käsk meijä mēns sisält 4. SKNK I meijä raholan 16. THK meijä(n) /- meiti(n)/, teijä(n) /- teiti(n)/ 154, heijä(n) /- heiti(n)/ 156. - 3. SM III A Kar meidän, teidän, heidän 79. - 4. SM III A meiti(n), teiti(n), heiti(n) 80. THK meiti(n) /- meijä(n)/, teiti(n) /- teijä(n)/, heiti(n) /- heijä(n)/ 156. - 5. SM III A Bura, BuraJ mei(n), tei(n), hei(n) 79.

7. Partitiivi /-i-dift.-t(a), t(ä); -it, sanav.-ssi; -eitti/. 1a. LMKH I meit 208. SKNK I mit asioid 7, perunamait 42, kuivi puit 43, noit aivoi, neit (< näitä) paikoi 52. THK näit 157, neit, noit (: mon. nom. noi) 158, mait, teit 143. SKNK neit (~ niit) 47, soit(a), mait(a), teit(ä), öit(ä) 32. - 1b. KKL V jeit 95 'jäitä'. - 1c. SKNK I niit heinmait 5. SKNK niit (~ neit) 47. - 2. MOS pyyssi 273 'pyitä', syys 273 'syitä'. - 3. THK meitti, teitti 154, heitti 156.

8. Illatiivi /-i-dift.-hi(n), -ihi(n), -i-dift.-hisa-/. 1a. LMKH I puihi, maihi 114. THK näihi(n), noihi(n), neihi(n) 158. MOS jäihin, töihin 273. SKNK maihiin - maihi', soihin - soihi', öihin - öihi' 32, neihi (~ niihi) 47. KKL V Kis jeihi, öihi' 95. - 1b. SM I nihin 10. SKNK niihi (~ neihi) 47. - 2. ISM puihisas 'puihinsa' 147.

Hämäläismurteet

A la - Satakunnan murteet

/-i-dift.-, -i-; -eiti-/

9. 1. ASMAH I häisä 198. - Turun ylämaan murre. SKMK I muist kylist 84, päim plässii 85, jälkeem päin 87, jokanen teist 84. - 2. LK meitil(lä), teitil(lä), heitil(lä).

10. Genetiivi /-i-dift.-tte(n), -l̄tte(n), -i-dift.-re(n); -eijen, -eijä(n), -eiti(n), -ei(n), -ē(n), -eirä(n), -ērä(n)/.

1a. ASMAH I näitte(n), noitte(n), joitte(n), muite(n), maitte(n), puitte(n), soitte(n), teitte(n), töitte(n) 112. SM III A puitten 78. - Turun ylämaan murre. SM III A puitten 78. -

1b. ASMAH I n̄itte(n) 112. - 2a. ASMAH I Ulv noire(n), näire(n) 112. SM III A Loi, Ulv puiren 78. - 2b. Turun ylämaan murre. SM III A Lie meijen, teijen, heijen 79. - 3. ASMAH I meijä(n),

teijä(n), heijä(n) 113. - 4. SM IIIA meiti(n), teiti(n), heiti(n) 80. - Turun ylämaan murre. SM III A meiti(n), teiti(n), heiti(n) 80. - 5a. ASMAH I mei(n), tei(n), hei(n) 113. - Turun ylämaan murre. SM III A mei(n), tei(n), hei(n) 79. - 5b. ASMAH I mē(n), tē(n), hē(n) 113. SM II mēn, tēn, hēn 25. - 6a. ASMAH I isämeirä(n) 113. - 6b. ASMAH I Hui isämērä(n) 113.

11. Partitiivi /-i-dift.-t(a), -t(ä); -l̄t; -eitiä/. 1a. ASMAH I häitä, maita, soitä, teitä, vöitä, öitä 198. ASMAH II puitä, päitä, töitä, suitä 14. SM I luita, puitä 18. - Turun ylämaan murre. SKMK I muist 84, teki töit 85, piäni luita 87. - 1b. Turun ylämaan murre. SKMK I niit 84. - 2. SM I Hui ettei sitä heitiä satu haukkua 16. ASMAH II maihi(n) 37. -

12. Illatiivi /-i-dift.-hi(n), -i-dift.-h̄i(n), -ih̄i/. 1. 2a. ASMAH II häih̄i(n), jäih̄i(n), maih̄i(n), muh̄i(n), noih̄i(n), puih̄i(n), päih̄i(n), soih̄i(n), suih̄i(n), töih̄i(n) 37. NIMMOT maihiin 79, näihiin (: yks. ill. tähän- tähän), noihiin (: yks. ill. tohon - tuahoon) 83. - 2b. Turun ylämaan murre. SKMK I aallot fläiskii niihiä 83.

Ylä-Satakunnan murteet

/-i-dift.-, -i-, noi- > nuoi- ~ nui- ~ nuo, sanav.-ren
(gen.), -eiti-/

13. 1. LYSMKH II maista 413, muilla ülösostajilla 721.
SKMK I meill 155, meille 157, meillä 159, perähpäin 156, poih-
pääm menoh 155. EE näiltä seuruilta 84. -2. EE niillek kelloil-
lej ja 132. SKMK I niillä 156. - 3. LYSMKH II Kih mitä ne
nuoillakit (harv.) teke 463. - 4. LYSMKH II JämJ nuin (inst.)
413. - 5. LYSMKH II Par, Hong nuo/ssa (: nuo), -sta, -lla, Par
nuoh pienemmis tilois, nuoli on 'noilla olin', Hong nuosta
maista, Kar nuolla karvian küläsillä, nuor (inst.) ruma, nuom
pieni, nuom pitkänen 'tuon pituinen' 413. - 6. SKMK I meitillä
159.

14. Genetiivi /-i-dift.-tten, -tten; -itten, -i-dift.-ren,
-ren; -i-dift.-len, -i-dift.-den, -den; -iden; -eijän, -eidän,
-eiðän, -eirän, -eillän, -ejän, -eitin; sanav.-ren/. la. LYSMKH I
muitten, tüitten, soitten, maitten 150. SM III A puitten 78.
LYSMKH II läpi mettäjeje ja maitten 686. - 1b. EE niitten 132.
- 1c. LYSMKH II muitten 413 'noiden'. - 2. LYSMKH I mairen,
nairen sotajen aikana, joirenka, häiren 150. SM III A puiren 78.
- 3. LYSMKH I soilen, öilen, töilen 150. SM III A puilen 78. -
4a. SM III A Ahl, Meri puiden 78. LYSMKH I puiden, maiden 150.
- 4b. LYSMKH I niden 150. - 5. SM III A meijän, teijän, heijän
79. EE Meijänki talon hevosella 77. - 6. SM III A Ahl, Meri
meidän, teidän, heidän 79. - 7. SM III A Kan, karv, Par, Sii
meiðän, teiðän, heiðän 79. - 8. SM III A meirän, teirän, heirän
79. - 9. SM III A meilän, teilän, heilän 79. - 10. SM III A

Pun mejän, tejän, hejän 79. - 11. EE heitim mielestänsä 236,

meitir rattaillemme. SM III A meitin, teitin, heitin 80.

SKMK I meitin kaikkienki 158. - 12. LYSMÄH I suarenniämi <

*sösen- 'Suodenniemi' 152, suarejjoki 'Suodenjoki', suarejjjärvi

'Suodenjärvi' 153.

15. Partitiivi / -i-dift. -ta, -tä; nuita- nuota; -eitiä/.

1a. LYSMÄH I puita 276, tehrät töiren töitä 'tehdä jotakin ym-

märtämättömästi, ajattelemattomasti' 151. LYSMÄH II mönteitä

teker ruvettin 725. EE suuria puita 82, nuita 129. - 1b. LYSMÄH

II nuita hautajaisia 413. - 1c. LYSMÄH II Par, Hong nuota (:

mon. nom. nuo) 413. - 2. EE heitiä päin 302. SKMK I meitiä 159.

16. Illatiivi / -i-dift. -hin, -i-dift. -hīn, -ihīn/.

1. SKMK I tēihin 157. - 2a. LYSMÄH II maihīn (: yks. ill. māhān), nāihīn,

tēihīn 556. - 2b. LYSMÄH II nīhīn 556.

Sydänhämläiset murteet

/ -i-dift. -, -ī-; -eiti-/

17. 1. LLEEH muiks 42, säriluilla 18, töistä 21, noista

puista 27, häissä 80, näillä 39. LPKM maille 20. LMV noi/lle,

-ks 30, töillä 33. SKMK I meillä, Tus sinä meillen, Mentäs meil-

tä 169, kotiop päin 171. HKM olkapäissä 21, sillä 31. - 2.

SKMK I niistä 164, niiller ryssille 168. - 3. LK meitil(lä),

teitil(lä), heitil(lä). SKMK I meitillek kiusaa 167. HKM ei mei-

tillem mittäv 31.

18. Genetiivi / -i-dift. -tten, -itten; -eirän, -eitin/.

1a. SM III A puitten 78. LLEEH muitten 3. LPKM maitten, töitten

20. LMV noitten 30. - 1b. SKMK I niitten 169. - 2. SM III A mei-

rän, teirän, heirän 79. SKMK I meirän 164, 169, meirär rannas-
sa 169. - 3. SM III A meitin, teitin, heitin 80.

19. Partitiivi /-i-dift.-ta, -tä; -itä; -eittä/. la. SM I
puita 30, näitä 34. LHLEH muita 42, häitä 33, öitä 38. LPKM
maita 20. SKMK I töitä 166, noita 169. KOTTM voitā, sūitā 127.
LMV jäitä 15, pūitā 33. - 1b. SKMK I niitā 167. - 2. SKMK I
meitā 169. SM II meittä, teittä, heittä 116.

20. Illatiivi /-i-dift.-hi(n), -ihin, -i-dift.-hi-/. la.
SKMK I viaraitten töihin 165. LMV koihi(n), täihi(n), öihi(n),
töihi(n), suihi(n), näihi(n) 60. LPKM maihin 20. - 1b. SKMK I
niihin 167. - 2. SKMK I töihiis 165 'täihisi'.

Pohjoishämäläiset murteet

/-i-dift.-, -ī-; noi- > nui-; -e-dift.-; -eiti-/

21. 1. SM I noilta 53. TLMV puissa, soissa (: sua) 98.
SKMK I kuivin suin 175, syrännailta 176, takamaillakin 186,
meillä 185, meillen 200, meiltä 201, jälkeempäin 187, joille
195, Totanoin 196, pimeinä öinä 198, muissaka 199, kivitöissä
200, puhlettöinä 205, Keu pitpöissä 'piki päin', pyistä 210.-
2. SKMK I niistä 175, 210, niille 174, 178, 183, niillä 186,
niilt 183. - 3. SKMK I heitille 177, 179, 180, heitissä 198,
teitistä 189, meitil 202, meitille 178, 183, Meitistä tuntu
203. HKM meitillä 241. LK meitil(lä), teitil(lä), heitil(lä).

22. Genetiivi /-i-dift.-tten, -itten, -i-dift.-len, -i-
dift.-ren, -ire, -i-dift.-jen; nuijen; -eillän, -eirän, -eijän,
-eijän, -eitin/. la. SM III A puitten 78. HKM häitten alluussa
237. KMKH maitten, näitten, muitten 73. OMK töitten, öitten 81.

- 1b. SKMK I niitten tähren 175, niitten mahlaan 174. HKM niitten ruottalaisten 238. - 2. OEMK mailen, soilen, öilen, täilen 80. SM III A puilen 78. - 3a. Hämäläis-pohjalainen sekamurre. SM III A Vir puiren 78. - 3b. SKMK I Vir niire hihtomiesten 208. - 4a. Hämäläis-savolainen sekamurre. SM III A puijen, muijen 78. - 4b. SKMK I Keu nuijem pettäijel latvossa 211. - 5. SM III A meilän, teilän, heilän 79. SKMK I meilän paikkaa 184. - 6. SKMK I meiräv väem 179, Meiräl lukusiavuoro 178. SM III A meirän, teirän, heirän 79. - 7. Hämäläis-pohjalainen sekamurre. SM III A Vir meidän (~ meirän), teidän (~ teirän), heidän (~ heirän) 79. - 8. Hämäläis-savolainen sekamurre. SM III A meijän, teijän, heijän 79. - 9. SKMK I meitin nimenne 183, meitim miälestämme 182. SM III A meitin, teitin, heitin 80.

23. Partitiivi /-i-dift.-ta, -tä; -itä; nuita; -e-dift.-ta, -tä; -eitiä, -eittiä/. la. KMKH luita, puitä 143. OEMK teitä 80. SKMK I näitä 174, nuita 176, 184, 195, keitä 182, 202, joita 182, 196, 206, kantapäitään 189, noita poikija 195, maitaankim pois 198, hellipuita 204. - Hämäläis-savolainen sekamurre. SKMK I Keu pyitä 210. - 1b. SKMK I niitä 175, 182. HKM niitä 237, 369. - 1c. Hämäläis-pohjalainen sekamurre. PHKM maeta, vöetä 337. SM I Kuore kaharapäetä 50. - 2. SKMK I meitiä 174, meittiä 182, 197.

24. Illatiivi /-i-dift.-hin, -ihin/. TLMV maihin, päihin 51. HKM muihinkin pitäjiisiin 237. SKMK I piiskojem päihin 178, joihin mentiij 193, muihin asijoihiv 197.

E t e l ä h ä m ä l ä i s e t m u r t e e t

/-i-dift.-, -i-, -eiti-/

25. 1. SM I tikapuilla 65, Ask meille 72, Viht meillä 65.

PPM puist(a), näist, noist 141. MMV häissä, luissa, näistki 27.

SKMK I töistä 74, pikkuteillä 77, meiltä 80, likimaillakaan 75.

- 2. SKMK I niist 75. - 3. SM I Myrs meitille, meitil (ad.) 74.

SKMK I heitist (: mon. nom. hei) 66, meitil 78, meitist (: mon. nom. mei 73, 78) 80.

26. Genetiivi /-i-dift.-tten, -i-dift.-ten, -i-dift.-ren;

-eiren --ēren, -eirän, -eitin/. 1. KKL V jättien, sitten 95. VJM

maitten. SM III A puitten 78. PPM maitten 59. SKMK I puittev

väliin 80. -2. PPM noiten, näiten, päiten, jätien, taiten, luiten,

töiten, multen, suiten, puiten 59. K TOM maiten (- mairin) 55. -

3. K TOM mairin (-maiten) 55. SM III A puiren 78. - 4. SM III A

Loh, Pus, PyhJ, Viht meiren - mēren, teiren - tēren, heiren -

hēren 79. SKMK I Num meiren 72. - 5. SM I meirän kalliot 74.

SM III A meirän, teirän, heirän 79. - 6. SM III A meitin, teitin,

heitin 80. SKMK I teitin tukastas kii 68, Meitin täyryi 80.

27. Partitiivi /-i-dift.-ta, -tä; -it; -eitti/. 1a. SM I

täitä 62, muitakin 59, tikapuita 65, töitä 66, manteitä 72. KKL V

jäitä 95. SKMK I keuranpäitä 75, pakkaisöitä 76. PPM vöitä, lui-

ta, sūitä 112. MMV pūitä 27. - 1b. SKMK I niit kruunumpuustelki

66. - 2. SKMK I Viht meitti 78. SM II meitti, teitti, heitti 116.

28. Illatiivi /-i-dift.-hi, -i-dift.-hī(n), -i-dift.-hisa-,

-i-dift.-hisi/. 1. MMV suihi 27. - 2. PPM maihi (: yks. ill.

māhā), päihī (: yks. ill. pāhā), soihī (: yks. ill. suahō) 80.

ISM volhīn, maihīn. KKL V jäihīn, öihīn 95. - 3. ISM Loh, Karj

puihisas 148. - 4. PPM puihisi, soihisi 84.

K a a k k o i s h ä m ä l ä i s e t / m u r t e e t

/-i-dift.-, -i-; noi- > nuoi- ~ nuo-; -eiti-/

29. 1. KHMKN I puille paljaille 164. KHMKN II karjoneille 105, nääil 110. THM maisa 21. NTLSM noil puilla 60. - Suursaaren murre. SKMK I näist kivist 282. - 2. KHMKN II Hol nuoin - nuon (inst.) 13. - 3. LK meitil(18), teitil(18), heitil(18). - Suursaaren murre. SKMK I teitil 283.

30. Genetiivi /-i-dift.-ten, -i-dift.-tten, -i-dift.-len, -i-dift.-jīn; -eillān, -eitin/. 1. KHMKN I maiten 74. SM III B maiten, puiten 326. - 2. KOTSM Hein meitten, puitten 42. - 3. NTLSM Sip puilen 16. SM III A puilen 78. - 4. Tytärsearen murre. KPTM nääjīn, puījīn 48. - 5. SM III A meillān, teillān, heillān 79. - 6. SM III A meitin, teitin, heitin 80.

31. Partitiivi /-i-dift.-ta, -tä; -it/. 1. KHMKN II puita, puitā, sūitā 11. THM meita 21. - Suursaaren murre. SKMK I mui- ta esijoi 281. KPTM sūitā, puitā 18. - Tytärsearen murre. KPTM taitā, sūitā, puita 35, 66. - 2. Suursaaren murre. SKMK I niit 281.

32. Illatiivi /-i-dift.-h, -i-dift.-hi/. 1. NTLSM noih, nāih 58. - 2. Tytärsearen murre. KPTM maihi 83.

Pohjanmaan murteet

Etelä-Pohjanmaan murteet

/-i-dift.-, -ī-; noi- > nui- - nuo- - nus-/

33. 1. KHEPN II meille 43. SKMK I meillen 312, meillä 358, teillen 308, teillä 343, muista 288, 297, 345, riihipuikoi 312, passootsietā 288, kryytimaiski 295, sälläkään 340, kovasti päis- sūnsä 341, turhistekin syistä 347, jällekehem päin 297. - Etelä- Pohjanmaan sevelsismurre. SM I meiltā 114. SKMK I nääillä souvuin

364, Mehtäteillä 367, noilla 364, noin (inst.) 369, toissa-
 päin 370. - 2. SKMK I niillen 290, 314, niistä 315. - Etelä-
 Pohjanmaan savolaismurre. SM I niistä 115, niissä oloissa 360,
 niillä 361, 368, niiltä 363. - 3. Etelä-Pohjanmaan savolaismurre.
 SKMK I nuilta 360. - 4. IJKM nuo/s (: mon. nom. nuo),
 -sta, -lla, -n 123 'noissa, -sta, -lla, -n'. SKMK I nuon 302
 'noin'. - 5. SKMK I nuallem pitää 328 'noille pitää', nuan (inst.)
 318, 324, 339, 349, 355. TEPK nuas (~ nuos) 272.

34. Genetiivi ym. ¹¹⁶ /-i-dift.-re(n), -iren; nuoren ~ nuaren;
 -i-dift.-je(n), -ije(n), -i-dift.-tten; -eirän, -eidän,
 -eijä(n) ~ -eijät, -eitän/. la. SKMK I kylkiluiren 350, muiren
 311. KHEPM I jäire(n), suire(n), kuire(n), teire(n) 70. LM mai-
 ren, töiren 109. IJKM soiren, jäiren, vöiren 117. SM II puiren
 64. - 1b. SKMK I niiren 286, 298, 301. - 1c. IJKM nuoren (:
 mon. nom. nuo) 123 'noiden'. TEPK nuoren (~ nuaren) 272. LYSMAH
 II IsoJ nuorem miesten 413 'noiden miesten'. - 1d. SKMK I nuaren
 miesten ylitte 348. TEPK nuaren (~ nuoren) 272. - 2a. Etelä-
 Pohjanmaan savolaismurre. SKMK I näije takamaije 359, näi-
 jen hevosille 364, ennen jäijen lähtövä 367. SM III A puujen,
 muijen 78. - 2b. Etelä-Pohjanmaan savolaismurre. SKMK I niije
 362, niijem päälle 367. - 3. SM III A IsoJ puitten 78. - 4.
 SKMK I SKMK meirän 285, 295, 298, 303, 309, heirän 354. LM mei-
 rän, teirän, heirän 112. - 5. SM III A JalJ, KauhJ, IsoJ mei-
 jän, teidän, heidän 79. - 6. Etelä-Pohjanmaan savolaismurre.
 SKMK I meijän pihaan 364, heijä 360. SM III A meijän, teijän,
 heijän 79. - SKMK I Meijät (akk.) 371. - 7. Etelä-Pohjanmaan
 savolaismurre. SM I Vim meitän /pro meijän/ 114.

35. Partitiivi /-i-dift.-ta, -tä; -it(ä); nuota ~ nuata ~
 nuita/. 1. SKMK I pitkiä taitäkin 321, kylkiluita 350, meitä

341, muita 287, 305, 314, 317, joita 296, 299, riihipuitansav
 vaikka 312. - Etelä-Pohjanmaan savolaismurre. SM I meitä, tsi-
 tä 114. SKMK I heitä 360, puita 362, 368. - 2. SKMK I niitä
 287, 303, 330. - Etelä-Pohjanmaan savolaismurre. SKMK I niitä
 359, 362, 363. SM I nit oli 113. - 3. SKMK I nuota pellovaas-
 lankoja 286. IJKM nuota 123 'noita'. + 4. TEPK nuota (~ nuota)
 /: mon. nom. nua(t) ~ nuo(t)/ 272. - 5. Etelä-Pohjanmaan savo-
 laismurre. SKMK I Nuita polttopuita 360.

36. Illatiivi /-i-dift.-hi(n), -ihi(n)/. 1. SKMK I tolopan
 puihin 333. - Etelä-Pohjanmaan savolaismurre. SKMK I puihin 302,
 muihi hommi 359. - 2. Etelä-Pohjanmaan savolaismurre. SKMK I
 niihin 302, niihi aikoin 366.

Keski-Pohjanmaan murteet

/-i-dift.-, -i-; noi- > nui-; -e-dift.-/

37. 1. NMK puissa 50. SM I heinätoisä 115, muillaki 116,
 nällilep paikolle 117. SKMK I meilläki 372, heillä 377, muista-
 ki pitäjistä 383, eeltäpäin 400. - 2. SKMK I niille 373 (: mon.
 nom. net 378), niisä paikoisa 372. - 3. SKMK I nuista 398
 'noista'.

38. Genetiivi /-i-dift.-jen, -ijen, -ien, -i-dift.-jjen,
 -ijjen, -i-dift.-ren, -iren; nuiren; -i-dift.-tten; ninnen -
 ninen; -eijän, -eirän/. 1a. SM I ansamaijej ja 117. SKMK I joi-
 jen 379, puijen 388, muijen korvihin 398. - 1b. SKMK I niijen
 379, 398. - 2. SKMK I niien 386, niien rahain 381. - 3a. SKMK
 I kest muijjen 403. - 3b. SKMK I niv niijjen, niijjej jälessä
 399. - 4a. SKMK I muiren 372. - 4b. SKMK I niiren kans 372. -

4c. SKMK I nuiren 373 'noiden'. - 5. SKMK I muitten poikain
kans 374. - 6. SKMK I Alav niinnen röyhkijöittenki miesten 398.
 BIG Yliv, Alav, Kalaj niinen 284. - 7. SKMK I meijän 383, teijän
 390, heijän 383. SM III A meijän, teijän, heijän 79. - 8. SM
 III A Hat, Kaust, TerJ, Vet meirän, teirän, heirän 79.

39. Partitiivi /-i-dift.-ta, -tä; -itä; nui/ta/. 1. SM I pui-
ta 119. SKMK I jojen jäitä 384, muutaka näitä 372, heitä 375,
 377, masopuita 375, talviteitä 384. - 2. SKMK I niitä 373. - 3.
 SKMK I nuita 373.

40. Illatiivi /-i-dift.-hin, -ihin, -e-dift.-hin/. 1a. SKMK
 I Kest muihinkaa (töehin) 402, muihinni asijoehin 403. - 1b.
 SKMK I niihin 378, 402. - 2. SKMK I Kest (muihinkaa) töehin 402.

Pohjois-Pohjanmaan murteet

/-i-dift.-, -i-; noi- > nui-/

41. 1. SKMK I puista 408, syväm mailta päin, joiltaki tal-
loilta 420, öinä 426, pelekoopäissäni 429, rajasyvämmäilla 430,
Meillet tuli 411, heillä 407. - 2. SKMK I niiltä 404, niillä
toisill 430, niille 411, niisä syättöpaikosa 422, niinä pitki-
nä päivinä 426, niimpäin 426. - 3. SKMK I Raa nullek kukakäs-
ki 412.

42. Genetiivi /-i-dift.-jen, -ijen, -ijjen, -i-dift.-tten,
 -itten; -eijän, -eijjän/. 1a. PPRM maijen 38. SM III A puijen,
muijen 78. SKMK I muijem piti auttaa 426, joijen 430. - 1b. SKMK
 I niijen 405, 423. - 2. SKMK I Raa niijjenä, niijjem poikainki
 412. - 3a. ATIM näitten, luitten 35. SM III A puitten 78. SKMK
 I Raa muitten 411, häitte eelä 415. - 3b. SKMK I niitten 411,

412. - 4. SKMK I meijänki 420. SM III A meijän, teijän, heijän

79. - 5. SKMK I Raa heijjän präsä, teijjän vanahempanna 411.

43. Partitiivi /-i-dift.-ta, -tä; -itä; nuita/. -1. PPRM
hätä, pyitä 57. SKMK I meitä 415, sitä 416, joita 417, 419,
näitä 423, luita 425, muita 427, kunnan töitä, keittopuita 408.
- 2. SKMK I niitä 405. - 3. SKMK I nuita tämän kaupunnan varso-
ja 412.

44. Illatiivi /-i-dift.-hin, -ihin/. 1. SKMK I Isompiin töi-
hin 408. - 2. SKMK I niihin 426.

Peräpohjolan murteet

Kemijoen murteet

/-i-dift.-, -ī-; noi- > nui-/
~~~~~   ~~~~~   ~~~~~

45. 1. TKKM mai/na, -sa, -sta, -la, -lta 62, 63, mei/nä,
-ksi 67. SML joinaki sinä 154, näin 155. SM I meile 126. SKMK I
heistä 432, veräjäpuissa 446, ethempäin 432. - 2. SKMK I niissä
(: mon. nom. Kitt net) jovissa 422, niistä pojista 435, niil
433. SML niissä 154, 158, niin (inst.) 154. TKKM nii/nä, -ksi,
-sä, -stä 69. - 3. SML Rov nuin 152, 154 'noin'. TKKM nui/na,
-ksi 68.

46. Genetiivi /-i-dift.-jen, -ījen; nuijen; -i-dift.-tten,
-itten; nuitten; ninen; -eijän, -ejän, -e(än)/. 1a. TKKM maijen
62. SM III A puijen, nuijen 78. - 1b. TKKM niijen (: mon. nom.
net) 69. - 1c. TKKM nuijen (: mon. nom. nuot) 68. - 2a. SM III
A puitten 78. SML piittev väli 155. TKKM maitten (~ maijen) 62,
joitten (~ joijen) 69. SM II maitten, puitten 82. - 2b. SKMK I
niitem pyytö 432. - 2c. TKKM nuitten (~ nuijen) 68. - 3. TKKM

niinen (~ niitten, niijen) 69 'niiden'. - 4. SML meijän poikaki
 159. SM III A meijän, teijän, heijän 79. TKKM meijän (: mon.
 nom. me, met) 67. SKMK I heijän 442. - 5. SKMK heijän (~ heijän
 442) 443. - 6. SML Rov heäm puolele 159, meän kylän seuvula 156.
 SM III A me(än, te(än, he(än 79. TKKM meän (~ meijän) 67.

47. Partitiivi /-i-dift.-ta, -tä; -itä; nuita/. 1. TKKM
 maita 62. SM I naitakik kaloja 131. SKMK I näitä simolaisia ka-
 lastajia 432. SML joita 158. - 2. SKMK I niitä lentokonheita
 434. SML ~~NIXX~~ niitä 158. TKKM niitä 69. - 3. SML nuita syöpä-
 läisiä 152, nuita siuloja 157, 159.

48. Illatiivi /-i-dift.-hin, -ihin; nuihin/. 1. TKKM mai-
 hin 62, meihin 67. - 2. TKKM niihin 69. - 3. SML nuihin kutu-
 paikhoiin 154. TKKM nuihin 68.

Tornionjoen murteet

/-i-dift.-, -i-; noi- > nuoi-, -oi- > -üoi/

49. 1. SM I säiksi 134. SKMK I joillaki ihmisillä 439, Mei-
 lä 440, selim ja päim mutta 441. - 2. AHTTM nuoin (inst.), ~~AI~~/
 tüissä 41, 201. SM I Naav nuoilta pienessiltä kiviltä 140.

50. Genetiivi /-i-dift.-tten, -itten, -i-dift.-nen, -inen;
 -eijän, -ejän, -ejän, -eiän, -eirän, -eitan, -e(än/. la. AHTTM
 säitten, teitten 102. SKMK I puittel lalvoja 438. SM III A puit-
 ten 78. - 1b. AHTTM nitten 102. - 2. AHTTM Naav puinen, päinen,
 säinen, piinen 106, joinenka, ninen, näinen, muinen, nuinen,
 mainensa, teinen, töinen 104. - 3. AHTTM meijän, teijän, heijän
 105. SM III A EnoT meijän, teijän, heijän 79. - 4a. SM III A Por
 meidän, teidän, heidän 79. - 4b. AHTTM meidän, teidän, heidän
 105. - 5. AHTTM meirän, teirän, heirän 105. - 6. SM III A Kill

meitan, teitan, heitan 79. -7. MHTM meän, teän, heän 105. SM III
 A meän, teän, heän 79. -8a. SM III A EnoT, VesS, Vitt mejän,
 tejän, hejän 79. -8b. SM III A SoutJ mejän, tejän, hejän 79.

51. Partitiivi / -i-dift.-ta, -tä/. MHTM teitä 99. SM I
 teitä 137, 140. SKMK I lintu- ja oravamaita 439.

Savolaismurteet

Sydänsavolaiset murteet

Etelänsavo

/-i-dift.-, -i-; noi- > nuoi-; -e-dift./

52. 1. THSK päissä 37. SML sanottii kervapäiks 100. LHVK
 häistä 39, meill of kaupat 31. SM I meiltä 179. - 2. SM I nis-
 tä (töestäkää tahop) 180. SML niille 99, niistä puista 100. -
 3. SM I Ant nuoista nukusista nuofista miehistä 180. - 4. SML
 nõe hyvi sakkeeks 102. SM I töestäkää tahop 180.

53. Genetiivi ym. / -i-dift.-je(n), -e-dift.-jen, -i-dift.-
 jjen, -iije(n), -i-dift.-hen, -ihe, -eijän, -eijjän - eijjät/.
 1a. SM II puijen 124. LK soije(n), jiijel lähtö. SM III A mui-
 jen 78. - 1b. SM II maejen 124. - 2a. LHVK noijjen kans 33. -
 2b. LHVK niijjen lampain kans 28, niijjen lehmi(n) piästä 38,
 käsk niijje(n) heittämään puntarija 38. - 3a. SM III A puihen,
 muihen 78. - 3b. SML niihe kokkoloi sekkaa 105. - 4a. SM III A
 meijän, teijän, heijän 79. - 4b. LHVK meijjän 6, 23, 30, 38,
 ni sitt meijjät tapetaa(n) 7.

54. Partitiivi /-i-dift.-ta, -tä; -itä, -e-dift.-ta, -tä/.
 1a. THSK päitä 37. MHTM teitä 96. SML hienoja puita 100, pyhä-

leipiä muitai 104. LHVK näitä riuttoja 5, 13, heitä 18, muita
 33. - 1b. LHVK niitä 28, 31. - 2. RTJM maeta, soeta, päetä 96.
 SM I töetä 179. SML jöeta 104.

55. Illatiivi /-i-dift.-hi, -ihi, -i-dift.-hi/. 1a. THSK
 päihi (~ päihii) 37. - 1b. SML nihi pyttyläi 105. - 2. THSK
 päihii, puhii 37.

Pohjoissavo

-e-dift.-,
 /-i-dift.-, -i-; noi- > nuoi- ~ nui-; /-e-dift.:/

56. 1. SM I muis tarvispuis 144. PSKM voi/nä, -ssä, -stä,
 -llä, -ltä 442. SML heillä 111, niinkum muillaj ja 108. PVK
 jäi/nä, -ks, -llä, mai/na, -ks, -lla 29. LPM pui/ssa, -ks, -na,
 -lla, -lta 26. - 2. SML niinä aekona 106, niilläi' etupeässä
 111, niinkum 108. LMPS niillä 38, 73, 77, 80, niiltä toesilta
 84. - 3. SML mikä nuilla väesto lienöö, nuin (inst.) 111, nuin-
 ikkään 111, 112. LMPS nuissa kärrissä 44. - 4. SM I töessä 150,
 töestä 155. SML nönikkään 111. LMPS näestä 80, näessä häessä
 77, Natuttomin päen 18, 19, ul^ukomaelle 80, ul^ukomaelta 55.

57. Genetiivi /-i-dift.-hen, -ihe(n), -e-dift.-he(n); -ei-
 jän, -eäjän/. 1a. PSKM voihen 442. LPM puihen 25. LK puihel lat-
 vat. SM III A muihen 78. - 1b. LK nihe(n), pihe(n). LMPS niihen
 häehen kertoja 78, niihen poekaen isä 85. - 1c. SM II ^emehen
 124. LK soehe(n), vöehe(n). LMPS häehen 78. - 2a. SML meijän,
 meijä' asunnolta 107, heijän 108. SM III A meijän, teijän, hei-
 jän 79. - 2b. LMPS meäjän 39, teējän 9, 41, heējän 39.

58. Partitiivi /-i-dift.-ta, -tä; -itä, nuoitä ~ nuitä/. 1. SM
 I puita 172, muita 175. PSKM voitä 442. LPM puita 26. SML pit-
 kuspuita myöten 107, heitä 112. - 2. SML niitä matoja 112. - 3.

SM I SuoJ nuoita karhuja 157. - 4. SM I SuoJ nuita 151 'noita'.
 LMPS nuita kivijä ja kantoja 84. - 5. LMPS heätä 39, meätä 84,
täätä 21. - 6. LMPS häätä 77, joetakuita aekoja 75.

59. Illatiivi /-i-dift.-hin, -e-dift.-hi, -e-dift.-he', -he;
 -ihe/. la. LPM puihin 26. - lb. SM I SuoJ mökkimies tul'töehi
 151. - 2. SML niihe söhe', lähetti ... töehi 107.

Savon eteläinen ulkoryhmä

/-i-dift.-, -i-; noi- > nuoi- ~ nuoⁱ-; sanav.-loi-/

60. 1. SM I toistä 263, heile 255. TRS näi/ss, -st, noi/ss,
 -st 13. SML lämmis mais 71, kalameil 78, meil 80, teil 82, päi-
vätöil 81, muil, näil 82. - 2. SML niil 77, 78, niist mustalai-
sista 71, 79. - 3a. TRS Sakk nuoi/ss, -st (~ noi/ss, -st) 13.
 - 3b. SML nuoⁱsta mustalaisista 71. - 4. KMPP Pari voiloissa 119.

61. Genetiivi /-i-dift.-he(n), -ihe, -i-dift.-je(n), sanav.
 -loihen, sanav.-loin; -eijän, -ei(n)/. la. SM I muihe 256, häi-
he 258. KMPP voihen (~ voiloihen) 119. SM III A puihen, muihen
 78. - lb. SML niihe 79, 80, 83. - 2a. SM III A SavT, Tais pui-
jen, muijen 78. MMA Tais jäije sissä 62. - 2b. SM III A Lem, SavT
meije(n), teije(n), heije(n) 79. - 3. KMPP Pari voiloihen ~ voi-
loin (~ voihen) 119. - 4. SM III A meijän, teijän, heijän 79. -
 5. SM III A mei(n), tei(n), hei(n) 79.

62. Partitiivi /-i-dift.-ta, -tä; -itä, sanav.-loita/. la.
 SM I puita 251, häitäki 258. SML näitä 73, noita 78, teitä, töi-
tä 81, häitä pietti 82, lehmä ristluite 79. - lb. SML niitä 69,
 71, 77, 79. - 2. KMPP Par voiloita 119.

63. Illatiivi /-ihe/. SML niihe rautoi ei koskent 79.

Savon itäinen ulkoryhmä

/-i-dift.-, -i-, -ë-dift.-, -e-dift.-; noi- > nui-
 ~ nuo- ~ nus-; sanav.-l6i/

64. 1. SM I häissä, häistä 202. NM suilla 27. TPK maista
 62. KTV pülle, kükksi 36. - 2a. KMK vöestä 79. - 2b. NM maessa
 27. - 3. KTR Rus nuossa, nuona 57. - 4. TPK TohJ piilöistä 62.

65. Genetiivi /-i-dift.-hen, -ihän), -ë-dift.-he(n), -e-
 dift.-hen; nuihen ~ nuoh(e)n ~ nuah(e)n; sanav.-l6ihen; -eijän/.

1a. ISMK läihen, päihen, mäihen, näihen, päihen, töihen, vöihen
 73. EMK täihen, söihen, töihen, päihen 44. NM suihen 27. SM III

A muihen 78. - 1b. EMK nihen 44. KTR nihe(n) 74. - 1c. ISMA
 nüihen 73 'noiden'. - 1d. KMK soeh(e)n, töeh(e)n, näh(e)n 35.

1e. NM maehen 27. SM I talvitöehen küsüntä 196. ISMA näh(e)n,
 päehen, töehen, vöehen 73. - 1f. KTR Rus nuoh(e)n 74 'noiden'.

- 1g. KTR Rus nuah(e)n 74 'noiden'. - 2. TPK TohJ piilöihen 62.
 - 3. SM III A meijän, teijän, heijän 79.

66. Partitiivi /-i-dift.-ta, -tä; -ë-dift.-tä, -e-dift.-ta,
 -tä; -itä/. 1a. ISMK jäitä, maita, teitä, puita 68. KTV muita,
 siitä 36. KMK puita, puitä 10. SM I suita 27. - 1b. KTV töetä

36. KMK töetä 10. - 1c. SM I lähetsätä 197. NM maeta 27. - 2.

TPK TohJ piilöitä 62.

67. Illatiivi /-i-dift.-he(n), -ihe(n); nuihen ~ nuoh(e)n
 ~ nuah(e)n; -e-dift.-hen, -i-dift.-hin, -e-dift.-hin, -ë-dift.-

hi'; sanav.-l6ihen/. 1a. ISMK jäihen, töihen 141, sahatuhen pui-
 hen 296. NM suihen 27. TPK maihen 62. KTR nihe(n) 74. - 1b.

ISMA nihen 141. KTR nihe(n) 74. - 1c. ISMA nuihen 141 'noihin'.
 - 1d. ISMK näh(e)n, söehen, vöehen 141. SM I töehen 189. NM mae-

hen (~ maehin) 27. - 1c. MTR Rus nu^he(n) 74 'noihin'. -1f.
 MTR Rus nu^he(n) 74 'noihin'. - 2a. NM suihin (~ suihin) 27. -
2b. NM maehin 27. - 2c. MTR nu^hehi' äeko^hen 89. - 3. TPK TohJ pii-
 lsihen 62.

Savon pohjoinen ulkoryhmä

/-i-dift.-, -ī-; noi- > nui-; -e-dift./

68. 1. SM I puissa, muissae' 212. SML meillä 145, 146, vir-
 katalom mailla 147, muillaik kauppa 146, kolopuista 149. - 2.
 SML osotti ystävyttä niille 146.

69. Genetiivi ym./-i-dift.-jen, -e-dift.-jen, -i-dift.-
 jjen; nuitten; -eijän - eijät, -ei^jjän/. 1a. SM II puijen 143.
 SM III A muijen 78. SML niijem puijen 149. SMA maijen, soijen
 40. - 1b. SM II maejen 143. - 2. HMT Hyrs näijjen, soijjen, muij-
 jem mukana 18. MTPM Pal maijjen, puijjen 56, puijjen 76. - 3.
 HMT Hyrs (harv.) nuitten tüt^hsen 18. - 4. SML meijän 145, mei-
 jäl lukkarista 146, kuka heijät (akk.) liek kutonnutki 145. SM
 III A meijän, teijän, heijän 79. - 5. HMT Hyrs meij^jän muk^hen,
 teij^jän, heij^jän 18. MTPM Pal meij^jän, teij^jän 56.

70. Partitiivi /-i-dift.-ta, -tä; -i^hä, -e-dift.-tä/. 1.
 SM I muita 213. SML näitä kirkkoherroja 145, joitair riepaja
 148. MTPM puitä 76. - 2. SML niitä puita 149. - 3. MTPM t^hetä
 75.

71. Illatiivi /-i-dift.-hen, -i-dift.-hin, -ihin/. 1. MTK
 Kuus puihen, muihen 22. - 2a. SML RisJ noihin kirkkoherroihin
 nähes 145. - 2b. SML RisJ niihim puihin 149.

Savon läntinen ulkoryhmä

/-i-dift.-, -ī-; noi- > nuoe- - nuae-; -e-dift./

72. 1. SML häessä 116. - 2. SML niillen 114, niillä, niistä 116, 119, niil (inst.) likellä 116. - 2a. IKP nuessa, nuoen 134. - 2b. IKP nuesta 134 'noista'.

73. Genetiivi /-i-dift.-hen, -ihen, -e-dift.-hen, -i-dift.-jen, -e-dift.-jen; -eijän/. 1a. SM III A puihen, muihen 78. - 1b. SML niihev välliin 114. - 1c. SML jöehenka 118. - 2a. SM III puijen, muijen 78. - 2b. SM II maejen 146. - 3. SML siellä teijän puoles 114. SM III A meijän, teijän, heijän 79.

74. Partitiivi /-i-dift.-tä; -itä, -e-dift.-tä/. 1. SML isojakip puita 113. - 2. SML niitä 114, 118. - 3. SML niil likellä häetä 116.

75. Illatiivi /-e-dift.-hin, -ihen/. 1. SML häehin 116. - SML niihev häehin 116.

K e s k i - S k a n d i n a v i a n
m e t s ä s u o m a l a i s m u r r e

/-i-dift.-, -i-, -e-dift.-; noi- ~ nuoi- ~ nuo-
~ nui-; -ehi-, -eijä-/

76. 1. DNHK sillä 137, puillen 133. SM I joilla 229. MNV meilen 52, Deil 30 'teillä', näistä gülistä 40. - 2. SM I nilen 239, niillen 230. MNV niillä 14, niistä 38. - 3. SM I näessä asi-joessa 216. - 4. MNV nuoin (inst.) 11, 21. - 5. DNHK nuolla ~ nuilla 65. - SM I ol' tällä mehillä 231, tul' tannem mehillen 218. - 7. MNV se dul meijästä 'meidän talomme, meille' 49.

77. Genetiivi ym. /-i-dift.-jen, -ijen, -ijjen; -eijän ~ -eijät/. 1a. DNHK maijen, puijen 131. MNV muijen 21. - 1b. DNHK nijem pit' 137. SM I nijen kuolovan 219. - 2. VSS niijjen 153, 158. MNV nijjen 13. - 3. SM II meijän sika 151. MNV meijän

luona 37. SM III A meijän, teijän, heijän 79. SM I meijät (:
nom. mää) 231.

78. Partitiivi /-i-dift.-ta, -tä; -itä, -e-dift.-tä/. 1. DANHK maita, soita, puita 128, mäntäpäitä 131, teitä 135. VSS noita 155. - 2. SM I niitä 218. VSS niitä 154. - 3. DANHK häetä, näetä 61. SM I mäntäpäetä 238.

79. Illatiivi /-i-dift.-hän, 73/ -i-dift.-hin/. 1. DANHK puihän 73. - 2. SM I muihim puihin 218.

Savon|lounainen ulkoryhmä

/-i-dift.-, -i-, -e-dift.-/

80. 1. SML näissä järvissä 130, muille 128, puista 122, näim paljov vaivaa 127. SES meillä 179, heillä 94, soillenkiij ja 169. SM I teill 241, meillet tähäh 246. TKJ päi/ssä, -stä, -llä, -itä, -nä, -ks, soi/ssa, -sta, -lla, -lta, -na 52. - 2. SML niissä 129, niistä ~ niist 122, 127, 128, 130. SES niillä 158, nostin niillel lahnan 102.

81. Genetiivi /-i-dift.-je(n), -ijen, -i-dift.-ten, -iten; -eijän/. 1a. SES muije asijalla 156, noijen naisten 227. SM III A puijen, muijen 78. TKJ päijen, soijen, näijen, noijen (~ noiten) 52, 56, 64. - 1b. SML niijen 127. SES niijem peällen 158. - 2a. SM III A Kuh, Sys puiten 78. TKJ maiten, kuiten 48, päiten, soiten 52, näiten, noiten 64. - 2b. TKJ niiten (~ niijen) 65. - 3. SM I teijäm puolellem 243, meijäl lehmätkiij käv 243. SES meijän, 97, 98, 172, 219, 227.

82. Partitiivi /-i-dift.-ta, -tä; -itä, -e-dift.-tä/. 1. SML teitä 123, 124, maita 126, 128. SES poikkipuita 158, noita, näitä maita 227. TKJ pyitä, soita 13, päitä 52. - 2. SML niitä 124.

SES niitä 219. - 3. SM I Kuh t^äetä ja kirppuja 241.

83. Illatiivi /-i-dift.-hin, -ihin, -e-dift.-hin)/. la. SES
t^äihin 98. TKJ soihin, p^äihin 52. - lb. SES niihin 178, nihi^v
v^ällyij ja 94. - 2. SM I Kuh p^uto^s j^äehij ja up^po^s 242.

V i i p u r i l a i s m u r t e e t

I t ä i n e n r y h m ä

/-i-dift.-, -i-; noi- > nui-; hei- > h^öi-; sanav.-loi-, -l^öi-/

84. 1. KMM puista 145, t^äil 65, muihen t^äis 62. JKRR p^äi/n
(ess.), -ss, -ll, si/n (ess.), -ll, -lt 42. SM I h^äis 265, muil
266. SML meil ol' 76, heil 77. LTJK ulkomaile 14, noilla 35,
luilleis 34, s^äillä 35, hovi t^äiss 25, n^äilt lapsilt 89. MPK
j^äi/s, -st, -l, -lt, -ks 67. - 2. LTJK h^öil (all.) 22, 23, h^öill
9, 29 'heillä'. - 3. LTJK niiss vaatteiss 17, niist 21, niill
rovoloil 19, niill^äi 36. - 4. JKRR piil^öi/ss (: pii), -ll,
-n(nä) 43. MPK p^äloil 63, piil^öi/ss, -l, -n (ess.) 68.

85. Genetiivi ym. /-i-dift.-he, -i^he, -i-dift.-je(n),; sa-
nav.-i^löi^he, -i^löi(n); -eijä(n), h^öijät, -eijjä, -ei(n)/. la.
JKRR p^äi^he, si^he, pi^he 42, 43. SM I h^äi^he 265. KMM mui^he, pui-
he v^älis, n^äi^he, villap^äi^he seas 62. MPK j^äi^he 67, pi^he 68. -
lb. KMM ni^he kans 62. SML ni^he sisäl 77. LTJK ni^he 36. - 2a.
KMM muijen n^äk^üvis, j^äijel lauvett^ü, lui^he sisäs 62. SM II
mai^hen, pui^hen 171. - 2b. SM III A mei^hen, tei^hen, hei^hen 79. -
3. JKRR piil^öi^he (~ pi^he) 43. MPK piil^öi(n) (~ pi^he) 68. -
4a. LTJK mei^hjä hetelm^äpui^he 33. SML mei^hjän saki, mei^hjänki^l leh-
m^ät 75. SM III A mei^hjän, tei^hjän, hei^hjän 79. - 4b. LTJK h^öijät
13 'heidät'. - 4c. LTJK mei^hjjä maale 31, Tei^hjjä 25, 26. - 5. KMM

mei, tei, hei 62. SM III A mei(n), tei(n), hei(n) 79. LTJK mei
25, 28, 31, tei 26, 33.

86. Partitiivi /-i-dift.-ta, tä; -itä; hätä; nuita; sanav.-
loi, -löi / . la. MMK maita 59, samatöitä 100. JKRR öitä,
päitä 42. SM I meitä mutakä 266. SML näitä 76. MEU puita, soi-
ta, püitä, jäitä, voitä, teitä 19, luita 20. LTJK hätä juoma
12, meitä 34, teitä 38, törösuita 34. - lb. SML niitä mutakä
77. LTJK niitä 21, 28. - lc. LTJK hätä 22, 95, 96. - ld. LTJK
nuita huonoja likkoja 35. - 2. MPK Muo voiloi, piilöi 63.

87. Illatiivi /-i-dift.-he, sanav.-löihe/. 1. MMK reslapui-
he 97, töihe, hähie 132. MPK jäihe 67. LTJK meijä hetelmäpui
33. - 2. JKRR piilöihe (: pii) 43. MPK piilöihe 68.

L ä n t i n e n r y h m ä

/-i-dift.-, -i-; noi- > nuoⁱ-/

88. HOK luissa 19, muin (ess.) 14, hähissä 23, töissä 14,
soilla 34, päillään 36, öillä 42, kaksiilla puilla 43.

89. Genetiivi /-i-dift.-jen, -ijen, -i-dift.-he(n); nuoⁱhe;
-i-dift.-hī(n), -i-hīn, -i-dift.-hin; -eijän/. la. SM III A
puijen, muijen 78. DES VirL noijen puijen 7. - lb. DES nijen 7.
- 2a. SM II SäkJ maihe(n) 171. MMK löp luihe 62. - 2b. HOK nuoⁱ-
he 42. - 3a. MMK hähī aikana 62. DES SäkJ noihīn, puihīn 7. SM
III A puihīn, muihīn 78. SM II SäkJ maihi(n) 171. - 3b. DES nī-
hīn 7. - 4. SM III A Ylä puihin, muihin 78. - 5. SM III A mei-
jän, teijän, heijän 79.

90. Partitiivi /-i-dift.-ta, -tä/. DES puita, teitä 17.

91. Illatiivi / -i-dift.-hīn/. ISM SäkJ, VirL voihīn, näi-
hīn, maihīn.

Inkerin suomalaismurteet

Kyrämöismurre

/ -i-dift. -, -i-; noi- > nuoi- /

92. 1. KMK Ty meil 84. ID päi/s, -l, -lt, -lle, -tä (ab.),
-n (ess., inst.) 67, nni/s, -st, -l, -lt, -le, -tä, -n, -ks 83,
84, (mie :) mei/s, -l, -le, -tä, -n 78. - 2. ID nii/s, -st, -l,
-lt, -le, -tä, -n, -ks 84. - 3. ID (nuo :) nuoi/s, -st, -l, -lle,
-ta, -n, -ks, -n 84, 85.

93. Genetiivi ym. / -i-dift. -hen, -ihen; nuoihen; -ain -
-eit, -eijet/. 1a. KMK Ty soihen, puihen, häihen aikän 62, mei-
hem matkoihin 97. ID puihen 67, nuihen 84. - 1b. ID niihen 84
'niiden'. - 1c. ID nuoihen 84 'noiden'. - 2. ID (mie :) meijet
(akk.) 78. - 2. KMK Ty mein, tein, hein 62. SM III A mein, tein,
hein 79. ID meit (akk.) 78.

94. Partitiivi / -i-dift. -tä; -itä; nuoiita/. 1. ID päitä 67,
meitä 78, nniitä 84. - 2. KMK Ty niitä kummitoksi 135. ID niitä
84. - 3. ID nuoiita 84 'noita'.

95. Illatiivi / -i-dift. -hen, -ihen; nuoihen/. 1. ID puihen
67, meihen 78, nuihen 84. - 2. KMK Ty nihe otrihe 69. ID nii-
hen 84 'niihin'. - 3. ID nuoihen 84 'noihin'.

Savakkomurre

/ -i-dift. -, -i-; noi- > nuoi-; sanav. -loi-, -loi-/

96. 1. SML meil 84, teiltä 86. NIM kesätsist 399, töis 388,
muina ämuin (ess.) 396, häis 403, heil 386. ID päi/s, -l, -lt,
-lle, -tä (ab.), -n (ess., inst.) 67, mei/s, -st, -l, -lle, -tä,

-n 78, (neä :) näi/s, -st, -l, -lt, -lle, -tä, -n, -ks 83, 84.
 - 2. NIM näst 391, näll 388. ID nii/s, -st, -l, -lt, -lle, -tä,
 -n, -ks 84. - 3. ID nuoi/s, -st, -l, -lt, -lle, -ta, -n, -ks
 84, 85. - 4. PAe Hie, Ven täilöil, koiloi/l, -lt.

97. Genetiivi /-i-dift.-hen, -ihen; nuoihen; -ein, -eijjän
 - -eijjän/. 1a. PAe Hie soihen, puihen, maihen, Hie, Ven jäihen
lähtö. ID päihen 67, näihen 83. - 1b. ID (ne :) niihen 84. -
 1c. ID nuoihen 84 'noiden'. - 2. SML mein ämmii 67. NIM mein
 402, heiv verrösen, heim Bäl 390. ID mein (~ meijän) 78. - 3a.
 IVS heijjän asjojä 77. - 3b. meijän (~ mein) 78.

98. Partitiivi /-i-dift.-ta, -tä; -itä(i); nuoitä; sanav.-
 loi, -löi/. 1. IVS maitä 69, puitä müäten 79. NIM häitä 385,
täitäki 403. PAe Hie, Ven voitä, täitä (~ täilöi), Mol paljo
täitä. ID päitä 67, näitä 83. - 2. NIM näst 388. ID niitä 84. -
 3. ID nuoitä 84 'noita'. - 4. PAe Hie, Ven koiloi (~ koita),
täilöi (~ täitä).

99. Illatiivi /-i-dift.-hen, -ihen; nuoihen; -i-dift.-hin/.
 1a. NIM häihen 385, rahatöihen 387. IVS muihen nähhen 73. PAe
 Hie, Ven puihen. ID päihen 67, näihen 83. - 1b. ID niihen 84.
 - 1c. ID nuoihen 84 'noihin'. - 2. ID meihin 78.

A l a - L e u k a a n m u r r e

/-i-dift.-, -i-, -i-dift.-ji-/

100. 1. NIM II meilt palo 58, teilt 62. SM I heilä, heilt
 293. ID mei/s, -l, -lle, -ttä, -nnä 78, päi/s, -l, -lt, -lle,
 -ttä, -nnä 67, näi/s, -st, -l, -lt, -lle 83, 84. RMPJ päist 80.
 - 2. NIM II näst vihkoist 53, näll 56. ID nii/s, -st, -l, -lt,
 -lle, -n (ess., inst.), -ks 84. - 3. RMPJ sian päijist 79 'sian
 päistä'.

101. Genetiivi ym. /-i-dift.-jen, -ijen; -ejjen; -i-dift.-
 hen, -i-dift.-jin --jinkä/. 1a. NIM II meijen joest 59, meijej
 joes 56. SM I meijem mannu, heijet 293. ID meijen, meijet (akk.)
 78, päijen 67, näijen 83. RMPJ jäijen 80, jäijenkä 'jäädega' 29,
 maijen 29, 80, puijen 29. - 1b. ID niijen 84. - 2. NIM II mej-
 jen siso 62. - 3. RMPJ maihen 'maade' 32. - 4. RMPJ maijin (~
 maijen) 'maade', jäijinkä 'jäädega', puijin **79** 'puiden'.

102. Partitiivi /-i-dift.-t(a), -t(ä), -tä; -it(ä) - ita/.
1. NIM II noit 56, teit 58, heit ~ heitä 53, 57, 58. SM I heitä
 289, puit tuomä 293. ID päitä 67, näitä 83, meitä 78. RMPJ tait
 vart 'täde tarvis' 3, muitaki 'muidki' 5, 38, puita 26. - 2.
 NIM II nit 60, nita lapsije 48. ID niitä 84.

103. Illatiivi /-i-dift.-he, -ihe, -i-dift.-sse, -isse/.
1a. RMPJ maihe, puihe 46. ID päihe 67, meihe 78, näihe 83. -
1b. ID niihe (~ niisse) 84. - 2a. RMPJ puisse (~ puihe 46) 'puu-
 desse' 43. ID päisse (~ päihe) 67, näisse (~ näihe) 83, meisse
 (~ meihe) 78. - 2b. ID niisse (~ niihe) 84.

104.1. Yksitavuisten nominien joukkoon kuuluu ikivanhaa pe-
 rua olevien pronomivartaloiden ne-, jo-, ku-, nuo-, muu- ym.
 lisäksi pienehkö ryhmä sanoja, jotka vallitsevan käsityksen mu-
 kaan ovat alkuaan olleet kaksitavuisia ¹¹⁷, kuten maa < *mahe,
 luu < *luhe, pää < *pähe tai *pänä, työ < tō < *tōhe, yö < ō <
 *ōje ym. Monikon tunnuksen i:n liityttyä sanavartaloon varhais-
 kantasuomessa tai jo suomalais-lappalaisen yhteiskauden aikana
 - onhan kyseinen tunnus molemmilla tahoilla sama - saatiin esim.
 pitkävokaaliloppuisesta yksitavuisesta sanasta mā *mā-i-asuinen
 monikkovartalo, mikä kehittyi edelleen *mai-:ksi. Diftongin al-
 kukomponentin katsotaan lyhenneen jo varhaiskantasuomessa ¹¹⁸.

Poikkeavaa kantaa edustaa nykyisin vain Steinitz, jonka vokaali-teoria edellyttää tässä tapauksessa ns. alkuperäisen täysvokaalin säilyneen¹¹⁹. Siis ei minkäänlaista vartalovokaalin lyhene-mistä, vaikkakin pitkävokaaliset vartalot maa-, jää-, pää-, puu-, kuu-, suu- ym. ovat todistettavasti kehittyneet kontraktio-tietä y:n, u:n tai j:n kadottua. Huomautettakoon, ettei Stei-nitzin teoria suomalais-ugrilaisen kantakielen redusoituneista ja täysvokaaleista näytä kantasuomen kvantiteettijakoa silmällä pitäen kovinkaan uskottavalta. Supistumattomat vokaalit sellai-sissa sanoissa kuin *tuli ja *tūli, *veri ja *vēri viittaavat ilmeisesti siihen, että kvantiteettijako on ~~ääntöisestä~~ alkuperäinen ilmiö. Varsin valaisevat ovat tässä suhteessa lapin en-sitavun i:n kehittymät: i > ē ja ī > i. Nykyinen laadullinen ero todistaa vokaalien aikaisemman kvantitatiivisen eron puolesta, esim. šaldde 'silta', akke 'ikä', alme 'ilma', balvva 'pilv', nanna 'nimi', mutta vitta 'viisi', viššat 'viitsiä', likkat 'liikkua', ninna 'niini' ym.

Kun jo varhaiskantasuomessa monikkovartalo poikkesi selväs-ti yksikkö- eli sanavartalosta (yks. *ma- - mon. *mai-), teke-vät huomattavan poikkeuksen diftongiin ja ī:hin päättyvät yksi-tavaiset nominit, joilla ero yksikön ja monikon väliltä puuttui, siis rekonstruoinnit *koita, *tāitā, *pītā sekä yksikössä että monikossa.

1. Suomen yksitavuaisten nominien monikkovartaloita luonnehti-vat kantasuomesta periytyneet diftongit¹²⁰ ai, oi, ui, äi, ei, äi, üi, joita voidaan osoittaa suurimmasta osasta kieliäluetta: lm muist maist 5.1, sata häisä 9.1, tury muist 9.1, saty maista 13.1, hš noista puista 17.1, hp soissa 21.1, hš meille 25.1, hK puille 29.1, SuuS näist 29.1, pE meillen 33.1, pE-s näillä 33.1,

pK heinätsisä 37.1, pP puista 41.1, Ke heistä 45.1, To säiksi
 49.1, sE päsissä 52.1, sP muis 56.1, sEu tseistä 60.1, siu häis-
 sä 64.1, sPu mailla 68.1, smM sillä 76.1, sLou näissä 80.1,
 vi puista 84.1, vl soilla 88, Hyr meil 92.1, sav kesätsist
 96.1, smAL näis 100.1. Savolaismurteiden erikoispiirteitä on,
 että varsin yleisen diftongin jälkikomponentin reduktion ulko-
 puolelle jäävät korkeat diftongit ui ja üi, minkä johdosta pai-
 koittain tavataan eri vartaloissa i- ja e-loppuisen diftongin
 vaihtelua, esim. puista - tseistä (ks. 52 ja 56). Lounaismurtei-
 den alueelta on se-pronominin monikkovartaloina muistiinmerkit-
 ty sekä nii- että odotuksenmukaisia nei-asuja. Viimeksimaini-
 tun tapauksen esittävät sekä Toivonen Halikosta että Ekman Kaa-
 rinasta (ks.5). Koska ainakin lounaismurteiden kaakkoiskulmas-
 ta on todettu äi:n ruotsalaisperäistä sääntämystä si:nä, on täs-
 sä karkean transkription kysymyksessä ollen otettava huomioon
 myös nämä-pronominin monikkovartalo näi-. Tätä ajatusta tuntuu
 kuitenkin vastustavan se asianlaita, että Toivonen esittää erik-
 seen samalta murrealueelta nei- - nii- ja näi-paradigmat. Il-
 meisesti tapaamme tässä piirteen, joka viittaa eestiläisperäi-
 sen nei-vartalon spradiseen säilymiseen eestinvoittoisessa lou-
 naismurteessa. Mielenkiintoista on todeta, että myös Pohjois-
 Estin rantamurteessa ollaan kauttaaltaan nei-vartalon kannalla,
 vaikka yksikössä vaihtelevatkin vartaloasut se- ja si-¹²¹.

2. Diftongin alkukomponentti tavataan muuttuneena vain muuta-
 massa harvassa esimerkissä: lm jeist 5.2, vi hsil 84.2. Edelli-
 nen tapaus on lounaismurteiden äi > si-alueelta, jälkimmäinen
 viipurilais- ja savolaismurteiden rajamailta, persoonapronomi-
 nien müö, tüö, hüö levikkialueelta. Muutos ei > si kuuluu al-
 kuaan vain labiaaliäänteen m:n vaikutuspiiriin monikon 1. per-

soonassa, josta se sitten on yleistynyt puheenalaiseen tapaukseen. Se sekka, että Sireliuksella esiintyy hei-vartalon rinnalla säännöllisesti vain nei-asu, selittyyneen siten, etteivät mainitut esimerkit ole peräisin ei < ei-muutoksen varsinaiselta syntymäalueelta.

Diftongin alkukomponentti on assimiloitunut jälkikomponenttinsa kaltaiseksi se-pronominin suppletivisessä eli heterokliittisessä monikkovartalossa ni-, joka vähäisin edellämämainitun poikkeuksin on ominainen kaikille suomen murteille: Im ni 5.3, satY niillek 13.2, hS niistä 17.2, hP niilt 21.2, hE niist 25.2, pE niillen 33.2, pE-s niistä 33.2, pK niissä 37.2, pP niiltä 41.2, Ke niissä 45.2, sE niistä 52.2, sP niinä 56.2, sEu niil 60.2, sPu niille 68.2, sLu niillen 72.2, smM niillä 76.2, sLou niissä 80.2, vi niiss 84.3, äyr niis 92.2, sav niist 96.2, smAL niist 100.2. se-pronominin i-vartalot sekä yksikössä (si-) että monikossa (ni-) ovat antaneet aihetta erilaisiin tulkintoihin. Ojansuu¹²² lähtee siitä, että i on joko syntynyt monikon i:n liittymisestä vartalon i:hin (ni + i) tai vartalo *ni- on rinnastettava yksikkövartaloon *si-. Jälkimmäistä mahdollisuutta hän pitää todennäköisempänä. Collinderin antaman selityksen mukaan¹²³ on yksikkövartaloa si- käytetty alkuaan vain monikossa, josta sen si-muunnos on muka lähtöisin. Monikkovartalon ni- alkuperä hänen kannanotostaan ei selviä. Tässä soveltuu mainittavaksi, että adverbeissa käytettyjä si- ja ni-vartaloita tuntevat kaikki itämerensuomalaiset kielet, kun taas pronominitaivutuksessa on tällä kannalla vain pohjoisryhmän edustus. Sensijaan eteläryhmän kielten pronomineissa on vallalla se- ja nei-vartaloinen taivutus. se-pronominin vartaloasujen yksityiskohtaisesta tarkastelusta¹²⁴ selviää, että pitkävokaa-

liset si- ja ni- vartaloit ovat itse asiassa lähtöisin -jii- joh-
timen avulla muodostetuista adverbeista. Niiden konsonanttivar-
taloissa sej(ä)- ja nej(ä)- tultiin sei- ja nei- asujen välityk-
sellä nykyisiin si- ja ni- muotoihin, jotka pohjoisryhmän kie-
lissä otettiin vähitellen käytäntöön myös pronominitaivutukses-
sa.

3. i-loppuisen diftongin reduktioalueella (savolais- ja metsä-
suomalaismurteissa)¹²⁵ on jälkikomponentti madaltunut alkukom-
ponenttinsa vaikutuksesta e:ksi, poikkeuksina edellämäinitut
korkeat diftongit ui ja üi: sE nde 52.4, sP töessä 56.4, sIU
maessa 64.2b, sIU hässä 72.1, sMM nässä 76.3. Branderin Ki-
teeltä mainitsemassa esimerkissä sIU vöestä 64.2a ei monikko-
vartalon diftongi üi ole sanottavasti redusoitunut. Savolais-
murteiden diftongin alkukomponentti on yleensä puolipitkä ja
loppukomponentti lyhyt, mikä karkeasta transkriptiosta ei aina
selviä. Painollinen vokaali on riistänyt osan painottoman kvan-
titeetista, aiheuttaen samalla osittaisen assimilaation. Mitä
ilmiön kronologiseen puoleen tulee, oli monikkovartalon i:n
madaltuminen yksitavuisissa sanoissa, kuten sopinee päätellä
metsäsuomalaismurteiden vastaavanlaisesta edustuksesta, kehit-
tynyt jo 1600-luvulla melko pitkälle suurimmassa osassa save-
laimurteiden aluetta. Pääpainollisen tavun diftongin redukti-
osta (vaikkei monikkomuodoissa) on muutamia esimerkkejä jo 1500-
luvun asiakirjoissa, esim. Savon tuomiokirjoista 1559 - 1565
puuttuvat asianomaiset esimerkit kokonaan, mutta v:n 1561 maa-
kirjassa on Juvalta kaksi merkintää (Koera Suon aho ja Koera
Lammin mäkij), joihin Tarkkainen ensimmäisenä kiinnitti huomio-
ta¹²⁶.

4. nuo-pronominin odotuksenmukaisten monikkovartalomuunnosten

noi- ja noe- rinnalla käytetään todennäköisesti yksikön tarjoomaan malliin nojautuen triftongillisia nuoi-muotoja paikoin sekä länsi- että itämurteissa: satY nuoillek¹ 13.3, hK nuoin 29.2, To nuoilta 49.2, sE nuoista 52.3, smM nuoin 76.4, Hyr nuois 92.3, sav nuois 96.3. Tornionjoen murteesta mainitsee Airilatämäntyyppisen triftongillisen monikkovartalon myös sanasta työ (tässä, ks. 49). "Pitkävetisen" savon murrepiiristä on pari näytettä selvästi korostetusta triftongin keskikomponentista, josta johtuen loppukomponentti i on jäänyt täyttäväkvantiteettia vaille: sEu nuoi¹ss 60.3a ja sEu nuoi¹sta 60.3b. Tämän aiheuttamana saattaa reduktioalueella ilmetä i:n madaltumista e:ksi, kuten sLu nuossa 72.2a tai nuasta 72.2b. Jälkimmäistä tapausta luonnehtii lisäksi länsimurteista tunnettu muutos uo > ua. Triftongillisesta asusta kehitys on johtanut edelleen nui- tai nuo- ~ nuu-vartaloon. Edellistä tyyppiä, joka on säilyttänyt monikon tunnuksensa, käytetään etupäässä länsimurteissa: satY nuin 13.4, pE-s nuilta 33.3, pK nuista 37.3, pP nuillek 41.3, Ke nuiksi 45.3, sP nuilla 56.3, smM nuilla 76.5. Erikseen huomautettakoon Ylä-Satakunnan pohjoisosassa käytetyistä muodoista nuin, nuita, joissa Virtaranta edellyttää kontaminaatiota nuo + noin = nuin, nuo + noita = nuita¹²⁷. Seuraava edustustapa näyttää olevan lähtöisin savolaismurteista. Monikon tunnus i on joko kokonaan hävinnyt tai siitä on jäljellä seuraavan konsonantin palatalisaatio: satY nuossa 13.5, hK nuon 29.2, pE nuos 33.4, sLu nuossa 64.3, smM nuolla 76.5. Muutamisessa Etelä-Pohjanmaan murteissa on nuo-vartalon rinnalla varsin tavallinen siitä kehittynyt nuu- (ks. 33).

Etelä-Pohjanmaan murteen tutkijat Aminoff ja Laurosela palauttavat nuo-, nuu-vartalon nuoi-asuun¹²⁸. Ojansuun mielestä

nykyisten äujen ^s i:ttämyys saattaa olla äännelaillista 129. Lauroselan esittämän selityksen mukaan ei i näissä muodoissa ole alkuperäinen. Samaa arvelee Posti¹³⁰ Vhaelin esittämistä muodoista nuoinen, nuoille, nuoita, nuoista. uo:n esiintyminen i:n edellä muka osoittaa, että i on tähän sanaan yleistetty analogisesti muiden monikon paradigmatin mukaan. Postin näkökan- ta monikon *-nden-genetiivin synnystä (josta ks. 105.1,2) ei vaikuta asiaan, sillä sen perusteella ei käy vielä i:n alkupe- räisyyden kieltäminen uo:n edellä. Aminoff¹³¹ huomauttaa sat- tuvasti, että illatiivit nuohin ja nuahin (eikä nuohon ja nuah- han) todistavat murteessa aikaisemmin vallinneiden monikkovar- taloiden nuoi- ja nuai- puolesta. Lyydiläismurteidenkin alu- eella tavataan varsin yleisesti triftongillisia monikkovartaloi- ta (ks. 126), joten kysymyksessäolevissa tapauksissa ilmenee foneettisesti helposti ymmärrettävä oi-diftongin alkukomponen- tin muuttuminen uo-ksi. Perimmäisenä syynä lienee yksiköstä lähteneen analogian rinnalla ollut diftongin alkukomponentin puolipitkä, melkein täyspitkää vokaalia muistuttava ääntäminen.

5. Käsiteltävän kielialueen itä- ja kääkköisosassa muodoste- taan monikko i-tunnuksen rinnalla usein loi-, löi-tunnuksella: seu voiloissa 60.4, siu piilöistä 64.4, vi pūloil 84.4, sav täilöil 96.4. Mainittu tunnus lienee tavallisin oi-, o- ja i- vartaloissa (ks. 1471 ja 1807), mutta nykyään turvaudutaan yk- sitavuisissa sanoissa siihen aika usein suomen itämurteiden lisäksi myös karjalassa ja inkerissä (ks. 126 ja 140). Sensi- jään länsisuomen murteet ovat sekä diftongiin että i-hin päät- täytyvien sanojen monikkofunktion ilmaisussa avuttomia (täitä, koita, pitä).

6. Rosonan suomalaisilta on Mägiste rekisteröinyt muodon smAL

päijist 100,3, mikä lienee jonkinlainen eestin päädest-muodon aiheuttama uudismuodostuma (vrt. genet. AL päijen ja maijin, joista ks. 101).

7. Persoonapronominien edelläkäsiteltyjen monikkovartaloiden mei-, tei-, hei-asuista (104.1,1) tavataan huomattavaa poikkeamista lounais- ja hämäläismurteiden alueella. Yleisten mei-, tei-, hei-vartaloiden rinnalla käytetään siellä varsinkin genetiivissä (ks. 105.1), mutta myöskin muissa obliikvisijoissa meiti-, teiti-, heiti-muotoja: lm heitil 5.4, satA meitil(15) 9.2, satY meitillä 13.6, hS teitil(15) 17.3, hP heitissä 21.3, hE meitist 25.3, hK heitil(15) 29.3, SuuS teitil 29.3. Muodot meillä ja meitillä eivät merkitykseltään ole samanarvoisia. Lounaismurteissa janiiden lähiympäristössä meijä, teijä, heijä ilmaisevat perhettä tai asuntopaikkaa; vartaloina meijä- - mei-, teijä- - tei-, heijä- - hei-, esim. Tyr meijä on maantien vieressä 'meidän talomme on maantien vieressä', meillä on 'meidän talossa, meidän perheellämme'. Sitävastoin muodot meitillä, teitillä, heitillä tarkoittavat omistusta, esim. ei meitillä sukulaisia ole 'me emme omista sukulaisia'¹³². Kettunen on esittänyt olettamukseen¹³³, että meiti-tyyppi lienee ollut aikoinaan lounaismurteissa hyvinkin tuttu, josta se on mennyt Hämeeseen. meiti-, teiti-, heiti-vartalot ovat ilmeisesti lähtöisin partitiiveista meitiä, teitiä, heitiä, joilla on äänteelliset vastineensa lahden toisellakin puolen (esim. Kihnussa meitti 'meitä', teitti 'teitä'¹³⁴).

Keski-Skandinavian metsäsuomalaismurteessa käytetään harvoin asuja meijästä 76.7 ja mehillä, mehillen 76.6. Jälkimmäisten alkuperä on hämärä. Voitaisiinko olettaa kehityksen kulkeneen meijä-vartaloon liittyneen monikon tunnuksen avulla näin: meiji-

> me(i- > mehi-. On kuitenkin mahdollista, että kysymyksessä on vain häviävää murretta luonnehtiva rappeutumislilmiö mei- > mehi-.

104.2. 1. Vanhassa kirjasuomessa kuvastuvat länsimurteiden suhteet, joissa kantasuomesta periytyneet yksitavuisten nomien monikkovartalon diftongit ai, oi, ui, äi, ei, öi, üi ovat muuttumattomina säilyneet. Monikon tunnuksen merkinä on i, harvoin ij: Agricola: SKM I hyuille töille 60:1-2, neille eli muilla sanoilla 80:11-12, ioilla 80:27, neiste luista 34:24, puista 217:16, meiste 106:17. Westh: SKM I heillens 37:1, ioiss 75:15, näistä lwista 97:27, meistä 107:18. Upsalan ev.: (USEF) heillensä 10:6, Meille 5:5, teisä 24:16, 24:25. Juusten: SKH I hywissä töijssä 190. KustaaVaasan k. (1555): VKSL Meillemme 45: 12,45:37. Martti: SKH I ioissa 192. Finno: VKSL teisä 47:37, Näillä sanoilla 47:39, muisa mascunnis 50:18. Elimaeus: VKSL ioillen 58:40, SKH I meillen 240, muissa Seuracunnissa 41. Heminki: VKSL näissä 83:37, heillen 83:40, (AMHK) ulcomaille L 1, Puissa L 12 b. Sorolainen: SKH I meillen 240, VKSL minun luis-tani 29:17. Raamattu (1642): VKSL hänen kylkiluistans 29:30, heillä 31:28, AJ meillem 133. Laurentius Petri: SKH I töissä 192. Speitz: SKH I muissa 192. Raumannus: (MRK) meil II H 3, muina päivinä III A 8. Kollanius: (AKK) muillen 117, VKSL nijs-tä maista 68:33. Pacchalenius: SKH I töilä 210. Vanhimmat kirjailijat käyttävät usein persoonapronomineja possessiivisuffikseineen, mikä uralilaiseen kantakieleen ulottuva piirre 1600-luvulla vähitellen häviää. Agricolan teksteissä esiintyvä nei-vartalo on todennäköisesti pantava käyttämänsä puutteellisen ortografian tiliin (pro näi-); vrt. kuitenkin Halikosta ja Kaarinasta merkittyyn nei-vartaloon (ks. 104.1,2).

2. Demonstratiivipronominin ne taivutuksessa esiintyy säännöllisesti nī-vartalo. ī:n merkinä vanhimmilla kirjailijoilla on useimmiten ij, harvoin ii, Martilla kerran jopa i: Agricola: SKM I nijlte 56:18, nijsse 122:26. Westh:SKM I niisä 75:15.

Juusten: (LMMH) nijllen e 3. Martti: SKM II nistä 162:1, SKH I nijllen 240. Finno: VKSL nijllä mailla 50:29. Ljungo: VKSL nijse-tä 65:36, nijsä 66:16. Raamattu (1642): SKH I nijlle coreille pacanoille 230. Kollanius: VKSL nijstä maista 68:33. Rajalenius: SKH I nijlle 230.

3. Poiminnoista päätellen ovat persoonapronominien meiti-, teiti-, heiti-vartalot vanhassa kirjasuomessa genetiiviä lu-
kuunottamatta perin harvinaiset, ainoana esimerkkinä Martilla
SKM II cumbi heitistä lähimmäisembi on 44:4-5.

4. Vanhan kirjasuomen monikkovartalossa havaitsemistamme kirjoitus- tai painovirheistä mainittakoon seuraavat: Agricola: SKM I caikista henen tostens iotca Me 216:21-22. Upsalan ev.: (USEF) heitä 14:9 'heiltä'.

104.3. Suomen kirjakieli käyttää yksitavuisten nominien monikossa odotuksenmukaisia diftongivartaloita, esim. maina, soina, kuina (: kutka ja kuu), meinä, teinä, heinä, sinä, pyi-nä jne. Poikkeuksen tekevät vain demonstratiivipronominin ne-nii-vartaloist^e taivutusmuodot ja ii-loppuiset sanat, esim. pii: pii/nä, -ssä, -stä (niin monikossa kuin yksikössä). Ero yksikön ja monikon väliltä puuttuu niinkään diftongiloppuisissa sanoissa koi, voi, täi sekä useampitavuisissa päivännimissä (sunnuntai, maanantai jne.)¹³⁵.

Käytännöllisesti katsoen ovat yksitavuisten nominien taivutuksen kannalla myös vierasperäiset sivistyssanat, joiden yksikön nominatiivi on pitkään vokaaliin päättyvä, esim. fileistä, trikoista, revyistä¹³⁶. Toisaalta kytkeytyy viimeksimainittu-

jen sanojen taivutus supistumanomineihin, varsinkin illatiivis-
sa (ks. 107.3 ja 1620).

Genetiivi

105.1. Yksitavuisten nominien monikon genetiivin edustus suomen murteissa on äänneasultaan hyvin vaihtelevaa. Äännelail-
listen muotojen rinnalla tavataan runsaasti analogiamuodostumia
ja varsinkin persoonapronominien kehityksessä nopeatempoisuu-
desta aiheutuvaa kulumista. Aineisto on seuraavassa rymitetty
genetiivin päätteiden perusteella; alaryhmistä selviää monikon tun-
nuksen edustus.

Kantasuomen monikkovartalaisen eli l. genetiivin äännelail-
lisina jatkajina ovat seuraavat edustustavat:

1. -den-loppuista genetiivityypiä käytetään rajoitetulla
alueella foneettisesti ruotsinvoittoisessa rantamurteessa. Mo-
nikkovartalossa esiintyy diftongi, ne-pronominissa ī: a. saty
puiden 14.4a; - b. saty niden 14.4b. Etelä-Pohjanmaalta mainit-
see Kettunen maidon-asun, mikä puuttuu murrekartastosta¹³⁷. Tä-
män harvinaisen, spiranttisen muodon esiintymisalue sattunee
ainakin osaksi yhteen pata : pa^xan-vaihtelun kanssa¹³⁸.

2. -jen-päätte osoittaa itäsuomalaisten murteiden pohjois-
ja länsilaidassa laajaa levikkiä; sitä käyttävät myös Vermlan-
nin ja Ala-Laukaan suomalaiset: a. h-s puijen 22.4a, pE-s näi-
je takamaije 34.2a, pK joijen 38.1a, pP maijen 42.1a, Ke mui-
jen 46.1a, sE soije(n) 53.1a, sEu jäije 61.2a, sLu maijen 69.1a,
sLu puijen 73.2a, smM maijen 77.1a, sLou noijen 81.1a, vI luije
85.1a, vL noijen 89.1a, smAL päijen 101.1a; - b. pE-s niije
34.2b, pK niijen 38.1b, pP niijen 42.1b, Ke niijen 46.1b, smM
niijem 77.1b, sLou niijem 81.1b, vL nijen 89.1b, smAL niijen

101.lb. Karkeassa transkriptiossa on joskus merkitty j:tön -en-pääte, vaikka sen rinnalla esiintyy usein -jen (ks. 38): pK niien 38.2. Ilmeisesti murrenäytteen muistiinmerkitsijä on teorioinut j:n siirtymä-äänteeksi ja jättänyt sen siitä syystä merkitsemättä, mutta nojautuminen useampitavuisten nomini-en j:llisiin ja j:ttämiin genetiiveihinkin (metsä^jen - metsä^j-en ym.) näyttää mahdolliselta. - c. Redusoitunut monikkovartalon diftongi: sE maejen 53.lb, sPu maejen 69.lb, sLu maejen 73.2b; - d. nuo-pronominin tyypistynyt vartalo nui-: h-s nuijem 22.4b, Ke nuijen 46.1c.

3. -jjen - -jjen osassa -jen-päätteen aluetta tai sen rinnalla (ks. 38, 42, 53, 69, 77); j-aines on käsiteltävä etuvoikaaliin yhteyteen muodostuneeksi siirtymä-äänteeksi¹³⁹: a. pK nuijjen 38.3a, sE noijjen 53.2a, sPu näijjen soi^jjjen 69.2; - pK niijjen 38.3b, pP niijjen 42.2, sE niijje(n) 53.2b, smM nijjen 77.2, -jjen - -jjen-päätteiset monikon genetiivit puuttuvat suomen murrekartastosta¹⁴⁰. Todettakoon tässä, että myöskin Soikkolan inkeroismurre on *-gen > -jjen-kehityksen kannalla (ks. 141).

4. -len on tyypillisesti hämäläinen edustustapa, mikä kuitenkin -ren-muotojen vaikutuksesta on vähitellen häviämässä: satY soilen 14.3, hP mailen 22.2, hK puilen 30.3. -len-edustuksen peräytymiseen on kielipsykologisesti mielenkiintoinen syy. Naapurit ovat sanaleikein pilkanneet l:n ääntäjiä ja nämä ovat tietoisesti ruvenneet vaihtamaan sitä r:ään¹⁴¹.

5. -ren-alue on nykyisin laaja. Hämäläismurteissa esiintyy sen rinnalla melkein kaikkialla analoginen -tten-pääte (ks. 10, 14, 22, 26): a. satY noiren 10.2a, satY mairen 14.2, h-p puiren 22.3a, hE mairen 26.3, pE kykiluiren 34.1a, pK muiren 38.4a; -

b. h-p niire 22.3b, pE niiren 34.1b, pK niiren 38.4b; - c: nuo-
 pronominin triftogillisen nuoi-vartalon kehitymät: pK nuiren
 38.4c, pE nuoren 34.1c ja pE nuaren 34.1d.

Voidaan siis todeta, että mainituissa rymissä *^h-sen > -den,
 -den, -jen, -jjen ~ -jjen, -len, -ren. Siirtyminen ś:stä r:ään ja
 mahdollisesti myös l:ään on kulkenut đ:n kautta, luultavasti
 eri murrealueilla rinnakkain. Mitä käsiteltyjen genetiivipäät-
 teiden ikään tulee, niin ś > l ja ś > r ovat peräisin viimeis-
 tään 1700-luvun alkupuolelta¹⁴².

Suomen murteissa tavataan käsiteltyjen äännelaillisten asu-
 jen rinnalla joukko epäodotuksenmukaisia genetiivin päätteitä,
 jotka ovat syntyneet analogia- tai kontaminaatiotietä:

1. -hen savolais-kannakselaisena edustuksena ulottuu kaa-
 kossa äyrämöis- ja savakkomurteisiin; harvinaisena poikkeukse-
 na on sitä -jen-asun rinnalla todettu myös Ala-Laukaan suoma-
 laisilta (ks. 101): a. sE puihen 53.3a, sP vöihen 57.1a, sEu
 häihe 61.1a, sIu pⁱuihen 65.1a, sLu puihen 73.1a, vI päihe 85.1a,
 vL maihe(n) 89.2a, äyr soihen 93.1a, sav jäihin 97.1a, smAL mai-
 hen 101.2; - b. sE niihe 53.3b, sP niihen 57.1b, sEu niihe 61.1b,
 sLu niihen 65.1b, sLu niihev 73.1b, vI nihe kans 85.1b, äyr nii-
 hen 93.1b, sav niihen 97.1b; - c. sIu soehe(n) 65.1d; - d. sP
 soehe(n) 57.1c, sIu mäehen 65.1e, sLu jöehenka 73.1c; - e. nuoi-
 vartalon variantit: 1. äyr nuoihen 93.1c, sav nuoihen 97.1c;
 2. vL nuoⁱhe 89. 2b; 3. sIu nuihen 65.1c; 4. sIu nuöhe(n) 65.1f;
 5. sIu nuⁱuhe(n) 65.1g. Viimeksimainituissa ^{Von} triftongin loppu-
 komponentista enää jäljellä vain seuraavan konsonantin palata-
 lisaatio.

Tässäkin ryhmässä tekisi mieli olettaa säännöllistä kehi-
 tystä ś-sen > -hen, sillä *ś:tä vastaa h painollisen tavun jäl-

jessä sellaisissakin tapauksissa kuin sähä - soaha, jähä - jeä-
hä. Näin ei kuitenkaan ole asianlaita. I infinitiivin h seilt-
tyy tehdä-, nähä-verbeistä lähteneen tasoituksen tulokseksi¹⁴³.

Samoin monikon genetiivin h on tuskin kehittynyt säännömukais-
ten
muutosten tietä, vaan se lienee saanut alkunsa useampi-
tavuisten nominien monikon genetiivien ja illatiivien samastumi-
sesta. Useampitavuisten nominien vastaavat muodot, jotka säännel-
laillisesti kehittyivät samanasuisiksi (esim. gen. ja ill. ja-
lakoen, lehmän, parempin ym.), ovat olleet mallina myös yksi-
tavuisten nominien genetiivien ja illatiivien sekaantumisille
(ks. myös 1809.1). Huomautettakoon, että nämä sijat ovat eri
taivutustyypeissä laajemmaltikin kietoutuneet toisiinsa.

-hen-genetiivin ikä ei ole tarkoin määriteltävissä. Moni-
kon genetiivin ja illatiivin samastumisen edellytykset ovat syn-
tyneet vasta s:n ja h:n kadottua (esim. *poiki^hsen >> poikiⁿ,
*poiki^hhen >> poikiⁿ). Näistä muutoksista ovat s:n katoa huomai-
tavasti myöhempää sekä h:n kato että ie:n kehittyminen i:ksi.
Savon tuomiokirjan paikannimien perusteella voimme päätellä, et-
tä ainakin 1500-luvulla oli muutos ie > i osittain jo tapahtu-
nut (Joroisissa 1563 Parttijeijn aho (= Parttijeijnaho), Sämin-
gissä 1564 Swrijnsoen sijwu ym.)¹⁴⁴. Ruoppilan mukaan on -hen-
genetiivi sekamuotona nähtävästi myöhäisempi kuin inkeroismur-
teiden ja karjala-aunuksen tyyppi jäijjen, puijjen, maijjen
(jota tunnetaan muutamissa suomenkin murteissa, ks. edellä)¹⁴⁵.
Tähän genetiivityyppiin on ensimmäisenä kiinnittänyt huomiota
Tarkiainen¹⁴⁶. Hänen esityksestään (s. 40 ja 68) käy selville,
että Juvalla -niinkuin eteläsavossa muuallakin (ks. 53, 55) -
vastaa -hen-genetiiviä /miihe(n)/ -hin-illatiivi /miihin)/. On
ilmeistä, että -hen-genetiivi ainakin tällä alueella palautuu

sikaan, jolloin illatiivin h:n jälkeinen e ei ollut vielä assimiloitunut h:n edellä olevan vokaalin kaltaiseksi. Tämän välinivelen kautta on tultu -hin-genetiiviin.

2. -hin-genetiivistä on esimerkkejä viipurilaismurteista: vL puihin 89. Kettusen mukaan tavataan tätä kuten puihin-tyyppiäkin siellä täällä savolaismurteissa, vaikka merkinnät murrekartastosta puuttuvatkin¹⁴⁷. Pohjoissavossa sanotaan joskus (Ojansuun mukaan) küllä se on n̄in n̄äihi' asijoihin kansa,¹⁴⁸.

3. -h̄in sekä genetiivin että illatiivin päätteinä esiintyy niinkään viipurilaismurteiden piirissä: a. vL maihi(n) 89.3a; - b. vL n̄ihin 89.3b. -hin-päätte lienee syntynyt kaksi- ja useampitavuisten nominien illatiivissa -hin- ja -in-päätteiden kontaminaatiosta. Ruoppila otaksuu kuitenkin i:n yleistyneen eräiden kaksitavuisten sanojen genetiivimuodoista, sellaisista kuin lapsin, miehin, poikin¹⁴⁹.

4. -jin: TytS n̄ajin, puijin 30.4. -jin-loppuiset muodot (pro n̄ajin, puijin) nojautuvat analogisesti murrealueen yleisiin poikin-, tuppin-genetiiveihin¹⁵⁰. Suomen murrekartastosta -jin-tyyppi puuttuu¹⁵¹.

5. -jin-genetiivi on Mägistien mukaan¹⁵² Rosonan luterilaisilla yleisempi kuin -jen-päätteiset muodot: smAL maijin, j̄in j̄inkä 101.4. Hän olettaa ij:n jäljessä kehitystä e > i. Nämä muodot muistuttavat lyydin -din-asuja (poigidin), jotka kuitenkin on pidettävä edellisistä erillään. Puheenalainen tyyppi tuntuu selittyvän samoin kuin 4. ryhmän edustus. Pitkävokaalinen -jin lyheni rinnan kaksitavuisten nominien monikon genetiivin -in kanssa -jin - -in-asuseksi. Tämä -in-genetiivi on Alalaukaan inkeroisilla varsin yleinen, esim. toiZin, m̄ehin, jūrinkä (ks. 2372), mutta sitä tavataan myöskin luterilaisilla.

Näyttää siltä kuin -jin yksitavuisten nominien genetiivissä olisi Ala-Laukaan kielialueella tullut käytäntöön ensin inkerisillä ja heiltä levinnyt suomalaisille. -jin-genetiivi puuttuu suomen murrekartastosta¹⁵³.

6. -tten-genetiivit ovat vallalla lounaissuomalaisissa, hämäläisissä ja Peräpohjolan länsiosan murteissa. Hajatapauksia näkee Pojanmaankin -ren ~ -jen-edustuksen rinnalla, jotka saattavat ainakin osaksi olla kirjakielen vaikutusta, kuten esim. Saloisten murretekstissä Raahen kaupungin vaikutuspiiristä (ks. 38).¹⁵⁴ Kettunen katsoo tämän tyyppin levinneen lounaissuomalaisista murteista¹⁵⁵: a. lm puitten 6.1a, sata näitte(n) 10.1a, turY puitten 10.1a, satY muitten 14.1a, hS tsitten 18.1a, hP sitteen 22.1a, hE jäitten 26.1, hK maitten 30.2, pE puitten 34.3, pK muitten 38.5, pP näitten 42.3a, Ke piittev väli 46.2a, To teitten 50.1a; - b. ne-pronominin genetiivi: lm niitten 6.1b, sata nitte(n) 10.1b, satY niitten 14.1b, hS niitten 18.1b, hP niitten 22.1b, pP niitten 42.3b, Ke niitten 46.2b, To niitten 50.1b; - c. nuo-pronominin nui-vartaloinen genetiivi: satY nuitten 14.1c, Ke nuitten 46.2c, sPu nuitten 69.3. -tten-asu ei voi olla *-sen-genetiivin äänneläillinen jatkaja. Sen analogian lähteenä on pidetty t-, k- ja h-loppuisia sanoja. neitsütten-, paistetten- ja Kettusen mielipiteen mukaan erityisesti leinetten-malliset sanat (näihin palaamme tuomempana) ovat - kuten sopiikin olettaa - -tten-genetiivin alkulähteenä¹⁵⁶. paistetten-genetiivi kontaminoituen paiseiden- (tai mieluummin paisein-) tyyppin kanssa johdettiin aluksi paiseitten-asuun. Kontaminaatiomahdollisuudesta paisen + paistetten ks. 1297.2,3a. Uudella lohjerneella -tten-päätteellä, joka alusta alkaen on jäänyt astevaihtelun ulkopuolelle, oli irralliseksi tajuttuna vapaa mahdollisuus levitä koko monik-

komuodostukseen. Huomattakoon tässä, ettei painottoman tavun jäljessä todennäköisesti ole esiintynyt seuraavan tavun avo-
naisuudesta riippuvaa astevaihtelua, josta johtuen sanavarta-
loon liittyi alusta alkaen -ten-pääte (eikä -sen), johon vrt.
suhdetta emäntä : *emäntän ym. Systeemipakon avulla rupesi
-tten aluksi leviämään kaikkialle, missä kaivattiin analoogisia
apukeinoja yhteensattumisten ja muiden väärinkäsitysten välttä-
miseksi. Tällaisiin epäselvyyksiin oli äänneleillinen kehitys
johtanut erittäinkin lounaismurteissa. Myöhemmin saattoi -tten
saavuttaa niin yleisen käytön, että se liittyi sanoihin, jois-
sa sitä välttämättömästi ei olisi tarvittukaan. Klassillisen
esimerkin siitä tarjoavat käsiteltävinä olevat yksitavuiset no-
minit.

7. -ten-pääte on periaatteellisesti samanlaisen kontaminaa-
tion tulos. Tätä tyyppiä käytetään Kaakkois-Hämeessä, vähän
myös lännempänä ja pohjoisempana: a. hE täiten 26.2, hK maiten
30.1, sLou puiten 81.2a; - b. sLou niiten 81.2b. -ten on erotet-
tu uudeksi genetiivin päätteeksi konsonanttivartaloista muo-
doista. Niinkuin Uotila nojautumalla Rapolan aikaisempaan viit-
teeseen on asiaa perusteellisemmin käsiteltyään huomauttanut,
on mainittu kaakkoishämäläinen -ten-loppuinen monikon genetiivi
itä- ja länsimurteiden sekoituksessa syntynyt kontaminaatio:
kirveiten = *kirveisen (< *kirvehiisen) + kirvesten, punsiten =
punasin (< punasien) + punasten, lapsiten = lapsin (< lapsien)
+ lasten. Tällaisten kontaminaatiomuotojen mallin mukaan on sit-
ten -ten tullut yksitavuisiinkin sanoihin. Niin uskottavaa kuin
onkin, että kysymyksessä on kontaminaatiomuodostuma, ei annettu
selitys kaikin kohdin tunnu tyydyttävältä. Voidaan kysyä, onko
uskottavaa, että -ten on lohjennut -sten- (resp. -hten-) yhty-

mästä. On nimittäin otettava huomioon äämelailisen -tten >
-ten-kehityksen mahdollisuus sekä verbeissä (Kuhmoisissa süö-
ten 'syötte', tiejäte 'tiedätte', opetate 'opetatte' ym.¹⁵⁸)
että nomineissa (mon. gen. hiten 'hiitten', veten 'vetten', or-
ten 'ortten', parten 'partten'¹⁵⁹), vaikkei jälkimmäisiä taivu-
tusmuotoja Kaakkois-Hämeen murrealueella yleisesti enää käyte-
täkään (huom. kuitenkin hK hītensār, veten taha ym., joista ks.
957.3 ja 1289.1,3d). Näin ollen on luultavaa, että -ten-päätte
on lohjennut etupäässä vokaalinjälkeisestä asemasta (ve-
ten, hī-
ten). Se aianlaita, ettei -ten-päätettä kaikissa Kaakkois-
Hämeen pitäjissä viljellä yhtä runsaasti, ei nähdäkseni ole ris-
tiriidassa edellä lausumamme käsityksen kanssa sen alkuperästä.
-ten-päätteen levikkialueen rajamailla Orimattilassa tavataan
maiten-tyyppiä vain nuorilla, kun sensijaan mairen kuuluu eri-
tyisesti vanhojen kieleen. Lindén on lausunut epäilyksen siitä,
että Lindforsin ilmoittamista Heinolan murteen rinnkaismuodois-
ta maiten ~ mairhen ~ mailen perustuvat kaksi edellistä erehdyk-
seen, sillä kielennäytteissä esiintyy vain -len-muotoja¹⁶⁰.

8. -nnen ~ -nen-genetiiviä käytetään nykyään vain Pohjan-
maan murteissa: pK niinnen ~ niinen 38.6, Ke niinen 46.3, Naav
puinen, piinen 50.2. Vanhassa kirjasuomessa käytettiin tätä ge-
netiivityyppiä varsin yleisesti yksitavuisista pronominivarta-
loista (ks. 105.2). Lounaismurteista lähiympäristäineen on tä-
mä genetiivimuodostus hävinnyt. Warelius¹⁶¹ mainitsee vielä v.
1847 Huittisista muodon "Niinen (gen. plur. af pron. ne)", mut-
ta Ikola¹⁶² ei ole tällaisia muotoja näiltä seuduin enää tavan-
nut. Airila¹⁶³ mainitsee Tornion murteesta -nen-genetiivejä
pronominivartaloiden lisäksi myös muista yksitavuisista sanois-
ta (ks. 50.2), jotka varmaan ovat jollekin tavoin analogisia

niinkuin harvoin esiintyvät useampitavuaisten nominien monikon genetiivit karhakoinen, asukkainen ym. Näitä *-nden, -nden-
 asuun palautuvia muotoja tunnetaan myöskin itämerensuomalaisten
 kielten eteläryhmän yksitavuisista pronominivartaloista (esim.
 eest nende 'niiden', nonde 'noiden', murt. munDe, muine, müne
 'muiden', vanha kirjak. neine, neinde 'niiden'; liiv nän^t 'näi-
 den', mun̄t 'muiden'; vat nännē 'näiden', munnē 'muiden', ninnē
 'niiden')¹⁶⁴.

Tätä genetiivityyppiä on yksityiskohtaisesti tutkinut Posti¹⁶⁵.
 Aikaisemmista selityksistä osoittautuu selvästi harhaanosuneek-
 si Genetzin vertailu¹⁶⁶ murteenomaisiin latiiveihin sinnen, tän-
nen. Mainitsemmamme genetiivit edellyttävät ehdottomasti š-nd-
 ainesta, kun taas latiivit palautuvat *-kn-:lliseen alkumuotoon.
 Setälän mukaan¹⁶⁷ -nen-genetiivit saattaisivat olla alkuaan
 datiivimuotoja, jolloin genetiivin muotoinen datiivi olisi syn-
 tynyt jonkinlaisen sekoituksen kautta. Ojansuu¹⁶⁸ on esittänyt
 näistä muodoista kolme selitystä. Ensiksi hän vertasi -nen-muo-
 toja mordvan monikon genetiiveihin (modafnen 'maiden') ja olet-
 ti *-tn-ainesta. Myöhemmin hän piti -viittaamalla mütama - *mü-
šain-malliin - mahdollisena rinnakkaistyyppien nämä - *näin
 esiintymistä. Jälkimmäisestä olisi osotuksenmukainen monikon ge-
 netiivi ollut *näinden. Viimeisessä selityksessään hän on lausu-
 nut mielipiteensä, että itämerensuomalaisten kielten -nnen-ge-
 netiivit ovat alkuperältään latiivisia muodostumia (latiivinen
 -n + latiivinen *-den). Ojansuun mukaan on latiivista myös mo-
 nikon genetiivin š-šen, -šen-aines. Tähän käsitykseen ei kuiten-
 kaan näytä kukaan yhtyneen.

Postin selitys perustuu siihen, että persoonapronomininit ovat
 aikaisemmin taipuneet ilman tavallisia monikon tunnuksia. Täl-

laista olettamusta tukevat mordva ja tšeremissi. Posti lähtee siitä, että varhaiskantasuomalainen taivutus (he :) *nen, *nenä, *nekse, *netä jne. on piankin alkanut analogisesti mukautua nominien paradigmoihin ja tällöin on muotojen *tēt, *tēsen, *teinä, *teikse, *teitä, *teisnä jne. vaikutuksesta saatu esim. seuraavat sijamuodot: ess. *neinä, tr. *neikse, part. *neitä, in. *neisnä jne. Koska monikon genetiivissä ei i:tä ole alkuaan esiintynyt, syntyi tyyppien *nen ja *tēsen kontaminaatiosta uusi genetiivi *nenden¹⁶⁹. Postin ajattelema kehityskulku ei kuitenkaan tunnu täysin vakuuttavalta. Edellisestä on käynyt selville, että tyyppi *nenden saattoi kehittyä vasta silloin, kun obliikvisijoista käytettiin monikkomuotoja. Tämä lähtökohta on katsottava oikeaksi. Epäselväksi kuitenkin jää, miksi obliikvisijoista ainoastaan *nen-genetiivi pysytteli vailla monikon tunnusta. Obliikvisijojen yhtäläisyyden kannalta katsoen on todennäköisempää otaksua monikon tunnuksen (resp. tunnusten) käyttöä myös käsittelynalaisen pronominin genetiivissä, siis sijamuotoja gen. *nešen ~ *neišen, part. *neitä, in. *neisnä jne. samassa suhteessa kuin nominissa *tēsen ~ *teišen, *teitä, *teisnä jne. Postin antamaa selitystä emme edes saa soveltaa aikakauteen, jolloin obliikvisijojen monikko oli kehittymättä, sillä silloin puuttuivat kontaminaation edellytykset. Postin olettamille kantasuomalaisille taivutussuhteille emme löydä mitään reaalista tukea.

*-nden, -nden-genetiiville pätevää selitystä haattaessa¹⁷⁰ on muistettava sellaisten monikon genetiivien käyttö kantasuomessa kuin *mondēn, *lēnden, *pēnden, *lundēn; useampitav. *matalindēn, *onnettoindēn, *sāmattoindēn jne. Näistä on *-nden, -nden-aines saattanut lohjeta (samoin kuin -tten-päätēkin) ja

yleistyä attributiivisesti käytettyihin demonstratiivipronomineihin, jotka merkitykseltään ovat sangen läheiset adjektiiville (huom. -nnen, -nen-päätteen puuttuminen persoonapronomineissa). Vaikka ilmeisesti *-nden, -nden-päätteen lohkeaminen on tapahtunut sellaisissa konneksioissa kuin *(neŋen >) ne/nden monden sēnden, *(nōŋen >) no/nden pēnden onnettoinden jne., ovat siihen etupäässä myötävaikuttaneet nominit, joissa vokaalivartalon m dentaalin edellä muuttui n:ksi, joka lopulta tajuuttiin päätteeseen eikä vartaloon kuuluvaksi. -nnen, -nen-päätteen lohkosyntyisyyden yksityiskohtainen tieteellinen erittely ei ole enää mahdollista, se kun edellyttäisi kantasuomen eri kehitysvaiheiden ja muotovaraston niin täydellistä tuntemusta, että sellainen ei ole minkään tutkimuksen tavoitettavissa ¹⁷¹. Mitä mallina olleiden taivutusmuotojen *piennen, *siennen, *monnen, *onnettoinnen ym. häviämiseen kielestä tulee, niin suuri osa tähän kuuluvia sanoja on ollut sellaisia, joissa nn on joutunut pitkän tavuaineksen jälkeen ja tässä asemassa lounaismurteissa (kuten eestin kielessäkin) lyhentynyt ¹⁷²; *pienen (Martilla vielä piennen), *sienen, joten ero yksikön ja monikon väliltä on useissa tapauksissa hävinnyt. Näihin sanoihin on myöhemmin yleistynyt -ten-pääte toisen tavun jälkeisistä tapauksista, missä se on katsottu äänneläilliseksi ¹⁷³; sitävastoin pronomineissa -nen-pääte on säilynyt.

2. -hen - -n monikon genetiivin päätteellä liittyy savolaiskannakselaisessa murrepiirissä -loi-, -löi-vartaloon. Esimerkkejä on vain diftongi- ja ī-loppuisista nomineista: 1. su voiloihen 61.3, su piilöihin 65.2, vi piilöihe 85.3; - 2. su voiloin 61.3, vi piilöin 85.3. -hen-pääte, kuten edellä selvisi (kohta 1), on saanut alkunsa monikon illatiivin ja genetiivin

sekaannuksesta. h:n säilyminen painottoman tavun jäljessä ei näissä murteissa ole odotuksenmukaista, vaan se on pantava sel- laisten sivupainollisen tavun jälkeisten -hen-tapausten kuin mäkilöihen, rekilöihen ym. vaikutuksen tiliin. Sitävastoin jäl- kimmäisen ryhmän -n-pääte on todisteena h:n säännönmukaisesta katoamisesta painottomassa asemassa (voiloin < voiloihen).

Emme ole vielä käsitelleet yksitavuisten sanojen yksikkö- vartaloista monikon genetiiviä. Tätä taivutustyyppiä käytetään enää vain paikannimissä: saty suarenniämi 14.12.

Länsisuomalaisissa paikannimissä on melkoinen määrä *mäsen, *müsen, *püsen, *püsen, *sösen, *tösen, *tösen-asuun palautuvia yhdysperäisiä sanoja. Mainittakoon tässä muutamat esimerkit

Virtarannan *mäsen-tyypistä monikon genetiiviä koskevasta tut- kielmasta¹⁷⁴: Etelä-Pohjanmaalta v. 1491 Madelaxboo, v. 1504 Madelaxby < *mäsenlahti; nykyisestä ruotsinkielisestä Munsalan pitäjäst v. 1551 Modensall < *müsensalo; Pirkkalan pitäjän ta- lonnimien joukossa on v. 1559 Pudhennemi < *püsenneemi; Jämijär- ven kylän nimi v. 1663 Pydenniemi > Pyylöniemi; 1500-luvulta Sodhennemi, Sodenniemi > Suoniemi; Maskun ja Nousiaisten väli- senä rajapaikkana v. 1404 Tedensalo; Viljakkalasta järven- ja talonniemi 1700-luvulla Työdenjärvi, Työden Järvi.

*mäsen-tyyppisestä monikon genetiivistä, jota tunnetaan vie- lä eestin pohjoismurteessa ja liivissä - sen kantasuomalaisuut- ta on pidettävä varmana - on melkoinen joukko esimerkkejä van- hoilta kirjailijoilta (ks. 105.2,6). Tämä genetiivi on ennen varmaankin ollut tuttu kautta länsimurteiden. Virtaranta¹⁷⁵ te- kee johtopäätöksen, että *mäsen - tyyppin vaihtuminen *mäisen- tyyppiksi on tapahtunut länsimurteiden omassa piirissä ilman et- tä itämurteet olisivat siihen vaikuttaneet. Tähän näkökantaan

voidaan yhtyä.

Seuraavassa tarkastelemme persoonapronominien monikon genetiivejä (resp. akkusatiiveja). Suuri kirjavuus, mikä suomen murteissa on vallalla näiden muotojen muodostuksessa, aiheutuu eri seikoista.

1. Kantasuomalaisen *meißen, *teißen, *heißen-taivutustyyppin suoranaisina jatkajina ovat -jēn-, -jjen-, -ren-loppuiset genetiivit¹⁷⁶: a. turY meijen 10.2b, sEu teije(n) 61.2b, vI heijen 85.2b, Hyr meijet (akk.) 93.2, smAL meijen, meijet (akk.) 101.1a; - b. smAL mejjen 101.2; - c. hE meiren ~ mēren 26.4. Akkusatiivin -t on sama aines kuin nominien monikon nominatiivin ja akkusatiivin -t, josta se analogisesti on yleistynyt persoonapronomineihin. Monikkovartalon diftongi on joko säilyneenä tai sen loppukomponentti on assimiloitunut alkukomponenttiin (koh-ta c).

2. Suomen murteiden valtaedustukselle on ominainen sijapäätteen sekundäärinen ä, mikä lienee tarttunut partitiivista. Ojansuun maininnan mukaan¹⁷⁷ on tämän olettamuksen genetiivin ä:stä lausunut jo Setälä. Samalla kannalla on myös Kettunen¹⁷⁸. Tunkelä¹⁷⁹ arvelee *meißen-asun lähteneen *meißen ja dentaalittoman *mejän-asun kontaminaatiosta. Ikola¹⁸⁰ pitää mahdollisena *mek-nominatiivista syntyneitä genetiiviä *mejen, mikä kontaminoituen *mejän-muodon kanssa johti *mejän-asuun. Genetiivin (resp. akkusatiivin) ä:n laaja levinneisyys (tavataan myös karjalassa) on todisteena seuraavien muotojen *-sän-päätteen melkoisesta vanhuudesta: a. To meißen 50.4b; - b. satY meidän 14.7, h-p teidän 22.7, pE heidän 34.5, To meidän 50.4a; - c. lm meidän 6.3, satY heidän 14.6. Dentaalispirentin säilyminen on sporadista. - d. lm meijä 6.2, satA meijä(n) 10.3,

satY teijän 14.5, h-s heijän 22.8, pE -s meijän, meijät (akk.)
 34.6, pK meijän 38.7, pP teijän 42.4, Ke heijän 46.4, To mei-
 jän 50.3, sE teijän 53.4a, sP heijän 57.2a, sEu meijän 61.4,
 sLu teijän 65.3, sPu meijän, heijät (akk.) 69.4, sLu teijäm
 73.3, smM meijän, meijät (akk.) 77.3, sLou teijäm 81.3, vi mei-
 jän 85.4a, vL heijän 89.5, sav meijän 97.3a. Tämä taivutustyypp-
 pi on pääasiallisesti itäsuomalainen. Ojansuu¹⁸¹ pitää mahdol-
 lisena, että lounaismurteissa ja vanhassa kirjasuomessa tavat-
 tavat meijä - meijät-asut tulivat käytäntöön 1500-luvun alku-
 puolella itäsuomalaisten murteiden vaikutuksesta. Tällöisen nä-
 kökannan ovat hylänneet Kettunen ja Ikola¹⁸². Tunkelo¹⁸³ puo-
 lestaan näkee lounaismurteiden muotojen pohjana vartalon meijä-;
 tämän ja obliikvisijojen meivartalon kontaminaatiosta lienee
 sitten syntynyt meijä, joka ilmaisee perhettä tai asutopaik-
 kaa. Ikolan havaintojen mukaisesti¹⁸⁴ käyttävät länsimurteet
 meijä-vartaloa etupäässä nominatiivissa ja partitiivissa. Kun
 itäsuomalaisen edustuksen voimme välittömästi johtaa *meijän-
 tyyppisestä genetiivistä, on tässä Tunkelon tapaan otettava huo-
 mioon mahdollisuus, että länsisuomen meijä-, teijä-pronominit
 ovt jo alusta alkaen olleet dentaalittomia. Tälle kannalle näyt-
 tää asettuneen myös Bubrich¹⁸⁵. Perhettä ja asutopaikkaa il-
 maisevan ja-, jä-suffiksin liittymistä persoonapronominien me-,
 te- tai mei-, teivartaloon tavataan myös eestin murteissa,
 esim. lat. meijä 'meidän luoksemme', teijä 'teidän luoksenne';
 samaa alkuperää lienevät myös kirjakielen meie-, teie-asuiset
 nominatiivit ja genetiivit¹⁸⁶. Näin ollen on mahdollista, että
 lounaismurteiden dentaaliton meijä-, teijä-taivutus juontaa juu-
 rensa Suomenlahden takaisilta ajoilta. - e. vi heijät (akk.)
 85.4b; - f. sP meijän 57.2b. Kummassakin tapauksessa lähtökoh-

tana e:llinen vartalo. -g. pP teijjän 42.5, sE meijjän, meij-
 jät (akk.) 53.4b, sPu heijjän 69.5, vI meijjä 85.4c, sav heijjän
 97.3a. Tässä ryhmässä *s > jj - j̄j. - h. satY meilän 14.9, hP
 teilän 22.5, hK heilän 30.5; - i. satA isämeirä(n) 10.6a, satY
 teirän 14.8, hS heirän 18.2, hP meirän 22.6, h-p̄ teirän 22.7,
 hE meirän 26.5, pE meirän 34.4, pK heirän 38.8, To teirän 50.5 .
 Näissä länsimurteiden tapaan *s > l ja *s > r. - j. satA isämē-
 rä(n) 10.6b meirän-asuun palautuvana; - k. pE-s meitän 114 ja
 To meitän 50.6 lienevät satunnaisia, kirjakielen meidän-asun
 jäljittelyä tavoittavia muodostumia.

Epävarmaa on, voidaanko genetiivit l. satY mejän 14.10, Ke
 hejän 46.5, To tejän 50.8a, To mejän 50.8b ja 2. Ke me(än) 46.6,
 To te(än) 50.7 palauttaa diftongilliseen vartalotyyppiin mei-,
 tei-, hei-, kuten otaksuvat Airila ja Kettunen, vai onko läh-
 dettävä "yksikkövartaloisesta" monikon genetiivistä *mešän, *te-
 šän, *hešän, kuten arvelee Ojansuu¹⁸⁷. Peräpohjolan me(än)-edus-
 tus on etelästä tuotua perua, joten i:ttömän vartalon olettamis-
 seen tuntuu olevan aihetta. On kuitenkin muistettava karjalan
 muodot me(än, miän, jotka muiden nominien mukaisesti palautune-
 vat vain monikon l. genetiiviin (ks. 127.5).

Suomen kansan murrekirjassa tavataan muutaman kerran mijän-
 asuista genetiiviä Ylä-Satakunnasta Punkalaitumelta¹⁸⁸. Kettu-
 nen ei murrekartastoon laatien ole ehtinyt näitä muotoja
 tarkistaa¹⁸⁹. Ikola mainitsee Punkalaitumelta vain e:llisiä
 tapauksia (mejän, tejän, hejän ja mejän, tejän, hejän)¹⁹⁰. Il-
 meisesti on tässä kysymyksessä vain yhdellä henkilöllä ilmene-
 vä ja näin ollen jo alkuun pysähtynyt kielenmuutos (vrt. kui-
 tenkin kar miän < me(än)).

3. Nopeatempoisuudesta aiheutunutta genetiivimuotojen kulu-

mista, kuten on tapana olettaa, näemme seuraavissa ryhmässä: ^h a. lm mei(n) 6.5, sata tei(n) 10.5a, tury hei(n) 10.5a, sEu mei(n) 6l.5, vi mei 85.5 äyr mein, meit (akk.) 93.3, sav heiv 97.2; - b. sata mē(n) 10.5b. On hyvin tunnettu tosiasia, että pronominit joutuvat erikoisen suuressa määrin temposuhteiden kulutettaviksi. Viimeksimainitut kuten meän-muodonkin on Ojansuu johtanut¹⁹¹ *mešän-genetiivistä: painottomassa asemassa meän > mēn > mein (i peräisin obliikvisijojen diftongivartalosta mei-llä, mei-ltä jne.). Kettunen¹⁹² olettaa päinvastoin mein > mēn. Ikola¹⁹³ katsoo muodoissa mei(n) ja mē(n) š:n kadonneen lausepainottomuuden ja puheen nopeatahtisuuden vaikutuksesta. Ruoppila¹⁹⁴ toteaa samoin, että kulumisen tuloksena on genetiiveistä vain š-navartalo jäljellä. [Itkonen¹⁹⁵ on verrannut suomen pronomineja mei, tei, hei lapin muotoihin mij 'me', tij 'te', sij 'he', joitten loppu-j ei ole mikään foneettinen kehittyminen, vaan morfologinen aines. Hän päätyy totamukseen, että tässä on kyseessä suomalais-ugrilainen monikon tunnus i, jonka käyttö nominatiivissa on tosin substantiivien taivutukselle vieras piirre. Lisättäköön, että tällaista nominatiivin i:tä tuntee vielä vepsä: mei, tei ja mī, tī < *mei, *tei. Suomen, vepsän ja lapin i:hin päättyvien persoonapronominien välillä saattaa olla geneettinen yhteys. Näin ollen on otettava huomioon sekin mahdollisuus, että suomen mein-, tein-, hein-genetiivit ovat vanhojen, varhaiskantasuomeen palautuvien pronominiinien *mei, *tei, *hei (< *sei) äännelaillisten genetiivien *mein, *tein, *hein suoranaisia jatkajia.

Sensijaan pitkävokaalinen mēn-, tēn-, hēn-tyyppi voi olla lähtöisin "yksikkövartaloisista" muodoista *mešen, *tešen, *hešen (vrt. eest murt. meDē 'meidän', teDē 'teidän'¹⁹⁶). Perus-

teltua on Ikolankin mielipide kantasuomalaisista taivutusuh-
teista *mek : *me_{en} (> mēn), *tek : *te_{en} (> tēn), *hek : *he-
_{en} (> hēn)¹⁹⁷.

Näyttää siltä, ettei genetiivityyppien mein ja mēn alkupe-
rä ole vielä tarpeeksi selvä voidaksemme tehdä lopullisia pää-
telmiä.

4. Länsimurteiden meijä- ja *š > l, r-alueella tavataan run-
saasti omistusta ilmaisevia muotoja lm meiti(n) 6.4, satA tei-
ti(n) 10.4, turY heiti(n) 10.4, satY heitin 14.11, hS meitin
18.3, hP teitin 22.9, hE meitin 26.6, hK heitin 30.6. Suurim-
massa osassa mainittua aluetta esiintyvät nämä genetiivit mei-
jän-, meilän-, meirän-muodostumien ohella, vaikka niitä käyte-
täänkin eri tarkoituksiin (meijän ~ meilän ~ meirän hevonen,
kun on kysymys perheestä, talosta tai muusta asuinpaikasta, mut-
ta omistusta ilmaisevana meitin hevonen). Näyttää uskottavalta,
että partitiivista meitiä (<|meitä) abstrahoititiin vartalo meiti-
muiden obliikvisijojen joukossa /meitil(lä), meitist(ä) ym./
myös genetiiviin meitin¹⁹⁸. Ojansuun mielipide, jonka mukaan
meitin-tyyppi palautuu kantasuomalaisiin genetiiveihin *meiten,
*meitten¹⁹⁹, ei ole saanut kannatusta.

105.2. Vanhan kirjasuomen yksitavuaisten nominien monikon
genetiivissä on tavallisinta dentaalispirantin (š) säilyminen:
sijapäätteet -dhen, -den, harv. -hdhen. Sensijaan Itä-Suomen
paikannimistön monikkovartaloisissa genetiiveissä on š johdon-
mukaisesti muuttuneena j:ksi jo 1400- ja 1500-lukujen asiakir-
joissa, esim. Ma_{en} Taiffwall(Rantas., Tuusm.), So_{en} lahden
Luchta (Tavis., Savil.), So_{en} Woren Mäkj (Sääm., Iil.)²⁰⁰

1. Kun nykyisestä kirjakiielestä poiketen vanha kirjasuomi

käytti kaksi- ja useampitavuisista sanoista miltei yksinomaan monikon 2. geneetiiviä, niin yksitavuisissa nomineissa kuuluu valtaedustus muodoille, joissa sijapäätte *-sen on liittynyt sanan monikkovartaloon: Agricola: SKM I Metzepuidhen seassa 212:7, muiden 129:28, MAT I muijdhen 97, mwijdhens 766, muiden II, MAT II muiden 19, MAT III heiden Teidhens päle 410, MAT I Teijdhens 180, Teijdhense 200. Westh: SKM I meiden teidhennæ ielken 147. Martti: SKM II muidhengin eläinden 159:7. Finno: (KSK) teidhens 112, VKSL muidhen 48:4. Elimaeus: (KEK) teidhens II b, ioiden 36 a, muiden 37 b. Hemminki: (AMHK) Cuidhen Vk 17 b, (AKK) Nüidhen L 4. Soroleinen: (VSK) teidens 422. Gothus: (GV) Joidenga I a. Rasmattu (1642): AJ teidens edestä 133, metzäpuiden 134, muiden 127. Raumannus: (ARK) joidenga I C 4, muiden III B b. Kollanius: SKM III muidhen 136:5, (AKK) maidhen 74, Maidhen 227, naidhen 80. Ikalensis: VKSL Joidhenga 61:33. Florinus: VKSL muiden syitten tächden 75:17. Carelius: VKSL ioidenga 87:36.

2. Monikkovartalo on aina ne-pronominin geneetiivi:

Agricola: (GMA) nijdhen Ps 64 a. Martti: SKM II nijdhen 145:2. Finno: VKSL nijdhen maacundain 49:4-5. Elimaeus: VKSL nijdhen 59:34. Hemminki: (AMHK) niidhen Vk 135 a. Raumannus: (ARK) nijden I B 4. Kollanius: SKMK III Nijdhen 172:32. Forseen: VKSL nijden syyttein tähden 79:33. Pictorius: VKSL niiden 88:40.

3. Lounaissuomalaisella kirjailijalla Hemmingillä tapaa

joskus monikon tunnuksen reduktiota: VKSL tæedhen edhest 84:9, (AMHK) Joedhen Vk 154 b, (AKK) næedhen Vk 51a, Tæedhens L 107. Redusoituneen diftongin rinnalla käyttää Hemminki myös alkuperäistä i-loppuista diftongia (ks. kohta 1). Mielenkiintoista on todeta, että 1500-luvulla tavataan monikkomuodoissa vain i-loppuisia diftongeja, samoin muilla 1600-luvun sekä myöhem-

millä länsisuomalaisilla kirjailijoilla. Muissa tapauksissa paitsi monikossa esiintyy runsaasti reduktiomuotoja Maskun Hemmingin lisäksi vielä Sorolaisella, v. 1642:n raamatussa ja karkkulaisella Kollaniuksella²⁰¹, joten 1600-luvun kirjakielissä voidaan puhua ikäänkuin jonkinlaisesta taipumuksesta reduoitujen diftongien käyttämiseen. Ojansuun mukaan²⁰² diftongi-reduktio on koko vanha lounaissuomalainen äänneilmiö, jonka lähtökohdista ovat Maskun (huom.!) ja Mynämäen seudut. Reduktiolla ehtoina lounaismurteissa on²⁰³, että sana on ollut vähintään kaksitavuinen ja tavuja on ollut erottamassa joku konsonanteista s, š, r, l, v, h. Samassa tai seuraavassa tavussa ei ole saanut olla u-, ü-, i-vokaalia. Niinikään konsonanttiyhtymien ollessa tavarajalla reduktiota ei ole tapahtunut. Erilaisten kriteerioiden perusteella arvelee Rapola²⁰⁴, että tämä ilmiö lounaismurteissa on tapahtunut ennen vuotta 1500. Samoilla ehdoilla ilmenevän reduktion Ala-Satakunnassa arvelee Ikola²⁰⁵ syntyneen jo v:n 1400 tienoilla tai mahdollisesti vieläkin aikaisemmin. Ei liene epäilystä siitä, että näin on käynyt johdonmukaisesti sanoissa saeras, aero, päivä ym., mutta tuskin kauttaaltaan monikkoparadigmoissa, sillä vain harvassa obliikvisijassa olivat olemassa tähän muutokseen johtavat edellytykset. Sitäpaitsi ovat korkeiden vokaalien vuoksi jääneet reduktion ulkopuolelle sellaiset yksitevaiset nominit kuin puu, muu, pyy, syy, pii ym.

Maskun Hemmingin poikkeukselliset genetiivit ovat merkkinä monikkovartalon äännelaillisesta kehityksestä. Genetiivin reduoitunut vartalo on myöhemmin tasoittunut i:llisten obliikvisiijojen hyväksi, joten lounaismurteiden ja Ala-Satakunnan monikkomuodoissa käytetään nykyisin vain i-loppuista diftongia

(ks. 5 - 12). Jälkitavujen diftongien reduktiosta vanhassa kirjasuomessa ks. 1301.2 (Hemmingillä Taevaesen 'taivaihin').

4. -tten-loppuisen genetiivin käyttö on rajoitetumpaa kuin nykyisessä kirjakielessä: Westh: SKM I näitten 35:17. Hemminki: VKSL näitten seasa 83:30, Näitten alust 84:30. Kollanius: (AKK) muitten 6, 130, 218, nijtten 203. Ikalensis: (AKK) Näitten 102, muitten 25, nijtten 36, 74, 78, 98. Florinus: VKSL muiden syitten tähden 75:17. Kollaniuksella tällöiset muodot ovat harvinaisia²⁰⁶. Huomattakoon Florinuksella -den- ja -tten-genetiivien rinnakkainen esiintyminen.

5. Agricolan monien genetiivityyppien joukossa puuttuu -tten-loppuinen. Ei ole syytä Uotilan tavoin ajatella, että -ten-päätteisten muotojen t on ehkä luettava geminaataksi²⁰⁷. Kaakkoishämäläistä -ten-genetiiviä on mahdollisesti käytetty Agricolan kotipitäjässä Pernajassa, mutta pattate-, flikkate-muodoista päätellen ovat sitä yksitavuisissa nomineissa ilmeisesti tunteneet myös lounaismarteet ympäristöineen. Agricolan lisäksi tapaa tämän genetiivityypin satunnaisia esimerkkejä vielä Westhin tekstissä, Raumannuksella ja Ikalensiksella: Agri-
cola: MAT III Töötens 252, (GMA) pahaintöiteni Ps 19 a, nitens
Ps 53 a, nijten Ps 91 a. Westh: SKM I meiten 93. Raumannus:
(MRK) muiten III B 2 b, III C 3 b. Ikalensis: (AKK) muiten 18.

6. Muutamilla 1500-luvun kirjailijoilla, erittäinkin Agri-
colalla tavataan joskus yksikkövirtaloista monikon genetiiviä:
Agricola: MAT I maadhan 686, Hädhen 710, syydhen 766, Tiedhen
243, tödhen 389, Udhen 38, MAT II lwdhen 160, mudhen 567, hei-
den päedhens 687, MAT III Munaskudhens 111, munaskudhen 443.
Upsalan ev.: (USEP) tödhen 15:12, 22:26, töden 15:22, tödennä
15:22. Kustaa Vaasan k. (1555): VKSL muden hyffuedenAeuden kan-

sa 46:7. Martti: SKM II syydhen 135. Elimaeus: VKSL muidhen
 syden tähden 59:14. Elimaeuksen sydhen on ilmeisesti painovirhe,
 mutta siinä saattaa piillä kirjallinen traditiokin. Epäilyttä-
 vä on niinkään Agricolan päedhens, johon vrt. Hemmingin näed-
hen ym. (kohta 3).

Virtaranta²⁰⁸ on laskenut, että Agricolalla esiintyy kaik-
 kiaan 157 maiden-tyyppiin kuuluvaa muotoa, kun taas maiden-
 tyyppisiä on yhteensä 22, jälkimmäisiä siis vain n. 12 %. Mie-
 lenkiintoista on panna merkille, että Upsalan evangeliomikir-
 jan katkelmassa tavattavat yksitavuisten nominien monikon gene-
 tiivit ovat kaikki (4) muotoja, joissa sijapäätte on liittynee-
 nä yksikkövartaloon. Päinvastaisella kannalla on Westhin teks-
 ti ja myöhäisempi kirjakieli. Niinpä 1642:n raamatussa esiintyy
 monikkovartaloinen tyyppi kaikissa niissä tapauksissa, joissa
 vielä Agricolalla on maadhen. Penttilä²⁰⁹ on tullut siihen kä-
 sitykseen, ettei yksitavuisten nominien yksikkövartaloista mo-
 nikon genetiiviä voi viedä Agricolan pernejalaisen kotiperän
 yhteyteen, sillä näitä muotoja käytettiin ainakin jonkinverran
 jo esiagricolaisessa kirjasuomessa (luultavasti lounaismurteis-
 ta siihen tulleina). Todennäköisesti tämä tyyppi oli länsimur-
 teissa aikaisemmin varsin yleinen, kuten osoittavat edellä tar-
 kastamamme paikannimet (ks. 105.1). Siitä syystä näyttää yhtä
 hyvin mahdolliselta yksikkövartaloisen genetiivin kuuluminen
Agricolan pernejalaiseen äidinkieleen kuin sen siirtyminen hä-
 nen kielenkäyttönsä aikaisemmasta kirjallisuudesta. Vanhentu-
 neeksi on katsottava Ojansuun aikoinaan esittämä selitys, jon-
 ka mukaan maiden-tyyppiset genetiivit Agricolan kielenkäytössä
 olisivat estiläistä perua²¹⁰.

Vanhasta kirjasuomesta hävisi maadhen-tyyppinen genetiivi

1600-luvun alkuun mennessä, mutta murteissa oli sen muuttumi-
nen *maisen-tyypiksi nähtävästi jo 1500-luvun keskivaiheilla
loppuun suoritettu.

7. Toisena vanhan kirjasuomen silmiinpistäväänä erikoisuute-
na on -nen-päätteisen monikon genetiivin esiintyminen, mikä on
luonteenomaista eräille yksitavuisille pronomineille. *-nden-
loppua edellyttävä -nnen tai -nen on useimmiten liittynyt mo-
nikkovartaloon: Agricola: MAT I mwinen 520, muijnen 769, 801,
mwijnen 644, 648, 759, nijjne 156, MAT II ninenki 589, quingega
594, 655, MAT III näinen 3. Westh: SKM I ninnen 11, ioinnen 57,
Joinenga 149, 193, näinen 43:15. Upsalan ev.: (USEF) Cwinnenga
12:6, niinen 9:11, nijnen 21:12. Juusten: EIG näinen 282. Mart-
ti: SKM II ioinen 173, ioinnen 62, muinnen 47, nijnnen 7, näin-
nen ~ neinen 177. Finno: EIG nijnen, joinenga hallusa 282. Ljun-
go: VKSL muinnen 62:30, nijnnen 65:32. Elimaeus: (AEK) nijnen
18 a. Hemminki: (AMHK) muinen Vk 2 b. Sorolainen: (LMKH II) nij-
nen 332, (VSK) muinen orian tawalla 286:12, Ioinen 552:27. Raa-
mattu (1642): AJ muinnen 133. Kollanius: SKM III nijnen 16:24,
muinnen 164:8, 172:14, muinen 156:25, 171:26. Ikalensis: EIG
nijnnen, muinnen, muinengin 282. Rajalenius: EIG näinen, nij-
nen, nijnnen, ninen, muinen, Joinen sanain cansa 282.

Agricolalla ovat monikkovartaloiset muodot melkein yksin-
omaisia, samoin muilla kirjailijoilla, poikkeuksina seuraavat
yksikkövartaloiset tapaukset: Agricola: (GMA) mwnen Rk 371 a.
Martti: SKM II mwnnen 57, ionen 60. Näiden yksikkövartaloisten
muotojen yhteydessä huomautettakoon, että Ojansuu²¹¹ on palaut-
tanut aikaisempaan -nden-tyyppiin vanhassa kirjallisuudessa sil-
loin tällöin esiintyvän yksikön kenne-vartalon (pro kene-).
Tämäiset vanhan kirjallisuuden muodot kuin SKM I Agricola ken-

nen 'kenen' 131, Kollanius kennelle, Henrik Lilius Kennen 132, joilla on vasineensa eräissä nykyisissä hämäläismurteissa, eivät nähdäkseni välittömästi kytkeydy käsittelemämme monikon genetiiviin ja kenne-vartalo saa selityksensä muualta. On näet pantava merkiille, että kenne-vartalo esiintyy muissakin sijoissa kuin genetiivissä. Nykymurteissa saattaa genetiivi kennen merkitä myös monikkoa, esim. Pälkjärven esimerkissä kennen kaikkien, samoin Kärkölästä ja Heinolasta muistiinmerkityissä tapauksissa kattotän että kennenkä teitin on täitä päässä, olkosiel kennenkä muiden tavaroit²¹².

8. Agricolalta, Westhin tekstistä, Martilta ja Sorolaisilta on poimittu muutamia -nnein - -nein-päätteisiä pronominiinien genetiivejä, jotka ovat sekamuodostumia: Agricola: MAT I muinein 841, MAT II muinein 17, 421, (GMA) ninein UT 264 b, 308 a. Westh: SKM I neinein 52 b. Martti: SKM II näinnein 177, ioinnein 61:21. Sorolainen: (LMAH II) nijnnein 331.

Erikseen huomautettakoon Kollaniuksen käyttämästä kontaminaatiotapauksesta (AKK) muindhen 214:3, jossa muinen + muidhen. Rapola on katsonut tämän muodon kirjoitusvirheeksi²¹³, mikä näyttää vähän uskottavalta.

nn : n-suhde ylläesitetetyissä muotoryhmissä selittyy siten, että lounaismurteissa oli jo 1500-luvulla tapahtunut geminaatan lyhenemistä pitkän tavuaineksen jäljessä. Sorolaisen geminaattallinen nijnnein nojautuu ilmeisesti kirjalliseen traditioon (hänellä myös nijnen). Mainittakoon tässä yhteydessä vielä

-nnein - -nen- ja -nnein - -nein-genetiivien esiintymissuhde eri pronominiivartaloissa Agricolalla: muinen 8 kertaa, muinein 3 kertaa; nijnnen 80 kertaa, nijnen 63 kertaa, ninen 401 kertaa, kerran ninein; neinen 35 kertaa, kerran näinen, neinnein 6 ker-

taa, kerran neinein; ioinen 4 kertaa, iojnen ~ ioijnen 2 kertaa, ioinenga ~ ioijnenga 78 kertaa; kerran quinen, quinenga 3 kertaa. Vain kerran on -nen-pääte liittynyt yksikkövirtaloon: Näiden suhdelukujen perusteella ei enää näytä vakuuttavalta Postin -nden-genetiivin alkuperää pohdittaessa tekemä väittä-
mä²¹⁵, että suomen vanhan kirjakielen muodot näinen, näinnen ym. ovat saaneet i:n analogisesti muista taivutusmuodoista (näissä, näistä, näihin jne.). Vanhan kirjasuomen -nnen-, -nen-, -nein-, -nein-päätteisten pronominiinien monikko- ja yksikkövar-
talon suhde on samanlainen kuin substantiiveillakin, joten ei ole mitään syytä pitää tämänasuisten genetiivien vartaloa eril-
lään muusta nominien taivutuksesta.

Lounaismurteiden tutkija Ojansuu²¹⁶ katsoo muutoksen nn > n murteittain tapahtuneeksi jo 1400-luvulla, vaikkei hän sen yhteydessä -nen-genetiivejä mainitsekaan. Upsalan evankeliumi-
kirjan fragmentissa esiintyy vain kerran nn:llinen genetiivi (Swinnenga), sitävastoin -nen-pääte 7 kertaa (niinen ~ nijnen). Agricolalla vallitseva suhde (-nnen 80 kertaa, -nein 6 kertaa, -nen 601 kertaa, -nein 5 kertaa) puhuu selvästi n:llisten muo-
tojen hyväksi (geminaattillisia genetiivejä vain 12 %, lyhennei-
tä muotoja n. 88 %). Näyttää siis mahdolliselta, että Agricola-
kin on geminaattillisen genetiivin käytössä nojautunut kirjalli-
seen traditioon (nn:llisiä muotoja hän käyttää enää vain nij-
ja nei-vartalosta, muissa tapauksissa vain n:llisiä: ioi- ~ joi-, qui-, mui- ~ mw-)²¹⁷. Lausumaamme oletusta tukee myös se
asianlaita, että Agricola on eräitä käännöskappaleita uudestaan
julkaistessa vaihtanut nijnnen-asun muotoon ninen 25 kertaa²¹⁸.
Vaikka tässä yhteydessä onkin muistettava geminaattinassalin
kuten muidenkin äänteiden kvantiteettisuhteiden puutteellinen

merkintä vanhassa kirjakielissä, tuntuu kaiketi todennäköiseltä olettaa, että genetiivien nn esiintyi lounaismurteissa lyhenneenä (ninnen > ninen) jo Agricolan aikoihin.

9. Eräänä vanhan kirjasuomen yksitavuisten nominien genetiivin erikoisuutena on -ein-päätteen esiintyminen ei ainoastaan *-nden-pronomineissa, vaan myöskin -den-, -tten- ja -ten-loppuisiin genetiivimuotoihin liittyneenä: a. Agricola: MAT III Muidein 466, muidhein 703. Raumannus: (MRK) näidein III B 4 b.
- b. Martti: SKM II muttein 95. - c. Raumannus: (MRK) syttein III A 2. Forseen: VKSL niiden syyttein tähden 79:33. Männehistoriallisessa tutkimuksessaan²¹⁹ Raumannuksen kielestä pitää Ravila epäiltävänä syyttein-asua (pro syyttein tei syitten). Yksikkövärtaloisesta -tten-genetiivistä ei ole esimerkkejä yhdekkään kirjallijalta, joten painovirheen olettaminen tässä muodossa on täysin mahdollista. Forseenin syyttein kuuluneen niinikään monikkovartaloisten tapausten joukkoon, sillä tässä yy = yi. -ein-päätteen ilmeneminen niinkin myöhään kuin 1800-luvun alussa lienee aikaisempien kirjallisten esimerkkien vaikutusta. - d. Sorolainen: VKSL muttein Christilisten Inhimisten 95: 29. Raumannus: (MRK) muttein III D 8.

-ein-loppuiset genetiivityypit ovat osaksi murreasuisia, osaksi kirjakielissä syntyneitä kontaminaatiomuotoja. -tein-päätteen lähtökohdana on eräiden kaksitavuisten e-vartaloisten genetiivien kontaminoituminen: merten + merein = mertein (vrt. la hiirtein, suttein, vuarttein, ks. 1289.1,4c). Näistä on -tein (-ttein) päässyt laajaan käyttöön, jopa yksitavuisiinkin nomineihin.

Erikseen tarkastamme persoonapronominien genetiivejä. Useimmat kirjallijat käyttävät *6:n säilymisedustukseen viittaavia muotoja, mutta vanha kirjakieli tuntee Agricolasta alkaen myös

dentaalittomia sijapäätteitä.

1. Spirantin merkkinä on d, mutta sangen usein myös dh.
sitä seuraa tavallisesti -en tai -än, harvemmin -n tai -ein.
Possessiivisuffiksilliset muodot ovat harvinaisia.

a. -den ~ -dhen: Agricola: (GMA) meiden UT 2 a, meidhen
Rk F 6 a, teiden Rk F 4 b, teidhen Rk F 4 b, heidhen Rk F 4 a,
heidhen Rk F 4 a. Westh: SKM I meiden 17, meidhen 45, teiden
77, teidhen 147, heidhen 33, heidhen 41. Upsalan ev.: (USEF)
teidhenne 18:18-19. Kustaa Vaasan k. (1555): VKSL Meiden ja kaie-
keden teiden 45:12, heidhen paha tahtonsa 45:19. Martti: SKM I
heidhen 1. Ljungo: VKSL heidhen 62:39, heidhen edestäns 62:40,
63:1. Sijapäätteen e:n säilyminen lounaismurteiden välittömäs-
sä naapuruudessa (Turun ylämaan ja etelähämäläisissä murteis-
sa tavataan tyyppiä meijen²²⁰) tekee mahdolliseksi, että ainakin
osa tämän ryhmän esimerkkejä saattoi häntyä -sen-loppuisena
(huom. kuitenkin usein e = ä 1500- ja 1600-luvun kirjailijoilla)

Painovirheenä mainittakoon Westhin tekstissä muutaman ker-
ran esiintyvä SKM I meidhen 81:21, 83:22, 91:2. Tulkinvarai-
sena tapauksena on Agricolan (GMA) meden UT 4 b, mikä saattaa
olla painovirhe, mutta se saattaa kuvastaa Porin seudun mēn-
tyypin aikaisempaa, odotuksenmukaista meſen-asua, sillä tähän
viittaavia meden ~ medhän-genetiivejä tavataan myös Juustenil-
la²²¹. On syytä huomauttaa, että näillä muodoilla on vastineen-
sa myös eestin murteissa (esim. Vig M 65 meDe 86, Hls, Pst EM I
meDe 133, 157; Wiedemannilla GES mede ja (huom.) meda 424/, jo-
tenpäyttää mahdolliselta, että nämä 1500-luvulla vanhassa kir-
jasuomessa käytetyt genetiivit kuuluvat lounaismurteiden ja
niiden ympäristön Suomenlahden toiselta puolen perittyjen piir-
teiden joukkoon.

b. -dän - -dhä(n): Agricola: (GMA) Meidän Ps 43 b (kerran).

Westh: SKM I meidhän 138:24, teidhän 11:12, heidän 83:5, heidhän 91:34. Upsalan ev.: (USEF) heidhän 6:22, meidhän 1:2, meidhä 17:5, teidhän 4:11. Finno: (MSK) meidhän 35. Elimaesus: (MEK) meidhän 43 b. Hemminki: (MMHK) meidhän Vk 2 b, (MK) heidhän L 2. Gothus: (GV) meidän 29 b. Sorolainen: (LMMH II) heidängi 1105, VKSL meidän päällem 34:29. Raenattu (1642): VKSL teidän lapsian 38:10, AJ meidängin 127. Raunennus: (ARK) meidän II B 2. Kollanius: SKM III heidhän 25:24. Ikalensis: VKSL meidhän 61:34. Florinus: VKSL meidän 75:7, heidän Lapsians 75:25. Näitä nykyisen kirjakielen mukaisia muotoja käytetään jo Agricolasta alkaen.

c. Westhin tekstissä tapaa genetiivityyppien meidhen, teidhen ja meidhän, teidhän rinnalla myös lyhennettyjä asuja SKM I meidhn 134, 135, 137, 138, teidhn 235, 238, heidhn 155, 296 ja kerran sekamuodon SKM I meidein 185. Agricolan muidhein-muodon perusteella (ks. edellä kohta 9) näyttää tässä todennäköisiltä ei:llinen (eikä äi:llinen) ääntäminen meisein.

2. Dentaalittomia, ensi silmäykseltä itäsuomalaisilta vaikuttavia persoonapronominien monikon genetiivejä käyttävät -den-, -dhen- ja -dän-, -dhän-muotojen ohella Agricola, Juusten ja Lizelius. -jen- tai -jän-loppuisina tavataan niitä myös Westhin tekstissä ja Upsalan evankeliumikirjan katkelmassa.

a. Agricola: (GMA) meien Kk B 3 b, teijen UT 89 a, teien UT 120 a, heijen UT 29 a, heien Rk F 4 a. Westh: SKM I meijen 236, Meijen 242. Juusten: (IKP) heijen o 4 v. Toisen tavun e äännettiin mahdollisesti ä:nä, mutta aivan varmaa se ei kuitenkaan ole.

b. Upsalan ev.: (USEF) heijän 1:13, heiiän 3:13, meiiän 13:8, teijän 3:17, teijännä 15:3.

c. Lizelius: SKH I mejän, hejän 128.

Näillä genetiivityypeillä on nykyään vastineensa lounaismurteissa ja Satakunnassa. Possessiivisuffiksillisia muotoja ei kuitenkaan enää tavata. Viittaamme dentaalittoman murre-edustuksen käsittelyyn ss. 92 - 94. Lisättäköön siihen, että Iko²²² näkee *mek : *meken-teorialleen erikoisen tuon juuri vanhan kirjasuomen genetiiveissä meijen, meiän, teijän, heien, jotka hän selittää siten, että i tai j on palataalispirantin merkinä.

3. meitin-, teitin-, heitin-tyyppejä on käytetty jo 1500-luvulla. Runsaasti tavataan sitä Westhin tekstissä: Westh: SKM I teitin 51:17,18,22,24, heitin 35:4. Martti: VKSL heitin edhestäns 62:19-20. Florinus: VKSL meitin 75:7, 75:20.

4. Vanhassa kirjasuomessa esiintyy vain kerran -nen-loppuinen persoonapronominien genetiivi: Agricolalla (GMA) meinen ABC A 6 a. Tämän yksittäisen tapauksen perusteella ei tietenkään voi tehdä mitään päätelmiä, vaikka pronominien -nen-loppuiset genetiivit Agricolalla muuten ovatkin verrattain yleisiä. Ilmeisesti piilee tässä kirjoitus- tai painovirhe, kuten lie-neekin jo oletettu.

105.3. Nykyisessä kirjakielessä on yksitavuisten nominien genetiivin muodostus varsin yksinkertaista. Sijapäätteenä käytetään -den- tai sen rinnalla vaihtoehtoisesti -tten-asua. Jälkimmäinen on edellistä tuntuvasti harvinaisempi, mutta possessiivisuffiksin kuuluessa sananmuotoon silti varsin yleinen (maiden, koiden - maitten, koitten; maidenme, koidemme - maittemme, koittemme). Tilastollisen tutkimuksen mukaan on -den- ja -tten-genetiivien esiintymärunsauden suhde seuraava: valta-

käyttöön suositeltu asu maiden 82 % - maitten 18 %²²³. Vaikkei -den- ja -tten-päätteisten genetiivien välillä liene mitään yleisesti havaittavaa tyylieroa, saattaa subjektiivinen maku reagoida eri tavalla. Nirvi²²⁴ arvelee, että oikeakielisyyso-pailla ja mahdollisesti myös kielentarkastajillakin on jossain määrin osansa siinä, että -den-päätteiset muodot ovat nykyään niin yleisiä. Cannelin pänee ne etusijalle siksi, että ne ovat hänteellisesti kauniimpia. Possessiivisuffiksien yhteydessä he suosittelevat kuitenkin -tten-päätettä (maittemme)²²⁵.

Monikkovartaloön muodostukseen nähden on poikkeusasemassa - kuten murteissa ja vanhassa kirjasuomessakin - demonstratiivi-pronominin ne genetiivi nii-den ~ nii-tten (pro nei-). Persoonapronominien poikkeuksellisten nominatiivien ma, mä ja sa, sä monikon genetiivi muodostetaan yksikön vartaloista minu- ja sinu-. Monikon tunnuksen i:n jatkajana on j: minujen, sinujen. Poikkeuksellinen on vielä muutamien pronominien kaksitavuisen nominatiivi (niin yksikössä kuin monikossa), vaikka obliikvi-sijat muodostetaan säännönmukaisesti yksitavuisesta vartalosta: joka, jotka : joiden, joitten (~ joidenka, joittenka); ke-kä, ketkä : keiden, keitten (~ keidenkä, keittenkä); nämä (~ nää) : näiden, näitten ym.²²⁶.

Deskriptiivisen kieliopin kannalta katsoen ovat monikko-muodostuksessaan omaperäisen yksitavuisen sanaston tasolla myös ne kaksi- ja useampitavaiset vierasperäiset erikoislainat, jotka päättyvät yksikön nominatiivissa pitkään vokaaliin tai dif-tongiin (trikoo : trikoiden ~ trikoitten, revvy : revyiden ~ revyitten; myös tiistai : tiistaiden ~ tiistaitten, helluntai : helluntaiden ~ helluntaitten).

Päätteensä puolesta erikoiset ovat persoonapronominien me,

te, he monikon genetiivit meidän, teidän, heidän ja akkusatiivit meidät, teidät, heidät. Epäodotuksenmukaisilla ä:llisillä muodoilla on, kuten edellisestä on käynyt selville, vankat juurensa sekä suomen murteissa että vanhassa kirjakielissä.

Partitiivi

106.1. Suffiksaalisen astevaihteluteorian mukaisesti esiintyi kantasuomessa partitiivin päätteessä tavu-asemasta riippuen joko -ta, -tä tai -sa, -sä²²⁷. Yksitavuisten nominien partitiivissa tuli kysymykseen vain edellinen, vahva aste. Nykyisin tavataan t pääpainollisen tavun vokaalilaineksen jäljessä aina säilyneenä, ellei monikkovartaloa muodosteta -loi-, -löi- tai -si-tunnuksen avulla. Suomen murteiden yksitavuisten nominien -ta-, -tä-, -t-päätteiset partitiivit jakaantuvat monikkovartalon perusteella (ks. myös 104.1) seuraaviin ryhmiin.

1. Kantasuomesta periytynyt monikkovartalo säilyneenä eri puolilla kielialuetta: lm meit 7.la, sata häitä 11.la, turY mit 10.la, satY puita 15.la, hS öitä 19.la, hP puita 23.la, hE täitä 27.la, hK silitä 31.1, SuuS öitä 31.1, Tyts taita 31.1, pE taitakin 35.1, pE-s meitä 35.1, pK jaita 39.1, pP häitä 43.1, Ke joita 47.1, To taita 51, sE paita 54.la, sP vaita 58.1, sEu noita 62.la, sLu teitä 66.la, sPu joitair 70.1, sLu puita 74.1, smM maita 78.1, sLou taita 82.1, VI samutaita 86.la, vL teitä 90, äyr paita 94.1, sav taita 98.1, smAL noit 102.1. koi-, taityyppisistä sanoista tavataan paikoin -loi-, -löi-monikon ohella odotuksenmukaista koi-, tait-vartaloa, mikä on yleinen vielä länsimurteissa. Näiden taivutustyyppien rinnakkaisesta esiintymisestä savakoilla ks. 98.1 ja 98.4.

2. Diftongin alkukomponentti harvoin muuttuneena: lm jeit 7.la, vi häitä 86.la.

3. Supplettiivinen monikkovartalo ni-: lm niit 7.1c, turY

niit 11.1b, hS niitä 19.1b, hP niitä 23.1b, hE niit 27.1b, Suus
niit 31.2, pE niitä 35.2, pE-s niit 35.2, pK niitä 39.2, pP niit
tä 43.2, Ke niitä 47.2, sE niitä 54.1b, sP niitä 58.2, sEu niit
tä 62.1b, sPu niitä 70.2, sLu niitä 74.2, smM niitä 78.2, sLou
niitä 82.2, vI niitä 86.1b, Hyr niit 94.2, sav niit 98.2, smAL
niit(u) 102.2.

4. Monikon tunnus diftongin jälkikomponenttina selvästi
tai heikosti redusoituneena: a. h-s väetä 23.1d, sE maeta 54.2,
sP häetä 58.6, sLu lähetetä 66.1c, sPu täetä 70.3, sLu häetä
74.3, smM häetä 78.3, sLou täetä 82.3; - b. sP heetä 58.5, sLu
täetä 66.1b.

5. nuo-pronominin triftongilliset tai niistä kehittyneet

nui-, nuo-, nuu-vartalot: a. sP nuoita 58.3, Hyr noita 94.3, sav
nuoita 98.3; - b. satY nuita 15.1b, hP nuita 23.1c, pE-s Nuita
35.5, pK nuita 39.3, pP nuita 43.3, Ke nuita 47.3, sP nuita
58.4, vI nuita 86.1d; - c. satY nuota 15.1c, pE nuota 35.3; -
d. pE nuata 35.4.

-loi-, -loi--tunnuksen avulla muodostetuista partitiiveista
on esimerkkejä vain diftongi- ja i--loppuisista sanoista, kuten
odottaa sopiikin: a. vI voiloit 86.2, sav täilöit 98.4. Painotto-
man tavun yhteydessä säännönmukaisesti *-loisa > -loja > -loi.
- b. sEu voiloita 62.2, sLu piilöitä 66.2. Partitiivin sijapää-
te -ta, -tä on näihin muotoihin yleistynyt sivupainollisen ta-
vun jälkeisistä asemista, joissa t:n säilyminen on äännelakina.

Lounaismurteissa tavataan si--tunnuksella muodostettuja mo-
nikon partitiiveja pyyssi, syyssi 7.2, joissa -ssi < -si <
-siä. -sa, -sä-päätteen rekonstruointi tässä kuten -loi-, -loi-
monikonkin yhteydessä on sovinnasta, tarkoittamatta missään

tapauksessa kantasuomalaista lähtöasua. Todennäköiseltä tun-
tuu, että monikon tunnus -si- on lohjennut -nen : -se-nomini-
en monikon obliikvisijoista, kuten jo aikoinaan Hurt²²⁸ etelä-
eestin -se-, -si-tunnuksisten monikkomuotojen yhteydessä on
melko vakuuttavasti osoittanut. Vihdissä -si-tunnuksen käyttö
rajoittuu alunperin -oi-loppuisiin nomineihin (ks. 1819), mut-
ta vakkasuomalaisissa murteissa tavataan -se-, -si-monikkoa
myös a-, e-, i-, u-vartalosta, jopa supistumanomineistakin
(ks. tuonnempana). Yksitavuisten nominien piirissä -si-tunnus
on varsin harvinainen; sen käyttö rajoittunee vain monikon par-
titiiviin.

Persoonapronominien vartalotyypin meiti-, teiti-, heiti-
alueella (ks. s. 77) käytetään -tiä-, -ttiä-, -tti-, -tti-lop-
puisia partitiiveja: a. sata heitiä 11.2, saty meitiä 15.2, hS
teittiä 19.2, hP meitiä - meittiä 23.2. - Kaksitavuisten nomi-
nien partitiivin mukaisesti on murteittain -iä kehittynyt edel-
leen -iä:ksi tai -iä:ksi (vrt. mettiä > metti > metti 'metsiä'):
b. hE meittiä 27.2; - c. lm meitti 7.3.

106.2. 1. Vanhassa kirjasuomessa tavataan pääpainollisen
tavun vokaalin jäljessä aina säilynyt partitiivin päätte -tä,
-tä (~ thä ~ te) tai loppuheittoinen -t. Viimeksimainittua käyt-
tävät virsikirjoissaan metriikkasyistä varsin usein Finno ja
Hemminki: Agricola: SKM I Häite 26, nijte 32, heite 28, ioita
6:23, mwita 129:16, Luita 97, meitä 189. Westh: SKM I lwita 97,
Upsalan ev.: (USEF) heithä 11:19 (sensijaan painovirheellinen
heittä 14:9 on luettava heilttä), heijtä 21:4, heitä 13:19. Mart-
ti: (PMG) Sarapuita 72, syitä 25, meitä 17. Finno: (MSK) töitä
7, meit 17. Hemminki: (AMHK) meitä Vk 2 b, muut Vk 76 a, Heit
Vk 12 a. Raamattu (1642): VKSL meitä 38:7, teitä 38:10, heitä

41:4, niitä 41:4, AJ teitäns. Raumannus: (KRK) meitä I B 3,
teitä II E 4. Kollanius: SKM III joitacuita 4, Käsittänsä
 136:4.

2. Possessiivisuffiksillisia persoonapronominien partitiiveja tavataan jonkin verran 1500-luvun kirjailijoilla: Agricola: SKM I teitenne 216:2. Upsalan ev.: (USEF) heitänns 2:13. Finno: VKSL Opettacet ja manacet teitän /lue: teitään/ keskenän weisuille 47:37-38.

3. Persoonapronominien vartalotyypistä meiti- on poiminoissa ainoana esimerkkinä Agricola (LMAH I) meiti Rk 107, mikä ääntyyne meiti-asuisena.

106.3. Nykyisessä kirjakielessä ovat yksitavuisista nomineista käytännössä yksinomaan -ta, -tä-päätteiset partitiivit. Monikkovartalona on i-loppuinen diftongi, paitsi -ii-loppuisista sanoista ja pronomineista ne (maita, joitakuita, meitä, piitä, niitä)²²⁹. Vierasperäiset diftongiin tai pitkään vokaaliin päättyvät kaksi- ja useampitavuiset sanat ovat mukautuneet yksitavuisien vartaloiden malliin (tiistaita, helluntaita, trikoita, fileitä). Sekä omissa että vierasperäisissä diftongi- ja -ii-loppuisissa sanoissa puuttuu ero yksikön ja monikon partitiivin väliltä (koita, täitä, piitä, helluntaita).

Illatiivi

107.1. Yksitavuisien nominien illatiivin päätteensä olä kantamuksessa -hen (< *-sen)²³⁰. Illatiivin päätteeseen kuuluva h on äänneleillisesti säilynyt melkein kaikissa suomen murteissa. h:n jäljessä on useimmiten odotuksenmukaisen e:n asemesta i, mutta -hen-genetiivi-illatiivinkaan alueella sijapäätteen e-vokaali tuskin selittyy monikon genetiivin perusteella, vaan se

on katsottava äännelailliseksi h:n edellisen monikon tunnuksen (i:n) vaikutuksesta²³¹.

1. Kantasuomesta periytynyt -hen-pääte on säilynyt seuraavissa ryhmissä, joissa tavattavista monikkovartaloista olemme tehneet selkoa jo muiden sijamuotojen yhteydessä (ks. 104.1 ja seurr.): a. siu jäihen 67.1a, sFu puihen 71.1, vi täihe 87.1, äyr meihen 95.1, sav häihen 99.1a, smAL maihe 103.1a; - b. sF niihe 59.2, sEu niihe 63, siu niihe(n) 67.1b, sLu niiheh 75.2, äyr niihe 95.2, sav niihen 99.1b, smAL niihe 103.1b; - c. sF töeh 59.2, siu söehen 67.1d. Näiden edustustapojen ohella tavataan -hin-loppuista illatiivia, joka epäilemättä on äännelallinen. Näin ollen on lähellä ajatus, että tämän ryhmän illatiivit ovat syntyneet -hen-genetiivien analogiasta. Näin ei kuitenkaan liene asianlaista, sillä -hen-pääte esiintyy säännöllisessä reduktioalueen -ui- ja -üi-diftongien jäljessä sekä alueilla, missä diftongin i yleensäkin on säilynyt muuttumattomana (kohda a). - d. nuo-pronominin triftongillinen vartalo ja sen kehittymät: äyr nuoihen 95.3, sav nuoihen 99.1c; - siu nuohe(n) 67.1e; - siu nuohe(n) 67.1f; - siu nuihen 67.1c. - e. -hen-päätteen liittymisestä -loi-, -löi-vartaloon ovat esimerkkeinä siu piilöihen 67.3 ja vi piilöihe 87.2. h:n esiintyminen tässä alkuperäisen painottoman tavun jäljessä saattaa olla analogista, sivupainollisen tavun jälkeisen -hen-päätteen vaikutusta.

-hen-päätteen loppu-n:n omituista kehittymistä k:ksi tavataan joskus Kaakkois-Hämeessä, esim. Hein pikkaraiv vako jäi sihik, mähak²³². Tietyissä lausefoneettisissa asemissa -n ja -k ovat päässeet sekaantumaan. Esimerkit monikkovartaloisista tapauksista puuttuvat. Lindénin Kaakkois-Hämeen murteiden erikoistutkimuksesta puuttuu -k-loppuinen illatiivityyppi tyystin.

2. Useimmissa suomen murteissa on -hen-päätteen vokaali assimiloitunut h:n edellisen vokaalin kaltaiseksi niin monikossa kuin yksikössä (*pūhen > pūhun, *puihen > puihin): a. lm puihi 8.1, sata maihi(n) 12.1, satY tšihin 16.1, hS koihi(n) 20.1a, hP pihin 24, hE suihi 28.1, Tyts maihi 32.1, pE päihin 36.1, pE-s puihin 36.1, pK muihinkaa 40.1a, pP tšihin 44.1, Ke meihin 48.1, sE päihi 55.1a, sP puihin 59.1a, sLu suihin 67.2a, sPu noihin 71.2a, sLou tšihin 83.1a, sav meihin 99.2; - b. lm nihin 8.1b, hS nihin 20.1b, pE-s niihi 36.2, pK nihin 40.1b, pP nihin 44.2, Ke nihin 48.2, sE niihi 55.1b, sPu niihim 71.2b, sLou nihin 83.1b. - c. Monikon tunnuksen reduktio suomen murteissa on verrattain myöhäinen ilmiö, joten illatiivin päätteessä tapahtunut muutos -hen > -hin on sitä vanhempi: pK töehin 40.2, sP töehi 59.1b, sLu maehin 67.2b, sLu hähin 75.1, jäehij 83.2; - sLu näehi 67.2c; - d. nuo-pronominin tyypistyneet monikkovartalo nui-: Ke nuihin 48.3.

3. Kaakkois-Hämeestä (Sippolasta) on muutama esimerkki, joista sekä h:n jälkeinen vokaali että loppu-n ovat kadonneet: noih, häh 32.1. Sama piirre huomataan myös Iitin ryhmän kaksi- ja useampitavuisten nominien illatiiveissa sekä lisäksi kaikissa niissä muotoryhmissä, joissa viimeisenä tavuna on ollut -hen²³⁴. Muutokseen -hen > -h on johtanut joko sisäheiton johdosta tapahtunut -n:n redusoituminen, johon viittaavat Elimäen murteesta merkityt nasaloidut illatiivit kammarih, isoh (*isohN < *ischēn < *isohen), tai loppu-n:n kato. Edellistä mahdollisuutta ovat pitäneet todennäköisenä Kettunen ja Rapola, jälkimmäistä Setälä, Lindén ja karjalaan nähden Ojansuu sekä Leskinen²³⁵.

Illatiivin h:n jälkeinen vokaali on saattanut syystä tai

toisesta pidentyä, jonka seurauksena tavataan -hēn- ja -hīn- loppuisia monikon illatiiveja.

4. -hēn-pääte on epäilemättä analoginen: smM puihēn 79.1. Pitkä vokaali on tähän taivutustyyppiin saatu äännelaillisista asemista yleistämällä. Puheenalaisen sijapäätteen iästä on Ket-tunen²³⁶ huomauttanut, että se saattaa olla verrattain myöhäi-nen muodostuma. Tällaiseen näkökantaan voidaan empimättä yhtyä, sillä tämän vuosisadan alussa olivat lyhytvokaaliset muodot vanhemmilla metsäsuomalaisilla vielä melko yleiset²³⁷.

5. -hīn-päätteisiä illatiiveja käytetään hämäläismurteissa ja vähän niiden itäisellä reunaalueellakin: a. satA hāihī(n) 12.2a, satY maihīn 16.2a, hS teihīs 20.2, hE soihī 28.2, sE pāihī 55.2, smM muihīm puihīn 79.2, vL voihīn 91; - b. turY niihī 12.2b, satY nīhīn 16.2b. Samoilla paikkakunnilla esiin-tyy -hīn-pääte myös kaksi- ja useampitavuisissa sanoissa, jois-ta se lieneekin peräisin (silmihīn = silmihin + silmīn). Ylä-Satakunnan länsiosassa ja mahdollisesti muullakin on pitkä-vokaalisiin illatiiveihin tultu näille murteille ominaisen lop-pu-n:n heikentymisen kautta (teihin > teihī), mutta tämä selitys ei sovi tapauksiin, joissa loppu-n on säilynyt³²⁸.

Lisättäköön, että -hīn- ja -hēn-taivutustyyppien yksikön-kin illatiivissa esiintyy pitkä vokaali, esim. satA māhā(n), jū-hā(n), kūhū(n), satY māhā, hE sūhū, suahō; smM pūhūn, suohōn ym.²³⁹, jotka ovat todisteena siitä, että vokaalin piteneminen mainituilla paikkakunnilla on yleinen ilmiö.

6. -sse-päätteistä illatiivia tavataan -he-päätteen rinnal-la Ala-Saukaan suomalaismurteessa (ja myös inkeröisiltä): a. smAL puisse 103.2a; - b. smAL niisse 103.2b. -sse-pääte, joka on sama aines kuin suomen -sen ~ -seen ja eestin -sse, lienee

lähteisissä supistumanomineista (*sāppahasen) ja -nen : -se-sa-
noista (punaiseen < punaisehen).

Turun seuduilla ja Maskun murteessa tapahtuneen yleistyksen kautta on -sse tullut illatiivin päätteeksi yksikössä ja -ssi (< -ssin < -sīn < -sihin) monikossa. Yksitavuisista nomineista tähän kuuluvat esimerkit kuitenkin puuttuvat. Huomauttakaan, että Ojansuun lähteisiksi rekonstruoimat muodot²⁴⁰ -ssehen ja -ssihin näyttävät virheellisiltä, sillä s:n geminoitumisen edellytykset syntyivät vasta h:n kadottua.

7. Lounaismurteiden itäosassa ja Länsi-Uudellamaalla tavataan -hin-illatiivin ja -sa-inessivi-illatiivin kontaminaatiomuotoja: lm puihisas 8.2, hE puihisas 28.3. Näissä murteissa on kaksi- ja useampitavuisien nominien illatiivin päätte sama kuin inessiivin (esim. mon. ill. ja in. ihmisis). Yleistys on tapahtunut loppulyhennyksistä vasta illatiivin loppu-n:n kadottua. Possessiivisuffiksien yhteydessä on illatiiviinkin yleistynyt inessiivin päätte -sa (huanisas 'huoneissaan' ja 'huoneisiinsa',²⁴¹). Yksitavuisissa nomineissa on -sa-päätteinen illatiivi kontaminoitunut äänneleillisen puihi-asun kanssa, joten tämän ryhmän esimerkeillä on varsinaisesti kaksi illatiivin päätettä.

8. Kaksinkertaista illatiivin päätettä on mainittu myös Porvoon murrepiiristä: hE (harv.) puihisi, soihisi 28.4. Lehmusto arvelee tutkielmassaan²⁴², että -si-päätte on lohjennut -ise-vartaloisten nominien illatiivista ja mainitsee sitä joskus kuulleen sellaisissakin tapauksissa kuin kas ko toi tauti punasiisiki ihmisisiki ottä kini ja heinisīsikos menetten makä-mä.

107.2. 1. Vanha kirjasuomi on yksitavuisien nominien illa-

tiivissa johdonmukaisesti -hin-päätteen kannalla: Agricola:
 SKM I Häihin 20:17, muihin 56:22, neihin sanohin 72:9. Westh:
 SKM I muihin paikoin 59:1, pahoin töihin 101:24-25, näihin sa-
 noihin 73:6. Upsalan ev.: (USEF) teihin 17:11. Finno: (ASK)
häihin 42, töihin 6. Elimaeus: (AEK) teihin 44 b. Hemminki:
 (KMHK) pitoihin näihin Vk 60b, töihin L2, Guihin (relat. pron.)
 L 75. Sorolainen: (VSK) muihin 444. Raamattu (1642): VKSL hei-
hin 4:3, 38:2. Carelius: VKSL luihin asti 87:40. Kollanius: (AKK)
joihinga 69, nijhin 97. Florinus: VKSL muihin Maanpaickoin 72:
 40.

2. Vain ani harvoin on käytetty -hen-päätteisiä illatiive-
 ja: Ljungo: SKM I joihinga 259. Kollanius: nijhen (ibidem), jot-
 ka Rapolan käsityksen mukaan ovat mahdollisesti kirjoitusvir-
 heitä²⁴³. Nähdäkseni on otettava huomioon sekin mahdollisuus,
 että murteittain saattoi -hen-pääte ilmetä joskus säilyneenä
 i:n jäljessä. Verrattakoon tähän kirjasuomen yksikön illatii-
 via siihen ja Agricolalla tavattavaa astijoihens (josta ks.
 607.2,1).

3. Illatiivin päätteen lyhyen vokaalin pidentymisestä h:n
 jäljessä on muutamia esimerkkejä: Raamattu (1642); SKM I puhijjn
puhijjn 261. Laurentius Petri: SKM I töihijn, heihijn 261. Täm-
 möisiä on pidettävä murteellisuuksina²⁴⁴.

107.3. Yksitavuisten nominien nykyillatiivin päätteenä on
 -hin, mikä liittyy, kuten muutkin obliikvisijojen päätteet, dif-
 tongiin tai -iihin loppuvaan monikkovartaloon: muihin, soihin,
suihin, häihin, töihin, pyihin, teihin, keihin, niihin jne.
 Diftongi- ja -ii-loppuisissa sanoissa puuttuu ero yksikkö- ja
 monikkomuotojen välistä (koihin, töihin, piihiin).

Kuten edellä huomautimme, on sellaisten vierasperäisten

sivistyssanojen kuin filee, trikoo, revyy ym. taivutus suureksi osaksi samanlainen kuin sanoissa, joiden yksikön nominatiivi on yksitavuinen (ks. 104.3). Illatiivi tekee sikäli poikkeuksen, että suositumman -hin-päätteen rinnalla on mahdollinen myös su-pistumanominien -siin, esim. sanasta revyy, jonka illatiivityyppien suositummaussuhde %:ina ilmaistuna on seuraava:
revyihin 97 - revyisiin 3 ²⁴⁵ (vrt. 1620.3).

K A R J A L A

V a r s i n a i s k a r j a l a

E t e l ä k a r j a l a

/-i-dift.-, -trift.-, -i-, sanav.-noi- - -loi-, -loi-/

108. la. KKN III luissa 50 'luissa', muida 32 'muita', päin 8, maissa 32, puida 65, 71 'puita', kudripäillä 68. KKO toi-
zista maista 16 'toisista maista', meillä 22, heillä 16, 17, 21
'uheillä', heistä 29, teillä 16, 21 'teillä'. KTMV teidä 52 'täi-
tää', syidä 53 'syitä', puidä, teidä 53. TMK maista, puista 16.
KHC häidä 93, 465 'häitä', hagopuida 136 'hakopuita'. TVKK mai-
/da, -ssa, -sta, -lla, -lda, -tta, -ksi, -na, -n 196, näi/dä,
-esä, -stä, -ldä, -ttä, -ksi, -nä, -n 204, 205, (toa 'tuo' :
mon. noa :) nai/da, -ssa, -sta, -lda, -ksi, -na, -n 204, 205.
- Sekamurteet. KKN II puida 141 'puita'. - lb. KHC toizista
muaista 240 'toisista maista'. - 2. KKO näidä poikia 21 'niitä
poikia', näidä kuripualikkoja 21 'niitä keilakapuloita'. TVKK
(ne :) näi/dä, -ssä, -stä, -ldä, -ttä, -ksi, -nä, -n 204. - 3.
KKN III püläi 2 'pyitä', puloja 50 'puita'. KHC luloitta 144

'luitta'. TVKK (moa 'maa' :) moaloi/ssa, -sta, -lla, -lda, -tta, -ksi, -na, -n 196, täilöjä 193 'täitä', voiloja 193 'voita', voiloi/ssa, -sta, -lla, -lda, -tta, -ksi, -na, -n 196. - Sekamurteet. KKN II luloil 134 'luilla', moaloi 120 'maita'.

109. Genetiivi /-i-dift.-jen, -ijen, -i-dift.-jjen, -ijjen, sanav.-noin, -loin, -lojen; -eet, -eijän, -iän, -e(än/. la. KKN III muijen 68 'muiden'. KHC meijen 221, 222 'meidän', Näijen 255 'näiden'. TVKK maijen 194, 196 'maiden', Soijen 194 'soiden', naijen 205 'noiden'. - Sekamurteet. KKN II muijem 109, 123 'muiden'. - 1b. KKO nijem poikiel luo 21 'niiden poikien luo'. - 2a. KTMV Tun vöijjen gera 'vöiden kanssa' 52. - 2b. TVKK nijjen (: ne) 205 'niiden', - 3a. JKKIT pūloin radvassa 'puitten latvassa' 189. KHC Peat puuloin 394 'puiden'. - 3b. TVKK moalojen (~ maijen) 196 'maiden', voilojen 196 'voiden'. - 4a. KHC meet 83 'meidät'. - 4b. KHC meijän 239 'meidän'. - 4c. SM III A miän, tiän, hiän 79 'meidän, teidän, heidän'; me(än, te(än, he(än 79 'meidän, teidän, heidän'.

110. Illatiivi /-i-dift.-h(e), -ih, -i-dift.-hi, -ihi, sanav.-loih/. la. KHC meihe 134 'meihin'. TVKK maihe - maih 196 'maihiin', näihe - näih 205 'näihin', naihe - naih 205 'noihiin'. - 1b. TVKK niieh 205 'niihin'. - 2. TMK häihi 'häihin' 45. - 2b. KHC niihi 240 'niihin'. - 3. TVKK voiloih 196 'voihiin', moaloih 196 'maihiin'.

P o h j o i s k a r j a l a

/-i-dift.-, -i-; noi- > noi-/- nuo-/
 ~~~~~

111. 1. KKN III muilla mailla 108, säitä 145, päin 131, täillä 157, luilla 157, ulkomaila 80, puit 84 'puita'. KKO

meillä 12 'meillä', teillä 12 'teillä', heillä 14 'heillä', luissah 10, 13 'luissaan', kari-päitä kasvatteli 2. VKM niitä vaitä 194, kirkkoteillä, veräjän suissa 129 'veräjällä', soista 133, soilta 679, soita (part.) 574, töissä 179, 188, noita voittimija 120, noissa latolöissä 509 'noissa ladoissa', puita 556, puilla 617, puista 645, häitä 580, meillä - meil 118, 127, 141, 143, 144, 166, 514 'meillä', meitä (part.), 143, teillä 578, heitä (part.) 580, heillä (ad.) 566, heiltä 166, näissä 156, näitä (part.) 661, näillä - näillä (ad.) 661, 679, kantapäitä 179, olkapäiltä 183, takkapäistä 663. KHC Vuok muina päivinä 376, Kont noista 441, Uht töistä 349, näistä 406, 429, äijä täitä 199 'paljon töitä', heillä 55 'heille'. - 2. VKM niitä - niit 139, 144, 194, 511, 514 'niitä', niillä (ad.) 122, 144, 171, 578, niissä - niis 163, 176, 191, 526, 514, niistä 125, 195. KHC niiltä 304. - 3a. VKM Kont nuita lautoja 610 'noita lautoja'. - 3b. KHC nuen hyvin 213 'noin hyvin'.

112. Genetiivi ym. /-i-dift.-jen, -ijen; -eijän - eijät, -eän, -iän/. 1a. VKM tuulisäijien 662 'tuulisäiden', kuulin mui-
 jej jättävän 595 'kuulin muiden jättävän'. KKN III puijempistä-
 jällä 136. KHC Uht näijen 270 'näiden'; muijen 358 'muiden',
 luijen 175 'luiden', Puijenpissyttäjä 310. - 1b. VKM niijen
 96, 150, 173, 592, 647 'niiden'. KKO nijem peällä 10 'niiden
 päällä'. KHC niijen 313, 340. - 2. VKM meijäl lintu 120 'mei-
 dän lintumme'. KHC Uht teijän 483 'teidän', meijän 474 'meidän';
 meijät 164 'meidät'. - 3a. VKM Akon (Kont) meän kylissä 180
 'meidän kylissä', Meän aikana 514, meänki paikoilla 355. - 3b.
 KHC Uht miän 472 'meidän', Kont miät 438, 439 'meidät'; tiän
 noisie 207 'teidän kaltaisia'. - 4. VKM Akon (Kont) Meheläini
 metten lintu, / herheläini hiitten lintu (runo) 134.

113. Illatiivi /-i-dift.-h(e), -ih, -i-dift.-hi(n), -ih/.

1a. KHC Uht töihe 272 'töihin'. VKM koukut jo valmehekse puihe

199 'koukut jo valmiiksi puihin'. - VKM näih kohen 656 'näitä

kohden'. - 1b. KHC niih pitoih 175 'niihin pitoihin'. - 2a.

KKN III häihi 131 'häihin'. KHC Uht maihi 357, töihih 353 'töi-

hinsä', mihi töihi 171. - 2b. VKM niihi suoloih 127 'niihin

suoloihin', niihi 190, 511. KHC niihi 52.

Kalininin ja Novgorodin karjala

Kalininin karjala

/-i-dift.-, -i-; -eje-; sanav.-loi-, -löi- - -löi-/

114. 1. KKN I ongupäistä 44 'olkapäistä', kangasmaiessa 29

'kangasmailla', täidä 49 'täitä', muida 75 'muita'. KKO niif-

lä marjoilma 33 'näillä marjoilla'. OKP teikäs (: tus 162) 171

'teille', heil 189 'heiliä', meidä 29 'meitä'. - MEKK pidäv

meillä 3:15 'meidän pitää', teillä 3:7 'teille', teidä 5:11, teis-

sä 11:21, teistä 7:9, pagizi heilä 3:7 'sanoi heille', heidä

2:2, heidä 27:21, heistä 26:73, näistä kivilöistä 3:9 'näistä

kivistä', näidä 24:2, oigeista-öyin 5:10 'oikeuden vuoksi'. -

2. OKP niillä 129 'niillä', niidä 22 'näitä'. - MEKK niistä

paikoista 15:22, niinä päivinä 24:19. - 3. KKN I Bjež eroi me-

ještä 13:6, 13:8 'erosi meistä'. - 4. KKN I täilöidä 13 'täitä',

peälöidä 43 'päitä'. MC paljehiin piälöin 70 'paljoin päin',

mualoida 73 'maita'. OKP luwloista 114 'luista', viipsinpuw-

loilla 65 'viipsinpuilla', uölöillä 133 'öisin', vüälöi 182

'vöitä'. LK jiälöillä 54 'jäillä'. - MEKK puuloista 21:8 'puis-

ta', inehmizien olgo-piälöillä 23:4 'ihmisten olkapäillä', piä-

1811ä 27:39 'päillä', kuulolla 17:15 'kuilla'.

115. Genetiivi ym. /-ejen, -ijen, -einke, -inke, -ijän -
-ijät, -iän - -ät, sanav. -loin, -löin - -löin/. la. KKN I
Bjež nejen üksinäh i šoi 13:8 'meidät yksin šoi'. - 1b. MEKK
niijen 11:7, 24:29 'niiden'. - 2a. LK heinke 33 'heidän kera',
meinke 35, 44 'meidän kera'. - 2b. OKP niinke 152 'niiden kera'.
- 3. MEKK tiijän 3:8, 3:9 'teidän', miijän-kera 13:56 'meidän
kanssamme', hiijän 1:21, 4:21, 5:10 'heidän', tiijät 4:19 'tei-
dät', hiijät 4:21 'heidät'. - 4. OKP tiän 50 'teidän', miän 12,
119, 121 'meidän'. KKM hiät 154 'heidät'. LK miän, tiän 44. -
5. MC mualoin 73 'maiden'. OKP piälöinke 135 'päiden kera'.
LK piälöin piällä 31 'päiden päällä', jiälöin 53 'jüiden'. -
MEKK mualoin 17:25 'maiden'.

116. Illatiivi /-i-dift.-h, -ih, sanav. -loih, -löih/. la.
KKO heih 34 'heihin'. - 1b. OKP niih aigoih 8 'niihin aikoihin'.
- 2. MC mualoih 73 'maihiin'. OKP šialöih 63 'šäihin', piälöih
101 'päihin'. LK puvloih 64 'puihin'.

Novgorodin karjala

/-i-dift.-, sanav. -loi-, -löi- - -löi-/

117. 1. Valdai. MKVM meillä 'meille' 193, 194. KVM ougupäillä
'öla peale' 96, haidä 'pulmi' 26, heidäue 'nende juurest' 35,
teistä kaikkiästä 'teie kõigi meelest' 32. TKVM rušjašta ambu
heile 'laskis püssist neisse' 267. AVKM (nue 'me' :) nei/dä,
-ššä, -štä, -llä, -ldä, -ttä 20, (tue 'te' :) teidä, -ššä jne.,
(nue 'he' :) heidä, -ššä jne. 25, 26, (nämä 'nämä' :) näi/dä,
-ššä jne. 44, (ne 'ne' :) neidä, -ššä jne. (huom. yksikössä
part. šedä, in. šeššä, el. šeštä jne.) 47, noina išitsoina

49 'noilla ketuilla'. KTVKM puidä (- pūloja) 27 'puita'. VKMAF
näillä 36 'näillä'. KVKM häissä 17 'häissä'. - Tihvin. KKO hei-
lä 32 'heillä', heistä 32. - 2. Valдай. KVM üblöidä 'öödel' 39,
 'öösiiti' 80, 'öösel' 33, täilöjä 'täisid', vüslöjä 'vöid', tü-
löjä 'seotud linu', voinoja 'vöid', münoja 'luid' 39, hüälöjä
 'pulmi' 26, šuochoista 'soodest' 116. VKMAF püloila 145 'puilla'.
 SU 27 kaigišša pūloissa 20 'kaikissa puissa'. KTVKM pūloja (-
puida) 27 'puita'. PMLK moizinoja puwloja 25 'moisia puita',
vierahija moaloja 'vieraita meita', šiwla ei ja täilöjä 8 'si-
 nulla ei ole täitä'. - Tihvin. KKN I pūloista 108 'puista'.

118. Genetiivi ym. /-i-dift.-n, -nke; -ejän, -ejänkelä -
 -ejät, -eijät, -ējän, -eiņke; -sanav.-loin, -lōin/. 1. Valдай.
 AVKM näin lapsin 44 'näiden lasten', näin (akk.), näinke (kom.)
 44, nein (: ne) 47 'niiden', nein (akk.), neinke (kom.) 47.
 KVM näin 48 'näiden'. - 2a. Valдай. TKVM hejän 'nende' 270, hejät
 'neid' 269. MKVM tüttö mejät provodi 'tüdruk saatis meid' 196.
 KVM hejänkelä 'nendega' 173. AVKM mejän koirät 20 'meidän koi-
 ramme', mejänke (kom.) 20, tejät 25 'teidät', tejänke (kom.),
hejänke (kom.) 25. - 2b. Valдай. VKMAF meijät (: müö 44) 45
 'meidät', teijät (: tüö 44) 45 'teidät', heijät (: hüö 44) 45
 'heidät'. - 2c. Valдай. KVKM mejän talon tagoana 37 'talomme
 takana'. - 2d. Valдай. KVM meiņke 46 'meidän kera', teiņke 46
 'teidän kera', heiņke 46 'heidän kera'. - 3. KVM pūloin 'puude'
 25. VKMAF pūloino 83 'puiden luona'. - Tihvin. KKN I piälōin
 'päiden'.

119. Illatiivi /-i-dift.-h, -h; sanav.-loih, -lōih/. 1.
 KKN I toisih maih 154 'toisiin maihin'. KVM häih (- hällōih) 173)
 'pulma' 40. SVKM meih 20 'meihin', teih 25 'teihin', heih 44
 'heihin', näih 44 'näihin', neih 47 'niihin'. - Valдай. KVM

pūnoih 'puude peale' 102, hāilōih 'pulma' 173, VKMAF pūnoih
 171 'puihin'.

A u n u s

/-i-dift.-, -ī-; sanav. -loi- ~ -loi-, -lōi-; neñi- ~
 neñni-, nāmi- ~ nāmmi-/
 ~~~~~

120.1. KKN II muil 51 'muille', muidu 95 'muita', sarvi-
 päidü 98 'sarvipäitä'. KKO heile 47 'heille'. JKKLT nāil 'näi-
 /lle, -llä' 123, 149, 154, niil mail 'niillä mailla' 148, heidy
 'heidät, heitä' 123, 154, Sal, Vit meil, meile 'meille' 148,
 182, meid 'meitä' 154, muite 'muuten' 156, 173, teid 'teitä'
 154, Kijjovah pāi 'Kiovaan päin' 124. TJMV (harv.) pūidü 'pyi-
 tä', pūiz 'pyissä' 65. - 2. JKKLT Sal niil 'niillä' 155, niis
 vezis 'siitä vedestä' 145, niidy kohtii 'niitä paikkoja' 164.
 - 3. TJMV pūiēi 'pyitä' 65, 103, pūiēiēi 'pyissä' 65, üēlōiēi
 'öisin' 103, vūēlōiēi 'vöissä' 65, sūloi 'suitsa', m^oāloiēi 'mais-
 sa', pūloi 'puita' 103. KKN II nūloi 65 'luita', peälōi 11 ~
 piälōi 57 'päitä', moaloil 67 'mailla'. JKKLT Sal suoloiz lēbi
 'soiden halki' 122, Riip vīkšimpūnoine 'vyyhdinpuille' 180, hāi
 rubeigi hānel lyō yōlōikse käymāh 'hän rupesikin hänen luoneen
 käymään öitä' 158. LyMKH II vūēlōi 43 'vöitä', üēlōi 43 'öitä'.
 TAK noalois, -l 158 'noi/ssa, -lla'. - 4. TAK neñi/s, -l (:
 netše : mon. nom. nene/d, -t) 158 'ni/ssä, -llä'. - 5. KKO
 (nāmā :) nāmil moaloil 41 'näillä mailla'. TAK (nāmā, -d, -t :)
 nāmi/s, -l, -ii 158 'näi/ssä, -llä, -tä'.

121. Genetiivi ym. /-ājjen, -ijjen; -ujjien, -ijjien; -ej-
 jän ~ -ejjät; sanav. -loin ~ -loin, -lōin; neñien ~ neñniēn, nā-
 mien ~ nāmmien/. 1. JKKLT Nājjen vērīs 'Näiden verestä' 127,
 ~~~~~

nijjen eloloin ker 'niiden tavaroiden kanssa' 129, nijjen tu-
fijoin doukoz 'niiden tulijain joukossa' 146. TAK päjjen 152
'päiden', nijjen 158 'niiden', najjen 158 'noiden'. - 2. JKKLT
Sal mujjen kaute 'muiden välityksellä' 173, Sal nijjen den-
goin 'niiden rahojen' 128. - 3. KKO mejjän 46 'meidän'. JKKLT
tejjän 'teidän' 124, hejjän 'heidän' 139, mejjät 'meidät' 150,
hejjät 'heidät' 155. - 4. JKKLT puuloin välis 'puitten välistä'
159. LyMMH II suonoin 43 'soiden'. TAK peälöin (~ päjjen) 152
'päiden', (nai, noad :) noaloin 158 'noiden'. - 5. JKKLT Sal
Gu neñien nälgähiñ oled 'Kun niitten nälkäinen olet' 165. -
JKKLT Sal nämmien dälles (: Vit nämmä 'nämä' 182) 'Näiden jäl-
keen' 123. TAK (nämä, -d, -t :) nämien 158 'näiden', (nene/d,
-t :) neñien 158 'niiden'.

122. Illatiivi /-i-dift., -h, -ih; sanav.-noih, -löih; neñih,
nämih/. 1. KKN II maih 73 'maihin'. JKKLT toizih maih 'toisiin
maihin' 151. TAK päih 152 'päihin', naih 158 'noihin'. - 2.
JKKLT niih 145 'niihin', da kirdutin niih 'ja kirjoitin niihin'
146. - 3. KKN II noaloih 79 'maihin'. TAK peälöih 152 'päihin'.
- 4. TAK neñih (: yk. ill. ne/tših, -ttših) 158 'niihin'. - 5.
TAK nämih (: yks. ill. täh) 158 'näihin'.

L y y d i

/-i-dift., -trift., -i-; sanav.-noi-, -löi- - -löi-;
 -ilöi-; neñi- - neñi-, nämi- - nämi-, tuai-, tami-; -eje-,
 -e(a-/

123. la. LyMMH I Kj puile 'puille' 311, lyydV teile - tei-
ne 'teille' 285. LyMMH II Kj näiks 42 'näiksi', Kj, lyydV puid
'pyitä' 41, lyydY void 'vöitä' 42. LKN luid 'luita' 136, luid

'muita' 215, N meing 39. WPEJ meile 20 'meille', meil 20 -
meill 21 'meillä', PKVM Kj meikš 52 'meiksi', mei/ta (ab.),
-dmüte (prol.) 52, vei/le (all.), -kš (tr.), -ta (ab.), -dmü-
te (prol.), hei/d 'heitä', -š (in., el.), -le (all.), -n (ad.,
abl.), -kš (tr.), -dmüte (prol.) 65. LMSK B keine (: ked 'ket-
kš' LKN 249) 121. - 1b. LyMMH II Kj, Selg soiš, lyydKP, SP, Lmo
sois 'soissa', nämis kuis, nämis kuis 'näissä kuissa, kuukau-
sissa' 36. PKVM Kj veiš 59 'teissä', heiš 65 'hei/ssä, -stä'.
- 2. LMSK Sn tiäid: hännäi piäz on t. 'hänellä päässä on tšitä'
433. LyMMH II Ph, V, lyydP suoid 43 'soita', Kn s^uoid 43 'soi-
ta', V, lyydP vüoid 43 'voitä', V, lyydP üoid 43 'öitä', Kj,
V, M, Lh piäid 43 'päitä', Pl, Td, Kš šiaid 43 'säitä, ilmoja'.
LKN ozrpⁱäid 'ohranpäitä' 19, nuois 'maissa' 37, ongapiäid 'ol-
kapäitä' 192. LMSK Sn n^uaid (: nuu), B, Pl, Kš, M nuaid, B
noaid, Td noaid 271 'noita'. PKVM Kj (nuud :) nuai/š 'noi/ssa,
-sta', -le (all.), -ä (ad., abl.), -kš (tr.), -ta (ab.). - 3.
LKN Sn (ne :) nīd 195 'niitä', nīn 182 'niillä', M nīn (ad.)
220. PKVM Kj (ned :) nī/d 115 'niitä', -š (in., el.), -le (all.)
+n (ad., abl.), -ta (ab.) 115, 116. LMSK V, TP nīd 263 'niitä'.
- 4a. LKN Pr pūnoid 'puita' 282, Ph pūnois 'puissa' 288, Ph
ongupiälöile (?) 'olkapäille' 286. LyMMH II Kš pūlōid, SP pū-
loi 41 'pyitä', TP, SP suonoid 43 'soita', Ph, Kš, SP piälōid
'päitä', vūlōid 'voitä', ülōid 'öitä' 43. LMSK SP noanoi, Ph
nuanoid 271 'noita'. - LMSK Sn tⁱäilōid 433 'täitä'. - 4b. LKN
Pr nīlōid dūlgilōid 'niitä jälkiä' 283. - 5. LMSK Sn, Pl, Td,
M neñid, Kn, Kš neñid, SP neñi, Ph neñid, Kj, N, Hj, Prn, M, B,
Lh, Sn, Td, Selg, Lmj neñid 263 'niitä'. WPEJ neñis 21 'niissä'.
PKVM Kj neñis (in., el.) 115. - 6. PKVM Kj nämid (: nämä, nä-
mä ~ nämäd, nämäd) 136 'näitä', näm/iš (in., el.), -le (all.),

-i' (ad., abl.), -ita (ab.), -idmütü (prol.) 136. - 7. LMSK

Td tuaid (~ noaid) 271 'noita'. - 8. LKN N fämät 'niitä' 61.

- 9. LMSK B mejane 251 'meille'. LyMMH I lyydK me(an) 34 'meil-
lä', lyydK he(an) 34 'heille'.

124. Genetiivi ym. /-i-dift., -de(n), -dën, -dën; trift., -dën,
-iden; -i-dift., -din, -dinnustE; -trift., -din; -eijen, -eijän,
-ejan, -ejän, -ejan, -e(an), -ë(än), -ean; -i-dift., -n, -in, sa-
nav., -noiden ~ -n^uoiden, -löiden, -noin; heidän, nämin ~ nämin-
ke/. la. LyMMH I KJ, lyydV meiden 116 'meidän', teiden 116
'teidän', heiden 116 'heidän'. LMSK B, Td meidë, Td, N meiden,
Td meiden 251, Sn, Pl, Kn, Td, N, V, M, Lh teiden, B, Td, N tei-
dën, Kn teiden, N teiden, teiden, Ph teiden, Pv teiden 458.
LyMMH II meidenke (kom.), heidellü (adall.) 142, 21. PKVM KJ
teidenke (kom.), teidenno (adall.) 59, KJ heidänke (kom.), hei-
dënno (adall.) 65. - 1b. LyMMH II Ph, V, lyydP suoiden 'soiden',
V, M piäiden, N, Hs, Šelg pieiden 'päiden' 43. - 1c. LKN Sn nī-
den 'niiden' 195. - 2a. LMSK N teidin 458 'teidän', B meidän
251 'meidän'. LyMMH I Td heidän 34 'heidän', Td meidän, B mei-
dän 34 'meidän'. LyMMH II N, KJ, Prn meidän-nuste (adall.) 22.
LKN Šu meidän-nustE (adall.) 30, N heidänke (kom.) 32. - 2b.
LyMMH II KJ, Td piäidin 'päiden' 43. - 3. LyMMH I SP meijen,
teijen, heijen 117 'meidän, teidän, heidän'. LMSK KŠ teijen
458 'teidän', KŠ meijen 251 'meidän'. - 4. LMSK TP meijän 251
'meidän'. LKN TP teijän 272 'teidän'. - 5a. LMSK B mejan, me-
jän, mejan 251 'meidän', B tule mejan nū 'tule meille, lucksem-
me' 251. - 5b. LMSK B me(an) 251 'meidän', SP, M më(än) 251 'mei-
dän', SP te(än) 458 'teidän'. LyMMH I he(an) 117 'heidän', te(an)
117 'teidän'. - 5c. LyMMH I Lmo mean 117 'meidän', tean 117
'teidän', hean 117 'heidän'. - 6. PKVM KJ nin 115 'niiden',

nänke (kom.), nänno (adall.) 115, (nuad :) nuain 140 'noiden',
 nuainke (kom.) 141. - 7. LyMKH II Ph, Kš, SP piälöiden 43 'päi-
 den', TP SP suo/noiden, -noin, Kn -n^{ll}oiden 43 'soiden'. - 8.
 PKVM Kj nēniden 128 'niiden', - 9. PKVM Kj nāmīn ~ nāmīn 136
 'näiden', nāmīnke (kom.) 136.

125. Illatiivi ym. /-i-dift.-h(e), -ihessä; nēnihe, nāmihe
 ~ nāmīhe ~ nāmih/. 1. LyMKH I lyydy maihe 'maihiin', SP, Lmo
 maih 'maihiin' 247. PKVM Kj meihe 51 'meihiin', meihessä (term.)
 51, teihe 58 'teihiin'. - 2. LKN N nīhe 66 'nihiin'. PKVM Kj nī-
 hessä (term.) 116. - 3. PKVM Kj nēnihe 128 'nihiin'. - 4. PKVM
 nāmihe ~ nāmīhe 136 'nähiin', nāmihessä (term.) 136. LyMKH I
 Ph, Kn, Prn nāmīhe 247 'nähiin'. LKN nāmīhe külihe 285, nāmih
 külih 284 'nähiin kyliin', nāmīhe tanoihe 'nähiin taloihin' 247.

126. Karjalan eri murteissa voidaan yksitavuisten nominien monikkomuodostuksessa havaita melkoista eroa. Kun varsinaiskarjalan ja aunuksen edustus on melkein murteenomaisessa suhteessa suomeen ja inkeriin, niin lyydin sekamurteistoa luonnehtii voimakas vepsäläinen substraatti. Erikoisen läheisesti liittyvät vepsään Kuujärven murteisto ja Järventakuisen murre. Muut lyydiläismurteet muodostavat nominien monikkomuodostuksessa monista paikallisista eroavaisuuksista huolimatta yhtenäisen kokonaisuuden, sillä karjala-ainuksen vaikutus niihin on ollut voimakas²⁴⁶. Karjalan monikkumuotoja käsiteltäessä on otettu huomioon murre-edustuksen lisäksi kirjalliset muistomerkit viime vuosisadalta ja 1930-luvun oppikirjojen kieliasu. Muista obliikvisijoista erillään käsitellään genetiivi ja illatiivi. Kun yksitavuisten nominien partitiivin dentaali on kaikkialla säilynyt, on syytä tarkastaa erikseen vain muutamien pronomini-

säännöttömyksiä.

1. Kaikissa karjalan murteissa on yleisintä kantasuomesta periytyneen diftongin muuttumaton säilyminen niin substantiiveissa kuin pronomineissa: karE luísá 108.1a, karS puidá 108.1a, karP meilä 111.1, karK ongupäistä, teiläs 114.1, karV häidä, meilä 117.1, karT heilä 117.1, aun sarvipäidü 120.1, lyyd meidmäte (prol.) 123.1a. Monikon tunnuksen i:n vaikutuksesta ilmenee murteittain sijapäätteen sibilantin ja dentaalin liudentumista. Lyydin murteistossa tavataan sijapäätteiden vepsänmukaista liudentumista (vrt. 123 ja 143). Palatalisaatio on erittäin pitkälle kehittynyt karjalan kielen Valdain murteessa, jossa venäjän vaikutuksesta saattavat etuvokaalisissa sanoissa liudentua kaikki konsonantit²⁴⁷, joten sijapäätteiden palatalistumiseen on paikoin muitakin syitä kuin sijapäätettä edeltävän monikon tunnuksen i:n välitön vaikutus.

Aunuksen ja lyydin murteissa kuten vepsässäkin on Hänneläkinä, että diftongin jälkikomponentti i en samaa tavua lopettavan s:n edestä kadonnut, jolloin s on usemmiten muuttunut š:ksi²⁴⁸. Poikkeuksena tästä säännöstä on monikon tunnuksen säilyminen, esim. lyyd soiš, kuiš 123.1b. Tällöisissä täysin vepsänmukaisissa muodoissa (vrt. 143.1b) ilmenee toisten monikon sijojen säilyttävä vaikutus.

2. Pronomini ne taipuu karjalassa kuten itämerensuomalaisien kielten pohjoisryhmässä yleensä ni-vartaloisena: karE ni-dä 108.2, karP niitä - niit 111.2, karK niillä 114.2, aun niil 120.2, lyyd niid 123.3. Poikkeuksen tekee Valdain murteen nei-vartalo (ks. 117.1), mikä epäilemättä edustaa karjalan aikaisempaa taivutuskentää.

3. Lyydin murteiston erikoispiirteenä tavataan yksitavuis-

ten nominien monikkovartaloissa aikaisemman i-loppuisen diftongin paikalla triftongia, esim. täid, s^uoid, noaid 123.2. Tietyin edellytyksin esiintyy tätä kaikkialla muualla lyydissä paitsi Saavan Prääsän ja Lohmoiojan murteissa ²⁴⁹. Harvoin ilmenee triftongillinen monikkovartalo myös varsinaiskarjalan eteläosassa, jossa taivutuksen perustana lienee diftongillinen sanavartalo (mā > mua): muaista 108.1b.

4. Pohjoiskarjalan esimerkkien poiminnoissa esiintyy nuo-pronominista kerran nui-vartalo, jonka suomen murre-edustuksen yhteydessä otaksuimme kehittyneen triftongillisesta nuoi-asusta (ks. s. 75): nuita 111.3a. Akonlahtelaisten kielenkäytössä on tavallinen noi-vartalo (VKM ss. 120, 509 ym.). Tämä poikkeuksellinen nuita-asu akonlahtelaisen Nasti Aittavaaren ²⁵⁰ puheessa on ilmeisesti tartuntaa savolaisesta kieliympäristöstä. Huomattakoon kuitenkin harvahan nui- > nue-instruktiivivartalon käyttö aitokarjalaisellakin alueella: karP nuen hyvin 111.3b.

5. Yksitavuisista nomineista käytetään koko karjalan kielen alueella (paitsi pohjoiskarjalassa) varsin säännöllisesti myös loi-, lōi-monikkoa: a. karE moaloissa 108.3, kar S lūloil 108.3, karK peälōidä 114.4, karV üelōilä 117.2, karT pūnoista 117.2, aun pūlōiz 120.3, lyyd pūnois 123.4a; - b. lyyd nīlōid 123.4b. Mielenkiintoista on todeta tämän monikon tunnuksen liittyminen pronominivartaloihin nī- ja noa- (lyyd nīlōid, noanoi - nuanoid). Tämän tunnuksen puuttuminen pohjoiskarjalan yksitavuisista nomineista ja sen harvahan esiintyminen saman kielialueen kaksitavuisissa sanoissa on otettava huomioon loi-, lōi-monikon alkuperää ja ikää arvioitaessa.

loi-, lōi-tunnuksen liittyttyä yksikkövartaloon seurasi partitiivin päätte painotonta tavua, josta johtuen -loisa, -lōisa

> -loja, -l^oj^ä > -loi, -l^oi: a. karE p^uloja 108.3, karV puwlo-
 ja, t^äil^oj^ä 117.2; - b. karE p^ul^oi 108.3, karS moaloi 108.3,
 aun n^uloi 120.3, karK v^ul^oi 114.4, lyyd p^uloi 123.4a.

Dentaalinen partitiivi on analogiseen yleistykseen perustu-
 va: karK t^äil^oi^dä 114.4, lyyd p^ul^oi^d 123.4a. Lyydiläismurteis-
 sa aiheutunee dentaalin säilyminen aikaisemmin vallinneesta
 konsonanttien astevaihtelemattomuudesta tai, jos otaksutaan
 suffiksaalisen astevaihtelun vepsän ja lyydinkin kohdalla pa-
 lautuvan kantasuomeen, kehityksestä *s > d. Tähän ryhmään kuu-
 luu vielä esimerkki lyyd t^äil^oi^d 123.4a, jossa -l^oi-tunnus on
 liittynyt triftongilliseen yksikön nominatiiviin.

6. Poikkeuksellisia monikkomuotoja tavataan muutamista au-
 alkuaan
 nuksen ja lyydin^Nyksitavuisista demonstratiivipronomineista.
 Pronomini ne (tse, joka on syntynyt interjektionealisesti käyte-
 tystä verbimuodosta n^äet ja pronominista se, on varsin yleinen
 aunuksessa, lyydissä ja vepsässä. Monikossa tämä pronomini tai-
 puu n^eni- tai n^eniⁱ-vartaloisena (kuten yleensä tämän kielialu-
 een kaksitavaiset e-vartalot): aun n^eni^s 120.4, lyyd n^eni^s -
 n^eni^s 123.5. Monikon partitiivissa lyydiläismurteet käyttävät
 joko vepsänmukaista -d-päätettä tai aunuksen vaikutuksen piiris-
 sä -i-tunnusta-päätettä: n^eni^d, n^eniⁱd - n^eniⁱ 123.5.

Kaksitavaisena taipuu kautta paradigman myös pronomini n^ä-
 n^ä: aun n^äni^l 120.5, lyyd n^äni^s, n^äni^l 123.6. Sijoittelun pe-
 rustana käytetään nominatiivia, vaikka alkuperäistä n^äi-varta-
 loakin vielä tavataan (ks. 120.1 ja 123.1a).

Monikon tunnus i on liittynyt yksikkövartaloon muodoissa
 lyyd tu^ai^d 123.7 ja lyyd t^ämⁱt 123.8. Edellisen rinnalla tava-
 taan myös no^ai^d-asua. t^ämⁱ-pronominin käyttö on lyydiläismur-
 teissa harvinaista, etenkin läheisesti vepsään liittyvissä mur-

reryhmissä. Vertaukseksi mainittakoon, että nykyvepsästä on pronomini tämä syrjäytynyt kokonaan uuden tulokkaan ne (tse tieltä).

7. Persoonapronominien obliikvisijoissa paitsi genetiivissä esiintyy kaikissa karjalan murteissa odotuksenmukainen mei-, tei-, hei-vartalo (ks. 108.1a, 111.1, 114.1, 117.1, 120.1, 123.1a, 123.1b). Lyydissä kuten vepsässäkin on edustus sikäli horjuvaa, että tämän omistusta merkitsevän vartalotyypin rinnalla käytetään kantasuomesta periytyviä -ja-, -jä-suffiksillisia muotoja, esim. mejane, me (an 123.9, jotka ilmaisevat paikallisuutta. Näennäisesti on samaa alkuperää myös karK meještä 114.3. Venäjän vaikutuksesta esiintyy genetiiviasuinen mejen myös merkityksessä 'meikäläiset', josta abstrahoitii vartalo meje-: ei. meje-štä. Melkein samanlaista persoonapronominien käyttöä (ainakin genetiivistä) on todettu vielä vepsässä²⁵¹.

Possessiivisuffiksillisia persoonapronomineja tavataan karjalassa harvoin²⁵², esim. karK teilläš 'teille' 114.1, mutta varsin runsaasti vepsässä (ks. 146), jonkin verran myös edellä tarkastamassamme suomen vanhassa kirjakielessä.

Genetiivi

127. 1. Karjalan yksitavuisten nominien monikon genetiivi (kuten kaksi- ja useampitavuistenkin) on aina monikkovartaloinen. -šen, -šen-päätteen välittömänä jatkajana on lyydissä -den, -den (paikoin -de, -den, -den), joka vain persoonapronomineissa liittyy säännöllisesti diftongivartaloon (ks. 124.1a), muissa tapauksissa useimmiten triftongiin tai nī-vartaloon: suoiden 124.1b, nīden 124.1c.

2. Yleisintä kuitenkin ovat äänneleilliset -jen-, -jjen

-jjen-loppuiset kehittymät, joissa sijapäätteen j joskus assi-
 miloituneena monikon tunnukseen i:n kanssa: a. karE maijen 109.
 la, karS muijem 109.la, karP tuulisijien 112.la; - karE nijjen
 109.lb, karP niijen 112.lb, karK niijen 115.lb; - b. karE vöijj-
 jen gera 109.2a; - c. aun päjjen 121.1; - karE nijjen 109.2b,
 aun nijjen 121.1.

3. Känneläillisten genetiivien rinnalla tulee yksitavuis-
 ten nominien monikon muodostuksessa näkyviin joukko analogia-
 ja kontaminaatiokehittyviä.

Lyydin koillismurteissa ja Kuujärven ryhmässä tavataan -den-
 muotojen ohella -din-päätteisiä genetiivejä: piidⁱⁿ 124.2b.
 -din-päätte on todennäköisesti syntynyt kontaminaatiotietä kak-
 si- ja useampitavuisissa sanoissa (poigid^{en} + poigⁱⁿ = poigi-
 din), joista se on yleistynyt yksitavuisiinkin.

Huomattakoon tässä yhteydessä, että -in-loppuinen geneti-
 ivi on muodostettu yksiköstä lähteneen analogian mukaan²⁵³. Täl-
 lä tavoin muodostuneisiin kuuluvat myös pronominivartaloit ne-,
 nä-, *nä-: karK niinke 115.2b, karV neinke, näin 118.1, lyyd
 ninke, nuainke 124.6.

Kaksitavuisien e-vartaloiden mukaisesti taipuu pronomini
 ne(tse) - ne(tse), jonka monikon genetiivin loppuna on -iden tai
 -ien: lyyd neiden 124.8, aun neien - neien 121.5.

nämä-pronominin monikon genetiivi muodostetaan kaksitavuis-
 ten ä-vartaloiden mukaisesti -ien- tai -in-päätteisenä: aun nä-
 mien - nämien 121.5, lyyd näminke 124.9. Känneläillisiä näi-
 jen- ja näjjen-genetiivejäkin tavataan pohjoisesta käsin aina
 aunusta myöten.

Omituisena -jjen- ja -ien-päätteen kontaminaationa tavataan
 aunuksessa muutamista pronomineista -jjien-asuja: nijjen, muj-

jien 121.2.

4. -loi-, -läi-vartaloisilla monikon genetiiveillä on päätteenä -den, -jen tai -in: a. lyyd piälöiden 124.7; - b. karE moalojen 109.3b; - c. karE pūnoin 109.3a, karK mualoin 115.5, karV pūnoinnuo (adall.) 118.3, kart piälöin 118.3, aun suoloin 121.4. Adallatiivissa on päätteen loppu-n assimiloitunut postposition alkuaänteen kaltaiseksi, mutta lyydissä (kuten vepsäsäkin) tavataan tällaisissa genetiivin pohjalta lähteneissä myöhäsyntyisissä sijoissa päinvastaistakin assimilaatiota (-ni- > -nn-): teidenno 124.1a.

5. Erikseen tarkastamme persoonapronominien monikon genetiivejä, resp. akkusatiiveja, komitatiiveja ja adallatiiveja.

(Lyydiläismurteissa ovat vallitsevina kantasuomalaisen *meišen-tyypin jatkajat meiden, teidenke, heidellü ja meijen, teijen, heijen (124.1a ja 124.3). Jälkimmäinen tyyppi ulottuu Turusen mukaan²⁵⁴ myös aunukseen Säämäjärveltä aina Kaskeeniemeen saakka. Samaa alkuperää on ilmeisesti myös karK meijen (akk.) 115.1a ja karE meet 109.4a, jotka pikapuhemuotoina ovat lyhentyneet.

Kalininin karjalan 1930-luvun kirjakielessä käytetään genetiivejä miän, tiän, hiän, mutta myöhäsyntyisissä sijoissa vartalotyyppiä mein-, tein-, hein-, esim. kom. heinke 115.2a. Sama on asianlaita Valdain karjalassa, jossa mejän-, tejän-, hejän-asut ovat pitäneet parhaiten puoliaan genetiivissä. Sensijaan komitatiivissa tavataan tyyppin mejän + ke(lä) 118.2a ohella myös mein-ke 118.2d edustusta. Suomen murteissa tavattavia mein-, tein-, hein-genetiivejä ovat selittäneet Ojansuu, Kettunen, Ikola ja Itkonen, kukin eri tavalla (ss. 94 - 96). Nähdäkseen on karjalan mein-tyypin kohdalla otettava huomioon vielä sekin selitysmahdollisuus, että kyseessä on varsin myöhäinen

persoonapronominien mukautuminen kaksi- ja useampitavuisten nominien taivutukseen, joiden monikon genetiivi on aina -in-loppuinen (monikkovartalo + -n). Tällöisiä genetiivejä ja niiden pohjalta syntyneitä komitatiiveja viljellään varsin yleisesti myös yksitavuisista demonstratiivipronomineista: karK niinke 115.2b, karV näin, nein, neinke 118.1.

Taivutustyyppin lyyd heidinke 124.2a -din-aines on, kuten piidin-genetiivin yhteydessä (kohta 3) jo huomautimme, muodostunut kontaminaatiotietä.

Suomen murteiden valtaedustuksen mukaista -jän-loppuista genetiiviä (josta ks. ss. 92 - 94) tuntevat myös karjalan murteet; sijapätteinä -jän, -jan, -jjän. Päätte -jän, -jät (akk.) liittyy useimmiten mei-, tei-, hei-vartaloon: karE meijän 109.4b, karP meijäl lintu 112.2, karV teijät (akk.) 118.2b, lyyd meijän 124.4. Tverin (nyk. Kalininin) -karjalaisessa Matteuksen evankeliumin käännöksessä (v. 1820) esiintyy säännöllisesti mii-, tii-, hii-vartalo, vaikka muissa obliikvisijoissa käytetäänkin mei-, tei-, hei-asuja (ks. 114.1): karK tiijän, hiijät (akk.) 115.3. Kyseessä lienee myöhäinen muutos mei- > mī-, tei- > tī-, hei- > hī- seuraavan j:n vaikutuksesta. Valdain murteesta on poiminnoissa yksinäinen esimerkki mējän 118.2c, jossa joko diftongin jälkikomponentti on assimiloitunut alkukomponenttinsa kaltaiseksi tai uskottavammin me- > mē- liioitellun korostuksen ansiosta kielennäytettä äännettäessä. Valdain murteessa onkin tavallisin e:hen päättyvä vartalo: hejän, hejät (akk.) 118.2a. Lyydiläismurteen mejan 124.5a saattaa palautua kantasuomalaiseen -jä-suffiksilla johdettuun *mejä-vartaloon²⁵⁵. Aunuksessa -ij- > -jj-: mejjän, mejät 121.3.

-än- (-an-) päätteisiä genetiivejä tavataan laajalla alueel-

la: karE miän ~ me(än 109.4c, karP meän 112.3a, tiän 112.3b,
karK miän 115.4, lyyd me(an 124.5b, meän 124.5c. Ojensuu²⁵⁶
mainitsee meän-muodon auruksesikin ja arvelee tämän tyyppin
palautuvan *meän-asuun. Lyydiläismurteiden meä-vartalolla on
tarkka vastineensa vepsässä ja tyyppi lienee lähtöisin -jä-
suffikeilla johdetusta asusta²⁵⁷. Etelä- ja pohjoiskarjalan
me(än ~ miän-genetiivit, joista jälkimmäistä on käytetty myös
kirjakielessä, ovat ilmeisesti kehittyneet meijän-asusta, ku-
ten vastaavasta suomalaisesta edustuksesta on jo huomauttanut
Kettunen²⁵⁸. Hänen väittensä sekundääristen ä-muotojen kantau-
tumisesta karjalaan²⁵⁹ ei kumminkaan tunnu uskottavalta. ä:lli-
set muodot saattoivat syntyä partitiivin vaikutuksesta akkusa-
tiiviin (*meitä + *meiset) eri tahoilla milloin tahansa. Muista
ä-genetiiveistä lausutuista mielipiteistä ks. edellä suomen
murre-edustuksen yhteydessä (ss. 92 - 94).

Eräässä pohjoiskarjalaisessa tautiloitsussa esiintyy muu-
taman kerran murteessa tuntematon -tten-loppuinen genetiivi:
meitten lintu 112.4. Loitsu on muistiinmerkitty Suomessa asu-
valta Kontokin murretta puhuvalta skonlahtelaiselta Nasti Ait-
tavaaralta, jonka kielenkäytössä jo edellä havaitsimme savolais-
ta vaikutusta (nuita). -tten-loppuiset genetiivit ovat loitsun
mukana kulkeutuneet kuitenkin kauempaa lämmestä, ollen täten
todisteena tautiloitsun "Rauta raukka, koito kuona"²⁶⁰ länsi-
suomalaisesta alkuperästä. Länsisuomalainen vaikutus näkyy
ulottuneen kauas rajantakeisellekin alueelle, josta ovat todis-
teena sellaiset kaksitavuaisten nominien monikon genetiivit kuin
KHC Kont kaikkein kallehemmat 440, Vuok kaikkein kauhein akka
172; šuurten merten tua 129 'suurten merten taakse' ym.

Illatiivi

128. Monikkovartaloon liittyneen illatiivin päätteessä on karjalassa useimmiten -he tai siitä lyhennyt -h. Ojansuun mukaan on illatiivin -hen-päätteen vokaali assimiloitunut yleisesti h:n edellisen vokaalin kaltaiseksi jo kantasuomessa²⁶¹. Tämän äännelain ulkopuolelle ovat karjalassa jääneet monikon i:n jälkeiset tapaukset: a. karE maihe ~ maih 110.1a, karP täi-he, näih 113.1a, karK heih 116.1, karV häih, neih 119.1, aun maih 122.1, lyyd maihe ~ maih 125.1; - b. karE niih 110.1b, karP niih 113.1b, aun niih 122.2, lyyd nihessä (term.) 125.2. Lyydiläismurteiden terminatiivissa on illatiivin loppu-n assimiloitunut postposition alkuäänteen kaltaiseksi, joten terminatiivin päätteessä esiintyy -hessä.

Varsinaiskarjalassa tavataan harvoin myös -hi(n)-loppuisia illatiiveja: a. karE häihi 110.2a, karP häihi, maihin 113.2a; - b. karE niihi 110.2b, karP niihi 113.2b. Paikoin siis samantyyppistä -hen > -hi(n)-kehitystä kuin suomessakin.

Myöhäsyntyiseen -loi-, -löi-vartaloon liittyy painottoman tavun jäljessä -h-pääte: karE voiloih 110.3, karK šiišiih 116.2, karV pünoih 119.2, aun moanoih 122.3.

Lyydiläismurteissa esiintyy painottomankin tavun jäljessä -he-pääte, joka liittyy alkuaan yksitavuisten pronomien neni- ja nämi-vartaloon; aunuksessa käytetään tämmöisissä tapauksissa -h-päätteisiä illatiiveja: a. lyyd nenihe 125.3, aun nenih 122.4; - b. lyyd nämihe 125.4, aun nämih 122.5. -ihe-loppuisista illatiivista nämihe 125.4 käyttävät lyydissä läheisesti vepsään liittyvät murteet. Taivutus on kaksitavuisten ä-vartalolaiten mukainen: monikon tunnuksena ī ~ i. -ihe-tapauksissa on pohjois-lyydidin alueella otettava huomioon myös kontaminaatiomahdollisuus

nämihe + nämi, vaikka tätä ajatusta vastustaakin karjalassa yleisesti säilynyt illatiivin sijapäätteen h (vrt. kuitenkin td tanō 'taloon'²⁶²).

I N K E R I

S o i k k o l a n m u r r e

/ -i-dift. -, -i-; sanav. -loi-, -lei- /

129. 1. FKTSI siDÄ 'sitä', toist 'toistä' 114, puille 'puille' 78, mailD 227 'mailta', voiDa 182 'voita', teil 182 'teillä', koist 182 'koista', täille 182 'täille'. IK seppanapäile 'linnikpädele' 14, härrüjen päidÄ 'ristikheina päid' 16, soille 'soile' 25, nänipuidÄ 'pärnapuid' 16, muilla 'muil' 26, tinaguidÄ 'tinasuid' 30, taBoit täidÄ 'tapsid täisid' 37, leiBo-maille 'leivamaile (viljamaile)' 38, kiviteidÄ 'kiviteid' 44, meil 9 ~ meillä 21 'meil', meid 'meid' 13, 20. AL Vol siDÄ 'sitä', Ksk neidÄ 'niitä', Taa heil 'heillä', heid 'heitä', näidÄ 'näitä'. PSIK mei/s, -st, -le, -l, -lD 8 'mei/ssä, -stä, -lle, -llä, -ltä', (nämäd :) näi/DÄ, -s, -st, -le, -l, -lD 18 'näi/-tä, -ssä, -stä, -lle, -llä, -ltä'. ID (nô :) noi/da, -s, -st, -l, -lt, -lle, -da, -n, -ks, -n 84, 85 'noi/ta, -ssa, -sta, -lla, -lta, -lle, -tta, -na, -ksi, -n', päi/s, -st, dä 67 'päi/ssä, -stä, -ttä'. IKG mai/s, -st 66 'mai/ssa, -sta'. - 2. IK nile sugulaizile 'neille sugulastele' 43, nillä pesti 'nendega pesti' 45. AL Saa niDÄ 'niitä'. PSIK (nēD :) nī/DÄ, -s, -le, -l, -lD 21 'nii/tä, -ssä, -lle, -llä, -ltä'. ID (ne :) ni/DÄ, -st, -dä, -n, -ks, -n 84 'nii/tä, -stä, -ttä, -nä, -ksi, -n'. - 3. FKTSI (harv.) voilloja (~ voiDa) 'voita' 78, teiöil ("

teill 182 'teillä', koiloist (-koist) 182 'koista', täilleille
 (-tälle) 182 'tälle'.

130. Genetiivi ym. /-i-dift.-jen, -eijed, -ijen, -i-dift.-
 jjen/. la. IK päil(le) puijen 'puude kohal' 34, meijem maijem
 'meie maade' 39, lädi meijet gümä 'Pani meid sööma' 15. AL Saa,
 Taa heijen 'heidän', heijed 'heidät', Saa, Ksk meijen 'meidän'.
 TVMK Tar, Ven teijen 48 'teidän'. PSIK (mü :) meijed 10 'meidät',
 näijen 18 'näiden'. ID noijen 84 'noiden', päijen 132 'päiden',
 puijen 55 'puiden', maijen 62 'maiden', piijen 62 'piiden', mei-
 jen, meijet 78 'meidän, meidät'. - lb. PSIK (nēd :) nījen 21
 'niiden'. ID (ne :) niijen 84 'niiden'. - 2. FRTSI koiijjen 'koi-
 den', puijjen 'puiden', jäijjen 'jäiden', süijjen 'syiden' 55,
 maijjen 'maiden', töijjen 'töiden', püijjen 118 'pyiden'.

131. Illatiivi /-i-dift.-he, -ihe, -i-dift.-hi; sanav.-loi-/.
la. PSIK (nämäd :) näihe 18 'näihin'. ID (nō :) noihe 84 'noi-
 hin', (mō :) meihe 78 'meihin', näihe 83, päihe 67 'päihin'.
 IKG maihe 66 'maihiin'. - lb. ID (ne :) niihe 84 'niihin'. - 2.
 FRTSI vöihi 'vöihin' 114. - 3. FRTSI voiloi 'voihin' 169.

Hevsa n murfe

/-i-dift.-, -ī-; sanav.-lōi-/
 ~~~~~

132. 1. NIKHM neid inGeroižil 'neil isuritel' 168, meidä
 'meid' 168, meil 'meil', heid 'neid' 171. AL Len, Ks, Knt, Kan
 meil, Len heil 'heillä', Knt heile 'heille', Kos meidä. KKO
 omille maille 54, muilta mailta, meilen 54 'meille'. ID päi/dä,
 -s, -st, -l, -lt, -len, -däk, -n 67 'päi/tä, -ssä, -stä, -llä,
 -ltä, -lle, -ttä, -nä'. (nō :) noi/da, -s, -st, -l, -lt, -len,
 -dak, -n, -ks, -n 84, 85 'noi/ta, -ssa, -sta, -lla, -lta, -lle,

-tta, -na, -ksi, -n', luita (part.), üksin luit (inst.) 138, hätä 139, (mõ :) mei/dä, -s, -len, -däk, -nnä 78, 'mei/tä, -ssä, -lle, -ttä, -nä', näi/s, -st, -l, -lt, -len, -dä, -n, -ks, -n 84 'näi/ssä, -stä, -llä, -ltä, -lle, -ttä, -nä, -ksi, -n', Kap puista (el.) 145. - 2. NIKHM nīdā (: neD 171, ne 173) 'neid' 172. emmeD nīdā kombain nähneD 'neid kombaine me ei näi-nud' 170. AL Kan, Knt nīdā, Kan nīst sīvaDoist 'niistä eläimistä'. ID (ne :) nii/dä, -s, -st, -l, -lt, -len, -däk, -n, -ks, -n 84 'nii/tä, -ssä, -stä, -llä, -ltä, -lle, -ttä, -nä, -ksi, -n'. - 3. AL Kos pīlōikg 'piiksi', pīlōi 'piitä'.

133. Genetiivi ym. /-i-dift.-jen, -eijeD, -ījen, -i-dift.-hen, -īhen, -īhin/. la. NIKHM meijen pāigōiZ 'Meie paigus', levidettī heijeD 'laotati nad maha' 171. AL Len meijem pūlest 'meidän puolestamme', Yhi meijen. ID noijen 84 'noiden', meijen, meijet 78, nāijen 84 'näiden', pāijen 67 'päiden'. - lb. ID (ne :) niijen 84 'niiden'. - 2a. ID noihen (~ noijen) 84 'noiden', pāihen (~ pāijen) 67 'päiden', nāihen (~ nāijen) 84 'näiden'. - 2b. ID niihen (~ niijen) 84 'niiden'. - 3. AL Knt nīhin airolōiq Gera 'niiden airojen kera'.

134. Illatiivi /-i-dift.-he(n), -īhen/. 1. AL Kan tōihen ~ tōihe 'tōihin', verkkotōihe. ID noihen 84 'noihin', pāihen 67, 'pāihin', meihen 78 'meihin'. - 2. ID niihen (: ne) 84 'niihin'.

O r e d e ĩ n m u r r e

/-i-dift.-; mie-; sanav.-lōi-/

135. 1. IKOM ruiš kažva maiš 'rukis kasvab mullas' 193. ID heist 146 'heistä', meile 146 'meille'. - 2. IKOM miel maš-šinoi, miel samoprjahhoi ei olē 'meil masinaid, meil vōkke ei ole'

190. - 3. AL Nov Ülsi 'sitä'.

136. Genetiivi /-i-dift.-jen/. ID meijen 146 'meidän'
heijen 146 'heidän'.

A l a - L a u k a a n m u r r e

/-i-dift.-, -i-, sanav.-da-/

137. 1. PA Van mut töit 'muita töitä', puut^a 'hikoja', neil
 'hei/llä, -lle', neit 'niitä', meil 'meillä', meit 'meitä',
heit 'heitä'. AL Pär puita, Kot puid 'puita', Kot, Joe kangaspuil
 'kangaspuille', Joe teillä, Pär töitä (part.), Kot näitä ei
 jold 'näitä ei ollut', Pär näiz 'näissä', Pär (neD :) nei/st,
 -l 'ni/stä, -llä', Kot neil naizil 'niillä naisilla', neit
 (part.), Joe neid join rohoi 'niitä lääkkeitä join', neild
 (abl.), neille (all.), Kuk süd 'sitä', Joe mut ei joka 'muita
 ei olekaan', liki mail 'likimain', näid maid 'niitä maita',
toizippäi 'toisinpäin', Pär ilma maittakki 'ilman maitakin',
 Pär, Joe, Kot meil 'meillä', Joe tei/l, -D 'tei/llä, -tä', heil
 (ad.), Pär heitä (part.). - 2. AL Pär nil 'niillä', Joe nil töil
 (ad.), nī/tä, -ID 'nii/tä, -itä'. - 3. AL Joe kolkispūdellä
 (: mon. nom. kolkispūd) 'pellevaloukuillaan'.

138. Genetiivi ym. /-i-dift.-jen, -eijeD - -eijen, -iijen,
 -i-dift.-jin, -i-dift.-n, -iinkä/. 1. PA Van meijen 'meidän',
heije jüre 'heidän luokseen'. AL Joe, Pär, Kot meijen, Joe, Pär
heijeD 'heidät', Pär, Kot meijeD (akk.), Joe rullapuijenka 'jy-
 rien kera', töijenkä 'töiden kera'. - 2a. PA Van meijen 'meidän'.
 AL Pär heijen 'nende'. - 2b. AL Joe nijenkä (: nēD, neD) 'niiden
 kera'. - 3. PA Van näijin nättüikä 'näiden ryysyjesi kera'.

- 4a. AL Pär kolkispuinkä 'pellavaloukkujen kera', Joe rankkoin
töin 'rankkojen töiden'. - 4b. AL Joe ninkä (~ nijenkä) 'nii-
den kera'.

139. Illatiivi /-i-dift.-sse/. AL Joe kankaspuisse 'kan-
gaspuihin'.

263

140. Karjalasta lohjenneessa inkerissä on yksitavuisten
nominien monikkomuotojen muodostus suurin piirtein sama kuin
karjalassa. Persoonapronominien taivutuksessa kiintyy huomio
genetiiviin ja akkusatiiviin, jotka ovat säilyttäneet alku-
peräisemmän asunsa kuin useimmat karjalan murteet. se-pronomi-
nin nä-asun rinnalla tavataan paikoin odotuksenmukaista nei-
vertaloa. Myöhäsyntyisistä piirteistä mainittakoon Ala-Laukaan
murteelle ominainen -sse-illatiivi.

1. Yleisintä on i-loppuisen diftongin muuttumaton periyty-
inkS
minen muinaiskarjalasta: siidä, töille, neidä 129.1, inkH puis-
ta, neih 132.1, inkO maiš 135.1, inkAL kankaspuis, neil 137.1.
Huomattakoon esimerkkien joukossa se-pronominin nei-vertaloi-
set muodot, jonka käyttöä saatoimme todeta myös karjalan Val-
daiin murteessa. Inkerissä lienee nykyisin tavallisempi monik-
kovartalo nä-: inkS näile 129.2, inkH näidä 132.2, inkAL näil 137.2.

2. Häviävästä Oredežin murteesta on Leanest²⁶⁴ merkinnyt
kahdesti muodon miel 'meillä' 135.2, jossa tuskin piilee kir-
joitus- tai painovirhe; vrt. kuitenkin Porkalla all. meile
'meille' 135.1.²⁶⁵ Ilmeisesti on kyseessä murteen taivutusmuoto-
jen rappeutuminen ennen sen lopullista häviötä. Samalta kielenop-
paalta on todettu myös astevaihtelutapausten ilmeisen virheellis-
tä käyttöä /akkale (pro agaŕe) 'akalle' ym.²⁶⁶ /, mikä niinikään
todistanee lausumamme olettamuksen puolesta.

3. -loi-, -läi--vartaloisista monikkomuodoista on esimerkkejä kaikkialta paitsi Ala-Laukaan murteesta: inkS täiläille 129.3, inkH piläiks 132.3, inkO üläi 135.3. Vaikkakin monikon -loi-, -läi--tunnus inkerissä on hyvin vanha (Sovijärven käsi-tyksen mukaan sitä on käytetty esi-inkeroismurteessa, Leskinen arvelee sen kuuluneen kanta- tai ainakin muinaiskarjalaan²⁶⁷), tavataan sitä yksitavuisten sanojen monikkomuodoissa harvoin. Mielenkiintoista on todeta, että Soikkolan murteessa käytetään joskus täi- ja pii--tyyppisistä sanoista vielä nykyäänkin asuja, jotka eivät poikkea yksikön sijamuodoista (ks. 129.1, 130.1b).

loi-, läi--monikon partitiivi on joko -ja, -jä--päätteinen, kuten inkS voiloja 129.3, tai siitä on kehittynyt päätteetön taivutustyyppi: inkH piläi 132.3, inkO üläi 135.3.

4. Ala-Laukaan Joenperän murteesta on merkitty -de--monikka: kolkispüdellä 137.3. Näyttää melko varmalta, että tämä satunnainen muoto on lainautunut murteenpuhujan kielenkäyttöön eestistä.

Genetiivi

141. 1. *-sen, -sen--päätteen äännelaillisena jatkajena tavataan kaikissa inkerin murteissa -jen; harvemmin käytetään -jen- tai -jjen--päätteisiä muotoja: a. inkS puijen 130.1a, inkH noijen 133.1a, inkO meijen 136, inkAL puijenka 138.1; - b. inkS nijen 130.1b, inkH niijen 133.1b, inkAL nijenkä 138.2b. Ala-Laukaan Pärspään, Joenperän ja Vanakylän murrepiirissä -jen > -jen, kom. -jen-. Soikkolan murrealueella tavataan *š > j rinnalla myös kehitystä *š > jj²⁶⁸: koijjen, puijjen 130.2.

Merkillepantavaa on, että persoonapronominien genetiiveissä ja samavartalolisissa akkusatiiveissa esiintyy vain e-llisiä

(resp. e:llisiä) muotoja: a. inkS meijen 130.1a, inkH meijen, heijed (akk.) 133.1a, inkO heijen 136, inkAL meijen, meijed (akk.) 138.1. - b. Ala-Laukaan muutamissa kylissä sijapäätteen e redusoituneena e:ksi: meijen, heijen 138.2a. Todettakoon siis lyhyesti, että persoonapronominien ä:llistä taivutustyyppiä (mejän, me(än ym.)), mikä paikoin suomessa ja karjalassa on varsin yleinen, ei inkerissä tunneta.

2. Hevaan murteessa tavataan äännelaillisen -jen-genetiivin rinnalla -hen-tapauksia: a. päihen 133.2a; - b. niihen 133. Tällöisiä muotoja löytyy vain Porkalla. -hen-päätteinen genetiivi, joka on tavallinen äyrämöis- ja savakkomurteissa (ks. 93 ja 97), voi olla lainaa äyrämöisiltä²⁶⁹, vaikka sen synty selittyisi luontevasti omaltakin pohjalta, kaksitavuisten nominien genetiivi-illatiivista lähteneenä analogiana (gen.-ill. pattoin 'patojen, patoihin', aittoin 'aittojen, aittoihin'). Sovijärvi²⁷⁰ pitää Hevaan murteen -hen-genetiiviä itäsuomalaisena piirteenä.

3. Verrattain myöhäiseksi muodostumaksi on katsottava Laanestin muistiinmerkitsemä inkH Knt nihin 133. Tämän yksinäisen esimerkin pohjalla ei luonnollisestikaan voi tehdä mitään päätelmiä. Odotuksenmukaista olisi -hin-päätteen esiintyminen myös illatiivissa. Poimimnoissa on kuitenkin vain -hen- - -he- muotoja (Kantokylästä esimerkit puuttuvat).

4. Ala-Laukaan Vanakylässä esiintyy (Aristen muistiinpanojen mukaan) monikon genetiivi näijin 138.3. -jin-päätettä tavataan myös suomalaisilla, Rosonan luterilaisilla (ks. 101.4). Suomen murre-edustuksen yhteydessä otaksuimme tämän genetiivityypin syntyneen kaksitavuisten nominien toizin 'toisten', mehin 'miesten' analogiasta (ks. s. 84), joissa ennen jälkitavujen

vokaalien lyhenemistä oli sijapäätteenä -in. Kontaminaatiomahdollisuus -jen + -hin tulee tuskin kysymykseen, sillä -hin-loppuisten genetiivien esiintyminen Ala-Laukaan murrealueella on hyvin satunnaista. Sitäpaitsi näijin-muodon olettamamme aikaisempi pitkävokaalinen kehitysvaihe näijin on sellaisenaan tavattavissa vielä Tytärsaarella, missä puhuttavalla murteella on runsaasti muitakin yhteisiä piirteitä Ala-Laukaan edustuksen kanssa.

5. Kaksitavuisten nominien mallin mukaisesti on muodostettu genetiivit (resp. komitatiivit) inkAL töin, ninkä ym. 138.4b Valdain karjalassa ja lyydiläismurteissa totesimme muutamista pronomineista samanlaista genetiivien (resp. komitatiivien ym. genetiivin pohjaisten sijojen) käyttöä (ks. 127.3). Kysymyksessä ei kuitenkaan ole mikään vanha, yhteiskarjalainen piirre, vaan tämmöiselle kehitykselle ovat eri tahoilla olleet tarjolla samat edellytykset, predispositiot, lähinnä kaksi- ja useampitavuisten sanojen genetiivityyppi sanav. + -n (karV vanhoin 'vanhojen', lyyd akoin 'akkojen', inkAL jalkoin 'jalkojen'). Ala-Laukaan murteessa ei tämä yksitavuisten nominien taivutustyyppi liene kovinkaan vanha.

Illatiivi

142. Soikkolen ja Hevaan murteissa käytetään -he(n)-päätteistä illatiivia: a. inkS näihe 131.1a, inkH töihen - töihe 134.1; - b. inkS näihe 131.1b, inkH niihen 134.2. Tässäkin inkeri liittyy läheisesti karjalan edustukseen (ks. 128).

-hi-päätteisestä illatiivista on vain yksi esimerkki: inkS vöihi 131.2. Kielennäyte on muistini merkitty Suomessa asuvalta henkilöltä, mikä selittänee poikkeuksellisen asun.

Ala-Laukaan inkeroisilla tavataan erikoispiirteensä -sse

päätteistä illatiivia: kankaspuisse 139. Tämä tyyppi on yhteinen piirre Ala-Laukaan inkeroisten, suomalaisten ja vatjalais-
ten kielenkäytölle²⁷¹. -esse-illatiivia käyttävät myös useim-
mat eestin murteet, mutta Inkerissä se on saattanut kehittyä
omintakeisesti kuten esim. jälkitavujen pitkien vokaalien ly-
heneminenkin²⁷².

-loi-, -loi-vartalaisen taivutustyyppin illatiivi, mikäli
sitä käytetään, on päätteeseen nähden kaksitavuisten nominien
edustuksen tasolla: inkS voiloi 131.3 (vrt. aikoi 'aikoihin',
rantoi 'rantoihin').

V E P S Ä

E t e l ä v e p s ä

/-i-dift.-, -ei- > -üi-, -öi- > -ei-, -dift.- > -monoft.-,
-ei- > -ü-; si-, neni-; -eja-/

143.la. LVHA I soid 'soid', vöid 'vöid', teid 'teid' 6,
püihe (ill.) 'püid laskma' 83. LVHA II suid 'suid', kuid 'kuid',
suid 'suid' 13, teilpã 'teilt' 12, neisse 'neisse' 32. NEV I
öid 'öitä' 80. NEV II püile 'pyille', püid (part.) 98. VMLT mei-
lemõ 376 'meille', neid 'niitä' 398. - 1b. VeKÄH neis kuis
'niissä kuissa 1. kuukausissa' 589. VMLT neis nambhišpã 'niis-
tä lampaista' 398.

2a. LVHA II Kort müil 'meil', müid (part.), tüid 12 'teitä',
hüid 12 'heitä'. - 2b. VeKÄH veid 'vöitä' 606.

3a. VeKÄH Tša vöd 'vöitä', höd 'heitä' 591. NEV I püd 'pui-
ta' 46. - 3b. LVHA II Kort müš 12 'meistä', hüš 12 'heistä'.

4. LVHA II siden 36 'niiden' (: mon. nom. sed, ned VMLT 399)

5. VMLT neniś sobiś 'näissä t. niissä vaatteissa' 403.

LVHA I nenid' (part.) 120. LVHA II neniden (gen.) 36.

6. VMLT Tša meja našt se 'meillä hallitus, valta', meja
linob void 'meillä tulee voita' 391. LVHA II teja 4 'teillä'.

K e s k i v e p s ä

/-i-dift.-, -ei- > -ei-, -ej-, -ij-; -öi- > -üi-, -ii-;

-äi- > -si-, -ei-; -ei- > -i-; -üi- > -ü-; -öi- > -ü-,

-i-; ni-, ni- ~ ni-, nehi-; -eja- ~ -ija-/

144. la. NAKVM Särg heid 'heitä' 216, Šim heidennost 'heidän luoksensa' 219, Hejl 'Heillä' 222, mejlé 'meille' 225, teide-vuittsid' 'teidän-laatusianne' 232, mejden 'meidän' 246, mejd' 'meidät' 266, Soiden tága 'soiden taakse' 240, heilazoi 'heiltä' 256, PÄŽ meil' 'meillä' 355, Lad meidgi 'meidätkin' 383, heidäzoi 'heitä' 409, Pitkid soid me 'pitkiä soita myöten' 436, Lad, Tšik muite 414, 475, 504, Tšik kerittpäid' lapsužid' 'keripäitä lapsosia' 474, meid' (part.) 480, teile (all.) 481, Meidestagud 'Meidän puolestamme' 496. NVM Noid heid', meid' 22. VeKAM Šim muid' 598 'luita', puid' 598 'puita', muidmä 'luita myöten' 598; vöi/d', -he, -kš, -ta 605 'vöi/tä, -hin, -ksi, -ttä'. NVM kadvöid' 'kaatiovöitä' 55, nonspuile 'luomapuulle' 24, täit kadjoiš 'täitä housuista' 140. - lb. NAKVM Šim puispai 'puista' 266, Lad Palopuiš 'palopuista' 423. VeKAM puiš 'pyissä', soiš 'soissa', soišpei 'soista' 589, vöiš 605 'vöissä'.

2a. NAKVM Šim heid 'heitä' 253, hejd 254, Heil (ad.) 230, hejle (all.) 255, hejlezoi 'heille' 270, hejlazoi 'Heillä' 531, mejden 'meidän' 344, mejl' (ad.) 331, PÄŽ teile 348 'teille', Lad teilätoi 'teillä' 413, mélémöi 'meille' 411. - 2b. NAKVM

Sim tijl' teillä' 331. - 2c. NAKVM Naž uid 'aitä' 371, PÄŽ, Lad, Naž Pitkikš üks 'pitkiksi üksi' 354, 367, 426, 431, Šim ii-
bo üksin vuin (inst.) 'taikka edes vyötä mieheen' 340. VMLT

uidne 'sisin' 545. VeKAM viid (~ void) 'voitä' 606. - 2d. VeKAM
kaikiš viiš 'kaikissa vöissä' 606. - 2e. NAKVM Šim etsä täid
päs 'etsiä täitä /hänen/ päästään' 227. VeKAM geiš 'jäissä' 589.

3a. NVM Šim hid 'heitä' 127, hile (all.), tille 'teille'
120. VMLT hil (ad.) 317. PKVM mi/dē 47 'meidän', -d (part.),
-he (ill.), -š (in.), -špei (el.), -lé (all.), -l (ad.), -kš
(tr.), -ta (ab.), -dēke (kom.), -hesēi (term.), -dne (prol.),
-dēnost (adall.) 47, 48, tī/dē 55 'teidän', -d (part.), tīhe -
tīhe (ill.), tī/š (in.), -špei (el.), -lé (all.) jne. 55, hī/d
61 'heitä', -he (ill.), -š (in.) jne., heil ~ heilzoi 'heillä'
61, 62. VeKG (mi 'me' :) mille ~ millemoi (all.), miil ~ miilä-
moi (ad.), (tij 'te' :) tiile ~ tiiletōi (all.), tiil ~ tiilä-
toi (ad.), (hi 'he' :) hiile ~ hiilezoi (all.), hiil ~ hiilä-
zoi (ad.) 30. - 3b. VeKAM Šim püle 'pyille' 591, üd 'aitä',
üks 'üksi' 591. - VeKAM vid 'voitä' 606. - 3c. PKVM ni/dē 112
'niiden', nīd (part.), nīhe (ill.) 112.

4. PKVM ni/š 112 'niissä', -špei (el.), -lfe (all.), -l (ad.),
-lpei (abl.), -kš (tr.), -ta (ab.), -dēke (kom.), -hesēi (term.),
-dne (prol.), -dēnost (adall.) 112, 113. VeKG ni/den 31 'nii-
den, nīd, nīks, nīta, nīhe, nīs, nīle, nīl 31. VeKAM nille
438 'niille'.

5. NAKVM Sārg neniš 'noista' 217, Šim nenid (part.) 229, Ne-
nile (: Ne, Nene 'ne') 254, Tšik nenihe 'niihin' 466. PKVM
(ne tse : mon. nom. nena ~ nene ~ nehe ~ nenad ~ nened) neni/-
dē 126 'niiden', -d (part.), -he (ill.), -š (in.), -špei (el.),
-lé (all.), -lpei (abl.), -kš (tr.), -ta (ab.), -dēke (kom.),

-hesei (term.), -dne (prol.), -deñost (adall.) 125, 126.

6. NAKVM Šim tulen tejale 'tulen teille' 547. PKVM hän lüksi mijampej 'ta lahkus meilt (meie kodust)', mijame tuli veraž koer 'meile (meie majja) tuli včoras koer' 50. VeKMH tejanš 443 'teille'. VMLT Korb tija (? < tijau) 'teillä', Pe mi-ju 'meillä', Noid meja 'meillä' Šim mijou 'meillä' 391.

Ä ä n i s - v e p s ä

/-i-dift.-, -ei- > -éi-, -ui- > -úí-; -öi- > -uöi-, -ei-,
-éi-; -üi- > -i(i)-; -ei- > -i-; -üi- > -i-; mi-; mi-,
neñi-, sei-; -eja-, -ejä-/

145. 1a. NAKVM Kask edahaižike maihe 'etäisiin maihin' 161, Šok, Šout meile 3, 46, 60, 65 'meille', meid (part.) 24, 66, Šout mein (ad.) 63, Šout, Kask meide 'meidän' 63, 131, 213, Šout meidenno 'meidän luoksemme' 62, meihe päi 'meihin päin' 61, Šok teid ei koske 'teihin ei koske' 7, Šok, Šout, Kask Teide - teide (gen.) 8, 53, 164, Šout teidatei, Kask teidatei 'teitä' 66, 166, Šout teile (all.) 40, Šok, Šout hein 'heillä' 3, 24, 62, Šout heile (all.) 64, Kask heideke 'heidän kerallaan' 182, Šok heidenno 'heidän luoksensa' 14, Šok poliš-sin, polišsin 'puolenyön tienoilla, puoliöissä' 14, 25, Šout tagaze päi 'taaksepäin' 63, Šok Keine 'kenen kera' 18. VeKMH daid 'jäitä', pui/d, -kš, -lé, -he 'pyitä, -ksi, -lle, -hin' 603. LYMH I puile 'puille', teile, meile, heile (all.) 311. NVM täid 'täitä' 183. -
1b. NAKVM Šok heispai 'heistä' 7, Matv heiš 'heistä' 140. VeKMH soiš 'soissa' 269, 589, väiš 'väissä' 589, puiš 'pyissä' 603.
2a. NAKVM Šout teide veli 'teidän veljenne' 63. VeKMH meile 'meille' 440. - 2b. NAKVM Šout piid 'puita' 136, Kask bipšinpji-

le 'viipsinpuille', bipš*š*i/m/p*š*ilp*š*i 'viipsinpuilta' 207. VeK*š*ii
 kovid niid 'kovia luita' 599, miš*š* 'luissa', piš*š* 'puissa' 589.
 - 2c. VeK*š*ii v*š*id 'vöitä' 605. - 2d. NAKVM Kask Poliš-ein 'Puo-
 livälissä yötä' 165. VeK*š*ii veid 'vöitä' 606. - 2f. VeK*š*ii Šok
 pi, i/š, -he, -i 'pyi/ssä, -hin, -llä' 603.

3a. NVM Per hi*š*d 'heitä' 178, hi*š*e 'heille' 182, mi*š*d 'meitä!
 VeK*š*ii pi*š*etei 'teille' 601. - VeK*š*ii pi*š*d 'pyitä' 603. - 3b. NAKVM
 niš*š* lapsi*š* päli*š*i 'niiden lapsien tähden' 87.

4. VeK*š*ii mi*š*e*š*i 601 'meille'.

5. NAKVM Šok niš*š*id madiš*š* 10 'niitä matoja', niš*š*iš hillej*š*
 'näistä hilloista' 23. VeK*š*ii niš*š*is soiš*š* 269 'niissä soissa'.

VMLT Per niš*š*ihe kubahiše 'niihin kuvaksiin' 403, niš*š*it sanda-
 teid 'niitä (t. näitä) sotilaita' 404.

6. NAKVM Šout seid*š*e niš*š*išid*š*enno (: sed 'ne') 94 'niiden
 neitojen luo'.

7. NAKVM Šout Tuvgat mejal*š*e gost*š*i 'Tulkaa meille vieraile-
 maan' 135, Šok mejal*š*e 'meille' 2, Šout Mä hoš*š* mejäl*š*essai, mejän
 kaik ningeižed akaižed 'Mene vaikka meille saakka; meillä kaik-
 ki akat sellaisia ovat' 55. VMLT Per tari (tš*š*ihe mejal*š*e mužik
 joks 'pyrki heille mies yöksi' 391; mejan pidetaze 'meillä pi-
 detään /kanoja/' 391.

146. Monikkovartalon muodostusta tarkattaessa on vepsän
 luonteenomaisena piirteenä otettava huomioon klusiilien aste-
 vaihtelun puuttuminen. Vepsässä ei ole päässyt syntymään supis-
 tumatavuja, jotka suomessa, karjalassa (paitsi lyydissä), inke-
 rissä ja itämerensuomalaisten kielten eteläryhmässä tekevät ge-
 netiivin, partitiivin ja usein illatiivinkin edustuksen monimut-
 kaiseksi. Nykymuotojen kannalta on yhdentekevää, lähdetäänkö

vepsän kohdalla oletetusta kansasuomalaisesta suffiksaalisesta astevaihtelusta *t : *š tai vain *t:stä niin painollisen kuin painottoman tavun jäljessä (kuten esimerkiksi Kettunen tekee), sillä monikon genetiivissä ja partitiivissä tavataan koko vepsän kielialueella vaihtelematon d tai d' ²⁷³. Epäilemättä on kantasuomessa murteittain esiintynyt astevaihtelua, mutta vepsän kohdalla tämä kysymys ei ole vielä kylliksi selvä ²⁷⁴.

Vepsän monikkomuotoja käsiteltäessä ei siis ole mitään syytä pitää genetiivia, partitiivia ja illatiivia muista monikon obliikvisijoista erillään. Monikkovartaloön kehitykseen eivät ole vaikuttaneet myöhäsyntyisetkään sijapäätteet (komitatiivi, prolatiivi, terminatiivi, adadessiivi, adallatiivi ym. ²⁷⁵).

Vaikkakin vepsän monikkoparadigman yhtenäisyyttä lisää supistumataavujen puuttuminen, on vepsän monikkomuodoissa paljon kirjavuutta, mikä johtuu eri murteiden äännekehityksestä sekä analogia- ja kontaminaatiomuodostuksista.

Yksitavuisten nominien monikkovartalon diftongien edustus on erilaista eri murteissa. Diftongin jälkikomponentti i on monikon tunnuksena yleensä säilynyt, mutta alkukomponentti on, varsinkin eräisessä keski- ja pohjoismurteissa, usein muuttunut. Tätä silmällä pitäen on esimerkit ryhmitelty seuraavasti.

1. Monikkovartalon diftongien muuttumattomasta säilymisestä on runsaasti poimintoja kaikista murreryhmistä: vepsE soid', neihe, meifemō 143.la, vepsK täit, heidäzoi 144.la, vepsÄ maihe, tiēdatei 145.la. Genetiivissä sijapäätte liittyy sanan monikkovartaloön. -ide(n)-loppuiset muodot ovat tavallisia myös persoonapronomineista. Kun sanoissa *heide, *raide, *reide, *voide tavataan voimakkaan palatalisaation ansiosta dentaalin kehittymistä ž:ksi (d' > dž > ž), arvelee Posti ²⁷⁶, että yksi-

tavuisten nominien monikon genetiivissä on tapahtunut sijapäätteen yleistymistä kaksitavuisten nominien vaikutuksesta (<| kanoiden 'kalojen' ym.) ja että säännelällinen edustus olisi maižen eikä maiden 'maiden'. Persoonapronominien possessiivisuffiksillisiä asuja käytetään vielä partitiivissa, allatiivissa ja adessiivissa, esim. vepsE meilēmō, vepsK hiiläzoi, vepsÄ teidatei. Demonstratiivipronominin se monikkovartalo nei- on johdonmukaisesti säilynyt vain etelävepsässä. Keski- ja Känis-vepsän taivutuksessa ei sanalla täi - täi ole mitään eroa yksikön ja monikon obliikvisijojen välillä. Sensijaan etelävepsässä on monikko tullut yksiköstä eroavaksi siten, että sana täi on ex analogia liittynyt kaksitavuisten nominien taivutukseen (mon. nom. täjad²⁷⁷). Siirtymistä toiseen taivutustyyppiin on välittänyt suhde äi : äjad = täi : x; x = täjad. Samoin on kai selitettävissä eestinkin murteenomainen taivutustyyppi täi : täiad 'täit'.

Yhteistä kaikille vepsän murteille on muutos -is > -š um-pitavuissa, esim. paštab 'paistaa'²⁷⁸. Samaa muutosta odottaisi nominien monikkomuodoissakin, mutta analogisen yleistyksen tuloksena tavataan näissä diftongin jälkikomponentti aina säilyneenä: vepsE neiš kuiš 143.lb, vepsK puišpai 144.lb, vepsÄ soiš, vöiš 145.lb. Samanlainen on edustus myös lyydissä (ks. 123.lb).

2. Etelävepsän se-pronominin nei-vartaloa vastaa pohjoisempänä ñi- tai ñi-, ni-: a. vepsK ñide 144.3c, vepsÄ ñiš 145.3b. Känis-vepsässä ja osassa keskivepsää eivät korkeat vokaalit ole lyhenneet²⁷⁹. - b. vepsK ñil, niden 144.4.

3. Murteittain on diftongin jälkikomponentti i pyrkinyt ve-vetämään sonanttia lähemmä itseään, ikäänkuin assimiloimaan sen. Muutoksia on tapahtunut monikkovartalon diftongeissa äi, ei, üi, ui, öi.

äi: vepsK šim taid, geiš 144.2e. Etelä- ja Känis-vepsässä on diftongi äi säilynyt, usein keskivepsässäkin.

ei: vepsK heid, tēilātoi 144.2a, vepsK mēife 145.2a. Setälän muistiinpanoissa Šimjärveltä esiintyy kerran sonantti assimiloituneena jälkikomponenttinsa kaltaiseksi, vaikka diftongi sellaisenaan onkin vielä säilynyt: vepsK tijl 144.2b. Tästä on kehitys vienyt edelleen pitkään vokaaliin: vepsK hīdeke 144.3a, vepsK mīd, tīlētei 145.3a. Nopeatempoisuudesta on saattanut aiheutua i:n lyhenemistä: vepsK milēmei 145.4. Korttelahdessa on persoonapronominien diftongin sonanttia kohdannut muutos e > ü: vepsK müil, tüid, hüid 143.2a. Muutoksen ei > üi voimme katsoa äännelailliseksi vain ensimmäisessä persoonassa (labiaalikonsonantin jäljessä), jonka analogiasta ovat syntyneet tüid 'teitä', hüid 'heitä'.

öi: vepsK vüid 145.2c. Diftongi öi on heikosti triftongiutunut. Keskivepsän enimmissä murteissa on öi-diftongin sonantti muuttunut suppeaksi labiaaliseksi ylävokaaliksi (> üi)²⁸⁰: üid 144.2c. Pääpainollisen öi-diftongin sonantti on Känis-vepsässä ja etelävepsän nuoremman polven puheessa delabiaalistunut e:ksi²⁸¹: vepsK veid 143.2b, vepsK Poliš-ein, veid 145.2d. Känis-vepsässä on ei saattanut nuoremmilla kehittyä ei:n välityksellä i:ksi²⁸²: vepsK veid 145.2e (jälkimmäisestä muutoksesta asianomaiset esimerkit kuitenkin puuttuvat). Keskivepsästäkin tavataan vastaavanlaista (öi > ei > ei > iī > ī): viiš 'väissä' 144.2d ja vīd 'vöitä' 144.3b.

üi: vepsK pi(iš) 145.2f. Eräissä Känis-vepsän paikallismurteissa, joita puhutaan etäällä toisistaan, on üi-diftongin sonantti delabiaalistunut i:ksi²⁸³. Paikoin diftongin eri komponentit ovat sulautuneet yhteen pitkäksi vokaaliksi: vepsK pid 145.3a.

ui: vepsä piid, hiid 145.2b. Tällöisiä muotoja tavataan ainakin Kaskesojan ja Soutjärven murrepiirissä. Jälkitaivujen ui:n muuttuminen ii:ksi on Känis-vepsässä säännöllinen ilmiö. ii:diftongin selittäminen pääpainollisessa tavussa tuottaa Tunkelolle, vepsän äännehistorian perinpohjaiselle tutkijalle, vaikeuksia, koska "se ei näytä koskevan edes suurinta osaa ui-sanoja".²⁸⁴ Hän olettaa pääpainollisen tavun ui > ii-muutoksen joskus tapahtuneen jossakin Känis-vepsän lähistössä kuollessa paikallismurteessa, josta sitten ii-muodot lainoina ovat levinneet laajemmallekin²⁸⁵. Näyttää siltä, että kyseessä on keskeneräinen ilmiö, joka ehkä luontevimmin selittyisi siten, että korkea diftongi pääpainollisessa tavussa ei vielä täysin ole mukautunut painottomasta asemasta alkunsa saaneeseen ääntenmuutokseen. Verrattakoon tähän korkeiden pitkien vokaalien melko johdonmukaista säilymistä pääpainollisessa tavussa.

4. Etelävepsän pohjoisissa kylissä tavataan nuoremalla ikäpolvella päinvastaista tendenssiä; siellä on diftongin alkukomponentti assigiloitu kaltaisekseen monikon tunnuksen i:n²⁸⁶: väd, häd 143.3a. Painottomassa tavussa tämä muutos on ominainen koko etelävepsälle. Kortlahtelaisissa persoonapronomineissa müš, hüš 143.3b on havaittu paradigmaattista vaihtelua ü: üi (müil, müid). Kun liivissä tavataan samanlaista vaihtelua, arvelee Tunkelo, "että liiviäkin puhuvaa väestöä paikoittain on ollut Vepsäjän salomaita kansoittamassa"²⁸⁷. Tällaiseen päätelmään ei kuitenkaan liene aihetta. On myöskin otettava huomioon se yksinkertainen tosiasia, että diftongillinen ääntämys on näissä sanoissa perääntymässä pitkävokaalisen edustuksen tieltä. Tästä johtuen tavataankin sekä diftongillisia että diftongittomia muotoja. Pitkävokaalisia ü-vartaloita tunnetaan niinkään

keskivepsän Simjärven murteessa, jossa sekä ui että öi > ü:
püüe, ükš 144.3b, jälkimmäisessä esimerkissä öi > üi > ü.

5. se-pronominin monikon nominatiivissa käytetään odotuksen-
 mukaisen hed-asun rinnalla yksikkövirtaloista muotoa sed ~ sed.
 Tämän perusteella tavataan myöhäsyntyistä virtaloa myös moni-
 kon obliikvisijoissa, ainakin genetiivissä: vepsE siden 143.4,
 vepsK seidē 145.6. Etelävepsän si-virtalo (pro sei-) on ilmeises-
 ti kontaminaatiomuodostuma /še- + (ne)nī-/.

6. Myöhäsyntyinen demonstratiivipronomeni ne (tse / mon. nom.
nee, nee, myös nena(d)/ taipuu kaksitavuiusten e-vartaloiden
 mukaisesti (monikon tunnuksena i tai i): vepsE neniš 143.5,
 vepsK neniš 144.5, vepsK nenid, nenike 145.5. Samalla kannalla
 on tämän pronominin taivutus myös karjalassa (ks. 127.3).

7. Persoonapronominien ukoisissa paikallissijoissa käyttä-
 vät kaikki vepsän murteet paikkaa ilmaisevaa virtalotyyppiä
meja- ~ mejä-: vepsE mejā, tejā 143.6, vepsK tejale, tija, mi-
jou, mijū 144.6, vepsK mejälēssai, hejalē 145.7. Adessiivin
 sijapäätteen l-aineksen vokaaliuduttua on tullut mejā-, mijou-,
mijū-asuihin. Näissä muodoissa asuinpaikkaa ilmaiseva suffiksi
*ja, jā on vieläkin käytössä. Johdannossa otaksuimme i-monikon
 syntyneen *mejā-tyypin konsonanttivirtaloisissa sijoissa ja
 niistä yleistyneen nominien taivutukseen. Vepsän kohdalla näyt-
 tää tätä käsitystä ainakin osaksi tukevan runsaskäyttöisen
mejā-tyypin säilyminen määrätapauksissa ja johdannaisten mejäl-
ne 'meikäläinen', tejalne 'teikäläinen' ²⁸⁸ esiintyminen.

Hävinneestä itävepsän murteesta on Basilierillä muutamia
 yksitavuiusten nominien obliikvisijojen merkintöjä, joissa mo-
 nikkovartalon diftongi on säilyneenä: persoonapronominien part.
meit, teit, heit ~ heitti (: yks. nānt ~ händäi), gen. meiden,

teiden, heiden, in. meiß, teiß, heiß²⁸⁹.

KATSAUS YKSITAVUISTEN NOMINIEN MONIKKOVARTALON MUODOSTUKSEEN

ITÄMERENSUOMALAISTEN KIELTEN ETELÄRYHMÄSSÄ

V A T J A

147.1. Työhypoteesina lähdimme edellä siitä olettamuksesta, että yksitavuisten nominien monikkovartalot päättyivät myöhäiskantasuomessa diftongeihin ai, oi, ui, äi, ei, öi ja üi. Itämerensuomalaisten kielten pohjoisryhmän edustuksessa emme tavanneet mitään tätä käsitystä vastustavaa, vaan saatoimme todeta kantasuomalaisen asun useimmiten muuttumattomana säilyneen. Eteläryhmänkin kielissä voimme havaita joko i-loppuisen diftongivartalon säilyneen tai nykyisen edustuksen siitä äänteenmuutoksien tietä kehittyneen.

Vatjassa on monikon tunnus säilynyt kaikissa sijoissa pait-sigenetiivissä ja sen pohjalta kehittyneessä komitatiivissa (persoonapronomineissa myös akkusatiivissa): VKG maise 47 'maihin', täissi 47 'täiksi', VKAH¹ öitä 'öitä', teitä 'teitä', voitä 'voitä' 126, NVK puita 'puita' 85, VKTO I maiz 'maissa' 53, VH neilliē 31 'heille', VRMK näilla elivat 161 'näillä olivat', VL meillä 46 'meillä', WE meill eliv²⁰⁹ 'meillä oli', WS näillä 6 'näillä', VH muillē muillē 50 'muille maille'; - VKG medde 47 'maiden', tēddē 47 'teidēn', tāddē 47 'täiden', medde 61 'meidän', meddeD 61 'meidät', VM teddet keik 32 'teidät kaikki', VKAH¹ kođjē 'koiden', jädjēkā 'jäiden kanssa' 57. Genetiivissä (resp. akkusatiivissa ja komitatiivissa) dentaalispirantin muut-

tuminen on aiheuttanut kehityksen *meisen > mejjen > medjē > meddē. *nden-genetiiviä tavataan muutamista pronomineista: VKG nänne (~ nädde) 61 'heidän', ninnē 65 'niiden', WG munne 44, 50 'muiden', VH nännee 69 'näiden, heidän'.

Itävatjassa on diftongin alkukomponentti joutunut muutoksen alaiseksi sanoissa VKKH¹ uitā 'oitā', vuitā 'veitā' 126, M'B tuitā 286 'teitā'. Yksikkömuotojen ū 'yö', vū 'vyö', tū 'työ' vaikutuksesta näyttää monikko olleen altis pitkävokaalisten muotojen analogialle, joten "oletettavat *eitā, *teitā, *veitā ovat mahdollisesti tasoituksen hävittämät" 290. Omituis- ta m:n aiheuttamaa labiaalistumista korottomassa asemassa ilmenee sanassa nagrizmō 'perunamaa', jonka monikon partitiivi on nagrizmoita²⁹¹.

Todettakoon siis lyhyesti, että vatjan yksitavuisten nominien taivutus on *-nden-genetiiviä lukuunottamatta yhä i-monikollinen, kun sensijaan kaksi- ja useampitavuisten sanojen monikkovartalo voidaan muodostaa viidellä eri tavalla: 1) i-monikko (LK jangoza 'jaloissa', kervessa 'korvista'), 2) vahvavartaloineen i-monikko (VKKH¹ jalkoissa 'jaloista' 153, poikkeilē 'pojille' 157), 3) a-, ä-monikko (M'B vilai 261 'villoja', VKKH¹ tšiväizä 'kivissä' 160), 4) loi-, läi-monikko (LK kanoilē 'kanoille', püssülöissä 'pyssyistä'), 5) lai-, läi-monikko (LK sikonailē 'sioille', M'B setamehiläil 212 'sotamiehillä').

B E S T I

147.2. Bestin kirjakielessä, mikä perustuu pohjoiseestin keskimurteeseen, on monikon muodostus yksitavuisissakin sanois-

sa kaksitavuisten nominien kannalla, nojautuen monikon 2. genetiiviin, esim. maadesse 'maihin', maades 'maissa', maadest 'maista' jne. Muutamissa sijoissa, esim. monikon partitiivissa käytetään kuitenkin varsin usein säänneläillistä mai-vartaloa: maid 'maita'; samoin luid 'luita', puid 'puita', päid 'päitä', soid 'soita' jne.

Murteissa käytetään i-monikkoa säännöllisesti eteläestlin alueella, esim. M 15 Ote maile 2 'maille', M 23 Röp tōist 45 'tōistä', mutta sen edustuksesta on runsaasti poimintoja myös pohjoisestlin murteistoista. Näyttää siltä, että yksitavuisissa nomineissa on i-monikko pitänyt paremmin puoliaan kuin kaksi- ja useampitavuisissa sanoissa.

Murteittain tavataan diftongin jälkikomponenttina monikon tunnuksen reduktiota, mistä saattaa johtua paradigmaattista vaihtelua, esim. Kodaveressa VKD maele 68 'maille', moele 71 'maille', mutta mon. part. maid, muid. Jälkimmäisessä esimerkissä on madaltunut e vaikuttanut vuorestaan u-senantiin, aiheuttamalla täten korkean diftongin muuttumisen keskikorkeeksi. Diftongin jälkikomponentin reduktiosta on muutamissa tapauksissa tultu pitkään vokaaliin: VKD Kod nälè 72 (< nälè << "näl-len) 'näille'.

Myöhäsyntyiset monikkovartalot ovat useinmissä murteissa kirjakielen de-monikon tyyppiä (pāidest, koidest). Rantamurteessa tavataan kontaminoitunutta de-monikkoa (pāidest 'pāistā', puidest 'puista'). Kaakkoisestlin murrepiirissä käytetään paikoin si-monikkoa (koiZist, tieZist 'teistä'). Näiden taivustyyppien yksityiskohtainen erittely kuuluu kuitenkin kaksi- ja useampitavuisten nominien yhteyteen.

Monikon genetiivin pohjana on joko kirjakielen mukainen yk-

sikkövärtalo, esim. māDè, māDe, mättè, mättè (lyhennyt värtalo-vokaali) 'maiden', tai monikkovärtalo, esim. maijè 'maiden', luijè 'luiden', päijè 'päiden', vöijè 'vöiden'. Jälkimmäinen tyyppi myöhäiskantasuomalaisen *maisen-asun äänneläillisenä jatkajana esiintyy eteläeestin murteistoissa ja koilliseestin rannamurteessa, paikoin myös keskiseestin murrepiirissä. Mahdollisesti käytettiin sitä aikaisemmin myös pohjoiseestin itäosassa 292. Murteittain tavataan maije-tyyppiin nojautuvaa obliikvi-taivutusta, esim. eR: M 78 VNg koijel (~ koiDel) 2 'koilla', PP J8h puijest 73 'puista'; eE: M: M 134 puijest 25 'puista'; T: M 34 San päijest 2 'päistä'; V: M23 Ráp täijest (~ töist) 45 'töistä', M 79 Vas täijest, M 89 Plv maijest (~ maist) 8 'maista'. Näissä on ilmeisesti kyseessä pohjoismurteiden de-monikon taholta tullut vaikutus, vaikka monikon 1. genetiivin asu onkin odotuksenmukainen (maije < *maisen). Todettakoon, että persoonapronominien obliikvisijoista esiintyy vastaavanlaista jo Hornungin kieliopissa v. 1693: GE Meiest (~ Meist) 62 'meistä', Teiest (~ teist) 62 'teistä'.

Varsin kirjava on persoonapronominien genetiivin murre-edustus, jossa tavataan sekä 1. että 2. genetiiviin palautuvia muotoja, esim. meidè (< *meisen), meittè - medè (< *meisen), mettè, mèttè ym. (ks. VEMA, k. 72). Sekaantunista partitiiviinkin esiintyy: T8s meitti (~ medè) 'meidän', teitti (~ tedè) 'teidän' (KKIU I, s. 54). Viimeksimainittu tyyppi on sama kuin suomen länsimurteissa laajalti levinnyt genetiivi meitin, teitin, heitin (ks. s. 96). Muutamissa tapauksissa on pidetty mahdollisena lähtöasua *meijä- (> meijè)²⁹³. Mielenkiintoa vaille eivät muutamat partitiivitkaan ole, esim. saari- ja länsimurteiden meittid 'meitä', teittid 'teitä' (paikoin i > e: M 3 Kir meit-

ted 68, teitted 70), M 33 Kih meitti 56 'meitä', teitti 56
 'teitä', jotka nojautuvat genetiiveihin meitte, teitte. Oblilik-
 visijojen rinnakkaisasut meil, meilt - meittel, meittelt 'meil-
 lä, meiltä' ovat rinnastettavissa suomen lounais- ja hämäläis-
 murteiden meillä - meitillä- edustukseen.

*mäsen- ja *maisen-tyypin rajamailla tulee kontaminaatio-
 muodostumina näkyviin maide-, maitte-muotoja, esim. eR: M 32 Vai-
 päide 5 'päiden'; eE: M: EM I Hls päidest 39 'päistä', ilma lui-
 Dette 39 'ilman luita', jotka lienevät iältään verrattain nuo-
 ria, mutta kuitenkin tunnettuja jo 1600-luvun kirjailijoilla:
 Müllerillä NEP minu Luide sidde 240 'minun luissani', keicke-
 de Luide seas 241 'kaikkien puiden joukossa'; Stahlilla HH^{III} keic-
 kede puide pehle 'auf alle Bäume' 5, AES Meide - Meite 7 'mei-
 dän', Teide - Teite 8 'teidän'.

Mitä *-nden-tyyppiseen genetiiviin tulee, käyttää kirjakieli
 sitä vain pronomineista nende 'niiden, heidän' ja nonde 'noi-
 den'. Murteissa tavataan yksikkövirtaloisten muotojen nohdè 'noi-
 den', nohdè - nendè, nändè, nändè, nändè 'näiden, niiden', mün-
 Dè, mündè, münè 'muiden' lisäksi myös monikkovirtaloista edus-
 tusta: muine 'muiden', nändè 'näiden, niiden'²⁹⁴. Monikkovar-
 taloista genetiivityyppiä ovat aikoinaan tunteneet myös vanhan
 kirjakielen etelämurretta edustavat kirjailijat Rossihnius ja
 Gutsclaff, esim. muinde, muine 'muiden', neinde - neihnde, neine
 'näiden, niiden'. Rossihniuksella myös nennest pattust 'niiden
 synnistä' ja neimest tunnistussest 'niiden todistuksesta', jois-
 sa saattaa piillä painovirhe²⁹⁵. Lisättäköön, että Gutsclaffil-
 la ja samaa murretta edustavalla Verginiuksella on *-nden-muo-
 tojen rinnalla varsin tavallinen genetiivityyppi neidhe - neide,
 naihe 'niiden', jolla on vastineensa nykymurteissakin (neidè,

naiDè²⁹⁶).

Palataksemme vielä obliikvisijojen monikkovartaloon, huomauttakaan, että diftongiloppuisista sanoista on ainakin vielä 1600-luvun kansankielessä käytetty odotuksenmukaista koid-tyypistä monikon partitiivia. Hornungiin viitaten huomauttavat tästä sekä Ahrens että Wiedemann²⁹⁷. Tähän kuuluvana esimerkkinä olen löytänyt Hornungilta vain sanan Täid 'täitä'²⁹⁸. Nykymurteissa sana täi on usein liittynyt nominin äi : äia (= sm äijä) 'appi' taivutukseen, mistä johtuen suuri kirjavuus monikon partitiivissa: täisi(D), täiasi(D), täijo, täiju, täije, täiji ja Pölvasta kerran HO täid (täije-muodon rinnalla), samoin Kihnusta M 33 täid (~ täisi) 3. Lutsissa puuttuu yksikön ja monikon välinen ero myös muissa obliikvisijoissa: M 30 täist (el.), täil (ad.), täilt (abl.) jne. 16.

Yksitavuisten nominien kestoasteessa on murteittain melkoista eroa. Suljetussa tavussa on odotuksenmukainen puolipitkä (2.) kestoaste. Yleistyksen tuloksena esiintyy nykyään sekä yksikössä että monikossa useimmiten pitkä (3.) kestoaste ja vain adverbiaalisesti käytetyissä tapauksissa tavataan alkuperäisiä (mutta ei kuitenkaan kantasuomeen ulottuvia) suhteita, esim. Kodaveressa ei suä puälè eGä maälè (< *maillen), vrt. Koerussa ja Viru-Jaagupissa puile eGä maile. Monikon genetiivissä tuntevat useimmat murteet puolipitkän kestoasteen (mädè, maijè), mikä saattaa johtua selvennyspyrkimyksistä (monikossa eri kestoasteen käytöstä kuin yksikössä). Ariston käsityksen mukaan²⁹⁹ ovat selvennyspyrkimykset usein syynä kvalitatiivisten ja kvantitatiivisten suhteiden kehitykseen.

Vanhassa kirjakielessä kuten nykyisessäkin eivät kestoasteen eroavaisuudet kuvastu. Kuitenkin on yksitavuisten nominien

monikkomuodostus vanhoilla kirjailijoilla horjuvaa, mikä joh-
tuu eri murteiden ja kirjallisen traditioin vaikutuksesta. Niin-
pä Stahl käyttää neljää genetiivityyppiä: HH III mahde 127,
HH IV suhde sisse 4; HH III puide 5; HH I meite, teite 36; HH
II meije waisede 75. Myös kieliopissa tavataan rinnakkaisasu-
ja, esim. Hornungilla GE Pude ~ Puide 55, Maie ~ Made 54; ^{Thor} Hellel-
lä KA sote 17 ~ lude 19, meite ~ meie 25, sanasta muu variantit
munde ~ muunde ~ muinde 19; Hupelilla ES sute ~ lude 13, maite
~ maije 20, sanasta muu viisi varianttia: mude ~ muunde ~ muin-
de 13, muije ~ muite 20, kaksi viimeistä ns. Tarton kirjakieleen
kuuluvina.

Monikon partitiivissa ollaan yleisesti -id-päätteen kannal-
la. Vasta v. 1732 esittää Thor Helle kieliopissaan -sid-päätte-
sen rinnakkaisasun KA koid ~ koisid 15, tämänkin diftongiloppui-
sesta sanasta, muuten -id ~ -it: KA oid, soit 17, loid, muid 19.
Thor Helleen nojautuen toistaa samaa Hupel: ES koid ~ koisid 13,
muissa tapauksissa -id ~ -it, esim. ^{ES} päid 12, suid, loid, muid,
soit 13. Monikon partitiiveja koid, täid esitti viime vuosisadal-
la Ahrensin ja Wiedemannin lisäksi myös Faehlmann³⁰⁰, mikä on
katsottava todisteeksi näiden muotojen melko laaja-alaisesta säi-
lymisestä eestin murteissa käsiteltävänä ajanjaksona. Redusoitu-
neesta monikon tunnuksesta (jollei kysymyksessä ole kirjoitus-
tai painovirhe) on Pöitsamaalta niinkin aikainen esimerkki kuin
v. 1637 Pommerin (?) käsikirjoituksessa esiintyvä VBKVM muid
täed 359. Tulkinnanvaraisia ovat Hornungin kieliopin monikon par-
titiivit GE päid, säid (myös yksikössä) 55, jollei selviä kirjoin-
tus- tai painovirheitä kuten Thor Hellen KA suut (yks. part.
suud) 19 'suiita', minkä esimerkin kielioppiinsa on tarkalleen
^{ES}
kopiointanut myös Hupel: suut (yks. suud) 13.

Tämän lyhyen tarkastelun perusteella voimme todeta sen, että yksitavuisten nominien monikkovartalo, jos emme ota huomioon persoonapronominien poikkeuksellisia asuja ja *-nden-genetiivejä, muodostetaan eestin murteissa viidellä eri tavalla: 1) i-monikko (maile, töist, meil; maele, nälle), 2) de-monikko (koidele, mädä - mädä - mättä - mättä), 3) genetiivipohjainen sje-monikko (koijel, puijeest), 4) kontaminoitunut de-monikko (päides, luitte, meittel), 5) si-monikko (koizist). Vanhassa kirjakielissä ovat edustettuina kaikki nämä taivutustyyppit, poikkeuksena vain si-monikko. Nykyeestissä käytetään enää vain i- ja de-monikkoa (mai-, töi-, moi-, mui- - maade-, tööde-, koide-, ave-nüüde-).

Vaikkakin eestin yksitavuisten nominien monikkovartalon muodostusta luonnehtii taivutustyyppien suurempi lukumäärä kuin muissa itämerensuomalaisissa kielissä, on niiden käyttö kuitenkin rajoitetumpaa kuin kaksi- ja useampitavuisissa nomineissa, joissa mainittujen edustustapojen lisäksi tavataan vielä vahavavartaloista i-monikkoa, e- ja a-monikkoa: 1) i-monikko (KMH Kõp lehmil 90 'lehmillä', M77 Jjn küindlaid 23 'kynttiläitä', M 34 San reivid 16 'vaatteita', 2) de-monikko (PP rüsädegä 33 'rysiän kera', M 25 Mih jalgaDest 11 'jaloista', M 93 Muh sepraDeks 12 'ystäviksi', M 5 Aud leheDest 12 'lehdistä', M 90 a Käi tüDardel 95 'tyttärillä', HMM Hii lehmDale 'lehmädele' 151), 3) kontaminoitunut de-monikko (IVM Jõh urbiDest 278 'urvista', M 35 Võn aigidele 54 'sairaille', BK 27 Kih mälemittel 220 'molemmilla', 4) e-monikko (M 88 LNg jalgest 14 'jaloista', M 65 Vig lehtes 14 'lehdissä', VKD Kod peidettü 'ohne äcker' 209. 5) vahavavartaloinen i-monikko (M 97 Ote seprust 2 'ystävistä', M 62 Kam tsikkule 2 'sioille', M 35 Võn uppeüsse 13 'pappuihin',

M 32 Vai upist 7 'pavuista'). je-monikko (PP Kuu ärgijelle 35 'härille', SC VNg lehmijelle 279 'lehmille' ym.) voidaan kaksi- ja useampitavuisissa sanoissa katsoa vahvan vartalonca vuoksi erääksi vahvavartalaisen i-monikon variantiksi (jalGu-
 jest - jalGu(est - jalGust)'jaloista'). 6) a-monikko (VESKM Krj põllale 29 'pello(i)lle', LK Kod äGan 'aukoissa', SUPai jälGa 'jälkiä', EK 24 Trm varGuisa 23 'varkauksia'), 7) si-mo-
 nikko(si-monikko kaikissa obliikvisijoissa: M 33 Kih kukkes-
 te, kukkestele 11 'kukkojen, kukoille', M 27 Kri piGacist 18 'piioista', EKK 41 Lei kehāzide 229 'vartaloiden'; si-monikko monikon genetiivissä ja partitiivissa: M 32 Vai sotasi 16 'so-
 tien, sotia', uonesi 34 'rakennuksien, rakennuksia'; si-monik-
 ko vain partitiivissa: KMH Kōp seDurisi 87 'sotilaita', M 3 Kir vesastikkusi 36 'vesastikkoja').

Kaksi^{3a} useampitavui^{3a}sten nominien monikkovartalotyyppien lukumäärää kartuttaa vielä joukko kontamineatioita, joiden käyttö on joko hyvin suppea-alaista tai satunnaista, esim. a- ja do-monikon kontamineatio (HO Puh tüdrikkaDel 'tytöillä'), a- ja si-monikon kontamineatio (GES kivasi 369 'kiviä'), i- ja si-monikon kontamineatio (KMH Kōp kivesid 88 'kiviä'). Monikon partitiiveissa tavataan harvoin vielä si- ja mi-loppuisten muotojen kontamineatiota (EVRKM Jōh jāmesimmi 'jämedaid' 143). Satunnaista on niinkään uD- ja mi-loppuisten partitiivien sekaantuminen (M 93 Muh maDaluniD 52 'matalampia'). Kaikki nämä taitutustyyppit ovat tuntemattomat yksitavuisille nomineille.

L I I V I

147.3. Liivin yksitavui^{3a}sten nominien monikkovartalona on useimmiten pitkään vokaaliin päättyvä sanavartalo: LW pūdi (:

pū) 'bäume' XLV, suži 'in die münde' XLVIII, tēdi (: tei) 'läuse' XLV, HLLF mēdi 'uns' 63, ULS mušti 'muist' 55, LLG si-di (: si) 35 'syitä', ēdi (: ie) - ēdi (: üö) 33 'oitä'. Nämä muodot ovat kehittyneet äännelaillisesti (pitkä vokaali seuraavan i:n vaikutuksesta³⁰¹). Heikko aste näyttää olevan myöhäisen kehityksen tulos. Kettunen arvelee³⁰², että aikaisemmin käytettiin muotoja *pūida, *pūida, *täida, *mēida, sillä ilman toisen tavun a:ta ei olisi heikko aste mahdollinen. Muutokseen äi > ei : ē on verrattavissa väna < *väina, samoin ei > ē - lēba < *leiba³⁰³. Sanassa pūdi sattuu monikkovartalo yksikön kanssa yhteen. Kyseessä ei kuitenkaan ole yksikkövertaalon perustuva analoginen yleistys, vaan muutos ui > ü on katsottava äännelailliseksi, koska samanlainen kehitys on tapahtunut myös nominissa ūska < ūiska. Postin käsityksen mukaan on ui > ü äännelaillinen myös liudentuneiden konsonanttien edessä³⁰⁴.

Muodoissa LW suodi (: suö) XLV 'soita', ULS mōdi 'maid' 101, LLG mōšti 34 'maista' on vokaalilainens analoginen. Analogia on aiheutunut siitä, että *ü : ui-tapauksissa monikko on äännelaillisesti tullut samanasuiseksi yksikön kanssa³⁰⁵. Analoginen on niinkään LLG tieži, tūži (: tie, tū) 33 'töihin', jonka sijasta odottaisi *tei-asua³⁰⁶.

Monikon sijapäätteissä esiintyvä i (part. pūdi, in. pūšši, el. pūšti) on monikon tunnuksen vaikutuksesta kehittynyt a:sta progressiivisen assimilaation tietä (*sukkiša > *sukkiši > suk-ti)³⁰⁷. Tästä syystä erottaa nykyliivissä monikon yksiköstä joskus vain sijapäätte, kuten esim. puheenalaisessa sanassa (yks. part. pūd, in. pūš, el. pūst), ja monikon tunnukseksi tajuutaan sijapäätteen i.

Komitatiivissa, translatiivissa ja datiivissa viljellään dê-monikkaa, jonka alkuperä on sama kuin eestin de-monikon, vaikka nykyiseen edustukseen onkin eri tahoilla tultu sivan itsenäisesti. Eestin vaikutuksesta saattaa selittyä vain Salatsin liivin de-monikon yleistyminen kaikkiin obliikvisijoihin (LG lapstest 'von den Kindern', patudst 'von den Sünden' 107).

Monikon genetiivi on liivissä aina nominatiivin kaltainen, sillä loppu-n ja sen edellä oleva sidevokaali ovat äännelailisesta kadonneet (pūd 'puut, puiden', pād 'pää, päiden'). Tällaiseen kaajaan ovat myös mukautuneet sanat, joiden genetiivi on *-nden-päätteinen: mon. nominatiivi ja genetiivi nānt (< *nānden), mun̄t (< *munden), n:n jäljessä d > t³⁰⁸. Monikon genetiiveistä käyttää liivi ns. toista elikkä yksikkövertaloon perustuvaa. Datiivi pūden, pāden, jonka dê:llinen vartalo on muodostettu funktionaalisista selvennyspyrkimyksistä genetiivin esikuvan mukaan, on katsottu sellaisenaan myöhäsyntyiseksi³⁰⁹. Hyvän esimerkin ovat tarjonneet komitatiivi (genetiivi + postpositio kanssa) ja translatiivi, joka päätteiden sekaannuttua tuli edellisen kaltaiseksi: pūdēks, pādēks - pūtēks, pātēks. Huomautettakoon kuitenkin, että ristiinkäypien vaikutusten johdosta on aikoinaan saattanut esiintyä i-monikon yleistymistä komitatiiviin, kuten osoittavat Sjögren-Wiedemannin instrumentaalit patīks (: pat 'synti') ja lābīks (: lāb 'ikkuna')³¹⁰.

Vertauksen vuoksi mainittakoon, että myös kaksi- ja useampitavuisissa sanoissa on kantasuomesta periytynyt i-monikko kolmea dê-monikon sijaa lukuunottamatta yhä vielä käytössä; monikon tunnuksena varsin yleisesti i, itäliivin kaksitavuisissa sanoissa myös i > ∅, esim. LLG silmist 89 'silmistä', SILP mustist 147 'mustista', NLK kāznigidi 334 (< lat kāznieks) 'häitä',

LLF lündidi 'vögel' 64 - LLG silmsti 89 'silmistä', s^uormsti
 32 'sormista', jälkši 90 'jaloissa', SLLF lintsti 'linnuista' 147.

PIATELMIIN

147.4. Lyhyessä yleissilmäyksessä itämerensuomalaisten kielten yksitavuisten nominien monikkomuodostuksesta huomaamme kansuomalaisen diftongivartalon melkein kaikkialla (paitsi liivissä) muuttumattomana säilyneen (sm muista maista, kar puida, ink pülle, veps soid, vat maisē, eest neil). Pääpainollinen tavu on saanut osakseen selvemmän ja tarkemman ääntämisen kuin mikään muu painoasema. Tässä piilee syy diftongeihin ei, oi, ui, äi, ei, ti ja hi päättyvien monikkovartaloiden verrattain yhtäläiseen edustukseen eri kielissä. Paikoittain on kehitys suhteellisen myöhään vienyt monikon tunnuksen i:n madaltumiseen e:ksi /murteittain suomessa (maessa) ja eestissä (maele)/, jopa sen sulautumiseen säilyneen tai muuttuneen diftongin alkukomponentin kaltaiseksi /liivissä ēdi 'toitä') ja murteittain vepsässä (vöd 'vöitä') sekä eestissä (nälē 'näille')/.

Yksitavuisten pronomien edustus on ylimalkaan muiden nominien kannalla. se-pronominin supplettiivisessä monikossa käyttävät pohjoisryhmän kielet adverbeista lähtenyt ni-vartaloa, vaikka nei-asun säilymistäkin tavataan (pääasiallisesti etelävepsässä, Valdain karjalassa, inkerissä ja sporadisesti suomen lounaismurteissakin). Eteläryhmän kielissä on vallalla nei-vartalo, vatsassa suomen murteiden vaikutuksesta kuitenkin sekaedustus.

Suomessa, karjalassa ja vepsässä tavataan merkkejä demonstratiivipronominien taivutuksen myöhäisestä nojautumisesta monikon tai yksikön nominatiiviin. Niinpä pronomista nuo käytetään useis-

sa suomen murteissa joko triftongillista nuoi-vartaloa tai sii-
 tä lyhenneitä nui-, nuo- - nuu-asuja. Lyydissä tulee pronominis-
 ta noa näkyviin triftongillinen noai-vartalo, joka kytkeytynee
 yleiseen triftongilliseen tiäid-, s^uoid-taivutukseen. Aunuk-
 sessa ja lyydissä on tavallinen näni-vartalo odotuksenmukaisen
näi- sijasta. Vepsässä ja lyydissä on yksikön nominatiivin poh-
 jalla tultu pronominivartaloihin vepsä sei-(dê), vepsä si-(dén)
 'niiden', lyyd tämi-(t')päitä', tuai-(d) 'noita'. Persoonapro-
 nominien taivutuksessa on *mei-, *tei-asujen rinnalla lähdeittä-
 vä myöskin *mejä-, *tejä-johdannaisista, ainakin vepsässä, kar-
 jalassa, suomen lounaismurteissa ja mahdollisesti murteittain
 myös eestissä.

Kiinnittämättä suurempaa huomiota yksinäisten sijojen hän-
 neläilliseen, analogiseen tai kontaminoituneeseen edustukseen
 (tästä kaikesta olemme tehneet selkoa eri kieliryhmien yhtey-
 dessä) on syytä alleviivata ilmiöitä, jotka ovat saaneet koko
 monikkomuodostuksen uudelle pohjalle. Mainitkaamme aluksi suo-
 men kielialueen kaakkoisosassa, karjalassa ja harvoin inkerin
 yksitavuisissa nomineissa esiintyvä monikon tunnus -loi-, -löi-.
 Tämä tunnus on todennäköisesti saanut alkunsa oi-vartaloissa,
 joista se selventävänä monikon funktion kannattajana on levin-
 nyt muihinkin vartaloihin. Yksitavuisissa i-loppuisissa nomi-
 neissa (koi, täi, pii) on puuttanut ero yksikön ja monikon vä-
 liltä jo kantasuomessa. Uusi tunnus -loi-, -löi- on täten lisän-
 nyt kielen ilmaisukykyä. i-loppuisten nominien välityksellä on
loi-, löi-tunnus levinnyt muihinkin yksitavuisiin sanoihin
 (esim. kar moaloissa 'maissa'), vaikkei se niissä olekaan yksin-
 omainen. Pohjoiseestin murteissa ja paikoin eteläeestissäkin
 nojautuu monikon muodostus komitatiivi-genetiiviin. Liivissä

rajoittuu kyseinen ilmiö (dê-monikko) vain komitatiiviin, translatiiviin ja datiiviin.

Todettakoon tässä yhteydessä, että uudelle pohjalle joutuneen kaksi- ja useampitavuisien nominien taivutuksen vaikutusta yksitavuisiin (muutamissa suomen ja inkerin murteissa sekä vatjassa suhde poikikā : poikilla) ei näissä kielissä ole vielä havaittavissa. Bestinkin murteissa ovat yksitavuiset nominit jääneet kaksitavuisen vahvavartaloisen i-monikon (jalGuGa : jalGus 'jaloissa'), e-monikon (jalGeGa : jalGes 'jaloissa') ja a-monikon (poisal 'pojilla') vaikutuksen ulkopuolelle, vaikka de-monikko, kontaminoitunut de-monikko ja paikoin myös si-monikko on vienyt yksitavuiset mukaansa (māDes, pāides, koizist).

Mitä monikon genetiiviin tulee, on se kaikkialla, paitsi pohjoiseestin murteissa ja liivissä, monikollinen, s. o. monikkovartaloon perustuva. Kun kaksi- ja useampitavuisista sanoista tavataan suomen länsimurteissa melkein yksinomaan 2. genetiiviä, tuntuu oudolta, ettei yksitavuisien nominien taivutuksessa ole säilynyt jälkeäkään aikaisemmasta *māsen-tyypistä. Sitä, että sellainen mainitulla murrealueella aikaisemmin silti on esiintynyt, todistavat paikannimet (suarenniemi 'Suoden-niemi' ym.) ja 1500-luvun kirjakielessä tavattavat yksikkövartaloiset monikon genetiivit (maadhen, Töödhen, lwdhen, Tiedhen, ödhen ym.). Karjalan persoonapronominien monikon genetiivit me,än,te (än - miän, tiän) on arveltu juontuvan yksikkövartalosta muistuttavasta asusta *mešen, *tešen (Ojansuu), mutta johdonmukaisemmalta tuntuu olettaa karjalassa mei-, tei- tai mejä-, tejä- vartaloa. Monikon genetiivin sijapäätte *-sen, -sen on mennettänyt melkein kaikkialla spiranttisen luonteensa ja kehittänyt edelleen konsonanttien d:n, d̄:n, j:n, jj:n, l:n, r:n väli-

tyksellä, säilyttäen useimmiten sijapäätteen edellisen monikkovartalon muiden sijojen tasalla. Päätteiden -jjen ja -ddē (vatja) yhteydessä on monikon tunnus kuitenkin ottanut osaa dentaalispiranttiin kytkeytyvään äännevuorokseen (*-iä- > -jj-, -dd-). Useiden säännöttömien sijapäätetapausten joukossa alleviivattakoon partitiivin vaikutuksesta syntyneet persoonapronominien ä:lliset genetiivit ja akkusatiivit suomen ja karjalan murteissa, jotka lienevät melko vanhoja, mutta tuskin kantasuomeen ulottuvia. Sensijaan muutamissa pronomineissa tavattava *-nden, -nden-genetiivi eteläryhmän kielissä ja harvoin suomen länsimurteissa (vanhassa kirjasuomessa vielä runsaskäytöinen) on epäilemättä jo kantasuomessa lohjennut kaksi- ja useampitavuisten sanojen konsonanttivartaloisesta monikon genetiivistä (ks. s. 90).

Mielenkiintoista on panna merkille, että yksitavuisten nominien monikkovartalon muodostustapojen lukumäärä, jos emme ota huomioon persoonapronominien poikkeuksellisia asuja ja *-nden-genetiivejä, on suurin eestissä - 5 (i-monikko, de-monikko, genetiivipohjainen je-monikko, kontaminoitunut de-monikko, si-monikko). Sitä seuraavat: suomi - 3 (i-monikko, loi - läi-monikko, si-monikko), karjala ja inkeri - 2 (i-monikko, loi - läi-monikko), liivi - 2 (i- ja dē-monikko samassa paradigmassa), vepsä ja vatja - 1 (i-monikko). Todettakoon vielä, että yksitavuisten nominien muodostustapojen suhdeluku kaksi- ja useampitavuisiin on eri kielissä seuraava: eesti 5 : 7 (i-monikko, de-monikko, kontaminoitunut de-monikko, e-monikko, vahvavartaloisen i-monikko, e-monikko, si-monikko), vatja 1 : 5 (i-monikko, vahvavartaloisen i-monikko, loi - läi-monikko, e-monikko, lai - läi-monikko), suomi 3 : 4 (i-monikko, vahvavar-

taloinen i-monikko, loi ~ l^oi-monikko, si-monikko), inkeri 2 : 3 (i-monikko, vahvavartalainen i-monikko, loi ~ l^oi-monikko), karjala 2 : 2 (i-monikko, loi ~ l^oi-monikko), liivi 2 : 2 (i-monikko ja d^e-monikko samassa paradigmassa), vepsä 1 : 2 (i-monikko, kontaminoitunut i-monikko).

Kantasuomeen asti ulottuu vain i-monikko; kaikki muut muodostustavat on katsottava myöhäsyntyisiksi. Kun ainakin valtaosa yksitavuisten nominien myöhäsyntyisistä monikkovartaloituupeistä on ensiksi tullut käytäntöön kaksi- ja useampitavuisissa nomineissa, on tarkoituksenmukaista ottaa niiden alkuperä tarkasteltavaksi tuonnempana.

KAKSI- JA USEAMPITAVUISETNOMINITSUOMIa-VARTALOTLounaismurteetKAKSI- JA NELITAVUISET NOMINIToi-MONIKKO

/ -oi-, -o-, -zi-/

148.1. LMKH I paikoilles 171, raadois, karrois (: kart < kar-
 ta 'kari'), jaloistan 207. LMKH II paoinnas 149 'patoinansa',
 virois 15 'virroissa'. SKNK I mererannoist 5, simmotist pai-
 koist 43, hioisas 53. SKNK langoi/s, -st, -l, lt, -ks, -na 36.
 SM I sanoilk kon, varoisas 5, kaloistas 6. MOS rannois 288,
 haadois 290. - 2a. LMKH II sarkoil (: yks. ad. sarkal) 15. -
 2b. LMKH I omis nahkoisas 207, paljai jalkoi 215. LMKH II ai-
 kois 15. - 3. LMKH I jalvost 169 (< *jalvoista), näin aevo
 207 'näinä aikoina', paikosas (< paikoisansa), villost, kaupos-
 tas, pahol, tavoltas, palja jalvo (inst.), kaikin tavo, nahvo-
 nes 207 'nahkoinensa'. MOS paiko/li (ad. ja ell.), -st, paiko
 (inst.), laodost, padonas 'patoinansa', padonnas 'patoinensa',

siiones 'siikoinensa', sionan 'sikoinani' 272, haadonna (ess.)
 291. SKMK I likipaikol 55. - 4. LMKH I puoloiks 207 'puoloiksi'.
 MOS suelonnas 'suoloinensa' 272. - 5. EVM Lai kanâzil (all.),
 nâis kanâzis /: mon. nom. kanâze(t)/ 164.

149. Genetiivi /-aje(n), -ain, -a(n), -atte(n), -aitten, -ate/.

1a. LMKH II herrajen keskel, asjajem Bäl 51. KKL V Kis randaje'
 99. - 1b. LMAH II jalkkajes kans 51. THK silttajenki 146. - 2.
 LMKH II silttain, kirjain Bäl 50. SM I säppa hihnain gansa 2.
 MOS ranttain 288, aittain 'aitain', aissain 285, hauttain 290.
 - 3. LMAH I jalkka (<< jalkaen < "jika^asen), vanham pikatten kans
 218. LMKH II jalkka veli 'jalkain väli', herram päivä, paham poik-
 katte 51. MOS noitten paha ilmatten tähden 286, hautten (- haut-
 tain) 290. - 4a. LMAH I pikatten kans, pikkatte 218. LMAH II
 flikkatte 50, herratten, kaikke vanhatte, räkkatte pautte süömi-
 ne 51. MOS hauttatten 290, ilmatten, aittatte 'aitain', virttat-
 ten, aisatten, paittatten 286. SKMK I herratten tykön 16. SKMK
 lankkate' 36. - 4b. KKL V Kis rannatte' 99. SKMK langatte' 36.
 - 5. LMAH II kirjaittem Bäl 50. MOS pattaitten 'patain' 286. -
 6. LMAH I flikkate 218. MOS pattate 294.

150. Partitiivi /-oja, -oi, -o, -oita-, -ota-, -ssi, -ssit/.

1. THK sillojaki /- sillo(i)ki - sillo(i)taki/ 145. - 2. LMAH II
 paikoi, matkoi 49. LMAH I marjoi 47, vanhoi, tavoii 208, flikoi,
 kirjoi, halvoi, virvoi 209 'virkoja'. KKL V Kis rannoi (: yks.
 part. rantta') 99. MOS haadoi 283, jalkoi - jaloi - jalvoi, nah-
 goi - nahoi - nahvoi 283, padoi 294. SKMK I aedoi 7, ilmoi 43,
 aivoi 52 'aikoja', leuvoika 56, pahoi 57, kaloi 15. SKMK sarvoi
 'sarkoja' 17, nahvoi 16, langoi 36. SM I sure' riroi (: ritâ
 'pyydys') 10. - 3. LMAH I aevo 209 'aikoja', vio 209 'vikoja',
 vanho, fliko, mito, lahno, sio, herro, mamarjo, kalo, hausko,

lahno, laevo 209. MOS aido 'aitoja', aite 'aittoja', ilmo, jal-
vo 'jalvoja', lango 'lankoja' 271, paiko 'paikkoja' 272, aoro
'auroja', haado 283, pado, sio 'sikoja' 272. - 4. THK sillo(i)-
taki 145. - 5. EVM Pyh ammassi - ammassit 'imettäjiä' 164.

151. Illatiivi /-oihi(n), -ohi, -oin, -o(n), -ossi, -ois-,
-os-, -oisa-, -osa-/. la. LMAH II kaupoihi, kirjoihin, raooi-
hi 92, viroihi 15, üssin tavoihi 92. SKNK langoihi' - lankoi-
hi' - lankkoihi' 36. KKLK Kis rannoihi' (: yks. ill. ranttan)
99. MOS paikoihin - paikoii 283, haadoihin 290, padoihi 294.
- 1b. LMAH II velvohi, toissim paikohi, matkohis 92. SKNK I
rannohi 15. - 2a. MOS siloin 'siikoihin' 283, pahoin paiko-
ihin 283. SKNK langoi' - lankkoi' 36. - 2b. LMAH II kaikkim pai-
kon 91, toissim paikon 117, samon kupehi 92. MOS paho paikoii
'pahoihin paikkoihin' 283. - 3. LMAH I velvossi 207. LMAH II
virvossi 93. - 4. THK sillo(i)ski (mon. ill. ja in.) 146. -
5a. THK sillo(i)saki (mon. ill. ja in.) 146. ISM Kis jalvoisas
147. - 5b. ISM Pai jalvosas 147.

i-MONIKKO

/-i-, -ö-/

152. 1. LMAH II pois (< pojis) 'pojissa', poist, poil, poi-
las 'pojillansa', talompoi/l, -lt, ois (< ojis) 'ojissa', poji/-
l, -lt 167. SM I mustis kortlim botuis 6. SKNK I piänilk kuarmilt,
korvis, yhtesil voimils sit 6. - Nelitavuiset. LMAH I opettail
167. THK matalemi/s, -st 147, puolettomis 150. SKNK onnettomi/s,
-st, -l, -lt, -ks, matalemis 37. - 2. SKNK I Per henen kuisinis
poikkilt 56. - 3. LMAH II suknes 149 (< sukkinensa). MOS sukk-
nes 'sukkinensa' 272.

153. Genetiivi /-aje(n), -ije(n), -ntte(n), -atte(n), -itte(n), -aitten, -ate(n)/. 1a. i-dift. poikaje(n) 14. THK poikkajen 145. - Nelitavuiset. THK matalemppe(n) 147, puolettomaje(n) 150. - 1b. THK poikkije(n) 145, kumppije(n) 159. - Nelitavuiset. THK matalemppe(n) 147, puolettomije(n) 150. - 2. THK nelitav. puoletontte(n) 150. - 3a. LMAH II poikkatte 50. THK poikkatte(n) 145. SKMK I issompoikkatten kans 43. MOS osatte 292, luajatte 'luojain' 287. - Nelitavuiset. MOS opettajat-ten 285, oppettajatte 288, matalematte 295. SKMK onnettomatte' 36. THK puolettomatte(n) 150. - 3b. MOS korvitten 'korvain' 286. THK poikkitte(n) 145, kumppitte(n) 159. - Nelitavuiset. MOS kalastajitte 'kalastajain' 288, matalemitte 295. THK puolettomitte(n) 150. - 4. MOS tuppaitten 'tupain' 286. - 5a. LMAH II poikkaten kelk 50. - 5b. LMAH II talompojate 50.

154. Partitiivi /-ia-, -ija-, -i, -ita-, -it/. 1. SKMK I Buraj nelitav. korkkeamppiakka 7. - 2. THK kumppija(n) 159. - 3. LMAH I omi 105, kuhi 209. LMAH II oji 167. SKMK I kuivi puit MOS honkki, sotti 283, poikki 288, ossi 292. THK kumppi 159. - Nelitavuiset. THK matalemppe 147, puolettomi 150. SKMK I komjoppi maahampanjassi 56. SKMK onnettomi 36. - 4. MOS juajit (: yks. part. juajat) 283 'juojia'. THK kumppita(n) 159. - Nelitavuiset. MOS kalastajit 'kalastajoita' 284, matalemit 295. LMAH I jutleit 110 (< juttelejita).

155. Illettiivi /-ihi(n), -i(n), -is, -isa-/. 1. SKMK I korvihin 6. MOS ossihi 292. - Nelitavuiset. MOS matalemppehi 295. - 2. THK poikki 145. MOS ruakkin - ruakki 283, ossi 292. - Nelitavuiset. MOS matalemppe 295. THK puolettomi(n) 150. SKMK onnettomi' 37. - 3. SKMK I Per meijä nurkkis 52. - 4. THK poikkisan 145 'poikiinsa'.

KOLMI- JA VIISITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

" /-i-/"

156. LMKH I molemissaki 168. LMAH II asuil 167. MOS oravis,
 kalssemis 289, omenis 290, todemis 293. THK kovemist 147, muu-
 tami/s,-st 160. SKMK I isomis talois 5, kakarist 42.

157. Genetiivi /-aje(n), -ije(n), -ie, -ai(n), -atte(n),
 -itte(n), -ntten/. 1a. THK kovempaje(n) 147. - 1b. THK kovem-
 pije(n) 147, muutam(p)ije(n) ~ muutamppije(n) 160. - 2. SKMK I
 Per kakarie leuvoika 56. - 3. MOS huanomppain 285, oravain, kals-
 semppain 289. LMKH II paremppai, pakanai mā 50. - 4a. MOS mus-
 temppatten 287, hullumatte 288, oravatte, 294, ahnimatte 295,
 omenatten 290, kovempatte(n) 245, todempatte 290, perunatten
 285. - Viisitavuiset. MOS edullisimatte 'edullisinten' 288. -
4b. LMAH II mütamitte, vanhemitte 50. THK kovempitte(n) 147,
 muutam(p)itte(n) ~ muutamppitte(n) 160. MOS todemitte' 290, ha-
 ravitten 286, harvimitten 'harvinten', rajumitten 287, asumitte,
 hullumitte, omenitte 288, oravitte 294, ahnimitte 295. SML Rau
 vanhemitten kodis 10. SM I mukälitten gans 9. - 5. MOS Rau uu-
 sinten 'ausinten' 282.

158. Partitiivi /-it, -i/. 1a. MOS kovempit, kovimpit ~ ko-
 vimit, vasarit 285, huanomit, ahnimit 'ahneimpia', ottajit 284,
 omenit 290. LMAH II mütmit 49 (< mütamita). - 1b. MOS suurimppit,
 kehnomppit 285. - 2a. LMAH II huanomppi, lihavi, haravi 49, sü-
 rimi ~ sürimppi, kaunemppi 147. LMAH I peruni, fadelmi 105. THK
 kovempi 147, muutam(p)i ~ muutamppi 160. MOS omeni 284, 291. -
 Viisitavuiset. MOS edullisemppi (: yks. part. edullisemppa) 284.
 - 2b. LMKH II haki ~(hakei Som) 'hakijoita', nostai, asui 167.
 LMAH I kattoi 209 'katsojia'.

159. Illatiivi /-ihi(n), -i(n), -isse/. 1. MOS kalssemppi-
hin (~ kalssemppin) 289, omenihin 290, oravihi 294, ahnimppi-
hi 295. - 2. MOS ahnimppi 295, kalssemppin 289, omenin 290,
oravi 294. THK kovempi(n) 147, muutamppi(n) ~ mutam(p)i(n) 160.
- 3. ISM Mas, Pai lihavisse, puhujisse 142.

oi-MONIKKO

/-oi-, -o-/
~

160. 1. LMKH II tavaroina peivinä (kom.) 149. SM I kaikis
asijois 1. MOS silakois 288, penikois 292, vasikois 294, THK
harako(i)s 146. SKMK I markkinoil 55, Per elukoil 57; neist as-
joist 52. SKNK silakoi/s, -st, -l, -lt, -na 36. - 2. LMKH I
markkinol 207. MOS silakones 'silakkoinensa' 272, peniko/ll,
-st 293, vasiko/st 295. SKMK I Per hartjol 56.

161. Genetiivi /-aje(n), -ain, -an, -atte(n), -oitte(n),
-otte/. 1. THK harakkaje(n) 146. - 2. MOS silakkain 286, akk-
nain 285. - 3. MOS harakkan, silakkan 286. - 4. MOS vasikkatte
294, harakatten, haravatten 286, harakkatten 287 ~ harakkatte
288. KKLV penikkatte' 99. THK harakatte(n) 146. - 5a. MOS peni-
koitte ~ penikkoitte 293, tavaroitten 285, vasikoitte 294, ha-
ravoitten, harakoitten ~ harakkoitte 286, 287. KKLV Kis peni-
koitte' 99. SKMK I Lai nitte asioitte 17. - 5b. MOS penikotte
293.

162. Partitiivi /-oita-, -ota-, -oit, -ot, -oja-, -oi, -o/.
1. THK harako(i)tan 146. - 2a. MOS harakot, laulejoit, kattloit
284. - 2b. MOS harakot, kattlot 'kattiloita' 285. - 3. THK ha-
rakojan 146 'harakoitaan'. - 4. MOS harakoi, kattloi 285. KKLV
penikoi 99. SKMK I muit asioi 7, puustjoi 57. SKNK silakoi 36.
- 5. LMKH I mansiko 209.

163. Illatiivi /-oihi(n), -ohi, -oi(n), -oisse, -ois, -oi-
sa-/. 1a. LMMH II elukoihiⁿki 92. MOS silakoihiⁿ 288. SKNK si-
lakoihiⁿ 36. KKL^V penikoihiⁿ (yks. ill. penikkan) 99. - 1b. MOS
penikoihi 293. - 2. MOS silakoihi 283 'silakoihiⁿ'. SKNK silak-
koiⁿ (~ silakoihiⁿ) 36. - 3. ISM harakoihiⁿ, mataloihiⁿ 142. -
4. THK harakoihi 146. - 5. THK harakoihiⁿ 146 'harakoihiⁿ'.

SUPISTUMANOMINIT

/-ai-, -e-, -oi-, -o-/
~~~~~

164. 1. KKL^V harmoihi (yks. in. harmoihi) 105. - 2. SKNK I Kaa
oikke suurikin poikki 42. - 3. MOS oikkoihi 295, kerkkoihi 289,
kalppoihi ~ kalppoihi 290. SKNK makkiⁿoi/s, -st, -l, -lt, -ks,
-na 36. - 4. MOS makkiⁿoi/st, -ll 293, kalppoihi 291. SKNK I Kaa
helavalkjoi 43.

165. Genetiivi /-aje, -ain, -a(n), -atte(n), -oitte(n), -ot-
te(n)/. 1. KKL^V Kis harmoihiⁿ 105. - 2. MOS kerkkoihiⁿ 289, makki-
oihi 286, kalppoihiⁿ 291. - 3. MOS kalppoihiⁿ (~ kalppoihiⁿ) 291.
LMMH II nopja jalkkattes päl 51. - 4. MOS kalppoihiⁿ - kalpp-
joihi 290, oikkoihiⁿ 295, makkiⁿoihiⁿ 286, rohkjoihiⁿ 287. SKNK
makkiⁿoihiⁿ 36. - 5a. MOS kalppoihiⁿ - kalppoihiⁿ 291, makki-
oihiⁿ 286, oikkoihiⁿ 295. - 5b. MOS rohkjoihiⁿ ~ rohkjoihiⁿ 288,
kalppoihiⁿ - kalppoihiⁿ 291, makkiⁿoihiⁿ 293, oikkoihiⁿ 295, sak-
koihiⁿ, sokjoihiⁿ 'sokeain' 272.

166. Partitiivi /-i, -ai, -oit, -ot, -oi/. 1a. SKNK I Per
ruski syljöm plotauksi 56. - 1b. KKL^V Kis harmoihiⁿ (: yks. part.
harmoihi) 105. - 2a. MOS oikkoihiⁿ 295, makkiⁿoihiⁿ 292, aukkiⁿoihiⁿ (:
aukkoihi) 284. SM I niⁿ gauhjoit 5 'niiⁿ kauheita'. - 2b. MOS mak-
koihiⁿ 285. - 3. LMMH I komioi 209. MOS makkiⁿoihiⁿ 285. SKNK makkiⁿoihiⁿ

167. Illatiivi /-oihi(n), -ohi, -oi(n), -o, -aissa/. la.
 MOS oikkioihi 295, kalppioihin ~ kalppjoihin 290. SKNK makki-
 oihⁱ' 36. -lb. MOS makkiohi 293, oikkiohi 295. - 2. MOS mak-
 kioin ruakkin 283, kalppioin ~ kalppjoin 290. SKNK makkioi' 36.
 - 3. MOS makkio ruakki 'makeoihin ruakiin' 283. - 4. ISM Mas
 harnaissa 141.

H ä m ä l ä i s m u r t e e t

A l a - S a t a k u n n a n m u r t e e t

KAKSI- JA NELITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oi-, -o-/ ~~~~~

168. 1. SM I hevösel lavoilla, vihoisansas 17. ASMKH II ai-
 koina, adroilla, jalvoilla, kanoista, lachoista, maeloista, mer-
 roilla, pahnoiks, paikoisa, rannoisa 164, vanhoist asloista 57.
 ASMKH I marⁱjoisa 198. - Turun ylämaan murre. SKNK I Flikoi/l,
 -st, vyähiknoilk ko 84. - 2. ASMKH II paljaij jalvo(n), nurin
 nisko(n), tarko(n), kaikkiⁿ tavò(n), karvonens^e, nahkonens (kom.),
 varsonens(a) 171.

169. Genetiivi /-ai(n)/. ASMKH II aikai(n), akkai(n), hak-
 kai(n), kallei(n), lappai(n), allai(n), matkai(n), pattai(n)
 131. ASMKH I aitari(n), häpai(n) 141. SM I herrain kans 20.

170. Partitiivi /-oja, -oi/. 1. ASMKH II aèvoja 168 'aiko-
 ja', arvoja, jalvoja, kannoja, kaðroja, labroja, merroja, nah-
 voja, palkoja, silloja, vihvoja, viðja - vivòja 168. ASMKH I
 sarvoja, ilmoja, halvoja, naðloja 45. kirⁱjoja 46, rãroja 291

'riitoja', kaloja, karvoja, kerroja 139. - 2. SM I Po heinä-
 rittoi ja pahnarittoi 21. - Turun ylämaan murre. SKMK I vanhoi
 hauroi 83, piikaflikoi 85, raavoi perunoit 86.

171. Illatiivi /-oi(n), -oihii(n)/. 1. ASMAH II sanno(n)
 (< sanohin & sanoihin), sevoi(n), aisei(n), jalvoi(n), merroin),
 paikoi(n) 169. - Turun ylämaan murre. SKMK I toisiin sarvoin
 86 'toisiin sarkoihin'. - 2. NIMOT Nak jalvoihii(n) 79.

1-MONIKKO

/-1-/
 1

172. ASMAH I ohrisa 198, omillane 230. - Turun ylämaan mur-
 re. SKMK I niis kuapis 83, maantiän ojis 84, kovin ollu ikävä
 88.

173. Genetiivi /-ai(n)/. ASMAH II oijain 131. - Turun ylä-
 maan murre. SKMK I poikain kans 87. - Nelitavuiset. ASMAH I
 kannettavvai(n), avättavvai(n), opettajjai(n) 284.

174. Partitiivi /-ia, -i/. 1a. ASMAH II kuakkia, koeria,
 poikia 122. ASMAH I turhia 46. - Nelitavuiset. ASMAH II hulttio-
 mia 160. - 1b. ASMAH II häpia 122. - 2. ASMAH I poiki 139, tur-
 hi 46. - Turun ylämaan murre. SKMK I kuappii 83, mustii kassui-
 tas 85 'mustia kasvojasi', poikii 87, kuivii 88.

175. Illatiivi /-i(n)/. SM I ohjaksek korä 20. - Nelitavui-
 set. ASMAH I sanöttavvi(n), hajottammi(n), puhristammi(n) 285.

KOLMITAVUISET NOMINIT

1-MONIKKO

176. Genetiivi /-ai(n)/. ASMAH I molämpai(n), nütomai(n)
 155, sanomai(n) 238, ahkerai(n) 155. ASMAH II antajai(n), ome-
 nai(n), pihlavai(n), vakavai(n), sitomai(n) 132.

177. Partitiivi /-ia, -i/. 1. ASMAH I suurempiä, tulevia, hakevia, isompia, molempia, poikivia 31. - 2. Turun ylämaan murre. SKMK I saattajii 88, mukulii 87, katevii 83.

178. Illatiivi /-i(n)/. ASMAH I omeni(n), kulkevi(n), parempi(n), vakavi(n) 208.

oi-MONIKKO

/-oi-, -o-/
 oi- -o-

179. 1. ASMAH II elukois, markkinoill oli 57, mansikoiks 165, juaksijoille, peränoilla, vasikoisa 165. - Turun ylämaan murre. SKMK I Huittistem markkinoil 83. - 2. ASMAH II vasikonens (- vasikkoinens) 170.

180. Genetiivi /-ai(n)/. ASMAH I elukkai(n), haki^Jai(n), harakkai(n), haravai(n) 155.

181. Partitiivi /-oita, -oit/. ASMAH II silakoita, vasikoita 169, peränoit esti 57. ASMAH I elukoita, harakoita 30. - Turun ylämaan murre. SKMK I mukuloit 84, halkiperunoit 86.

182. Illatiivi /-oihin, -oihin/. 1. ASMAH II kentamoihinsa 157. - 2. ISM Loi harakoihin 71.

SUPISTUMANOMINIT

/-ei-, -ai-, -oi-/
 ei- ai- oi-

183. 1. ASMAH II hoppeista, kankeina, karkeilta, mukkeista, notkeina, sokkeilta, surkeiks 146, harmaina 145. - 2. ASMAH II vainoista 145 'vainajista'.

184. Partitiivi /-eita, -aita, -eit/. ASMAH II makkeita, valkeita 146, vainaita 145. ASMAH I ruskeita 21, korreita, surkeita 30. - Turun ylämaan murre. SKMK I korreit hypynnuattei 83.

185. Illatiivi /-eisi(n)/. ASMAH II korkeisi(n) 146.

Ylä-Satakunnan murteet

KAKSI- JA NELITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oi-, -o-/
oi

186. 1a. LYSMKH II omisa velvoisani, kartanor rajjoilla, vanhoillek kontuille 'konnuille', lukusijjoilla, mūhämempinä aikoina, ajoisa, rannoille, ajoilla, rauroilla 724, sahroilla, pauloista, pahnolla, karjar raloista 'karjan kulkuteistä', pauloilla, paikois, tilois 725, jalloisani, sarroilla 726, paikoin (inst.), harvoin, pahoin, samoin, tavoin 730, paljaij jaloin 731. EE laumoisa 83, kalleillej ja, aikakirjoisakin 135, koppamerroilla 136, raarol lihoilla 137. LYSMKH I plikkoille 28.

- 1b. LYSMKH I varttoilla huh^urottihin 243. - 2. LYSMKH II laurosta, olim miilipahollani, naulosta, raholle, taka-aikona 'viime aikoina', ne jäi vanhollensa, paulolla, etujalvosa, lähipai-kolta, teitiñ kirjosanne, villosta, karvalanpasta, ristoksi (: rista) 'herneiksi', plankum pinnosta, kirjos 724, varsonensa (kom.), karvonensa, vakkonensa, kirjonensak kampsunensa, nahkonensa, paskonensa, karvonensa, kalonensa, varsonensa 729, oikomaton (inst.), toisim paikon, samon tiän, avojalvon, harvon, tarkon, nurin niskon, vanhon 'vanhastaan', vahvon tavon 730.

187. Genetiivi /-a(en, -ajen, -ain, -oje(n)Aa. LYSMKH II aika(en) kulu(essa) 685, marja(en) se(as) 686. - 1b. LYSMKH I aittajen 156. LYSMKH II satajen, nevajen keskellä, vanhajem, pahajen ala, virstajem pēstä, aisajev verosta, ūli rajajem mentin, nurin niskajensa 686, härajem perrän, aikajen kulu(essa), mamajen 'rintojen' kohralta 685. EE parrullalvajen ylittekki 310.

- 2. LYSMKH I aittain 156. LYSMKH II herrain eresä 685, vanhain

akkain kertovan 686. - 3. SM III A Karv vakkoje(n) 186.

188. Partitiivi /-oja/. LYSMKH I lautoja 148. LYSMKH II hautoja 686, herroja 724, joka sortti kaloja, päherroja, sikoja, aitoja, villoja, pättäimem marjoja 727. EE parrul lalvoja 310, koppamertoja 136. SKMK I vanhoja 159.

189. Illatiivi /-ohin, -oin/. LYSMKH II Karv aikohin, kirjohin, pikohin, matkohinsa, housut linkkohin 'nilkkoihin', valtohin, Hong aikohin, nevoihin 728. - 2. LYSMKH II aikoin, kieto pauloinsa 728. LYSMKH I kaikkim paikkoin, sevotti takajalkoinsa, hintoin, mene kähloin, nihin nauloin 253, rantoin, kirjoin, kelloin 254. EE noiran kirjoin 281.

i-MONIKKO

/-i-, -i-/

190. 1. LYSMKH I omisa velvoisani 79. LYSMKH II omisa housansa, kuroillek korville, kumill aivoilla 'ajoilla' 724. SKMK I kovilla olin 156. EE pulmilla 141. - 2. EE pojjiille 237.

191. Genetiivi /-a(en, -ajen, -ain, -i(en/. 1a. LYSMKH II nitten noita(en tähren 685. - 1b. LYSMKH II sotajen erellä 685, muijajen kans, poikajev verrän 686. EE plankkukuormajen kans 82. - 2. LYSMKH I poikain kans 276. LYSMKH II munnain peräsä, ommail lasteni tähren 685, koirrain kirkommenosa 686. EE plankkuuarmain kans 78. - 3. LYSMKH II JämJ küläkunti(en kautta, Kank ei ennen kärenomi(en (s. o. aseitten) kans tapettukä, Pom kuapi(en 688. EE Suon reem pohjiem päällem 241.

192. Partitiivi /-i(a/. LYSMKH I poikia 301. LYSMKH II met-tüksem-poiki(ä 648, lujia kattoja 727. EE verikoirria 248. SKMK I mustia villoja 157. - Nelitavuiset. LYSMKH II mahlottomi(a kontti(a 720.

193. Illatiivi /-ihin/. LYSMKH I omihin huoneisiin 244,
kuivihij jauhoiv van 253.

KOLMI- JA VIISITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-/

194. LYSMKH II Ahl muilla ülösostajilla 721.
195. Genetiivi /-ien, -i^jen/. 1. LYSMKH I molempien kotio,
vanhempiensat tükö, haravien, parempien, matalien, nuarempien,
molempien, ahtajien 154. - 2. LYSMKH II haravi^jen 154.
196. Partitiivi /-ia/. LYSMKH I vanhempiansa 117, parempia
147. EE painavia 127.

oi-MONIKKO

/-oi-, -o-/

197. 1. LYSMKH II lusikoista ja kauhosta, häsi(j)oille, iti-
koista 'lehmistä', asi(j)oista 727, travinappuloillani 724, va-
sikoinensa, karittoinensa 730. SKMK I kepakoilla (: yks. all.
kepakalle) 157, mukuloille 159. - 2. LYSMKH II Pun, Suon vasik-
konensa, Suon emä karittonensa 730; (harv.) Karv itikoksi 'leh-
miksi', tavarollän 727. - Viisitavuiset. LYSMKH II valehteli-
joks nitä ajettin 727.
198. Genetiivi /-a^jen, -ajen, -ain, -oiren, -ojän), -oitten/
la. LYSMKH I vasikka^jen 153. - 1b. LYSMKH I vasikkajen 153, eluk-
kajen, pappilajen, akanajen 154. - 2. LYSMKH I vasikkain, ava-
rain, pappilain 154. - 3a. LYSMKH I harakoiren 37, 154, ruok-
aterioirev välis 154. - 3b. ASMKH I Tyr karittoje(n) 156. - 4.
LYSMKH I elukoitten, pappiloitten, akanoitten, vasikoitten, ka-
likoitten, arinoitten, aivinoitten, avaroitten, haltioitten,
kakaröitten, mukuloitten, ikkunoitten, takustoitten, silahkoit-

ten 154.

199. Partitiivi /-oita/. LYSMKH I navetoita, lusikoita, harakoita, vasikoita, kalikoita, elukoita, itikoita, nikamoita 'mäennyppyläitä', katiskoita, kahiloita, humaloita 147. LYSMKH II kerittoita 720, mukuloita, tallukoita 728. SKMK I hautapernoita, silahkoita 158.

200. Illatiivi /-oihin/. LYSMKH I navetoihin, vasikoihin 37.

SUPERSTUMANOMINIT

/-ai-, -oi-/

201. Genetiivi /-aitten/. LYSMKH I harmaitten, vainaitten 155.

202. Partitiivi /-oita/. EE usioita 254.

Sydänhämläiset murteet

KAKSI-, NELI- JA KUUSITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oi-, -o-, -õ-/

203. 1. KTUKA veloista, ajoissa, jeloin, tiloista (:tilka) 48. LHLEH viroista 30, 99. LPKM patoina, paroks 21. LMV piskoilla, paikois, likoilla, tavo(n) 78. - 2. LHLEH nahkonensak k. 26, raurosta 31, liikepaikossa 50. LPKM patona, paroks 21. SKMK I vihossaas 164. KOTTM velost, verost, kirjos, karjos 139. TVM surissa paikossa, vihossäl lähti, kihlossa, rahossäm püsü 67, illoj ja emun 68. LMV piskolla, karvest, kalolla, paikos, likolla, tavo(n) 78, jalkonēs (kom.), karjonēs, patonēs, harvo(n), ilmo(n) 80. - 3. FVM vanhostakav velöstani 67, paljaij jalõn 68.

204. Genetiivi /-aje(n), -ain, -oje(n)/. 1. LHLEH vanhajen 77. LMV kanaje(n) 54. - 2. LPKM patain 21. LHLEH plikkain 76.

LMV likkai(n) 54. TVM kalain, jalkain. SM III A vakkai(n) 186.
 SKMK I sikai/j/ ja koirai/j/ joukossa 167. - 3. LPKM patojen
 21. LMV paikkoje(n), nauloje(n), vanhoje(n), varstoje(n), sau-
 noje(n) 79.

205. Partitiivi /-oja/. 1. LHLEH viittoja 38, kanoja 2,
 lankoja 5, laiskoja 9, aikoja 10, plikkoja, vanhoja 14, kauro-
 ja, karvoja 34, lankamertoja 80. HKM kuparirahoja 24. SKMK I
 sotaherroja 167, likkoja 164, liinoja 168, jukovittoa (: mon.
 nom. -vittat) 170, raitoja 171, paikkojani 172. - 2. KOTTM
 pualoja, sualoja 175.

206. Illatiivi /-oi(n), -oihi(n)/. 1. LPKM patoin 21, ken-
 kärajoin 41. LHLEH miälipahoina 94. SKMK I ränttäs kirjois
 167. LMV harjoi(n) 16, kaloi(n), patoi(n), matkoi(n), aikoi(n)
 60. TVM hautoin, aikoin 50. - 2. LMV harjoihi(n) /- harjoi(n)/
 16.

i-MONIKKO

/-i-, -i-/

207. 1. SKMK I torpista 165, nurkissa 166, kumminkin 169,
 korvistani 171. LHLEH ojissa 101, ukurnissa 97, summissa 103.
 LPKM poikina, poikine- 22. LMV koirrilt 99. - Nelitavuiset.
 LPKM viattomi/na, -ks, -lla, -lt 23. LMV opittavilla 17. - 2.
 LPKM pojii/ks, -s, -st, -lla, -lt 22. LMV koirrilt 62, koirriks,
 kovi/s, -lla, pojille - poille 99. - Nelitavuiset. LMV opittavil-
 la (~ opittavilla) 17.

208. Genetiivi /-aje(n), -ai(n), -ien, -nten/. 1. LMV poika-
 je(n), koirraje(n), tupaje(n) 54. - 2. LHLEH poikain 63. SKMK I
 koirai/j/ joukossa 167. HKM toisiem poikain kanssa 46. LMV poi-
 kai(n), koirrai(n) 54. - 3. LHLEH poikien 57, omiem poikiev väliä
 76. - Nelitavuiset. LPKM viattomien 23. - 4. LPKM nelitav. via-
 tonten 23.

209. Partitiivi /-ia/. SM I poikia 37. LHLEH nelituumia
73, omia 2, sukkaa 50, kumia 86. HKM vanhanaikaisia ruplia 26.
- Kuusitavuiset. LHLEH tottelemattomia 23.

210. Illatiivi /-in/. LHLEH poikiin 100.

KOLMITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-, -i-/

211. 1. LHLEH kuuluvilla 53. LPKM ahveni/ks, -ss, -st, -lla
22, paremni/ks, -st, -lla, -lt, -ss 21. SKMK I molemmista 173.
LMV ostajiks 17. - 2. LMV mutamilla, mokomille 99, ostajiks 17.

212. Genetiivi /-ain, -ien/. 1. LPKM parempain 21, ahve-
nain 22. - 2. LPKM parempien 21, ahvenien 22.

213. Partitiivi /-ia/. LHLEH halvempia 16, muutamia 10, so-
pivia 18, molempia 51, jumalia 61, pellavia 80. LPKM ahvenia 22.
SM I mukavia 35, sitomia 38. LMV haravia 56.

214. Illatiivi /-i(n)/. LMV parempin aikoi 79. LHLEH sano-
mii(n) 21.

oi-MONIKKO

/-oi-, -o-/

215. 1. LMV mansikoina, vasikoist, markkinoilla, tavaroiks,
asi^jois, humaloille, kapuloines (kom.) 80. LHLEH markkinoilla
41, navetoista 103, patiinoilla 85. LPKM hasioi/na, -ks, -st 22.
- 2. SKMK I Van pitäjään asiosta 167.

216. Genetiivi /-ai(n), -oitte(n), -oite/. 1. LPKM ahvenain,
hasiain 22. KOTTM harakkai' 78. - 2. KOTTM harakoitte' 78, LPKM
ahvenoitten, hasioitten 22. - 3. KOTTM harakoite' (~ harakoitte')

78.
217. Partitiivi /-oita, -oja/. 1. LHLEH markkinoita 33, per-
noita 34, talkkunoita 53, astioita 80. SM I loikamoita 35, tali-

koita 16. LPKM silakoita 37, ahvenoit 22. SKMK I mukuloita
 167, kompuroita 168. LMV kulkijoita 17, pernoita 80. - 2. TVM
 Van pernoja 'perunoita'.

218. Illatiivi / -oihi(n), -oi(n)/. LHLEH vasikoihi(n) 92,
 LMV sinun tavaroihi 58. - 2. LMV kahinoi(n) 60.

SUPISTUMANOMINIT

/-oi-, -ai-/

219. LHLEH kankeiks 104. LPKM korkei/na, -ks, harmaiks 20.
 SKMK I oikein hyvin 168. LMV hopei/lla, -ks 93.

220. Genetiivi /-eitte(n)/. LMV useitte(n) 93.

221. Partitiivi /-eita/. LHLEH kopeita 9. LMV koleita 93.

222. Illatiivi /-aisin/. LPKM harmaisiin 20.

Pohjoishämäläiset murteet

KAKSI- JA NELITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oi-, -o-/
 ~~~~~

223. 1. TLMV jalloissa, ajjoissa 74. SKMK I lukusioille
 (: mon. nom. lukusiat) 186, etujalleillaan 187, paljah jalloin
 189, ennem muinoin 191, nahhoistamme 202. HKM vakavilla sannoil-
 la 254. - Hämäläis-pohjalainen sekamurre. SKMK I Vir ihmisten,
 jalloissa 208. - 2. KMMH merirannolta, sukkarihmolla 171. TLMV
 kihlossa, aikonansa 74, kelolla (: kela) 99. SM I lavolla 48.
 HKM vanhempina aikona 235. SKMK I Toisin paikon 174, paikol-
 laan 182, toisilla ilmolla 184, ilmalaivosta 190, niillä her-
 rollakin 192, lukusijolla 193, arravittosta 195, käsisahrolla
 197, pahom 202, vanhosta 204, likolle 205. - Hämäläis-pohjalai-
 nen sekamurre. SKMK I Vir paikolle 208, paikka paikon 209. -

Hämäläis-savolainen sekamurre. SKMK I Keu latvossa 211. - 3.

SKMK I lauttosta karraanneita tukkia 198.

224. Genetiivi /-ajen, -ain, -ojen/. 1. KMMH aittajen, la-
vajan, kalajen 72. - 2. KMMH aittain, kallain, karttain, pau-
lain, paitain, kaunain 71. SKMK I herrain viisiin 191, sahraim-
perissä 196, pispain puhheitten 199. - 3. KMMH aittojen, hal^a-
pojen, kalojen, kippojen 72. SKMK I TotJ piiskojem päihin 178.

225. Partitiivi /-oja/. 1. SM I pikoja, marjoja, vanhoja
47, rahoja 46, ristoja (: mon. nom. ristat) 50 'herneitä'. TLMV
halloja 99. SKMK I joulupahnoja 177, pikkuvorsoja, pahoja 187,
juhannusvaroja, jalkojah loukkaa 189, piikojekan 191, niitä
aikoja 200. - Hämäläis-pohjalainen sekamurre. SKMK I Vir rasvo-
ja, tyhjiäkim paikkoja 208. - 2. TLMV pualoja (: puala), sua-
loja (: suala) 100.

226. Illatiivi /-oin, -ön/. 1. TLMV jalkoin 51. SKMK I ai-
soin kiristettiin 195, suuriin aikoi, pohjaaj ja laitoin 204.
- 2. i-dift. Luop aikön 119.

i-MONIKKO

/-i-, -i-/

227. 1. SKMK I omil lupinsas siirsi 194, kuivin suin 175,
kovin 174, kuulusa voimmistaah 192, kumminkin 196, talon nur-
kissa 203. SM I koirillen m. 43, mustilla 41. - Nelitavuiset.
SM I onnettomillej jälike 48. - 2. SKMK I talor ruvviissa 196.

228. Genetiivi /-ajen, -ai(n)/. 1. Hämäläis-pohjalainen
sekamurre. SKMK I Vir porkkajem päshän 208. - 2. KMMH kujjain
71. /SM III A vakkai(n) 186/

229. Partitiivi /-ia, -ija/. 1. TLMV tukkia, sorsia, kou-
ria 99, pualia (: puola 'ruo spole') 100. SKMK I oksia 175,
kuivia pärreitä 182, ohria 190. - Hämäläis-pohjalainen seka-

murre. SKMK I Vir poikanuijia 208. - Nelitavuiset. TLMV omista-
 jia 101. SKMK I usseempia parruja 189, usseempiakil lapsia 196.
 - 2. TLMV naipia (: naipa), säpia (: säpa) 100. - 3. SKMK I poi-
 kija 194, poikijakkaam muuta 195.

230. Illatiivi /-i(n)/. SKMK I omiin kompeisiinsaj ja,
 mentiin hommiij jo 205. - Hämäläis-pohjalainen sekamurre. Vir
 suksensa pohojii 208.

KOLMITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-/

231. OEMK antajilla 194. SKMK I saatuvilla 186, olevinnaan
 192, semparemmih h. 199, pelloommiks 200. HKM vakavilla san-
 noilla 254.

232. Genetiivi /-ien/. SKMK I Kiiruumpien töitten aikaan 176.

233. Partitiivi /-ia, -i^ja, -ija/. la. TLMV massinia (:
 massina), urkki(j)ia (: urkkia), luki(j)ia (: lukia), katejia
 (: kateja), matalia, sukkelia, ihania, omenia, olevia, vara-
 mia (: varama) 101. SKMK I pellavia 175, parempia 187, sano-
 miakan 200, painavia 204. - 1b. OEMK kateji^ja 194. - 2. SKMK I
 heikompia 191.

oi-MONIKKO

/-oi-, -o-/

234. 1. SM I sätanoilta, markkinoi/llen, -lla, -lta 53.
 SKMK I navetoissa 175, asiijoissa 199, pualueasiocista 200, per-
 noissa 201. - 2. Hämäläis-pohjalainen sekamurre. SKMK I Vir
 entisen aijjan asiosta 207.

235. Genetiivi /-oitten/. KMKH tallukoitten, ikkunoitten,
 karsinoitten 72. SKMK I maitoastioittej j. 175, silakoitten
 kanssa 185.

236. Partitiivi /-oita/. TLMV harakoita 74, putinoita, kolineita, kartiskoita, astioita, navetoita, valakoita, mukuloita, makkaroita; (harv.) urkkioita, lukioita 101. SKMK I karittoita 187, tavaroita 189, mullikoita 195. - Hämäläis-pohjalainen sekamurre. SKMK I Vir tavaroita 210. - Hämäläis-savolainen sekamurre. SKMK I Keu asijoita 210.

237. Illatiivi /-oihin/. SKMK I hartijoihi ja 194, asijoihi vaikama 197.

SUPISTUMANOMINIT

/-ei-, -ai-, -oi-/

238. SKMK I kävi ussein kirkossa 199. - Hämäläis-savolainen sekamurre. SKMK I Keu oikei halukas 210.

239. Partitiivi /-eita, -aita, -oita/. 1. SM I korreita 54. SKMK I oikeita töitäkin teki 196, vainaita 206. - 2. SKMK I EräJ heitteli niitä usioita 205.

L o u n a i s h ä m ä l ä i s e t m u r t e e t

KAKSITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

240. Partitiivi /-oi-/. SM I Som n̄itet̄än kauroi, oikei hūvvi kauroi 57.

241. Illatiivi /-ō-/. SKMK I Som aikō 233.

i-MONIKKO

242. Partitiivi /-i-/. SM I Som ja ohri sekka 57.

E t e l ä h ä m ä l ä i s e t m u r t e e t

KAKSI- JA NELITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oi-, -ö-, -o-/
o o i o o i

243. 1. SM I jaloiil 73, aikoinān 67. SKMK I hyvis ajois 70, jos ei viljoin niin vaivoin, tolppakelkoil 71, varsteoil 72, vanhoiks 73, paikoil 76, tarhoil 77, sahrois 81. MMV kaloi/na, -ks, -s, -st, -l, -lt, -lle, -ti (ab.), aikoina, vanhoina, paljai jaloi, toisin ajoi, paikkapaikoi 67. VJM kaloiti (ab.). -
2. SM I Sam kässahöl sahättil laurō 61, Sam misān asjōs 60. -
3. MMV nahkonēs (kom.), jalkonēs, marjonēs 73.

244. Genetiivi /-ajen, -ain, -oitten/. 1. SKMK I Viht aika-
 jen takaa 74. - 2. KKL V rantain 96, 99. - 3. KKL V rannoitten
 (- rantain) 96.

245. Partitiivi /-oi-, -ö-, -oita-/. 1. SM I paikoi 58, kul-
 tarahoi 68. KKL V rantoi 99 - rannoi 96. SKMK I sotaherroikin 66,
 piikilanka-airoi 71, rautakelkoi, kanoikam, viljoi 72, Viht
 kertoi, vanhoi paran kappalei, rautanauloi 75, MMV parmoi 61. -
2. SM I Sam sahättil laurō 61. - 3. SKMK I omii aikoitai 73.

246. Illatiivi /-oi(n), -oihi(n), -oisī(n), -oisa-/. 1. KKL V
 rantoin 99. KTOM velkoi 69. MMV aikoi, kaloi 79. - 2. KKL V ran-
 noihin 96. MMV kaloihi 67. - 3. PPM flikkoisi, marjoisi 83, ak-
 koi 91. VJM aikoisin, tapoisin. ISM Tuus patoisin, kaloin
 136. - 4. ISM Karj, Loh jalvoisas 148.

i-MONIKKO

/-i-, -i-/
i i i i i i

247. 1. SM I koppinēm päivinē 68, omistā 63. SKMK I kovin
 tapeltu 69, Viht kuapil, omil silmilläs 77. - Nelitavuiset. PPM
 mahrottomilt 141. - 2. KTOM säjill, sāmille, naivill 120. - 3.
 SKMK I Sam poikiil 68; kun oli mennyk kovii 77. SM I Sam kulmis
 (in.) 61. - Nelitavuiset. MMV opettajiks, kirjottajiks 82.

248. Genetiivi /-ajen, -ain, -airen, -aitten/. 1. SKMK I oksajen päällä 80. - 2. SKMK I kyytpoikain 71. - 3. PPM poikairen 72. - 4. PPM (harv.) poikaitten 72.

249. Partitiivi /-i/. SM I poikikin 67, ohri 64, rouvi 74. SKMK I kovii poikii 69, sijensorkkii 71, pitkin nurkkii ja kujii 72, omii aikoitai 73, korvii 81. - Nelitavuiset. SM I tarkastajikin 67.

250. Illatiivi /-isi/. PPM tupisi 91.

KOLMI- JA VIISITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-, -i-/

251. 1. SKMK I suuremmis 77. - 2. PPM molemmil 141. MMV sanomiks, neujojiks 82. - Viisitavuiset. MMV kasutettaviks 82.

252. Genetiivi /-ain/. SKMK I traakunain kans 67.

253. Partitiivi /-i/. SKMK I muutampii sotaherroikin 66, metänalustii, ennusteltiin tulevii 71.

oi-MONIKKO

/-oi-/

254. SM I kasakoil 67, pakinoille 69. SKMK I masinoil 72. MMV mustikkoina, omenoinēs (kom.) 66.

255. Genetiivi /-ain, -airen, -aitten, -aiten/. 1. KKLK penikkain 99. SKMK I elukkain 76. - 2. ATOM harakoiren, haravoiren 55. - 3. KKLK penikoitten 99. VJM markkinoitten. - 4. PPM tavaraiten 59. ATOM harakoiten, haravoiten 55.

256. Partitiivi /-oja, -oi/. 1. SM I Porn kattoman elukkoja 72. - 2. KKLK penikoi 99. SKMK I perunoi 70 - pernoi 81, makkaroi 71, hakijoi 75.

257. Illatiivi /-oihi(n), -oin, -oisin/. 1. KKLK penikoihin

99. KOM haravoihi, harakoihi 69. - 2. KKLV penikkoin 99. - 3.
ISM Tuus harakkoin, puolikkeisin 133. VJM Viht tappuroisin.

SUPISTUMANOMINIT

/-ei-, -ai-/

258. MMV korkeist, korkeina 78.
259. Genetiivi /-ajen, -ain, -eiren, -aitten, -eiten/. la.
KKLV harmajen 105. - lb. KKLV harmain 105. - 2. PPM valkeiren,
komeiren 71. - 3. KKLV harmaitten 105. - 4. PPM valkeiten, ko-
meiten 71.
260. Partitiivi /-eit, -ei, -ai/. 1. MMV korkeit, hopeit, ko-
meit 78. - 2. SKMK I ruskei mättäi 75. KKLV harmai 105.
261. Illatiivi /-aisin, -eisin, -ais/. 1. ISM Viht harmaisin,
korkeisin 133. KKLV harmaisiin 105. - 2. KKLV harmais (: yks.
ill. harmaas) 105.

K a a k k o i s h ä m ä l ä i s e t m u r t e e t

KAKSI- JA NELITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oi-, -o-, -ö-/

262. 1. KHMWH II paikoillēs, laivois, kaloist, varsoille, ka-
loina, tarhoille, sahrois, ajoissās, jaloil, kihlois, aitois, lan-
koist, kimoilla, pahoil, matkoilt, sijjoille (: sika), sijoiltās,
rasvoist, hāroille, lalvois, iltoin (ess.), laiskoist, kaurοist,
viljoille, kirjois, lājoil, nahoist, ārois, paloissaki, vihoissā,
varoissa, kasoil, vanhoil, reunois, viljoist ill. KHMWH I pal-
jaij jallein 187, toisin paikoin ol 164. SM II raulois 46. - 2.
KHMWH II paikal, jalo/s, -st, vanhol, matkol, arroks 'auroiksi'
llo, varossān, rankona, aikona, rannos, tiehārost, paikoillān, pil-
kollān, kases, vittost, rivoks (: ripa), rinnos, leuvos, saros

(: sarka), ilmar villota, likol, ajos (: aika), saunoks, ran-
 koks, kaihlos, karvošt, sijolle, hajoš, lailos 110, palkollan,
 vihossan, aikonan, sikavillost, matkolt, aunos, pahol, marjost,
 pilol, samolt, ilmollakī, nahos, pailos, rahost, varstol 111.

KHMMH I illon amun, toisim paikon ol 164. NPLSM jalkonē 72,
 paljas jalon kun 91. - Tytärsearen murre. KTTM pikonē (kom.)

41. - 3. Kymensuun alaryhmä. KHMMH II vakkoiks, nil aikoil, pai-
 tois, kelkkoil, akkoil, rantoil, akkoiks, jalkoist 111. KHMMH
 I pitkilt matkoilt 188. NPLSM paikkoil IV. AVT paikkoist, ran-
 toil 28. - Suursearen murre. SKMK I vanhoist asijoist 281, te-
 loilt 282. - Tytärsearen murre. KTTM pikoilla, vakkoissa, kal-
 loista 41, akkoilla, palkkoilla, nahkoista, siltoiks 63. - 4.
 Kymensuun alaryhmä. KHMMH II varstoks 110.

263. Genetiivi /-ain, -ojen, -oin, -ön, -oiten, -aiten/. 1.
 KHMMH II vanhain, aitain 43. KHMMH I tarhain, herrain 101. -
 2. KHMMH II vanhojen 109. KHMMH I tarhojen, herrojen 101. SM II
 vakkojen, akkojen 49. - 3. KHMMH II jalkoin, aitoin, villoin
 109. KHMMH I pikoin, nauhoin 101. - Suursearen murre. KTSM
 rintoin, jalkoin 38. - Tytärsearen murre. KTTM vakkoin 31, rin-
 toin, jalkoin 22. - 4. Kymensuun alaryhmä. KHMMH II nauhön,
 marjön, villön 110. - 5. KHMMH I vanhoiten 74. SM III B vakkoi-
 ten, jalkoiten 326. i-dift. akkoiten, kirjoiten 126. - 6.
 KHMMH I vanhaiten, tarhaiten 74.

264. Partitiivi /-oja, -oi, -ö/. 1. KHMMH II vanhoja 109.
 - 2. NPLSM paljo kaloi, marjoi, villoī 40. - Suursearen murre.
 KTSM vanhoi, kaloi 10. - Tytärsearen murre. KTTM kalloī 22,
 66, laivoi 51. - 3. Kymensuun alaryhmä. KHMMH II kalō, kekko
 (: kekka 'morsiustyö'), kihlō, kertō, villō, lalvō, marjō, lah-
 nō, malkō, nauhō 109.

265. Illatiivi /-ohin, -ohi-, -oi(n), -oihin, -oih/. 1a.

KHMAH II sanohis, vastohin, jalkohin, paskohis, lan^hkohim 'lan-
koihini' 110. - 1b. KHMAH II leukohi, niskohi, jalkohi, matko-
hi 110. NTL^{SM} mij jalkohin 91 'minun jalkoihini'. - 2. KHMAH II
jalkoin 110. KHMAH I vähin aikoin 164. - Tytärsaaren murre.
ATTM kalloⁱ 41, 66. - 3. KHMAH II jal^{ko}ihin 110. NTL^{SM} marjoi-
hin 58. - 4. SM II rautoih 46. NTL^{SM} nih aikoih, vanhoihkih
vättehⁱh 57.

i-MONIKKO

/-i-, -i-/

266. 1. KHMAH II omis 111, korvis, hommis 139. KHMAH I poi-
kinie (kom.) 145. - Tytärsaaren murre. ATTM poikine (kom.) 41,
tuskin (inst.) 48. - 2. Kymensuun alaryhmä. KHMAH II poikil, ko-
viks, omil, lujjil 139. - Suursaaren murre. ATSM poikil 83. -
Tytärsaaren murre. ATTM poikilla 41, tuppissa 63, suorissa 48.
- 3. KHMAH II talompojis 139.

267. Genetiivi /-ain, -i(en, -ien, -ian, -i(n), -iten, -it-
ten/. 1. KHMAH II poikain 43. - Nelitavuiset. AOTHM opettajain
42. - 2a. KHMAH II poiki(en 48 - poikien 49. - Nelitavuiset.
AOTHM opettajien 42. - 2b. KHMAH II poikian 49. - 3a. KHMAH II
poikin 49. - Suursaaren murre. ATSM poikin 62. - Tytärsaaren
murre. ATTM männin 22, poikin 41. - 3b. KHMAH II kapuami 'vaat-
teiden' 53. - 4a. i-dift. Asi poikaiten 15. - 4b. KHMAH I poi-
kiten 74, 101, korviten 101. - Nelitavuiset. AOTHM opettajit-
(t)en 42.

268. Partitiivi /-ia, -i/. 1. THM nelitav. virattomia 21.
KHMAH II valkeimpia, useimpia, korēmpia 61. - 2. KHMAH II omi
52. - Suursaaren murre. ATSM kunti 91. - Tytärsaaren murre.
ATTM poiki 41, kunti 75, korvi, sulkⁱ 80. - Nelitavuiset. KHMAH

II koreimpiki, korkeimpi, useimpi 61. - Tytärsaaren murre. ATTM
onnettömmi 81. - 3. KTEM sämi, säpi, naipi 136.

269. Illatiivi /-i/. Tytärsaaren murre. ATTM poiki 48, tup-
pi 70 'tupiin'. - Nelitavuiset. THM virattomi 21.

KOLMITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-, -i-/

270. 1. KHMKH II isommis 111, pellavist, sitomille 139,
vanhemmistäs 140, hahtuviks 139. THM lujemmiss 21. KHMKH I ka-
tajiks 88, luki(j)ille 178. - 2. KHMAH II matalis, sitomiks,
mütamis 139. - Suursaaren murre. ATSM parempil 83. - Tytärsa-
 aren murre. ATTM parempilla 63. - 3. KHMAH II molommis 139.

271. Genetiivi /-ien, -aiten, -iten/. 1. KHMKH I molempien,
matalien, sitomien 73. - 2a. KHMAH I molempaiten, matalaiten 74,
 - 2b. KHMAH I molempiten, sitomiten 74. SM III B ahkeriten 326.

272. Partitiivi /-it(a-), -ia, -i, -ita/. 1. KHMKH I parem-
pit, mukavit, vanhempitä 5. - 2. KHMKH II vanhempia 52. - 3.
 KHMKH I luki(j)i 178. NTLMS omeni 48. - Tytärsaaren murre. ATTM
sanomi, etusi ('sukkela ja hyvä toimittämä asioi') 81, omeni,
ihani, matali, utali, tanhui, haravi, sättavi, vahermi, valka-
mi 82. - 4. Tytärsaaren murre. ATTM molempita 66.

oi-MONIKKO

/-oi-/

273. 1. KHMAH II mustikoist, mullikoist, kapalois, markki-
noist, murkinoille, tallukoist, katajoist 113. KHMKH I haki(j)-
oille 178. SKMK I riita-asioist 281. - Suursearen murre. ATSM
vasikoist 67. - 2. Tytärsaaren murre. ATTM mantsikkoista 41.

274. Genetiivi /-oilen, -oiren, -oiten, -oin/. 1a. KHMAH I

harakoilen 73. NTLSM mansikoilen, harakoiler räkättämist 16. -

1b. KHMNH I harakoiren 73. - 2. KHMNH I harakoiten 73. - 3.

Tytärsaaren murre. ATTM ikkunoin 51, harakkoin 65.

275. Partitiivi /-oit, -öt, -oi, -ö/. 1a. KHMNH I haki(j)oit

178. KHMNH II katajoi 113. - 1b. Kymensuun alaryhmä. KHMNH II

nappulät) 113. - 2a. NTLSM mansikoi, kantturoi, tavaroi 40. -

Suursaaren murre. KTSM vasikoi 67. SKMK I muita asijoi 281. -

Tytärsaaren murre. ATTM harakkoi 65, vasikkoi (< vasikkoja) 51,

silakkoi 81, omenoi, ahvenoi, ihanoi, mataloi, utaloi, tanhuoi,

katajoi, haravoi, sättavoi, vahermoi, valkamoi 82. - 2b. KHMNH

II nappulö(t) 113.

276. Illatiivi /-oihin, -oih, -oi/. 1. KHMNH II elukoihin,

hartioihin 113. - 2. KHMNH II elukoih, hartioih 113. - 3. Tytär-

saaren murre. ATTM mataloi 29.

SUPISTUMANOMINIT

/-ei-, -ai-, -oi-/

277. 1. KHMNH II korkeis 110. THM harmaiss 21. - 2. KHMNH

II harmoist (: harmä) 42.

278. Genetiivi /-eilen, -eiren, -eiten/. 1a. KHMNH I korei-

len 73. - 1b. KHMNH I koreiren 73. - 2. KHMNH I koreiten 73.

279. Partitiivi /-ait, -it, -oit, -öt, -oi/. 1a. THM harmait

21. - 1b. KHMNH II oikit, makit 41. - Haapasaaren murre. KTHM

oikit 24. - 1c. KHMNH II harmoit (: harmä) 42. - Haapasaaren mur-

re. KTHM oikijoi (: oikija) 24. - 1d. Kymensuun alaryhmä. KHMNH

II harmöt 42. - 2. Tytärsaaren murre. ATTM valkioid 81.

280. Illatiivi /-aisi/. THM harmaisii 21.

Pohjanmaan murteet

Etelä-Pohjanmaan murre

KAKSI- JA NELITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/ -ö-, -o-; -ei-/

281. 1. KHEPM II akölle 65, jalö(n), kaikin tavö(n), akönensa, nahkönensa, ajä hili^jöllensa t. hili^jöksensa, vilösta 64. IJKM rahösta 121. TEPK jaloollen 268. SKMK I niin tarkoon 289, Nevapaikoos 293, siinä kymmenem paikoolla 316, niim pahoom 297, vihiroolla 302 'vihdoilla', Pauloolla, hautausaooos 306, rahoosta, hyvis sijoos 308, herroollen 309, hämhäkin siimoosta, naisparoolen 314, rukhimmeltoosta 315, sa-roolla 316, liioon, hinnoosta 317, vanahoolle 320, pysy aisoosnas 322, tiloosta 323, Zavoollenkin 324, vihhoonansa 331, mi-nuuttitiimoona 334, hanoosta 336, harvoon 343, kaikkina aikoo-na 348, vaivoona 351, ehejin nahoon 356, makkarankaavoosta 358. - Nelitavuiset. SKMK I kuuntelijoosta 356. - 2. SKMK I KarJ ve-laät oli maksoos 288. - Etelä-Pohjanmaan savolaismurre. SKMK I tuvan sillolle 365, Vihossaan, villosta 363, niin tarkon 368, kirkonkirjossa 369, toisten äijär raholla 370. - 3. Etelä-Pohjanmaan savolaismurre. SKMK I Keskiyön paikkeilla 365.

282. Genetiivi /-ajen, -ä(n), -oje(n)/. 1. SM III A vakka-jen, vakka(en) 186. - 2. KHEPM II lankä(n), jal^akä(n), sankä(n), rankä(n) 74. KHEPM I siltä(n), palä(n), vanhäm pikä(n) 93. IJKM rahän 121. SKMK I flikkaan friiariista 287, herraam meiningiik-si 316, jalakaan tiloosta 323, 351, nevaan keskeltä 342. - 3. KHEPM I siltoje(n), kaloje(n), paloje(n), pikoje(n), vanhoje(n), sankoje(n) 93. IJKM rahojen 121. SKMK I taloonkirjojen 300, her-rojen 347.

283. Partitiivi /-oja/. 1. KHEPM I paitoja, aitoja, meloja, rahoja, mari^joja, vili^joja, hari^joja, kiri^joja 93. KHEPM II ka-

noja, kaloja 28. TEPK jal^akoja 268. SKMK I vanahoja, pello-
 vaaslankoja 286, satoja litroja 289, sanoja, kinkerikirioja 297,
 pauloja 306, juhlaivinoja 313, samoja oikia 315, herroja 316,
 nahkoja 317, pahoja 318, kauroja 321, takkupaikkoja 321, aito-
 ja, aikoja 325, pohjaraitojanna 327, vikoja 329, makkarankaa-
 voja 358, rautoja 358. - Etelä-Pohjanmaan savolaismurre. SKMK
 I leukojas, pahojaanki 363, rajoja 370, varsotti tammoja ja
 kasvatti varsoja 371. - 2. SKMK I leiviskän sualoja 331. - Ete-
 lä-Pohjanmaan savolaismurre. SKMK I suoloja 364.

284. Illatiivi /-ōhi(n), -oihi, -oin/. 1a. AHEPM I aikō-
 hi(n), varōhi(n) 150. IJKM rahōhin 121. TEPK jal^akoihin 268.
 SKMK I linkkoihin asti 296 'nilkkoihin asti', niihin kymmentilo-
 hin 302, virkoihin 315, tikkoihin 348. - 1b. Etelä-Pohjanmaan
 savolaismurre. SKMK I heijä vihoihi 360, velekoihi 370. - 2.
 Etelä-Pohjanmaan savolaismurre. SKMK I niihi aikoin 366, nau-
 relim partoini 363, pantiin aisoin 365.

i-MONIKKO

/-i-, -i-/

285. 1. AHEPM I nuijilla 214. SKMK I voimista 289, omillen-
 kit tenavilleni 296, jyvakuorminemma, kovin vähä 288, maan mul-
 lis 312, kuivista kausenoksista 314, orjillansa 323, mustiksi
 328, torpilta 339, roskilla 342, ojis 345, turhistakin 347,
 lonkille 349. - Etelä-Pohjanmaan savolaismurre. SKMK I pojille
 368, kovi kauva, kumminki 360. - Nelitavuiset. SKMK I Jalaat ...
 halakioomis 288, usiemmillä 305, huanoosemmillenkoi 326. - 2.
 SKMK I neiitav. komiimmiillen 317. - 3. Etelä-Pohjanmaan savo-
 laismurre. SKMK I LapJ mehijäiset pöris kukkiissa 367.

286. Genetiivi /-ä(n), -ain, -i^je(n), -in/. 1. AHEPM I poi-
 kä(n), kovä(n) 94. SKMK I oksaan kentit 314. - Nelitavuiset.

KHEPM I onnettomā(n) 94. SKMK I mahtavampaan talojen 299, upot-
 tavaan nevaan keskeltä 342. - 2. Etelä-Pohjanmaan savolaismur-
 re. SKMK I Vim katajaspuskain päälle 363, oksain alla 364. - 3.
 KHEPM I kovi^je(n), poiki^je(n) 94. SKMK I kuntien asiota 298.
 - Nelitavuiset. KHEPM I onnettom^je(n) 94. - 4. Etelä-Pohjan-
 maan savolaismurre. SKMK I Lap^j Sotiin ... eellä 367.

287. Partitiivi /-ia, -i^ja, -ija, -ī/. la. SKMK I mairon
 tuojia 289, honkia 293, elukkaan kuvia 299, mustia 302, nokkia
 313, sorkkia 321, kovia aikoja 325, omat 327, ohoria 336, tur-
 hia 327, poikia 339, ympärin korvia 347. - Nelitavuiset. SKMK
 I usiampia krannia 307, trossattavia 325, hyvälluantoosempia 345.
 - 1b. KHEPM I sukki^ja, poiki^ja 93. - 2. Etelä-Pohjanmaan savo-
 laismurre. SKMK I kuarmija 359 - kuormija 365, mustija ohorija-
 kiv vam 367. - Nelitavuiset. SKMK I useampija 368. - 3. Etelä-
 Pohjanmaan savolaismurre. SKMK I kihauti kulumii 362.

288. Illatiivi /-ī/. Etelä-Pohjanmaan savolaismurre. SKMK I
 muihi hommii, Tervampolttohommii 359.

KOLMITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-, -ī-/

289. 1. SKMK I molemmista 335, kuuluvilta 349, tenavilleni
 296, paremmin 319, molemmij jaloon 294, muukamalla 299. - Etelä-
 Pohjanmaan savolaismurre. SKMK I sen kovemmin 367, sillan pie-
 lessä oloville 369. - 2. KHEPM II sūrimmilla, ohimilla, sano-
 mis 20.

290. Genetiivi /-aje^e, -ā(n), -i^je(n)/. la. KHEPM I parem-
 paje^e, sūrimpaje^e 109. - 1b. KHEPM II sūrempā(n) 74. SKMK I te-
 navean kaah 342. - 2. KHEPM I vakavi^je(n) 109. SM II parempi-
 (j)en 64.

291. Partitiivi /-ia, -i^ja, -ija/. la. SKMK I sukkelia asi-
oota 287, kuuluvia 298, mukavia päiviä 301, suurempia 306, te-
navia 357, muutamia 342, pahimpia 313, rotevia ihmisiä 314, jou-
tavia 322, muukamia 329, molempia 353. - lb. KHEPM I parempi^ja,
sürempi^ja, haravi^ja 10. - 2. Etelä-Pohjanmaan savolaismurre.
SKMK I muutamija tuohitorvija 368.

292. Illatiivi /-ihin/. SKMK I haravihin^sa 302.

oi-MONIKKO

/-ö-/

293. KHEPM II pahimmöksi, leh^emä on kantamös 64. SKMK I ka-
karoos 326, asiosta 335, suurilla lakanoolla 314, oven saranoos-
ta 345, masiinoollansa 354. TEPK vasikoona 268.

294. Genetiivi /-aje^c, -än, -ören, -ötten/. la. KHEPM I va-
sikkaje^c, kamalaje^c 109. - lb. SKMK I elukkaan kuvia 299. - 2.
IJK harakooren 51. - 3. IJK harakootten 51.

295. Partitiivi /-öta, -oita, -oja/. la. KHEPM II vasiköta,
itiköta 64 'lehmiä', kamalöta 64, kakaröta 65. KHEPM i kuriköta,
kariköta, kaliköta, haraköta, mukulöta, perunöta 12. SKMK I
asiota 287, pirun peniköta 302, muita astiota 306, humaloo-
ta 315, eluköta 324, mustia olijoota 339, hartiootansa 350,
kaffilusiköta 352, makkaröta 357. - lb. Etelä-Pohjanmaan sa-
volaismurre. SKMK I silakoita 360, ihmisten itikoita 367, kaka-
roita 368, vasikoita 370. - 2. KHEPM I pernoja 12.

296. Illatiivi /-öhi(n), -oihin/. la. KHEPM I harakköhi(n)
150. SKMK I asioihin 298. - lb. TEPK vasikoohin 268. - 2. Ete-
lä-Pohjanmaan savolaismurre. SKMK I tavaroihin nähe 360.

SUPISTUMANOMINIT

/-ē-, -ā-, -ei-, -ō-, -h-i/

297. 1a. SKMK I rohkeesta mihiistä 348, oikeen 303, 336, useen 317. IJK harmaa/s, -sta, -lla, -lta, -lle, -na (: harmaa) 62. - 1b. LM vapahis (: mon. nom. vaphat) 110. - 2. Etelä-Pohjanmaan savolaismurre. SM I oikein 114. - 3. IJKM komioo/s, -sta 122. IJK harmoo/s, -sta, -na 62.

298. Genetiivi /-än, -ären, -ören, -ättien, -öttien/. 1. IJKM komiaan 122. LM korkiaan 109. - 2a. IJK harmaaren 62. - 2b. IJK harmooren 62. - 3a. IJK harmaattien 62. - 3b. IJK harmoottien 62.

299. Partitiivi /-ēta, -āta, -ōta, -eita, -oja, -h-ia, -h-atta, -ättia, -öttia/. 1a. KHEPM I korkēta, sakēta, surkēta, muikēta, vaikēta, kopēta 11. KHEPM II oikēta 75. KHEPM I harmāta 11. IJK harmaeta (~ harmoota) 62. - 1b. KHEPM I korki^jōta, muiki^jōta XXI, hopi^jōta 12. IJKM komioota 122. SKMK I korkioota 312, soikioota (: soikia) 315. - 1c. Etelä-Pohjanmaan savolaismurre. SKMK I oikeita 360. - 2. KHEPM I korki^joja, surki^joja 13. - 3a. LM vapahis 110. - 3b. LM vaphata 110. - 4a. IJK harmaattia 62. - 4b. IJK harmootia 62.

300. Illatiivi /-āhin, -ōhin, -h-ishin/. 1a. IJK harmaahin 62. - 1b. IJK harmoohin 62. IJKM komioohin 122. - 2. TEPK vapahishin 270.

Keski-Pohjanmaan murteet

KAKSI- JA NELITAVUISET

NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oi-, -o-, -oé-; -ei-/

301. 1. SM I avojalavoin 116. SKMK I niisä paikoisa 372, nurin-niskoin 374, kivi jaloilthan 376, akoilla 391, sajeilli-

moilla 397. - 2. SM I näillep paikolle 117. NMA akolla, illoksi,
nahossä(n), villona 41. SKMK I Kest ilimossa ikäni 404, Niv
herrollel lammaaj 399. - 3. NMA Niv pattoessa, pattoella 23.
 - SM I Kaust koko päivän on ollu jalakheilla 116.

302. Genetiivi /-ain, -ae(n), -oje(n)/. 1a. SKMK I vanhain
hijain 373, Akkain uikutus 377, rahain 381. - Nelitavuiset.
 SKMK I mahtailijain suut 401. - 1b. NMA sikkae(n), rahae(n),
sannae(n) 21. - 2. NMA Niv (harv.) jalakoje(n) 43.

303. Partitiivi /-oja, -oeta/. 1. SM I jalakojani 116, asuin-
paikkoja 117. NMA nauloja 43, pirtti-ilimoja, marijoja 49. SKMK
 I siltoja, 374, akkoja 377, mutaki kirjoja 379, nevoja 384, saf-
ramifleetoja, sanojaan 397, kauppoja, tervoja 398, viimojaki
 400, iliman aikojaan 401, herroja 403. - 2. Nelitavuiset. SKMK
 I asuntarvihtijoeta 402.

304. Illatiivi /-oe(n), -on, -oihin, -oehi(n)/. 1. NMA kal-
loe(n), matkoesa 40, pattoe(n) 23. - 2. LTKP (harv.) aision
'aisoihin'. - 3a. SKMK I laivoihin 384. - 3b. NMA pattoehi(n) 23

i-MONIKKO

/-i-/ i

305. NMA gorkkinēe 41. SKMK I omin silimin 382, pojilta 396,
pojisthan 374, omilla tuottehilla 384, pahansuovista 398. - Ne-
 litavuiset. SKMK I alavinmilla paikoilla 384, parantajista 402,
pilikkaajistaki 398.

306. Genetiivi /-ain, -ae(n), -i^jen/. 1a. HVH Haap heinä-
kuormain. SKMK I nuitten poikain kans 374. - 1b. Nelitavuiset.
 NMA opettajae(n) 21. - 2. HVH Haap heinäkuormi^jen.

307. Partitiivi /-ia, -i^ja, -ija/. 1a. SKMK I poikia 374,
frouvia 377. - Nelitavuiset. SKMK I usiampia 374. - 1b. HVH
heinäkuormi^ja. - 2. SKMK I juniija 387. - Nelitavuiset. SKMK I

kehuttavija 402.

308. Illatiivi /-ihin, -hin, -in/. 1. SKMK I muijen korvihin
 398, taloin suojihin 384. - 2. SKMK I kourhinsa 376, toishin
 tuphin 380. - 3. SKMK I Niv rouvviim päin 399.

KOLMI- JA VIISITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-/

309. SKMK I tulevista vierasta 403, muistossa olevista
 tietäjistä 402.

310. Genetiivi /-ain, -aē(n), -ien, -i^jen/. 1a. HVH Haap
 haravain. SKMK I kauvempana olevain taloin 384. - 1b. NMA ha-
 ravaē(n) 39. - Viisitavuiset. NMA uskomattomaē(n) 39. - 2a.
 SKMK I Kan soittajien joukos 385. - 2b. HVH Haap haravi^jen (-
 haravain).

311. Partitiivi /-ia, -i^ja, -ija/. 1a. SM I kiluvia 120. SKMK
 I muutamia voihulikoita 372, melempia 395, joutavia 403, vonku-
 jia 399. - 1b. HVH Haap haravi^ja. NMA Niv kiluvi^ja 46. - 2. SKMK
 I isoimpia 384, muutamija 403.

312. Illatiivi /-in/. SKMK I Niv oleviin vaareihin 400.

oi-MONIKKO

/-oi-, -oē-/

313. 1. SM I hartijoillē 121. SKMK I markkinoilta 398, la-
 vihtoilla 397, itikoille heinä 390, persehankuroista 389. - 2.
 NMA lusikoēta 43, markkinoēlla, ahavennoēlla 49.

314. Genetiivi /-aen, -oijen/. 1. SKMK I Kest asijaen vuok-
 si 403. - 2. SKMK I Alav niijen pakanoijen 398.

315. Partitiivi /-oita, -oēta, -oeta/. 1. SKMK I silakoita
 378, elukoitahan 384, muita asioita 382, kuulijoita 387, kant-
 turoita 390, akkunoita 392. - 2. NMA mansikoēta, mustikoēta,

puolukoeta, haravoeta 43. - 3. SKMK I Kest kulukijoeta, asi-
joeta 403.

316. Illatiivi /-oehin/. SKMK I Kest muihinni asijoehin 403.

SUPISTUMANOMINIT

/-ei-, -oi-, -oe-/

317. 1. SKMK I Kest ussein 403. - 2. SKMK I oikijoilla
valakijoillaki 383.

318. Partitiivi /-eita/. SKMK I koreita 374, oikeita 400.

319. Illatiivi /-oehin/. SKMK I Kest oekijoehin tohtarei-
hin 403.

Pohjois-Pohjanmaan murteet

KAKSI-, NELI- JA KAHDEKSANTAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oi-, -o-; -ei-/

320. 1. NTIM jaloisa ~ jalloisa, pintoilla (: pinta : pin-
tan) 38. SKMK I Sal kaupoisia 413; palokoista 408. - 2. PPRM ka-
losa, kanolla 37. SKMK I akolle 408, viijensaan kilom paikolla
421, avojalo 415, rajolle, kauvon 422, omilla jalollani, hili-
jolleen 426, muijen haitosta 427, koulun kirjossa 429. - 3. PPRM
akkoilla 34, kalloina 64, vaivoisa 76. - 4. SKMK I tuhakaheksan-
sattaakuuskymmentäseittemän paekkeila 405.

321. Genetiivi /-ain, -ojen/. 1. PPRM kallain, herrain 37,
sankain 63. NTIM kallain, pahhain 36. - 2. PPRM kalojen 37.

322. Partitiivi /-oja/. 1. PPRM rahoja 72, kaloja 37, 75.
SKMK I näläkääkoja 405, varsoja 412, hauskoja (= hauskaavaisia),
kenkärasvoja, lankoja, villoja 413, vasikallihoja 414, ilimoja
415, hilloja (mon. nom. hillat) 418, syättöpaikkoja, vanahoja
422, nilikkojani 425, Rativolli-liinoja 426, hilskoja 430. - 2.
SKMK I pualoja 415, sualoja 422. NTIM puoloja 35.

323. Illatiivi /-oin, -oihin/. 1. PPRM pattoin 48. - 2.

PPRM pattoihin 48.

1-MONIKKO

/-i-/

324. PPRM korvisa 64. SKMK I pojilleen 407, juhulille 411, rahtikuarmisa 422, kovin kauvon 422, omiv voimim päässy ylös 423, yökunnisa 425, kuumillaki vesillä 425, omilla jalollani 426, tuskij jaksom 428. - Nelitavuiset. SKMK I Matalimmista 415, usseimmin seuli 421.

325. Genetiivi /-ain, -itten/. 1. SKMK I korvain alle 429, sullaiv vetten aikana 422, niijjem poikainki, niittem poikain 412. - 2. KTIM poikitten 35.

326. Partitiivi /-ia, -ija/. 1. SKMK I korviansakkaan 411, suorsia 406, lähetyshuhulia 410, kuakkia 420, kuumia 422. - Nelitavuiset. SKMK I ahaneempia 423, poikain kuskaajia 412. - 2. SKMK I poikija 412, kovija reissuja 421, palijo sukkija 426, kunnija 412, korvijaal liikuttelleen 430, sorkkija 431. - Kahdeksantavuiset. SKMK I ästimeeraamattomija 'välinpitämättömiä' ihmisijä 412.

327. Illatiivi /-in/. SKMK I korviini 401.

KOLMITAVUISET NOMINIT

1-MONIKKO

/-i-/

328. PPRM haravisa 64. SKMK I Muutamina vuosina 427.

329. Genetiivi /-ain, -ien, -itten/. 1. SKMK I pahimpain korvain alle 429, parempain ihmistel lapsija 412, muutamain muijel 425, hiihtajain 431. KTIM molempain 36. - 2. KTIM mütem-pien 56. - 3. KTIM jumalitten 35.

330. Partitiivi /-ia, -i^ja, -ija/. la. SKMK I olevia miehijä 431, Muutamia 427. - lb. PPRM sanomi^ja 72. - 2. SKMK I suurimpia taloja 405, muutamia terveitä vuosija 425.

331. Illatiivi /-in/. SKMK I Isompiin töihin 408.

oi-MONIKKO

/-oi-/

332. SM I akkunoista 124. SKMK I markkinoille 409, lavitoille 430.

333. Genetiivi /-ain/. PPRM harakkain 35.

334. Partitiivi /-oita/. PPRM harakoita, lusikoita, palikoita 35. SM I latti^aoita 123. SKMK I lypsinastijoita, silahkoita 408, Astioita 414, vatukoita 'mesimarjoja', mustikoita, mansikoita 415.

335. Illatiivi /-oihin, -oin/. 1. SKMK I tukkisavottoihin 422. - 2. PPRM mataloin 48.

SUPISTUMANOMINIT

/-ei-, -oi-, -oe-/

336. 1. SKMK I oikein suuri 414. - 2a. SKMK I oikijoille ihmisille 408. - 2b. SKMK I kolijoeksi 405 'koleiksi'.

337. Partitiivi /-oita/. SKMK I oikioita kenkkäreitä 45.

Peräpohjolan murteet

Kemijo en murteet

KAKSI- JA NEBITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oi-, -o-/

338. 1. SKMK I Kitt rannoista 442, paikoillens 444. SM I jaloista 126. SML vanhoila 153, siuloisa 158, tarkoin 156. - 2. SKMK I simo niin tarkon, lähti hiljolhen 433.

339. Genetiivi /-ain/. SM II vakkain, jalkain 82. SKMK I herrain ja rikhaitten kulkukoje 434.

340. Partitiivi /-oja, -oita/. 1. SKMK I rantoja. 443, haavojanin 445. SM I vasoja 127, kaloja 131. SML nuita siuloja 157, sellaisia paikkojaken, vanhoja, pahoja poroja 158. - Nelitavuiset. TKKM palvelioja 59. - 2. Nelitavuiset. SM I Rov palvelijoita 126.

341. Illatiivi /-hoin/. SML nuihin kutupaikhoiin 154.

i-MONIKKO

/-i-/

342. TKKM muki/ksi 'mutkiksi', -sa, -sta, -la, mukkina 63. SKMK I pojista 435.

343. Genetiivi /-ain, -itten/. 1. TKKM mukkein 63 'mutkien'. - 2. Nelitavuiset. TKKM opettajitten 'opettajain' 59.

344. Partitiivi /-ia, -iha-/. 1. SML kiverin mukkia 157. TKKM mukkia 63 'mutkia'. - Nelitavuiset. SKMK I kalastajia

432. SML pahankurisempia 153. - 2. SKMK I ei ... aiven omihankhan puhunu 435.

345. Illatiivi /-hin/. SML kirkkomeam multhin 155.

KOLMITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-/

346. SM I suremnissa 129. TKKM isscoimpina 65. SKMK I hoitajinhen (kom.) 433.

347. Genetiivi /-ain, -nten, -lten/. 1. TKKM haravain 59. - 2a. TKKM isscointen 59, vanhinten 60. - 2b. TKKM (harv.) jumalten 59.

348. Partitiivi /-ia/. TKKM isscoimpia 65. SM I saipuvia 127.

349. Illatiivi /-hin/. TKKM isscoimphin 65.

oi-MONIKKO

350. Genetiivi /-ain, -oijen, -oitten/. 1. TKKM elukkain, karittain, haravain 59. - 2. TKKM elukoijen, karitoijen 59. - 3. TKKM markkinoitten 59.

351. Partitiivi /-oita, -oja, -oi/. 1. SKMK I silahkoita 433. SML karsinoita 157. - 2a. TKKM mustikoja, elukoja, sivakoja, pankoja, asioja, akkunoja, haravoja 59. - 2b. KHTTM mustikkoja 1. SML kesänavettoja 153. - 3. SKMK I penikoihan 447.

SUPISTUMANOMINIT

/-ei-, -oi-, -hai- /

352. 1. TKKM valkei/na, -ksi, -sa 63. - 2. TKKM vaphaina 65.

353. Genetiivi /-ain, -haitten/. 1. TKKM valkiain 63. - 2. TKKM vaphaitten 65.

354. Partitiivi /-eita, -haita, -oja, -haja/. 1a. TKKM valkeita 63. - 1b. TKKM vaphaita 65. - 2a. TKKM valkioja 63. KHTTM valkioja 6. - 2b. TKKM vaphaja 65.

355. Illatiivi /-haishin, -haissin/. 1. TKKM vaphaishin 65. - 2. TKKM vaphaissin 65.

T o r n i o n j o e n m u r t e e t

KAKSI- JA NELITAVUISET NOMINIToi-MONIKKO

/-oi-, -o- /

356. 1. KHTTM paikoin (inst.), pahoin, harvoin 208. SM I vanhoista 136. SM II paikoista, akoilla 88. SKMK I lautoissa 436, pääsi valloilessa 438, vanhoilta ihmisiltä 441. - 2. KHTTM paikossa, nukuaikona, valolensa, akkonensa 208.

357. Genetiivi /-ai(n), -ojen, -oitten, -otten/. 1. KHTTM kallain 103. SM III A vakkai(n) 186. -Nelitavuiset. KHTTM opet-

tajjain 62. - 2. MKHK siltojen, aitojen 11. - 3a. MKHK silloitten, aijoitten 11. AHTTM herroitten, v̄aroitten 102. SM III B Por kaloitten 186. - 3b. AHTTM AlaT jalõitten 103.

358. Partitiivi /-oja, -oita/. 1. AHTTM vanhoja 226. SM I kalõja, s̄ikoja, vahvoja 137. SKMK I lauttoja, kauppoja 436, kōpisteli jalkojansa 439. - 2. SKMK I Ylit vanhoita kenk̄arajoja, nelj̄äv v̄uev vanhoita 437. AHTTM vanhoita (: vanh̄a: yks. part. vanh̄ata) 99, 226, tarhoita (: tarh̄a) 99. - Nelitavuiset. AHTTM op̄ettajõita 100, 223.

359. Illatiivi /-hoin, -oissin, -s̄ihoin/. 1a. AHTTM aikhoiin (< aikohin), ilmhoiin, kirjhoiin 140. TKTS peurhoiin 267. - 1b. AHTTM suolhoiin 146. - 2. TKTS vanhoissin (: vanh̄aa : yks. ill. vanhaassen) 269. - 3. AHTTM kauppas̄ihoin 140.

i-MONIKKO

/-i-/

360. SM I poiijista 135, par̄atijuhlile 134. SKMK I voimilasas sammunu 438. - Nelitavuiset. SKMK I vakavamissa hommissa 437.

361. Genetiivi /-ain, -itten/. 1. AHTTM poikain 231. - 2. AHTTM poj̄itten - poitten 102, 103, koiritten 103.

362. Partitiivi /-ia, -ī, -ija, -ita/. 1. AHTTM poikia 99. SM I kalaruokia 137. SKMK I kumpiaki 439. - Nelitavuiset. AHTTM op̄ettajia 224. - 2. SM I Naav net olit tappahet hukki 141. - 3. Nelitavuiset. AHTTM op̄ettaija 232. - 4. AHTTM op̄ettaita, et̄ustaita 99, omistaita 99, 232.

363. Illatiivi /-h̄in/. AHTTM voimh̄in 146.

KOLMITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-/

364. SKMK I Oravista 439.

365. Genetiivi /-ain, -itten/. 1. KHTTM molèmpain, matà-
lain 103. SKMK I isompain, olevain suurtem puittel 438, van-
hempaini 439. - 2. KHTTM vanhimiten, jumälitten 102.

366. Partitiivi /-ita, -ita, -ia/. 1a. KHTTM paremmita 26,
lusikita, huonomita, mütamita, sivakita, süremita 19,
sättajita, vanhimita 26. SM II Jälli oravita, ahvenita,
vanhimita 96. KHTTM Natta vanhimita 101. - 1b. KHTTM assuita
99, 232. - 1c. KHTTM kul^ukita 99, 224. - 2. Jälli oravita 96.
- 3. KHTTM haravia 100. SKMK I huonoimpia 439, Kattojia 437,
oravia 439.

oi-MONIKKO

/-oi-/
oi

367. KHTTM markkinoille, haltioilta, asioilla 173, anka-
roilla 174.

368. Genetiivi /-oitten, -oinen/. 1. KHTTM kersinoitten
102. - 2. KHTTM (harv.) karhakoinen 104.

369. Partitiivi /-oita, -oja/. 1. KHTTM mustikoita 11, kul-
kioita, avènoita, omènoita 99. asùjoita, pihlajoita 223, lavi-
toita 11, kahàkoita, kalikoita, puolikoita, tallukoita, vasi-
koita 111. - KHTTM karittoita 11. - 2. KHTTM mustikoja, jüri-
koja, karhakoja, karitoja 11.

370. Illatiivi /-oihin, -hoin/. 1. KHTTM kattiloihin, häsi-
oihin, astioihin, asioihin 143, perukoihin 111. - 2. KHTTM kat-
tilhoin, häsihoin, astihoin, asihoin, kalikhein, pappilhoin 143.
TKTS hartihoin 267.

SUPISTUMANOMINIT

/-ei-, -ai-/
ei ai

371. AHTTM korreissa, kommeila 62. SKMK I oikein hyvä 439.

372. Partitiivi /-eita, -aita, -eija/. 1. AHTTM lakkeita 62.

SM II vainaita 87. - 2. AHTTM korkeija 11.

Savolaismurteet

Sydänsavolaiset murteet

Etelänsavo

KAKSI- JA NELITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oⁱ-, -o-/
oⁱ o

373. 1. THSK saroⁱssä 39, sarkoⁱna 40. SM I paljasjaloⁱ,
 kūven aekoⁱna 182. SML puitii riutoⁱla 101. - 2. KTJM tiukoessa,
 sanošta, paljæe jalõ, akole 73. SM I paljasjaloⁱn kun, paljasja-
 lo 184. LHVK niillä vanholiä 29, meijjän kirjoessa 30. - 3. KTJM
 suološta 97.

374. Genetiivi /-oje(n), -oe(n), -aje(n), -ai(n)/. 1. THSK
 sarkojen 39. SM III A vakkoje(n) 186. - 2. KTJM jal^akoe(n), sik-
 koe(n), kalloe(n) 43. SM III A vakkoe(n) 186. - 3. THSK sarka-
 je(n) 39. - 4. THSK sarkai(n) 39. SM III A vakkai(n) 186.

375. Partitiivi /-oja, -oe, -õ, -oeta/. 1. KTJM aekoja, mer-
 toja 97. SM I palakkoja, rahoja 180, kaoroja 181, kaoppoja 184.
SML heinärikkoja 98, pækkoja, roakkoja 100. LHVK näitä riuttoja
 5, 13, kaloja 9, 22, velkoja 12. - 2a. KTJM vanhoe 76. - 2b.
KTJM jal^akõ 43. - 3. KTJM nelitav. opettajoeta 98.

376. Illatiivi /-oi/. THSK sarkoi 39.

i-MONIKKO

/-i-/
i i

377. 1. SM I külile 'kuplille' 181. LHVK poikinee(n) 39. -
 2. KTJM suajila, naevista 97.

378. Genetiivi /-i/. SM I nurkki 181.

379. Partitiivi /-ia, -ija/. 1. SML mustia 100, kanamunia 106, sellasia oksia 100. - 2. KTJM torppija, solija, turpija, sul^okija 97. SM I sukkiija 184. LHVK poikija 12, 35. - Nelitavuiset. KTJM onnettomija, usēmpija 98.

KOLMI- JA VIISITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-/

380. THSK paremmi/ssa, -lla, -lta 39. SM I mustelmilla 182. LHVK kovemmin 38, olevinnane (= olevinamme) 19, olevinnaa(n) 20.

381. Genetiivi /-ijen/. THSK parempijen 39.

382. Partitiivi /-ia, -ija/. 1. SML viisitav. palamattomia pækkoja 100. - 2. KTJM haravija, sanomija, valosija, ottamija, kanarvija, valuvija, tulevija, lihavija, kùlusija, omenija, matalija 98. THSK parempija 39. LHVK muutamija 29.

oi-MONIKKO

/-oi-, -oo-/

383. 1. LHVK panki(n) asijoissa 5. - 2. KTJM pahinmoellā, panevoennā, ualuvoessa, olevoennā 98.

384. Genetiivi /-oejen/ SM II markkinoejen 124.

385. Partitiivi /-oita, -oeta, -oja/. 1a. SML kalikoita 100. - 1b. KTJM tupakoeta, torakoeta, kavaloeta, pakanoeta, markkinoe-ta, omenoeta, mataloeta, pisaroeta, tavaroeta 98. - 2. KTJM ka-
navoja 98.

SUPISTUMANOMINIT

/-ei-, -ai-/

386. THSK korkei/la, -lta, -len, -ssa 39, vapai/ssa, -la, -lta, -na 37.

387. Genetiivi /-eije(n), -aijen/. THSK korkeije(n) 39, vapaijen 37.

388. Partitiivi /-eita, -aita/. LHVK komeita 28. THSK

korkeita 39, vapaita 37.

389. Illatiivi /-eisi/. THSK korkeisiin 39.

Pohjoissavo

KAKSI-, NELI- JA KUUSITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oe-, -oⁱ-, -o-, -o-loi-/

390. 1. LMPS rengin tavoen (= renkinä) 19. - 2. SM I her-
roⁱle^e 167. SML rankakasoⁱssa poltettiin 107. - 3. PSKM patoña,
pao/šta, -iña 243. SM I ilimona 144, kalošta 154, omij jalonⁱ
160, leppävirrolla, herrošta 162, paekollaj ja 170, paekonⁱ
(inst.) 171, vanholla 174. SML niinä äkona 106. LMPS rahošta
26, pahošsa mielin 73, pahollēen, rakkikalollē 82, paekollēen
84, pal^arollē 30, samollā sanollā 32, 89. FVK patofa, patofen)
31. - 4. FVK patoloi/ks (" paoks), -ssa, -sta, -lla, -lta, -lle
31.

391. Genetiivi /-ojen, -oin, -ain/. 1. PSKM patojen (~ pat-
tain) 243. - 2. SML minuj jalakoin 112. - 3. SML hoaraisav vä-
lissä ja jalakaisaij juuresse 108. PSKM pattain 243. FVK pat-
tain 31.

392. Partitiivi /-oja/. 1. SM I keittopaekkoja 149, pahoja
145, helemojaj ja 149, likoja 150, mertoja, lahnoja 153, sanoja
158, rahoja 159, nahkoja 160, herroja 167. PSKM patoja 243. LMPS
aekoja 75, marjoja 76, van^ahoja 21, laevoja 80, naeloja 17, ka-
loja 36, kilⁱpoja juoksemaan 23. - 2. SM I suoloja 156.

393. Illatiivi /-oin, -oen, -oihin/. 1a. SML rankakassoin
tehtiin tuli 107. FVK pattoin 31. ISM kallein 110. - 1b. LMPS
valjastaa pukin aesoen 25. - 2. PSKM pattiin 243.

1-MONIKKO

/-i-/

394. SM I hommista 149, omilla 147, omij jalon 160. LMPS
omina tavaroonaan (kom.) 76, suoristaan (adv.) 82, korpinpöe-
jilta 84, orpopöejista 86, joutu koville 34. - Nelitavuiset.
 LMPS Natuttomin päen 18-19, korkeemmille pal^akollé 30, ostetta-
vissa 24. PSKM viijattomina 245.

395. Genetiivi /-in, -ain, -aen/. 1. SM I poekim pit 169.
 LMPS niihen orpopoekiin kansa 85. - Nelitavuiset. PSKM viljat-
tommiin 245. - 2a. PSKM nelitav. viijattommain 245. - 2b. LMPS
LapL poekaen kesken 78, niihen poekaen isä 85.

396. Partitiivi /-ia, -ija/. 1. SM I nitä välikurnia 145. -
 Nelitavuiset. SML mahottomia 112. - 2. SM I poekija 167, lupija
 149, juomija 151, nuottija 153, tietusteluhommija 156, kultija
 174. LMPS rottija 65. - Nelitavuiset. PSKM viijattomija 245. SM
 I rikkämpija 153. LMPS suruttomija imeesijä 35, huokeempija 21.
 - Kuusitavuiset. SM I tapahtumattomija 'pahoja asioita' 145.

397. Illatiivi /-in/. LMPS Pittää ... syömi hommiin lähtee
 25. - Nelitavuiset. PSKM viijattommiin 245.

KOLMITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-/

398. PSKM paremmista 243. LMPS olovinnaan 38.

399. Genetiivi /-in, -ain/. 1. SM I vanhempiin kansa 162.
 PSKM parempiin, suurimpiin 243. - 2. PSKM parempain, suurimpain
 243.

400. Partitiivi /-ia, -ija/. 1. SML pahoja sanomia 106. -
 2a. PSKM parempija, matalija 243. SM I mütamija 154, 166. LMPS
pystyssä oloviija puita 54. - 2b. SM I sürimnija välttijä 154.

401. Illatiivi /-in/. PSKM parempiin 243.

oi-MONIKKO

/-oi-, -oe-/
o o   o o

402. 1. PSKM mataloi/sta, -lla 243. - 2. SM I akanoesta 158, markkinoessa 161. LMPS tavaroesta 79, omina tavaroenaan (kom.) 76, asijoesta 25.

403. Genetiivi /-oehen, -ain/. 1. SM II markkinoehen 124. - 2. PSKM matalain 243.

404. Partitiivi /-oita, -oeta/. 1. PSKM mataloita 243. - 2. SM I katiskoeta 153, valeppakinoeta 145. SML hartijoeta veänti 110. LMPS lakanoeta 10.

405. Illatiivi /-oin/. ISM haravoin 110.

SUPISTUMANONINIT

/-ei-/
e e

406. PSKM korkei/sta, -lla, -lta 242. PVK korkei/na, -ks 29.

407. Genetiivi /-eihen/. PSKM korkeihin 242. PVK korkei-
 hen 29.

408. Partitiivi /-eita/. SM I hoppeita 174. PSKM korkeita 242. PVK korkeita 29.

409. Illatiivi /-eihin, -eisiin/. 1. PSKM korkeihin 242. - 2. PVK korkeisiin 29.

S a v o n e t e l ä i n e n u l k o r y h m ä

KAKSI- JA NELITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oi-, -oⁱ-, -o-, -o-loi-/
o o   oⁱ oⁱ   o o   o o

410. 1. TRS palloiks (: pala). SPM hiljoill/ensa/ 27. SML tapoina 82, nauhoil 78, vierais paikois 82. - 2. SML lauvoⁱ/1, -lta 69, suukasoⁱsta 73, män niskoⁱllie 75, illoⁱllie 73. - 3. KMPP päy)össä 120. SML ne astu jalkonie (kom.) 72. - 4. TRS kalloloiss 8.

411. Genetiivi /-oi(n), -öhen/. 1. SM II akkoin 160. KMPP

patoin 120. SML vanhoi üm̄mii muot' 83, vahvoi ruostuneihe rautoi
peälitse 79. - 2. KMPP patoohen (- patoin) 120.

412. Partitiivi /-oja, -oi/. 1. SM I roakoja 250, takkoja
253. KMPP patoja 120. SML kauroja survottii 69, rapoja 70, sa-
najalkoja 71. - 2. SM I puoloja (: mon. nom. puolat) 250. - 3.
SML rautoi 79, kalloi, vanhoi 78, karjetaikoi 79. SM I lihhoi
258. KMPP patoi 120.

413. Illatiivi /-oi, -öhe, -öhi/. 1. SML Sakk niihe rautoi
ois koskent 79. - 2. KMPP patoohe 120. - 3. KMPP patoohi 120.

i-MONIKKO

/-i-, -i-, -i-/

414. 1. SM I korvile 263. - 2. SM I Raut tiukil 258. SML
suuril nuotil 78. - 3. SM II Lem, SavT poikista 165.

415. Partitiivi /-ia, -i/. 1. SML otria 69, julmia, kovia
71. - 2. SML ruukii 83. SM I mustti 187. - Nelitavuiset. SM I
totistaji 257.

416. Illatiivi /-i/. SML Sakk eihä teä mää monnii korvii 81.

KOLMITAVUIST NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-/

417. SML suuremist lapsist 83.

418. Genetiivi /-i/. SML vanhempii asja 80.

419. Partitiivi /-i/. SML niitä suurempii 77.

oi-MONIKKO

/-oi-/

420. SML piirakoil 83.

421. Partitiivi /-oita, -oi/. 1. SML talo elukoita 69, aka-
noita 74. SM I asijoita 258. - 2. SML otrakakkaroil 82, niitä
rotinoil 83. SM I putrikkoiki (: putrikka 'toisvuotinen hieho')
259.

Savon itäinen ulkoryhmä

KAKSI- JA NELITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oⁱ-, -o-, -o-loi-/

422. 1. ISMA palj jaloⁱlla, jalakoⁱna, jaloⁱks, paljaij jaloⁱn, paikoⁱllaan 289. EMA eukoⁱks, lihōⁱtta, nahkoⁱssa, ka- loⁱnnēn 109. - 2a. Eteläinen ryhmä. ISMA kaupoⁱssa, pahoⁱsta, jalosⁱssa, rahoⁱssan, rijoⁱssa, lanost, paholla, ilimoⁱlla, pal- jaij jalon 289, palakoⁱsta 297, reunoⁱlla 73, akoⁱssa, aitoⁱssa 193. SM I paekoⁱttām poes 191. KTR kangōⁱna, aikōⁱna, merroⁱlla, kissoⁱlle 144. SYK paosⁱsa 14. - 2b. Pohjoinen ryhmä. ISMA laov- vosta, karvosta, villosta, äejjosta, vihossan, vanahossa ta- lossa 289. KTV pääkollān, huonona äekona, omilla rahollani, va- naholla vastolla 88. EMA kannoks (: kanta), ranosta, nahkossa, uatrona, rahotak 105. NM arkona 28, lehmikarjoneen 66. - 3 SYK patoloissa (~ paosⁱsa) 14.

423. Genetiivi /-ojen, -oi(n), -oēn, -oen, -ōn, -aēn, -aen, -o-loihe(n)/. 1. KTV kalojen, rahojen, vanahojen, nahkojen 90. SYK patojen 14. - 2a. ISMA akkoin, kallōin 75, lakkōin 295. TPK jal(a)koin 64. KTR kannoim pesijä 75. KTR pattoim pohjat 147. EMA päⁱttōin 51. SYK pattoi(n) 14. - 2b. KTV pääkkoēn, sahhoēn timalta, matkoēn pēⁱssä 90. KMA kalloēn 35. - 2c. ISMA lakkōen 295, kallōen 75. NM arkoen 28. SM I vanahhoem mummoer 186. - 2d. KTR pattōm pohjat 147, kannōm pesijä 75. - 3a. KTV jalakoēn, herraēh herkut, vanahaēⁱ immeēsten 90. - 3b. ISMA paekkaen, arkaen, vapaen, äettāen, äessāen, parkāen 76, akkaēn (< *akka- ēn), kirjaēn 279. NM arkaen 28. - 4. SYK patoloihe(n) /~ pat- toi(n) ~ patojen/ 14.

424. Partitiivi /-oja, -ojja-, -o-loita/. 1. ISMA jalako-
ja 289, velokojjān 71, äikoja, akkoja, läevoja - läivoja, lak-
koja 294. SM I vinoja 194, vuaroja 187, kertoja 198, kaoroja 199,
kaloja 200, vieterharoja 'äkeitä', pikkiharoja 202. KTV vana-
hoja 89. KTR kissoja, mertoja 146. EMM rahoja, uatroja 50: SYK
patoja (: yks. part. patoo) 14. KMA naoloja 32. NM arkoja 29.
- 2. SYK patoloita (~ patoja) 14.

425. Illatiivi /-chi(n), -oin, -oē(n), -oen, -ōñ, -oēhi(n),
-o-loihi(n)/. 1. SYK patchi(n) 14. - 2a. ISMA jalakoin, vana-
hoin talloin 289, lakkōin 295, sañnōin 74, kallōin, kannōin 145.
EMM lihōin 295, sañnōin 103. TPK jal(a)koin 64. KTR semmošin
tappoin, rukihlappoin 75. - 2b. KTV kaëkkim päëkkoēn, sotkō
jalakoēsa, näēhi äëkoēn, sūrinq kalloēn 89. KTR tappoēn, rukih-
lappoēn, kissoē, silkkōē 75. - 2c. ISMA lakkōen 295, kalloen,
kannōen 145. NM arkoen 29. - 2d. KTR semmošin tappōñ, rukihlap-
pōñ 75. - 3. KMA matalim päëkkoēhi 50. KTV kalloēhin, jalakoē-
hisa 89. - 4. SYK patoloihi(n) /~ patchi(n)/ 14.

i-MONIKKO

/-i-/

426. KTV omilla rahollani 88. - Nelitavuiset. NM onnetto-
mina 30.

427. Genetiivi /-ī(n), -aēn, -aen/. 1. SM I sotapoekir
rinnasta 195. ISMA kukkin, poekin 75, muñni 71. KMA poeki(n)
37. - Nelitavuiset. NM onnettom^miin 30. KMA onnettonni(n),
otettavvi(n) 20. - 2a. KTV pōëkaēn 112. - 2b. ISMA ruokaen, om-
maen 76. - Nelitavuiset. NM onnettom^maen 30.

428. Partitiivi /-ija, -ijja-, -ī/. 1a. SM I poikija 202.
KTR tupija 99, koirija 146. KMA poekija 40. - Nelitavuiset. NM
onnettomija 30. - 1b. ISMA korvijjān käivellō 273. - 2. SM I

- poiki 202. ISMA munnī ~ muñnī, summi, korvīsa^k 273. KTR tup-
 pi (~ tupija), kauneita heinäpouti 99. - Nelitavuiset. ISMA
 rakentammi taloja 73. KMA onnettommi, otettavvi 20. NM onnet-
 tom^mii 30.
 429. Illatiivi /-i(n)/. KMA korkeihin kohti 50. KTR surin
 tuppīn 107. - Nelitavuiset. NM onnettom^miin 30.

KOLMI- JA VIISITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-/

430. 1. NM suurimpina 30. - 2. NM suurimmina 30.
 431. Genetiivi /-in, -aen/. 1a. NM suurimpiin 30. ISMA
 joutussin miehin, leppoossin akkoin, hoastajjin, ostajjin, il-
 tammin, lihavvin inmeisin, muistelmij jätet 75. - Viisitavui-
 set. ISMA tuntemattommin inmeisin 75. - 1b. NM suurimmiin (-
 suurimpiin) 30. - 2. NM parempaen 29, suurimpaen 30.
 432. Partitiivi /-ija, -i/. 1a. NM parempija, matalija 29,
 suurimpija 30. - 1b. NM suurimmija 30. - 2a. NM parempii, ma-
 talli 29, suurimpii 30. TPK vaatijii 66. KTV molempi 69. KTR
 jumali, huonompisa 100. - 2b. NM suurimmii 30.
 433. Illatiivi /-in/. 1. ISMA parempin siihen 141. NM ma-
 talliin, parempiin 29, suurimpiin 30. KMA matalim paekkoehi 50.
 - 2. NM suurimmiin 30.

oi-MONIKKO

/-oi-, -oeh-, -oeh-/

434. 1. ISMA kihardista 285. TPK vaatijoissa 66. EMA lusi-
 kdissa, tavarodilla, havukdiks, asijdissa 110. - 2. KTV musti-
 koella, itikoelle 91. - 3. NM vasikoena, vasikoene(en) 29.
 435. Genetiivi /-oihen, -oehen, -oin, -oeh-, -aen/. 1a. ISMA
 vasikdihen, mustikdihen, papandihen, suakkundihen, pakandihen,

pakaröihen 142, puoluköihen 295, tavaroihesat tähän 73, sarve-
 nöihem pakotus, tolovanöihen kansa', hataröihen, ikkunöihel
 läpi, haravöihem pät 74. TPK vaatijöihen 66. KTR kakaröihem
 puhheista 74. - Viisitavuiset. ISMA valehtelijöihen 74. - 1b.
 NM vasiköehen 28, matalöehen 29. ISMA kuokkijöehen, palveli-
 jöehen, mansiköehen Kerrü, kuriköehem pät, kamanöehem peälle'
 74, kamalöehen, kipundöehen, puoluköehen 295. - 2a. ISMA man-
 sikköin, kuokkijöin, tolvannöin 74. - 2b. NM vasikkoen 28. -
3. NM vasikkaen 28. ISMA mataläen, vasaräen, kapuläen, kata-
 läen, kamatäen 76, 77.

436. Partitiivi /-öita, -öeta, -öeta/. 1. ISMA mustiköita,
 puoluköita, haraköita, vasiköita 69, tavaröita 73, kulukijöi-
 ta 281, mansiköita, havuköita 294. TPK vaatijöita 66. - 2. KTV
 vasikoeta 91. KMA tulijöeta 12. - 3. ISMA mansiköeta, havuköe-
 ta 294, peniköetan 71, mustiköeta, puoluköeta 285. NM vasiköe-
 ta, matalöeta 29.

437. Illatiivi /-öihen, -öehen, -öehin, -öin, -öen/. 1a.
 ISMA vasiköihen, mustiköihen, papandöihen, suakkundöihen, paka-
 nöihen, pakaröihen 142, mansiköihen, puoluköihen 295. TPK vaa-
 tijöihen 66. - 1b. ISMA lutiköehen, kipundöehen, lakandöehen, ma-
 tiköehen 142, mansiköehen, puoluköehen 295. NM vasiköehen, ma-
 talöehen 29. - 2. NM vasiköehin, matalöehin 29. - 3a. ISMA va-
 sikköen 285. NM vasikkoen 29.

SUPISTUMANOMINIT

/-ei-, -ee-, -oi-, -ee-, -oe-, -ö-/

438. 1a. ISMA korkeilla (: yks. ad. korkëlla ~ korkilla) 84,
 korkëissa talolöissa 281, korkeista 84. TPK hop(p)eissa 71. -
1b. KTV korkeëlla päekolla, öekeëssa asijoëssa 112. - 2. SYK
 harmoissa (: harmoo : yks. in. harmoossa) 16.

439. Genetiivi /-eihen, -eehen, -oihe(n), -oehen/. la.

ISMA korkèihin 84, kankèihin, karkèihin, sokkèihin 143, hop-
pèihin, kauppo, kappeihin, valakeihe' 73. TPK hop(p)eihin 71.

- ISMA äindihin (: *aino^{pa}), vajjoihen (: *vajo^{pa}), vaindi-
hev (: *vaino^{pa}) vuatteita 73. - 1b. NM korkeehen 28. - 2a.

SYK harmoihe(n) 16. - 2b. NM harmoehen 28.

440. Partitiivi /-eita, -eeta, -oita, -oeta, -öta/. la.

ISMA sakkèita, sokkèita, surkèita, valakèita 69. TPK hop(p)ei-
ta 71. - 1b. NM korkeeta 28. MTV kommeeta, hoppeeta 71. - 2a.

SYK harmoita 16. NTR harmoita 167. - 2b. NM harmoeta 28. - 2c.

NR harmöta (~ harmoita) 167.

441. Illatiivi /-eihen, -eehen, -oehen, -eihi(n), -eihin,

-oihi(n), -oehin, -eisi(n), -oisi(n)/. la. ISMA kankèihin
(< *kankesihin), karkèihin, korkèihin, sokkèihin 143. TPK hop-
(p)eihin 71. - 1b. NM korkeehen 28. - 1c. NM harmoehen 28. -

2a. SYK korkeihi(n) 16. KMA korkeihin kohti 50. - 2b. NM korkee-
hin 28. - 2c. SYK harmoihi(n) 16. - 2d. NM harmoehin 28. - 3a.

SYK korkeisii(n) /~ korkeihi(n)/ 16. - 3b. SYK harmoisii(n)

/: yks. ill. harmoo/see(n) ~ -se(n)/ 16.

Savon pohjoinen ulkoryhmä

KAKSI- JA NELITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oi-, -oe-, -oe-, -o-/
oi oe oe o

442. 1. LK Kuus jaloissa. i-dift. Kuus lauvoi/sta, -ksi

106. NTK rannoille, pahoissa, laihoille 25. - 2. PLPV jaloes-
sani, samoella, mitoella, joululahjoeksi 52. - 3. SM I herroel-

la 206. - 4. ATPM jalossa, sijolle, kanolle, kalossa, kirjossa,

saonossa 89. NTK pahona, hihnossa, peuroksi, vitjoksi, laivol-
ta, harvona, akosta, sanolla, omilla varollä 25. SMA aekona,

rahosta, pahosta, vanholle 138. HMT jalakonēn 45, saōnossa
asuttin, nillā herrolla 52.

443. Genetiivi /-oēn, -ain, -aēn/. 1. SMA lahjoēn, hoavoēn
41, kalloēn 83. - 2a. ATK vihtain 55. - 2b. SMA jalakaēn, pah-
haēn 41.

444. Partitiivi /-oja/. SM I laetoja 205, kaloja 206. SMA
virtoja 139. SML kirkkoherroja, vaalisearnoja 145, liikoja sa-
noja 147, tervahautoja, suurie hintoja 148, tervoja, taikoja 149.

445. Illatiivi /-oin, -oēn, -oen, -oihin/. la. ATK aikoin,
kirjoin, kaloin, aisojn 64. ISM paikkoin, sijoinsa 109. - lb.
SMA kirjoēn, hoavoēn 139. - lc. ATPM aettoen 47. - 2. SML RisJ
noihin kirkkoherroihin nāhes 145.

i-MONIKKO

/-i-, -ī-, -a-loi-/

446. 1. SML RisJ omil lupisa 147. PLPV Kuus korvilla, poi-
jista, suoristān 52. - 2. PLPV nurkissa 53, juhlilla, korvis-
sa, sukista 52. - 3. PLPV Kaj poēkista 51 'pojista'. - 4. TSM
Syvāmmānmurkkaloissa 9.

447. Genetiivi /-īn, -ain, -aēn/. 1. ATK ojīn 55. - Nelita-
vuiset. SMA korkkeampīn 41. - 2a. ATK poikain 55. - 2b. HMT
koeraēn haōkunta 16.

448. Partitiivi /-ia, -ie/. 1. ATK poikia 54. - 2. ATPM
poekie 86. - Nelitavuiset. SM I usseampie 204.

KOLMITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-, -ī-/

449. 1. HMT isommista tukkista 54. - 2. PLPV ainuviksi 52.

450. Genetiivi /-īn, -aēn/. 1. SMA vanhempīn, antajīn,
ottajīn 40. - ATPM parempīn 43. - 2. SMA molempāēn 40.

451. Partitiivi /-ie/. SM I kiluvie 206.

oi-MONIKKO

/-oi-, -oē-, -oe-/

452. 1. SMA tavaroesä 138. - 2. KTPM kalikoella 90.
453. Genetiivi /-oijen, -oejen, -oijjen/. 1a. SMA tavaroi-
jen 41. - 1b. SM II harakoejen 146. - 2. KTPM vasikoijjen 43.
454. Partitiivi /-oita, -oēta, -oeta/. 1. SML tappuroita
148. - 2. HMT koerampenikoēta 51. - 3. KTPM harakoeta, tava-
roeta, vasaroeta 18.

SUPISTUMANOMINIT

/-ai-/

455. SMA vappaille 55.
456. Genetiivi /-aijen/. SMA vappaijen 41.

Savon läntinen ulkoryhmä

KAKSITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-o-, -o-loe-/

457. 1. SM I hlviks ilimoks 212. PHKM jalośsa 338. - 2.
PHKM jal^akoloe/ssa, -sta 338.
458. Genetiivi /-aen, -ajen/. 1. PHKM jal^akaen 338. SM III
A Mul vakkajen, vakkaen 186.
459. Partitiivi /-oja, -o-loeta/. 1. SM I vanhoja 214, vi-
nojas 213. PHKM jal^akoja 338. SML villoja, liinoja 116, samo-
ja 118. - 2. PHKM jal^akoloeta 338.
460. Illatiivi /-oen/. PHKM jal^akoen 338.

i-MONIKKO

/-i-/

461. SML kukkapoejilla 117.
462. Partitiivi /-ie/. SML sukkie 116. SM I parkuntie 212.

KOLMITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-/

463. PHKM haravi/sta, -ssa 338.
464. Genetiivi /-in/. PHKM haraviin 338.
465. Partitiivi /-ie/. SML isompie esineitä 116.
466. Illatiivi /-in/. PHKM haraviin 338.

oi-MONIKKO

/-oi-, -oe-/

467. 1. SML puhistettiin kalikoista 113. - 2. SM I asi-
joessa 216. PHKM haravoesta 338.
468. Genetiivi /-oejen, -oehen, -oen/. 1a. SM II harakoejen
146. - 1b. SML palikdehem peällen 113. - 2. PHKM haravoen 338.
469. Partitiivi /-oita, -oeta/. 1. SM I kot-asijoita 216.
- 2. PHKM haravoeta 338.
470. Illatiivi /-oen/. PHKM haravoen 338.

SUPISTUMANOMINIT

/-ei-/

471. SML ðekein (adv.) 116.
472. Partitiivi /-eita/. SML korreita 115.

K e s k i - S k a n d i n a v i a n
m e t s ä s u o m a l a i s m u r r e

KAKSITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oⁱ-, -o-/

473. 1. DKHK akoⁱllen 82, hihoⁱne 131, harjoⁱlla 132, pa-
hoⁱn, kauvoⁱn kun 136, mahoⁱn 82, jaloⁱltän, saunoⁱssa 83. SM
I pitkinä hihoⁱna 238. VSS aesoⁱlla 163. MNV nillen näoloⁱl-
len 34, rannoⁱla 37, vanhoⁱlla 43. - 2. SM I lanolla 236, paí-
jasjalon 237, rahošta 236, seisaville jalollēj ja 219.

474. Genetiivi /-ajen, -ojen/. 1. DAHK akkajen, sikajen, kanajen 29, kalajen 71, sukkajen 83. SM I jalkajev välistä 237. SM III A vakkajen 186. - 2. DAHK akkojen 29, kaurojen 83. MNV heinä garttojen Beillen 21.

475. Partitiivi /-oja/. 1. DAHK sikoja 29, kauroja, kanoja 83, kaloja 132, rahoja 135, SM I pahoja 225, jalkojän 233, vanhoja 235, jäniksäl lankoja 236. VSS vahvoja miehiä 165, seittysiä naoloja 154, aastaekoja 160. MNV aeGoja 31, akkoja (: mon. nom. aGad35) 32, samoja 39, luden-Grvoja 'kahvia (leikillisesti)' 43, lakkoja 48, villoja 17, läeskoja 19, heinä-garttoja 22, gaila baikoja (!) 24. - 2. MNV suoloja 13.

476. Illatiivi /-oin/. DAHK jalkoin, sikoin, karvoin, saunoin, tervoin 39.

i-MONIKKO

/-i-, -i-loi-/

477. 1. VSS niistä poijista 165. MNV omilla gorrillain 38, Guvillen 32 (: yks. gen. kuvan 33). - 2. MNV tallin-Dorppi-loilda 25 (vrt. yks. in. välDorBassa 27).

478. Genetiivi /-ajen, -ien/. 1. DAHK kukkajen, sukkajen, unkkajen 72. VSS poikajen 165. - 2. DAHK kukkien 88. SM I pie-nier rahakapoikien 238.

479. Partitiivi /-ia, -ija/. 1. DAHK poikia 61, sukkia 83. SM I korviaj ja 218. VSS rumia värkkiä 154. MNV maedobunkkia (: -bunkka) ' (maito)pyttyjä, -astioita' 17, hukkia 19, unkia (: unnad 25 'lapset') 27, mustia 31, 42, Govia 43. - 2. DAHK kukkija 31.

480. Illatiivi /-in/. MNV toisin DuBin 17. SM I korvin kija ja 228.

1-MONIKKO

/-i-/

481. SM I seisaville jalollēj ja 219.
 482. Genetiivi /-ien/. SM I molempien käsvarsien 226.
 483. Partitiivi /-ia, -īDa/. 1. VSS jootavia panivat 158.
 MMNV jōdavia 46. - 2. MMNV karhun nostajīDa 23.

oi-MONIKKO

/oi-/

484. DAHK navetoissa 79, hartioilla 131. MMNV iDiGoista
 (:iDikka 'sääski') 30.
 485. Genetiivi /-oijen/. TVS harakojen, astiojen.
 486. Partitiivi /-oita/. DAHK harakoita 9, puolukoita -
 puolkoita 69, kuukkijoita 47, laulajoita 79. VSS mustikoita 152.
 487. Illatiivi /-oihin/. DAHK harakoihin 73. TVS harakoi-
 hiin (: yks. ill. harakoiheen).

SUPISTUMANOMINIT

/-ei-/

488. SM I valkeista 221.
 489. Partitiivi /-eiDa/. MMNV rüleiDa 17 'hauskoja'.

Savon lounainen ulkoryhmä

KAKSI- JA NELITAVUISET NOMINIT/-oi-, -oⁱ-, -o-, -o-loi-/

490. TKJ akoi/ssa, -sta, -lle, -lla, -ks, akkoina 153. - 2.
 SES toisissa paikoissa 221, koivuvihtojsta 212, näillä paikojl-
 la 223. - 3. SM I varstolia 243, kirkonkirjoissa 240. LMA naulol-
 la, akolla, jalollā, pījosta, rahonē, avojalon, merrolla 128.
 LML kaupossa, langosta 130, rinnoissa 131, ilⁱmoista, niissä pai-
 koissa 127, siankervoista 129, paljaj jalon 125.
 491. Genetiivi /-oje(n), -oin/. 1. LMA kampeje(n), haukko-

je(n). TKJ akkojen 53. SML ilⁱmoje' aikea 121. SM III A vakko-
je(n) 186. - 2. SM I Mänt herroih herkkuva 247.

492. Partitiivi /-oja, -o-loita/. 1. SM I pahoja 240, li-
hoja 244. SML kaloja 121, tarkkoja 125, sikoja, kanoja, karvoja
128, harvoja 130. TKJ akkoja 53. SES isoja kaloja 102. - 2. SES
suoloja 218. - 3. YTMP Mänt aittoloita, velkoloita 61.

493. Illatiivi /-oin/. TKJ akkoin 53. LMA aikoi(n) 77. SM I
neljän aikoij jo camusilla 243. SES niihin tansseipaikkoij ja
iltamapaikkoij ja 230.

i-MONIKKO

/-i-, -a-loi-/
~~~~~

494. 1. SM I kaikissa hommissa 248. SML pojillee 128, kou-
killa 129, sommissa (: mon. nom. sommat) 131. - 2. YTMP Mänt
poikalaille 61.

495. Genetiivi /-ien, -in, -ijje(n)/. 1. TKJ tupien 48. -
2. SM I talompoikim parasta 247. - 3. LMA Luh poikijje(n) 36.

496. Partitiivi /-ia, -ija/. 1. SML sompia 131, omia tsi-
tän 123, torppia 128, osia 130. SES niitä rullia 225. - 2.
SML nuottija 121, kuivija 122, kuhija 130. - Nelitavuiset. SML
ilosempija 121.

KOLMI- JA VIISITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-/
~~~~~

497. SML huonommista langošta 130, soatavissa 122. - Vii-
sitavuiset. SML surullisemmiks 121.

498. Partitiivi /-ia, -ija/. 1. SM I katajia ja kusia 248.
SML painavia, isompia, harvempia 130. - 2. SML huonompia ja-
l^gkineita 125, apajija 121. SES pellevija 301, iltamija 229. -
Viisitavuiset. SML surullisempija 121.

oi-MONIKKO

/-oi-/-oe-/
~~~~~

499. SML katiskoilla 130. SES tappuroista 212. LMA ikkunoil-
le 133. TKJ harakoi/ssa, -sta, -lla, -lle, -ks, harakkoina 55.

500. Genetiivi /-oijen, -oiten/. 1. TKJ Kuh harakoijen 48.
- 2. TKJ Kuh harakoiten 55.

501. Partitiivi /-oita, -oeta/. 1. SML vaäikoita, mullikoi-
ta 128, omenoita 122, moallisija asijoitaan 126. LMA elukoita,
kosi^joita, ometoita 'navettoja', karihtoita 133. TKJ harakoi-
ta 55. - 2. SM I Jäm vaäikoeta 240.

502. Illatiivi /-oihi(n)/. LMA mataloihi(n) 77.

SUPISTUMANOMINIT

/-ei-, -ai-/
~~~~~

503. TKJ vaikei/ssa (: vaijis : yks. gen. vaikiin : yks.
part. vaikiita - vaijista), -sta, -ks, -lla, -lta 57, valkei/s-
sa (: valkii), -sta, -ks, -lla, -lta 58.

504. Genetiivi /-eijen, -eiten/. 1. TKJ Kuh valkeijen 52,
vaikeijen 58. - 2. TKJ Kuh valkeiten 52, vaikeiten 58.

505. Partitiivi /-eita, -aita/. SML useita vuosija 121. SES
punaserruskeita poikasija 100. TKJ valkeita 52, vaikeita 58. -
LMA vapaita, harmaita 124. TKJ harmaita (: harmoa) 13.

506. Illatiivi /-eisi(n)/. TKJ Kuh valkeisii(n) 52, vaikei-
sii(n) 58.

Viipurilaismurteet

Itäinen ryhmä

KAKSI- JA NELITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oi-, -oⁱ-, -o-/
~~~~~

507. 1. KEU p̄ijoi/1, -lt, -le 36, silloil, akoilt 54. MPK paol/s, -st, -l, -lt, -ks 69. AMK vitsoist 64, karvoist, villoist, kaupois, lahnois, vanhoist paijoist, v̄imis̄in aikoin, lauvoist, vanhoil, vastoil 177, paljai jaloi 101. - 2. AMK lauvoⁱst, jaloⁱs, p̄ukapoⁱs, sijoⁱl, vihoⁱs, t̄a(eparjoⁱl 'tadeparjoilla', rahoⁱ/ks, -s 177, saun(akoⁱl 141. - 3. JKRR jalo/śś, -l, -lt, -ll 46. LTJK yksiss hinnośś 79, akkoneeha (kom.) 65, rahonee p̄aivinee 66, paljai naho (inst.) 25, paljai jalo 64, toisi paiko 65. AMK jalkonē, Viip vihossā 177. - 4. AMK Viip akkoil 54.

508. Genetiivi /-ohe-, -oi(n), -oihe/. 1. AMK siu jalkoheis p̄āle 185, jalkohēv v̄alist 186. - 2a. AMK sikoi ruokā 22, muihe lihhoi kans 62, jalkoi v̄älli, rautoi kans 185, kannoi ruokā 62, toisi kalloi sekā 63, kaisloi 140. JKRR jalkoi 46. LTJK herroi joukoss 25, rahhoi kans 66. MPK pattoi ~ pattoin 69. KEU p̄ikoi 36. - 2b. AMK suoloi kans 62. - 3. MPK pattoihe 69. AMK vastoie teko 62. JKRR jalkoihe (~ jalkoi) 46.

509. Partitiivi /-oja, -oi, -oita/. 1. AMK jalkojais (< *jal-koisasi), tekkit pahojā 185, viljojā 60. LTJK kanojaa 32, omii aikojaa 76, likkoja 34, 35. - 2a. AMK jalkoi, sanajalkoi, kissoi, rahhoi 60, kalloi 115, lehmäkarvoi 100, kauroi 161, nauloi, liuskoi, akkoi, sattoi, marjoi, harvoi, sikoi, vehkoi, rahhoi, h̄apoi, lahnoi 140, pihlajamarjoi, lautoi 154, h̄ahloi, lan-184. SM I kalloi 272, lahnoi 274. JKRR jalkoi 46. LTJK maljoi 12, vitjoi 13, sannoii miehii 19, paljo kauppoi, kauroi 21, h̄ātappoi 33, kuita paikkoii 103. KEU vitsoi 24, p̄ikoi 36, nahkoi 61. MPK pattoi 69. SML sotilasherroi 76. - Nelitavuiset. AMK lehm̄än ostelijjoi 140. - 2b. AMK suoloi 40, 154, puoloi 184. SML eik^l olt suoloi 77. - 3. AMK nelitav. s̄utelijjōita 281.

510. Illatiivi /-ohe-, -oi(n), -oihe/. 1. LTJK maljohei 12
'maljoihini'. AMK aikohēm poiki 186.- 2. AMK nihe paikkoi, j̄ap
hevose jalkoi, mertoi 89, sikkoī, karvoi, hüvi aikoi 186. NEU
pikoīn 36. LTJK akka aisoī 24. JKRR jalkoi 46. - 3. MPK jalkoi-
he, pattoihe 70.

i-MONIKKO

/-i-, -ī-, -i-loi-/

511. 1. AMK kuivil paikel 177, korvillei 153. SM I talopojis
272. LTJK pienemille noijjille 13, pojille 36, keisar rouvvi-
neesa 65, kaikki voimi (inst.) 64. - 2. AMK Viip poikille 54,
189. - AMK KivN meiki luhtilois 112.

512. Genetiivi /-ī-, -ihe-/. 1. AMK poiki sukset, nihe sūri
poiki kans, olki p̄il, sotti iel 62. - 2. AMK omiheis kans 166.

513. Partitiivi /-ija, -ī, -i-loi/. 1. AMK hei poikijase 60.
- 2. SM I sakipoiki 266. AMK koiri, oksī, külmäkukki 60, munnī-
ki, riikuivi 161. SML havu oksii 77. NEU tuppī, luppī, rottī,
kuivi, kopri 62. LTJK omni aikojaa 76, kauniita kukki 35. -
Nelitavuiset. AMK puhtahampi 88. LTJK majass makkaajii, hakkaa-
jii 36. - 3. VSM sorsiloi.

514. Illatiivi /-ī-/. AMK silmi ja korviki 97.

SUPISTUMANOMINIT

/-ei-/

515. Partitiivi /-eita/. AMK ValJ ankereita 59 'ankeriaita'.

KOLMITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-/

516. SM I iltamis 277. JKRR vanhemmi/ss, -lt 48. MPK parem-
mi/s, -st, -l, -lt, -ks 69. LTJK kylän tanhuvilla, kellon kuu-
luvilla 35, Vanhemmissha se o' 81, muutami paiko 65.

517. Genetiivi /-i(n)/. JKRR vanhempii 48. MPK parempii -
parempiin 69.

518. Partitiivi /-i/. SM I mütami 273. JKRR vanhempii 48.
KMK humali, puhuji 60, kuollēnsanomi 166. LTJK huokujii, seiso-
jii 36. MPK parempii 69. KEU haravi 54, mukavi, huotavi, liha-
vi 62.

519. Illatiivi /-i/. SM I iltami 270. JKRR vanhempii 48.
MPK parempii 70.

oi-MONIKKO

-oi-

520. KMK elukoil, tallikoil 'nuorille siolle' 152, akanoist
139, katissoil 177. KEU tappuroi/ks, -s, -st, -l, -lt 34. LTJK
tavaroillee 90, asijoillaa 78, hartioil 16, kaleskoiss 17.

521. Genetiivi /-oi/. KMK elukkoil, saippuatavaroil parvē
186. KEU tappuroil 34.

522. Partitiivi /-oi/. KMA pīrakkoil, tulijoil, vasikkoil, na-
vakkoi, kukkuloi, suri pojan kotsikkoil 100, astijoi - astijoi
160, 140, lakanoil, rivakkoi miehi 140. SML niitā tavaroi 75,
syöttā elukkoil 76. LTJK herttasii tarinoil 21. KEU tappuroil 34,
kapuloil, korentoi (: korenta), pappiloil (: pappila) 61.

523. Illatiivi /-oihi, -oi/. 1. LTJK kaleskoihi 18. - 2.
KMK tappuroil, semmosi papuskoil 'nippuihin' 89.

SUPISTUMANOMINIT

/-ei-, -ai-, -h-i-, -oi-/

524. 1. JKRR valkeiss, valkeill 49. LTJK korkeille rōykki-
sille 89. - 2. SM I oi pitānt harteistai ki 267.

525. Genetiivi /-eihe, -ei, -h-i/. 1. JKRR valkeihe 49. -
2. JKRR valkei 49. - 3. SM I sokehī 273.

526. Partitiivi /-eita, -h-i, -oi/. 1a. KMK sokkeita 59,

66, usseita 168, makkeita, valkeita, korreita 183. - 1b. KMA
 ValJ asteita 59 'astioita'. - 2. KMA sorehī, rapehī (: rapea
 'hauras'), valkehī, usehī, ruskehī 60, korkehī, makehī, soke-
 hī 66. - 3. KMA sokijoi (: soki^ja) 66, makijoi, notkijoi, rus-
 kijoi, korki^joi, maki^joi 183.

527. Illatiivi /-eihe, -eise, -aise/. 1. SM I harteihikki
 ol' lüst 267. - 2. ISM KivN korkeise, Jääs harmaise.

L ä n t i n e n r y h m ä

KAKSI- JA NELITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oi-, -oⁱ-, -o-/

528. 1. KMA Lap nistä taijoista 141. KTL jaloista - jaloist,
 jaloistā, vanhoile - vanhoil, marjoista - marjoist, paikoillā
 81. - 2. HOK pahoⁱlla miḡlin 37. KTL pikoⁱna - pikoⁱn 81. - 3.
 KMA Lap varvosta, vahvosta, kuivil paikel 177. KTL jalkonē (kom),
 aitonē, nahkonē, karjonē, marjonē, pikonē 101, kaksin kerro
 (inst.), paikka paiko, harvo 102. LK VirL akkonē. - 4. HOK ran-
 toilla 11, 44, arkiiltoinna 13, vanhoinna 14, jalkoissa 22, van-
 hoissa, ilmoissa 23, vihhoissaaⁿ 26, kalleilla, rahhoillaaⁿ 44.
 SM I kassoista (: kasa 'nurkka, suupieli') 284. KMA paikkoissa,
 sikkoilla, jalkoista, varpoista 54.

529. Genetiivi /-oje(n), -oin/. 1. KTL Lap kalojen (~ kal-
 loin), kansojen, ilmojen 84. SM III A Luu vakkoje(n) 186. - 2.
 HOK seurointalolla 33, herroin kans 31. DES jalkoin, sikkoin,
 kannoin, kallein 77. KTL kallein, kansoin, ilmoin 84.

530. Partitiivi /-oja, -oi/. 1. SM I lahjoja 281, rihmoja
 282, pahnoja 283. HOK riḡnoja 'pojanveitikoita' 31. DES vanhoja
 77. KTL kaloja, nauhoja, kissoja, latvoja 84. - Nelitavuiset.
 HOK korotnikkoja 'puutarhureita' 31. - 2. KTL latvoi (~ latvo-

ja), kalloi, nauhoi, kissoi 84.

531. Illatiivi /-oi(n), -oihi/. 1. SM I rihmoin 282. KTL kalloi, pattoi, rantoi, aikoi 82. - 2. KTL pattoihi, kalloihi, rantoihi, aikoihi 82.

1-MONIKKO

/-i-, -i-/
~~~~~

532. 1. KTL Lap poikinē, ominē 68. KMA Lap nuorista 177. -
 2. HOK tuppiissa 'tuvissa' 17, lotkiissa 'lotjissa' 15, hyyr-
 suo_ajiissa 17, ojjiissa 18, roskiissa 20, kourissa 23, kossiis-
 sa 27, kujjiilla 35, suorilla, omilla 44. SM I nuottissa
 282. KMA kukkopoikille 54.

533. Genetiivi /-ijen, -in/. 1. KTL poikijen (~ poikin),
 koirijen 75. - 2. DES koirin, kuivin 77. KTL poikin, koirin 75.

534. Partitiivi /-ia, -i^ja, -ija, -i/. 1a. SM I omia 283.
 - 1b. DES poiki^ja 77. - 2. KTL poikija (~ poiki), koirija 55.
 - 3. KTL poiki, koiri 55.

KOLMITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-/
~~~~~

535. SM I parempiasta 284. HOK kanavilla 15.

536. Genetiivi /-in/. DES suurempin, ahkerin, parempin, van-
 hempin, haravin, molempin, mutamin 84.

537. Partitiivi /-ia/. SM I nuorempia 284, astuvia 283,
 kehnompia 284.

oi-MONIKKO

/-oi-/
~~~~~

538. 1. KTL vasikoissa ~ vasikois, tappuroilla ~ tappuroil
 86. - HOK pahinmoillaan pakkaset 38. - 2. HOK putikkoissa 18,

murkinoissa 'murkinan aikoina' 30, alusmarkkinoilla 40, teles-
koilla 43.

539. Genetiivi /-oin/. DES elukkoin 84.

540. Partitiivi /-oit(a)/. HOK vaapukoita 17, uutiskakke-
roita 31. DES harakoita, vasaroita 27. KTL mustikoita - musti-
koita - mustikoit, omenoita - omenoit 86.

541. Illatiivi /-oihin/. ISM SäkJ, VirL mataloihin, hara-
koihin 71.

SUPISTUMANOMINIT

/-ei-, -ai-, -oi-/

542. KTL oikeiks 78, vainaina - vainain 76. DES vappailla 9.

543. Genetiivi /-ein/. DES sokkein 84.

544. Partitiivi /-aita/. DES harmaita 27. KTL harmaita 76.

545. Illatiivi /-oihin/. ISM SäkJ, VirL korkioihin 71.

Inkerin suomalaismurteet

Äyrämöismurre

KAKSI- JA NELITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oi-, -oiⁱ-/

546. 1. KMK Ty jaloistampäse, herroist, vastoiks, rahois
177, päoil 39. ID jalois, -ta (ab.), -n (inst.) 70. - 2.

KMK Ty sill on rahoⁱs (~ rahois) 177.

547. Genetiivi /-oin/. 1. ID jalkoin 70. - 2. KMK Ty suo-
loin kans 62.

548. Partitiivi /-oi/. KMK Ty sanoi 60. ID jalkoi 70.

549. Illatiivi /-ohe-, -ohi-, -oi/. 1. KMK Ty aikohem poi-
ki lehmä 177. - 2. KMK Ty maihem matkohin 97. - 3. KMK Ty tullöt
aikoi 89. ID jalkoi 70.

i-MONIKKO

/-i-/

550. AMA Ty korvistais 153 'korvistasi'.

551. Partitiivi /-ī/. AMA Ty punaⁱsi kukki 173. - Nelita-
vuiset. AMA Ty armottomi lapsi 115.

552. Illatiivi /-ī, -ihe/. 1. AMA Ty korvi 166. - 2. AMA
Ty nihe otrihe 89.

KOLMITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

553. Partitiivi /-ī/. AMA Ty rataji 161.

oi-MONIKKO

/-oi-/

554. ID harakoilt (: mon. nom. harakat) 71.

555. Genetiivi /-oin/. ID harakkoin 71.

556. Partitiivi /-oi/. AMA Ty sirkki astijoi 152. ID ha-
rakkoi 71.

557. Illatiivi /-oi/. ID harakkoi 71.

SUPISTUMANOMINIT

/-h-i-, -oi-/

558. 1. ID valkehi/s, -lle, -ta (ab.) 70, 71. - 2. ID kiu-
koi (: kiukaa) 68.

559. Genetiivi /-h-īn, -oin/. 1. ID valkehiin (: valkee :
yks. gen. valkeen) 70. - 2. ID kiukoin (: yks. gen. kiukaan) 68.

560. Partitiivi /-h-ī, -oita/. 1. ID valkehi (: yks. part.
valkiaa) 70. - AMA Ty harmahi 60. - 2. ID kiukoita (: yks. part.
kiukaata) 68.

561. Illatiivi /-h-ī, -oi/. 1. ID valkehi (: yks. ill. val-
kaa) 70. - 2. ID kiukoi (: yks. ill. kiukaa) 68.

S a v a k k o m u r r e

KAKSI- JA NELITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oi-, -oⁱ-, -o-/

562. 1. PAe Ven, Hie, Mol kaikil sijoil, Ven, Hie kanoil,
Mol kanois, jalois. NIM rahoil 388, vanhois talolois 394, van-
hoilt ihmesilt, vime aikoin (ess.) 403. ID jalois/s, -ta, -n 70/
- Nelitavuiset. NIM üks n̄ist toveritsoist (: kaks toveritsä)
385. - 2. SML paikoⁱs, lauvoⁱst tehty 87. IVS harvoⁱn ko kääit
76, elämänlauvvoⁱssa 78. - 3. SML suori sano (inst.) 85. - PAe
Mol jalkois (- jalois), anna sikkoil süvvä. - 5. PAe Hie kaikis
soais (- sojis - sotis) 'kaikissa sodissa'.

563. Genetiivi /-oin/. PAe Ven, Hie, Mol sikkoin kirsät, Mol
kannoin nokat, Ven, Hie akkoin. ID jalkoin 70. NIM kissoin Gi-
hermitsä 405.

564. Partitiivi /-oja, -oi/. 1. PAe Ven jalkojais 'jalkojasi'.
IVS heijjän asjojä 77. - 2a. PAe Mol paljo sikkoi, kannoi, hau-
toi. ID jalkoi 70. NIM pitkin tarhoi 389, kauroi 392, paitoi
394, taikoi 396, vanhoi ristilöi 394, hautoi 402, pärmoi 404.
IVS vanhoipikoi hauvvatä 79. SML paikkoi 87, rahhoi 86, maito-
pattoi 88. - 2b. SML suoloi 88.

565. Illatiivi /-oihe(n), -oⁱhe(n), -oih/. 1a. SML rintkoi-
he 87 'toreille'. PAe Mol hautoihe, Ven sikkoihen, kannoihen.
ID jalkoihen 70. - 1b. SML sainoⁱhen 88 'teetupiin', paikkoⁱhe
87. - 2. PAe Ven kaikkih sikkoih, kannoih, hautoih.

i-MONIKKO

/-i-, -i-/

566. 1. PAe Ven, Hie rotiil, pojil, molemmis sojis (: ühes
soas - sovas), korvis, pojil, Mol pojil, sovis (- sotis). NIM
üks pojist 387, luhil 398. SML suori sano (inst.) 85. - Nelita-
vuiset. PAe Mol kelvottomil pojil - poikil. - 2. IVS korvil,
korvilt 71. - 3. PAe Mol paremmil poikil, talon ruokis, Ven, Hie

molemmis sotis (- sois ~ sojis ~ soais).

567. Genetiivi /-in/. PAe Mol poikin tukka, korvin lehet.
NIM poikin Bojat 404.

568. Partitiivi /-i(a, -i/. 1. NIM muu(a korjamas 396. -
2. NIM pikkupoiki 389, rupli 391, päluskouhti, musti 394, muu(i
396. PAe Mol tullei poiki ~ poikki.

569. Illatiivi /-ihe, -ih/. 1. PAe Mol kuoppihe. - 2. PAe
Hie molompih sottih, Ven rottih, Mol poikih, korvih, kuoppih.

KOLMITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-/

570. PAe Hie molommis sojis, Mol paremmil poikil, oravil.
NIM molommil napurilli 387, suuremmilt ihmesilt 394, vanhemmist 398

571. Genetiivi /-in/. PAe Mol molempin korvii n lehet.

572. Partitiivi /-ija, -i/. 1. NIM vähä suurembija 392. -
2. NIM molombi 387. SML pojestat oliit kalleempii 87.

573. Illatiivi /-ih/. PAe Ven molempih silmi.

oi-MONIKKO

/-oi-/

574. PAe Mol harakois, akanois, molemmil kulakoil. NIM mo-
kiloil (: mokila 'hautusmaa') 396, mokiloist 403, kätti kufa-
noil 399 'käytiin tanssimassa', vunuikoille 402 (: vunuikka 'las-
tenlapsi' 404). SML kuksinoil (: mon. nom. kuksinat 'ruukut')
87, 88, kuksinois 87.

575. Genetiivi /-oin/. PAe Mol harakkoin, akanoin, kulak-
koin. NIM jükilikkoim Bäl 402. ID harakkoin 71.

576. Partitiivi /-oi/. PAe Mol harakkoi, akanoi, kulakkoi.
NIM lifentsoi, kopekkoi 396.

577. Illatiivi /-oihe(n), -oih/. 1. SML Maito pantii kuksi-

noihe 87. NIM sinne mokiloihem mist 385. - 2. PAe Mol harakkoih,
 kulakkoih, akanoih.

SUPISTUMANOMINIT

/-ei-, -ai-/

578. PAe Ven korkeist, Mol sokkeil (: yks. ad. sokjal).
 ID valkei/s, -lle, -ta (ab.) 70, 71. - PAe Mol harmai/l vät-
 tei/l, -st -st, Ven harmailt. ID kiukais 68.

579. Genetiivi /-ein, -ain/. PAe Mol sokkein, Ven korkein .
 ID valkein (: valkia) 70. - PAe Ven harmain. ID kiukain 68.

580. Partitiivi /-eit(a), -ait(a), -ei, -ai/. 1. PAe Ven kor-
 keit. ID valkeita 70. - PAe Ven harmait. ID kiukaita (: kiukaa)
 68. - 2. PAe Mol sokkei. - PAe Mol harmai vättei.

581. Illatiivi /-eihen, -aihen/. ID valkeihin 71. - ID kiu-
 kaihen 68.

A l a - L a u k a a n m u r r e

KAKSI- JA NELITAVUISET NOMINIT

oi-MONIKKO

/-oi-, -ö-, -o-/

582. 1. AL Jär, Oja, Tol lavvoist, Oja ilman jalloita, Tol
 siolle, Oja siolle. - 2. NIM II Fyö koirat kimoilla 48. ID
 jalkoi/s, -tta, -n (inst.) 70. RMPJ rintoist 90. AL Jär, Vier
 sikkoille, Kur-Nar, Pär sikkoille, lautoist, Vii sikkoil, Vii,
 Kur-Nar kannoil. - 3. SM I rantölt, rantöl 286, kallöst 288,
 tappöst 285. ID jalkoo/s, -tta, -n 70. RMPJ rintöst ki 'rinnust
 kinni' 37, rintöst ahistä 'rinnust (s. o. hinge matab)', kan-
 nöl 'kanadel', rahhötta 'rahadeta' 90. - 4. AL Fyö sikkon 'sioll-
 le', kannon 'kanoille'.

583. Genetiivi ym. /-oin, -ön/. 1. ID jalkoin 70. RMPJ

vitsoinka 'vitsadega'. - 2. ID jalkoon 70. SM I rahhõm p. 292.

584. Partitiivi /-oja, -oi/. 1. SM I harvoja verkkoja, sũ-
rempia kaloja 286. ID jalkoja 70. RMPJ ei olt pi(tškojaka 'ei
olnud tikkegi' 5. AL Pär, Kur-Nar kanoja. - 2. NIM II sũri ka-
loi 56, marjoi 59, pirkkoi (: pirkka 'piirakka') tehti 61. RMPJ
klaisloi (: klaisla) 'kaisleid' 1, kripoi (: kripa) 'seeni' 3.
AL Jär laiskoi, Vier, Jär pattoi, Tol, Jär, Oja kannoi, Van
kalloi, Fyö, Vii kanoi, Vii sikoi. - Nelitavuiset. RMPJ ukurit-
soi 'kurke' 3.

585. Illatiivi /-oisse, -õsse, -os/. 1a. ID jalkoisse 70.-
1b. ID jalkoosse 70. RMPJ sannõsse 'sõnadesse' 43. - 2. AL Fyö
sũris linnos 'isoihin kaupunkeihin', sũris majjos 'isoihin ta-
loihin'.

i-MONIKKO

/-i-, -i-/

586. 1. NIM II petäjänoksist 68, nuorist 56. AL isä poiki-
nẽ. SM I koirinẽ (kom.) 290. - 2. ID poikiil 14. RMPJ korvil
'kõrvul' 37, poikiil 'poegadel' 90, munnist 'munadest' 96.

587. Genetiivi ym. /-in/. RMPJ munninka 'munadega, kartu-
litega' 52.

588. Partitiivi /-ija, -i, -ii, -i/. 1. RMPJ munij(a) 'mu-
ne' 88. - 2a. NIM II pulmi pittät 48. RMPJ muni 'mune' 88. -
RMPJ muni 'mune, kartuleid' 36. - 2b. RMPJ snetkii (: snetka)
'tinte' 41. - 3. NIM II pãrrẽn otsi 59.

KOLMITAVUISET NOMINIT

i-MONIKKO

/-i-, -i-/

589. 1. SM I ottajille, kalan katsojille 288. - 2. ID mo-
lempiil 14. RMPJ molempist 'mõlemaist' 90. SM I mokomist 285.

590. Genetiivi /-in/. SM I leskijim peräs, kalankatsojil
luokse 287.

591. Partitiivi /-ija, -ia, -i/. 1. RMPJ tuttavija 127. -
2. SM I suurempia kaloja 286, 287, nuorempia 286. - 3. SM I
nuorempi 286.

oi-MONIKKO

/-oi-, -ö-/

592. 1. ID harakkoilt 71. RMPJ mantsikkoist 'maasikatest'
90. - 2. ID harakkoilt 71. RMPJ pakanõlle 'pagansile' 90.

593. Genetiivi ym. /-oin, -õn/. 1. ID harakkoin 71. - 2. ID
harakkoon 71. RMPJ ahilõnka 'ahelatega' 90.

594. Partitiivi /-oja, -oi, -õ/. 1. ID harakkoja 71. RMPJ
tehhä makkaraja 'tehakse tanguvorsti' 5. - 2. RMPJ sarajoi (ven
capau) 'küüne' 64, säünän turpikkoi 'säina poegi' 55, mutukkoii
'väikesi lapsi' 60. - 3. ID harakkoo 71.

595. Illatiivi /-oisse, -õsse/. 1. ID harakkoisse 71. - 2.
ID harakkoosse 71. RMPJ ahilõesse 'ahelaisse' 46, ikkunõsse 'ak-
naisse' 78, matitsõsse 'taladesse' 90.

SUPISTUMANOMINIT

/-h-i-, -h-i-, -ai-, -ei-/

596. 1. ID valkehilla, valkehitta (ab.) 71. - 2. ID valke-
hiis 70. - ID kiukahiiis (: kiukaa) 68. - 3. RMPJ makkeist 'ma-
gusaist' 91, korkeist 'kõrgetest' 36. - RMPJ (makkeist) asseist
'magusaist asjust' 91.

597. Genetiivi /-h-in/. ID valkehiin 70. - ID kiukahiin 68.

598. Partitiivi /-h-i, -ait(a), -eit, -ei/. 1. ID valkehii
70. - ID kiukahii 68. - 2. RMPJ härmait(a) 'halle' 3. - RMPJ

halteit 'haldjaid' 13. - 3. AL Vier, Vii valkei 'valkoisia'.

599. Illatiivi /-h-isse/. ID valkehisse 71. - ID kiuka-
hisse 68.

600.1. Suomen a-vartaloisten nominien esimerkistön esittäminen pienin murreryhmin on vaatinut useita sivuja. Saadaksemme⁶⁰ runsaasta ja monipuolisesta aineistosta yleiskuvan eri edustustapojen mukaan, tullaan seuraavassa suorittamaan analyysi vertailevan kielitieteen tuttujen traditioiden mukaisesti kaukolähtöistä menetelmää noudattaen.

Aineen käsittelyssä otamme lähtökohdaksi yleisesti hyväksytyyn myöhäiskantasuomalaisen asun: oi-monikko kaksitavuisissa nomineissa, kun ensi tavun sonanttina on jokin muu vokaali kuin o tai u; kaikissa muissa tapauksissa i-monikko³¹¹. a-vartaloisten nominien monikkovartalossa tapahtuneet muutokset ai > oi ja ai > ei eivät ulotu myöhäiskantasuomea kauemmaksi, sillä lapsissa tämmöistä eroa ei tunneta (ensi tavun vokaalin laadusta riippumatta aina ai > ii)³¹². Epäselvyyttä on vain jonkin verran siinä, onko muutos ai >> i tapahtunut oi:n välityksellä tai kehittymätietä ai > (ei >) ei > ei, kuten muutamat tutkijat ovat otaksuneet³¹³. Myöhäiskantasuomen suhteita silmällä pitäen ei tällä seikalla ole sanottavaa merkitystä, joten ainakin suomen murteiden kohdalla on perusteltua ottaa lähtökohdaksi lyhennyt i, mikä on kehittynyt monikkovartalon loppuvokaaliksi i:n välityksellä (i < i < ei)³¹⁴.

Monikon genetiivin, partitiivin ja illatiivin edustustapojen tarkastamme erikseen, sillä välikonsonantin kadottua on sijapäänteen vokaalialaines liittynyt usein välittömästi sanavarta-

loon, mistä johtuen monikkovartalon kehitys näissä sijoissa on muusta monikosta eroava. oi-monikon komitatiivissa ja instruktiivissa tavataan paikoin poikkeavaa edustusta, josta obliikvisijojen yhteydessä huomautamme erikseen.

Ensiksi tarkastamme oi-monikkoa, sitten i-monikkoa ja lopuksi a-vartaloisten supistumanomien monikkomuotoja. Jakoperusteena on huomioitu myös monikkovartalon kehitykseen vaikuttaneet painosuhteet. Alkuaan kaksi-, neli-, kuusi- ja kahdeksantavuiset nominit on ryhmitelty ^{aina} painottoman aseman yhteyteen, kun taas kolmi-, viisi- ja seitsentavuiset käsitellään painollisen aseman yhteydessä, vaikka nykysuomessa jälkitavujen painollisuus riippuukin lähinnä 3. tavun kestoasteesta (vrt. kysy-
myksistä - opettaji:sta). Näistä ja muista painosuhteita koskevista poikkeuksista (etupäässä vierasperäisissä sanoissa) huomautetaan asianomaisissa kohdissa erikseen.

oi-MONIKKO

Painoton asema

Suomen murteissa tavataan seuraavanlaiset edustustyyppit:

la. Monikkovartalon diftongin jälkikomponentin säilymistä (joko äänneläillistä tai analogista) painottomassa asemassa näemme useissa läntisissä ja eteläisissä murteissa sekä Peräpohjolan alueella, samoin Inkerin suomalaismurteissa: lm pai-
koiles 148.1, turY Flikoil 168.1, sata jälvoilla 168.1, satY
velvoisani 186.1a, hS veloista 203.1, h-p jalloissa 223.1, hE
jaloil 243.1, hK paikoillēs 262.1, pK avojalavoin 301.1, pP
palokoista, jaloisa ~ jalloisa 320.1, Ke rannoista 338.1, To
paikoin 356.1, sEu palloiks 410.1, sPu jaloissa 442.1, sLou
akoissa 490.1, VI päjoil 507.1, VL taijoista 528.1, tyr jalois-
täm, pä oil 546.1, sav jalois, toveritsoist 562.1, smAL lav-

voist 528.1. Painottoman tavun diftongin jälkikomponentin säilymistä eri muotoryhmissä seurattaessa vaikuttaa käsiteltävänä oleva monikkovartalotyyppi hänneläilliseltä varsinaisesti vain Vihdin ja Tornion murteissa³¹⁵. Muualla odottaisi diftongin jälkikomponentin kadonneen kuten esim. tapauksissa kukko, lūton, tasotta, aikasin ym.³¹⁶. Monikkovartalon diftongillista edustusta kohtaamme kieltämättä yli odotustemme painollisesta asemasta lähteneen yleistyksen tuloksena. Kyrämöismurteissa olisi odotuksenmukainen ylilyhyt i, jota tavataankin vielä Kyräpään murteessa. Ruoppilan käsityksen mukaan sellaiset muodot kuin rahois ja samoil "osoittavat, että i on suhteellisen myöhäinen", diftongin palauttamismalleina taivutustyyppit soilla, pirakoilla, tupakoissa³¹⁷.

Eri asemassa ovat hänneläismurteissa sanat, joissa yksikön pitkään vokaaliin ja monikon diftongiin on tultu y:n vokaalipidentymän kautta (jalka : jalān - jallān, monikossa jaloisa - jalloisa < *jalōisa < *jaljoi-)³¹⁸. Diftongin jälkikomponentin säilyneisyys tässä ryhmässä lienee myöhäsyntyisten i-loppuisten diftongien analogiaa. Tämän johdosta tavataan murteittain oi- ja o-monikon paradigmaattista vaihtelua (jalloisa - jaloisa, mutta kanosa)³¹⁹. Näiden suhteiden seuraaminen eri murreryhmissä edellyttää erikoistutkimusta, mikä ei kuulu tämänkertaiseen tehtävämme.

Mielenkiintoista on todeta, että diftongin palauttamista painottomaan asemaan tavataan nominien monikkomuodoissa suurin piirtein samalla alueella kuin diftongillista imperfektiä (sa-
noin, annoin), monikossa silti vähän laajemmalti kuin imperfektimuodoissa³²⁰.

oi-monikko nelitavuisissa nomineissa on katsottava analogi-

seksi. Palaamme tähän alempana.

b. Vahvavartaloiset diftongitapaukset muodostavat oman ryhmänsä: lm sarkoil 148.2a, nahkoisas 148.2b, satY varttoilla 186. 1b. Lounaismurteiden pohjoiskulmassa vallitsee suhde nahka : nahgan³²¹, jonka mukaan odottaisi heikkovartaloista inessiiviä *nahgoisas. On mahdollista, että nahkoisas selittyy asteyleistysmuodoksi samalla tavalla kuin sarkoil, sillä viimeksimainitun yhteydessä lausuu Ojansuu: "Eurajoen murteessa on muutenkin tapahtunut paljon asteyleistyksiä - - -. Tällaiset muodot, jotka alunperin ovat aiheutuneet lounaismurteiden omituisista kvantiteettisuhteista, ovat iältään koko vanhoja." ³²². Epäilemättä tavataan näissä murteissa runsaasti asteyleistyksiä ja mainitulla tavalla selittynee myös satakuntalainen esimerkki varttoilla³²³. Lounaismurteiden esimerkkien kohdalla ei tämä selitys ole kuitenkaan täysin riittävä. On otettava huomioon sekin mahdollisuus, että vahva aste possessiivisuffiksisissa muodoissa on saattanut syntyä inessiivi- ja illatiivimuojen sekaannuttua (nahkoisas). Samalla tavalla näyttää selittyvän Eurajoen vahva-asteinen instruktiivi paljai jalkoi (ks. 148.2b), joka samalla on myös essiivi. Eräänä asteyleistyksen syynä on pantava merkille sekin tosiasia, että geminaatioalueella, varsinkin lounaismurteissa ovat klusiiliset sanat joutuneet kolmiasteiseen vaihteluun: $k : \delta > kk : k : \emptyset$ ym., mikä muutamissa tapauksissa on johtanut vahvan asteen yleistyksen. Niinpä tyyppi markka : markan on proportionaalisesti aiheuttanut tyyppin sark : sarkal (pro saral) (vrt. sarkä > sarkka). Kirjakielen varsta-sanana murrevastine vartta on Pyhässämaassa sekaantunut varras-sanana paradigmassa esiintyvään asuun varttal 'vartaalla', josta on seurauksena varras : vart-

tal 'varsta : varstalla'³²⁴. Runsaasti esteyleistyksiä tava-
taan muistakin länsimurteista³²⁵. Lindén luettelee niitä jou-
kon kaakkoishämäläisistä murteista ja arvelee vaihtlemattoman
geminaatta-t-tyypin (lau^{ta} : la^{utta}) syntyneen (ts >) tt : tt
-suhteeseen mukautumisesta³²⁶, mikä selitys on osaksi sovellet-
tavissa muihinkin murteisiin nähden.

c. Savakkomurteesta olen merkinnyt muodon so^{ois} 562.5,
jonka rinnalla kielenopas tunsi myös hänneläillisen so^{jis}-asun.
Tämän sanan oi-monikko on saattanut aiheutua siirtymisestä si-
jaispidennyksen välityksellä p^a(an : p^a(ois-tyyppiin)³²⁷. Useis-
sa suomen murteissa ja kirjakielessä käytetään sanoista su^{ola}
ja pu^{ola} merkityseron tehostamiseksi³²⁸ (vrt. su^{oli} ja pu^{oli})
oi-monikkoa (su^{oloista}, pu^{oloista}).

2a. Redusointialueella esiintyy joskus monikon tunnuksen
madaltumista ē:ksi tai e:ksi: a. sPu jalo^{essani} 442.2; - b. sP
tavo^{en} 390.1, sPu herro^{ella} 442.3. Vertauksen vuoksi mainitta-
koon, että pääpainollisessa tavussa on näillä alueilla monikon
tunnuksen redusointi yleisempää kuin kauempana sanassa (ks.
104.1,3). Savolaismurteiden redusoinnissa, mikä on oikeastaan
assimilaatiota, painollisempi vokaali on riistynyt osan painot-
toman kvantiteetista (oi > öe), jolloin diftongin kokonaiskvan-
titeetti on pysynyt entisellään.

Suomen murrekartastosta nämä monikkotyypit puuttuvat³²⁹.

b. Redusoinnin välityksellä on diftongin jälkikomponentti
assimiloitunut sonanttinsa kaltaiseksi, joten monikkovartalo
päättyy pitkään o:hon: hS vel^{östani}, 203.3, hE k^{ässahöl} 243.2,
hK varst^{öks} 264.4, pE ak^{ölle}, ku^{untelijoosta} 281.1. Tällainen
edustus on luonteenomainen Etelä-Pohjanmaan murteelle ja läntisen
Uudenmaan muutamille pitäjille (Pusula, Nummi, Sammatti, Lohja).

Lauroselan käsityksen mukaan on kysymys kummallakin taholla aivan erillään suoritetusta samanlaisesta "änteenmuutoksesta" (oi > ō)³³⁰. Sydänhämäläinen esimerkki Vanajasta (velōstani) kuuluneen y:n kadon aiheuttamiin sijaispidennystapauksiin ja esiintyy näin ollen vain jalka-, velka-tyypissä. Mahdollisesti monikon ō on yksikön pitkän vokaalin aiheuttama analogiaa: *veljoista > velōista > veloista > velosta |> velōsta (yks. velāsta). Tämän johdosta tavataan murrealueella o- ja ō-monikko-tyyppien vaihtelua: paikossa, kihlossa - velōstani, jalōn (ks. 203.2 - 3). Kymensuun alaryhmän varstōks, mikä puuttuu murrekartastosta³³¹, kuuluu myöhäsyntyisen vahvavartaloisen monikon alueeseen, joten ō on reduktiotietä saattanut kehittyä sekundäärisestä diftongista.

3. Muutamissa savolaismurteissa, osittain Kannaksella, Vermlannin ja Inkerin suomessa on monikkovartalon diftongin jälkikomponentti huomattavasti lyhentynyt, ollen vain heikosti kuultavissa. Sijapääntteen kerake saattaa esiintyä liudentuneena: sE riutoⁱla, saroⁱssa 373.1, sP herroⁱle' 390.2, sEu lauvoⁱl 410.2, sIu jaloⁱlla 422.1, smM akoⁱllen 473.1, sLou paikoⁱjessa 490.2, vI lauvoⁱst 507.2, vL pahoⁱlla 528.2, sYr rahoⁱs 546.2, sav paikoⁱs 562.2. Kettunen huomauttaa, että savolaismurteissa voi vanhimmalla polvella laajalti havaita jälkikomponenttiltaan ylilyhyttä eli "puolikuuluvaa" diftongia, mutta jos konsonantti sulkee tavun, on diftongin asemesta havaittavissa tämän konsonantin progressiivinen palataalistuma³³². Tästä johtuen esimerkkiryhmät 3 ja 4a saattavat savolaismurteiden kohdalla paradigmaattisesti vaihdella.

4a. Diftongin jälkikomponentin häviämistä kaksitavuisten nominien monikkomuodoista näemme miltei kaikissa murreryhmissä:

lm jalvost 148.3, satA paljaij jalvo(n) 168.2, satY lauresta
 186.2, hS rauresta 203.2, hP merirannolta 223.2, h-p paikolle
 223.2, h-s latvossa 223.2, hE nahkonēs 243.3, hK paikel 262.2,
 Tyts pikonē 262.2, pE maksos 281.2, pE-s sillolle 281.2, pK pai-
 kelle 301.2, pP paikolla 320.2, Ke terkon 338.2, To paikossa
 356.2, sE tiukoōsa 173.2, sP patoña 390.3, sLu pa(v)oōsa 410.3,
 sLu kaupōsa 422.2a - nahkossa 422.2b, sRu jalossa 442.4, sLu
 ilimoks 457.1, smM lannoilla 473.2, sLou varstolla 490.3, vi ja-
 loōs, jalkonē 507.3, vL varvosta 528.3, sav suori sano 562.3.

Monikon tunnuksen i:n varsinaiseen katoalueeseen kuuluvat hāmā-
 läismurteiden sydänseudut, valtaosa lounaismurteita, savon poh-
 joinen ulkoryhmä ja itäryhmän pohjoisosa. Mainitulla alueella
 kannattaa monikon funktiota pelkkä sonantti. Suurimmassa osassa
 savolaismurretta on niinkään monikon tunnus kadonnut, mutta
 sen jäljet ovat äänneympäristössä näkyvissä; näin ollen useis-
 sa vartalotyypeissä ilmaisee monikkoa seuraavan konsonantin
 palataalistuma (pääasiallisesti suljetussa tavussa ja myöskin
 i:n seuratesse). Lounaismurteiden i:ttömät monikkomuodot ovat
 voineet kehittyä toista tietä. Edellä mainitsimme muutamissa
 läntisen Uudenmaan pitäjissä käytettävään pitkävokaalisia reduk-
 tiosta kehittyneitä monikkomuotoja. Näin ollen on mahdollista,
 että ainakin osassa lounaismurteiden aluetta on tultu i:ttä-
 myyteen pitkän vokaalin välityksellä (paikolt < paikōlt < pai-
 koelta < paikoilta).

o:llisen esimerkkiaineiston yhteyteen olemme edellä liit-
 täneet myös muutamia Pitkän muistiinmerkitsemät Ruskealan
 pitäjän o:ttapaukset: sLu kangōna, merrolia ym. 422.2a. Huomau-
 tttakoon, että Rapola on v:itöskirjassaan korvannut yleensä
 alkaisemmat o-merkinnät oⁱ:lla, mutta tässä oⁱ pitänee paikken-
 333

sa, sillä samassa tutkielmassa on käytetty myös ö:ta (mon. genetiivissä ja illatiivissa, 423.2d ja 425.2d).

Tarkattaessa oi- ja o-muotojen suhdetta toisiinsa rajoitetulla alueella, huomaamme, että niissä suomen murteissa, joissa nominien monikkomuodot säännöllisesti esiintyvät diftongillisina, useimmiten komitatiivi ja instruktiivi (pääasiallisesti ad-
verbeissa) noudattavat i:ttömyyttä. Instruktiivin i:llisyys diftongin jälkikomponentin katoalueella perustuu muiden monikkosijojen palauttavaan vaikutukseen, mikä esim. Ala-Satakunnassa ulottuu vain niihin sanoiin, joiden ensimmäinen tavu on lyhyt: kaiki(n) tavor(n), mutta säännöllisesti kaiki(n) aivo(n), harvo(n), paiko(n), tarko(n) ym. Ikola viittaa puheenalaisessa instruktiviteydessä i:n säilymiseen, sillä onhan murteessa toinen tavu, milloin ensimmäinen on lyhyt, yleensä kvantiteetiltään pidempi kuin muulloin³³⁴. Eri asemassa on Ylä-Satakunnassa tavattava instruktiviasujen vaihtelu, mikä johtuu k:n heikon vastineen katoa seuranneesta kehityksestä: tavallisesti i:n kato (toisim paikon), mutta kaikin aijoin, paljain jalloin ym.³³⁵.

o:llisessa monikkovartaloissa kuvastuu yleensä äänneläilinen kehitys, mikä ilmenee myös sellaisissa monikkovartalon johdannaisissa kuin palkaline(n), velvolline(n), viholline(n); jälvoto(n); aivottai(n), sarottai(n); aivottaisi(n), paikottaisi(n), sarottaisi(n) ym.³³⁶. (Vanhassa kirjasuomessa on monikkovartalon johdannaisten diftongin jälkikomponentti useimmiten vielä säilyneenä³³⁷.)

Lopuksi huomautettakoon, että vaikkakin u-, ü- ja o-, ö-, oi-, öi-vartaloissa ilmenee samanlaista diftongin jälkikomponentin katoa, on a-vartaloiden kehitys sikäli poikkeava, että diftongittoman monikkomuodon voitolepääsystä ei ole joutunut

kärsimään merkitystehtävän selvyys.

b. Asteyleistykseksi lienee katsottava vahva-asteinen hP lauttosta 223.3.

c. Analoginen oi-monikko (pro i) esiintyy muodoissa lm puoloks 148.4, se suološta 373.3. Selvyysyistä on vältetty i-monikkoa, koska oli sekaantumisen vaara puoli- ja suoli-sanoihin (ks. kohta lc). Vertauksen vuoksi mainittakoon, että alkuperäiset suhteet ovat säilyneet aunuksessa, jossa sal buolii 'puoloja', suolii 'suoloja'; varsinaiskarjalassa kuitenkin šuolo- ja 'suoloja', vaikka buolie 'puoloja'³³⁸.

5a. Kahdella eri alueella, nimittäin Suomenlahden saarien murteissa ja mantereen puolella (Kymensuun alaryhmässä, viipurilaismurteiden l'nsiryhmässä, Ala-Laukaan suomalaisilla) sekä Pohjanmaan murrepiirissä, käytetään vahva-asteista monikkoa: hK vakkoiks 262.3, Suus vanhoist 262.3, Tyts pikoilla 262.3, pP akkoilla 320.3, VI akkoil 507.4, vL rantoilla, jalkoista 528.4, sav jalkois 562.4, smAL sikkoille 582.2. Ryhmän vahva-asteisuus ei missään tapauksessa voi olla äännelällinen. On huomattava, että Suomenlahden ympäristön kielialueella jatkuvat tuollaiset muodot inkeriin ja vatjaan saakka³³⁹. Kettunen mainitsee vahva-asteista monikkoa vielä Kannakselta (Raudussa ja Sakkulassa palleiks 'paloiksi')³⁴⁰. Tämä viittaus mainitun esimerkin perusteella on kuitenkin harhaanjohtava, sillä kyseessä on tavallinen yleisgeminatian ilmiö. Sensijaan on täysin paikalla puhua vahva-asteisesta monikosta myös inkerin sellaisten geminoituneiden esimerkkien yhteydessä kuin külliz 'külades', kivvist 'kividest' ym.³⁴¹. Tulkinvaraiselta näyttää savakko-murteen jalkois, sikkoil (muistinmerkinnät kahdelta henkilöltä), joissa piilee lainamahdollisuus (Ala-Laukaan suomalaisil-

ta, inkeroisilta tai vatjalaisilta). Kysymyksessä on joka tapauksessa iältään nuori ilmiö.

Vahva-asteinen monikko nojautuu muodostuksessaan sekundääriseen diftongiin (genetiiviin, partitiiviin tai illatiiviin) ja on syntynyt vasta alkuperäisen diftongin jälkikomponentin kadottua. Pohjois-Pohjanmaan rantamurteen esimerkkiryhmän perusteella ei voi päätellä, onko kyseessä edellisen tapainen analoginen monikko tai vain murteelle ominainen geminaatio. Palaamme tuonnempana uudestaan asiaan (ks. 1807.1).

b. Keski-Pohjanmaan Nivalan murteen esimerkissä pattoessa 301.3 on diftongin jälkikomponentti savolaismurteiden tapaan heikosti redusoituneena. Monikkovartalon muodostus on sama kuin Pohjois-Pohjanmaan rantamurteessa.

c. Ala-Laukaan suomalaisilla on vahva-asteisen monikon tunnukseksi $\bar{o}$, mikä on kehittynyt sekundäärisestä diftongista oi: rantolt 582.3. Tämä muutos on ominainen vain osalle Ala-Laukaan murrepiiriä (ks. 582).

d. Ala-Laukaan Fyödrömaalta esiintyy Leanestin muistiinpanoissa lyhytvokaalisia muotoja, esim. sikkon, kannon 582.4, joissa vokaalin lyheneminen ($\bar{o} > o$) on tapahtunut omapohjaisesti eikä eestin vaikutuksesta³⁴².

6. Lounaismurteissa monikkomuodostus nojautuu joskus -nen-loppuisten nominien antamaan esikuvaan, esim. kanäzil 148.5. Monikon nominatiivissa käytetään niinkään analogista vartaloa kanäse-(t), johon verrattakoon eteläestlin kanäse 'kanat'³⁴³.

7. loi-monikon käyttöä a-vartalolisista nomineista tavataan harvoin savolaisissa murteissa: sP patoloike 390.4, sEu kallo-loiss 410.4, sIu patoloissa 422.3, sLu jal^a koloessa 457.2. Näitä vähäiset loi-tapaukset ovat runsaanpuoleisessa poimintokoko-

elmassani ainoat, joten tulee ajatelleeksi, että kyseessä saattaa olla murteenpuhujan satunnainen kompastelu. Tätä ajatusta vastustaa kuitenkin se seikka, että nämä muodot on merkitty eri henkilöiltä ja että loi-tunnus liittyy monikkovartaloon ei (eikä yksikön nominatiiviin, kuten tavallisesti erivartalosten taivutustyyppien yhteydessä otaksutaan). Tässä voi ilmetä loi-tunnuksen kiekip psykologinen kehitystausta, mutta luonnontevampaa on otaksua o-vartaloista lähtenytä properticanalogiaa: peltö : peltoloiks = pättö : x; x = patoloiks. Tällöistä selitystä näyttää tukevan myös muodon eu kalloloiss geminoitunut vartalokonsonantti.

8. Seuraavassa otamme käsiteltäviksi a-vartaloisten nominien ei:lliset adverbitalpaukset: pE-s paikkeilla 281.3, pP paikkeilla 320.4 ja metateesin kautta syntynyt pK jalakheilla 301.4. On tunnettu tosiasia, että monikollisia muotoja on jossain määrin kaikissa kaasuksissa muuttunut adverbeiksi. Niinpä sanasta paikka käytetään önneasultaan odotuksenmukaisia adverbeja (kello kymmenen) paikoilla, paikolla (pP), paikolla (pE). Monikollisen edustuksen rinnalla tavataan myös yksiköllistä tyyppiä paikalla - paikkeella. Adverbit paikkeella - paikkeilla eivät mitenkään ole voineet kehittyä sanan paikka deklinaatiossa käytetyistä yksikkö- ja monikkomuodoista. Kun kielessä tavataan suuri joukko sellaisia paikallissija-adverbeja kuin hereillä - hereillä, valveilla - valveella, vireillä - vireellä, meneillä - meneillä, ihmeissä - ihmeessä jne., on hyvin luonnollista, että mainittujen muotojen esikuva aiheutti asujen paikoilla - paikalla vaihtumisen yleiseen -eilla - -eella-tyyppiin.

Ilmeisesti samalla tavalla on tultu myös muotoihin jalkeilla, jalakheilla - jalkeella. Yksikössä kehitys kulkenut vokaa-

lihtymän -ue- välityksellä. Tähän viittaa ennenkaikkea Lönnro-
tin sanakirjassa löytyvä tapaus hän on jalkuella 'han går up-
pe' ja Virtarannan Ylä-Satakunnan murteesta esittämä monikol-
linen muoto ollej jalkuvilla³⁴⁴. Ojansuu on verrannut toisiinsa
muotoja jalkuella ja jalkella sekä olettanut jälkimmäisen syn-
tyneen edellisestä assimiilaatiotietä (ue > ē samoin kuin verbien
aktiivin II partisiiipissa: tulluen > tullēn)³⁴⁵. Tällaista as-
similoitumista pitää mahdollisena myös Virtaranta ja edellyttää
kehitystä jalkella < jalkuella < *jalkuella³⁴⁶. Näin ollen on
tuskin epäilystä siitä, että tyyppi jalkeilla - jalkeella on
alkuperältään nominaalinen. Sen deverbaalista lähtöasua ovat
olettaneet Hakulinen ja Karlsson³⁴⁷. Jälkimmäinen esittää läh-
tökohtana verbit jalkoa ja jalata: jalkaan. Tässä on muistetta-
va vielä sekin selitysmahdollisuus, että jalkue- ja jalkuvi-
vartaloiset adverbit on muodostettu merkitykseltä läheisen
mennynt-partisiiipin analogiasta jo sinä aikana, jolloin vokaalit
u-e, ü-e ja u-i, ü-i kuuluivat vielä erjitävuihin (menny-ellä -
menny-illä).

Lopuksi esitettäköön asiasta Tunkelon lausuma mielipide,
jonka mukaan paikallissija-adverbit denominaalisina johdannai-
sina ovat yksikkövartaloisen se-tunnuksellisen monikon muotoja
kanta-asuista *jalkuella, *jalkuellen, *paikkuella (= *paik-
kuella > *paikkeella > *paikkella)³⁴⁸. Muotojen jalkella, paik-
kella ē on muka korvattu ei:llä vasta sen jälkeen, "kun se muu-
ten ei enää tuntunut monikolta"³⁴⁹. Lisättäköön, että suomen
jalkeella-tyyppiin yhdistää Tunkelo geneettisesti eestin jalgel
ja liivin jalgel /villä um jalgel sōnd (sānd) 'das Getreide hat
sich erholt, steht wieder besser', jotka hänen mukaan olisivat
niinikään kehittyneet yksikkövartaloisesta se-monikosta³⁵⁰. Tun-

kelon se-monikon selitys tässä kuten eestin e- ja a-monikon syntyä käsiteltäessä ³⁵¹ vaikuttaa väkijäisesti, jopa pseudo-lingvistisesti, sillä kantasuomessa on lähde vain i-monikosta.

600.2. 1. Vanhassa kirjakielissä esiintyvät a-vartaloisten nominien monikkomuodot säännöllisesti diftongillisina. Huomattava on, että komitatiivissa ja instruktiivissa sekä niihin verrattavissa -oin-loppuisissa adverbeissa (vaivoin 'vain' ym.) käytetään diftongia yhtä säännöllisesti kuin muissa monikkomuodoissa (poikkeuksena säännöstä vain illatiivi). Painottoman tavun diftongi on usein säilyneenä myös monikkovartaloon nojautuvissa johdannaisissa, esim. -llinen-loppuisissa sanoissa (wihoillinen, pahoillinen) ja karitiiviadjektiveissa (weroitoin) ³⁵². i:ttämässä tapauksissa on aina aihetta epäillä painovirhettä, joskin kysymykseen tulee myös kirjakielen pohjana olevan Turun seudun ylämaan murteen naapurisuudessa (varsinaisissa lounaismurteissa) alkunsa saanut diftongin jälkikomponentin kato ja sen heijastus kirjoittajan kielessä. Nelitavuisten nominien oi-monikon esimerkit rajoittuvat vain tekijännimiin. Agricola SKM I quiuin Jalgoin 12:10, palvelioiles 34:16, Haeroinens 62:15, wighoijsa 199. Westh: SKM I vihoista 223:19, cuiuinialgoin 13:10. Upsalan ev.: (USEF) waijuoijsansa 19:5. Martti: SKM II kuningan Raudhoist 145:32. Finno: (ASK) rannoil 165, tauoill 86. Ljungo: VKSL merdoista 63:37. Elimaus: (AEK) haudoise 45 b. Hemminki: (AMHK) raodhoin L 118, Cuiuin jalvoin Vh 31 a, ceikin paicoin L 121. Gothus: (GV) paicois 3. Sorolainen: (VSK) caloinens 734:22, ialgoin 221. Raemattu (1642): VKSL sillä aigoilla 43:26, SKM I lahjoinens, wirtoinens 281. Raumannus: (NRK) paicoisa III C 1. Kollanius: (AKK) jalwoilda 192, aicoina 108, rautoinensa

273, SKM III Ombeloida 136:5. Rajalenius : (ASMKH II) cui-
win jalgoin MCS D IV a, Pahoin MCS M II a. Salamius: (AMSK)
Pahoillen 32, sanoill 88. Mitä sijapäätteiden nykyisestä poik-
 keavaan edustukseen tulee, tavataan loppuheittoa inessiivissä
 hyvin yleisesti, essiivissä aluksi usein, vähitellen yhä har-
 vemmin, elatiivissa, adessiivissa ja ablatiivissa vain harvoin
 353.

2. i:ttömiä monikkomuotoja tavataan vain satunnaisesti:

Pinno: (i-dift.) lahiollans Katk B 6 b. Ljungo: (i-dift.) maan
raiolla 12, raiolle 17, raiolda 94, muisa wäki aies 25, täysil-
lä maxolla 223, aidolla 118. Sorolainen: (VSK) sanosta 1216:18,
lahiosta 1029:16. Omituiselta ja selittämättömältä vaikuttaa
 usein toistuva i:ttömyys raja-sanon monikkumuodoissa, joissa
 tuskin voi epäillä mitään ortografistakaan. Lieneekö kysymyk-
 sessä kirjallinen traditio? Vanhoissa itäsuomalaisissa asiakir-
 joissa on 1500-luvun puolivälissä painottomien tavujen difton-
 gin jälkikomponentin katotendenssi pääsyt jo varsin pitkälle
 354, mutta sillä ei liene mitään osuutta länsisuomalaisten kir-
 jailijoiden kielenkäyttöön.

3. Kirjoitus- tai painovirheiksi on katsottava satunnainen
ai-diftongin (pro oi) esiintyminen a-vartaloiden nominien mo-
 nikkumuodoissa: Raumannus: (ATRK) harwaille III D 1. Raamattu
 (1642): AJ historiaista 129.

600.3. Nykysuomessa on kaksitavuaisten a-vartaloiden obliik-
 vimonikko säännöllisesti oi-diftongillinen, jolloin sanan ensi-
 tavussa ei ole ensimmäisenä o- tai u-vokaalia. Yleisenä poik-
 keuksena säännöstä on oi-monikon käyttö nomineista suola ja puo-
la (suoloi-, puoloi-). Tiettyä horjuvaisuutta olen havainnut
 sanassa tiukka, josta esim. mon. ad. sekä tiukilla että tiukoil-

la. Samanlainen epävakaisuus on ominainen myös suomen murteil-
le: sE tiukoissa 373.2 - sEu tiukil 414.2.

Useista nelitavuisista sanoista käytetään oi:llista monik-
kovartaloa, erikoisesti vierasperäisistä sanoista komppania,
historia, sympatia jne.³⁵⁵ (viimeisen edellisessä tavussa i).
Sensijaan lienee yleisempi opettajilla kuin opettajoille, vaika
säännöllisesti tarvitsijoille, palvelijoille. Yksinomainen
on oi-monikko -la-loppuisista sanoista: asuntoloissa, ravinto-
loissa³⁵⁶. Palaamme asiaan tuonnempana (ks. 601.3 - 4).

Painollinen asema

601.1. Kolmitavuaisten nominien oi-monikon katsotaan perus-
tuvan yleistykseen³⁵⁷. Mahdollisesti oi-monikko on kolmi- ja
useampitavuisiin a-vartaloihin levinnyt osittain jo kantasuo-
men loppuvaiheissa, sillä paitsi suomen murteissa on siitä jäl-
kiä useissa sukukielissä. Suomessa on käytäntö sikäli horjuvaa,
että samassa murreryhmässä voidaan viljellä (jopa samoista sa-
noista) rinnan sekä oi- että i-monikkoa. oi-muotojen myöhäisyy-
teen suomessa viittaa melkein yleinen i-edustus supistumanomi-
neissa (*eäa- ja *axa-vartaloissa). Ikäkriteeriona on erityises-
ti huomioitava vielä eestin kolmi- ja useampitavuaisten a-varta-
loiden edustus, joissa oi-monikko (paitsi suomenvoittoisessa
rantamurteessa) on tuntematon.

Suomen murteissa on oi-monikko edustettuna seuraavasti:

1. Yleisintä on monikkovartalotyyppi, jossa sivupainolli-
sen tavun i-loppuinen diftongi on säilynyt: lm silakois 160.1,
turY markkinoil 179.1, satA eläkois 179.1, satY vasikoinensa
197.1, hS mansikoina 215.1, hP sätanoilta, pernoissa 234.1, hE
kasäkoil, mustikkoina 254, hK mustikoist 273.1, Suus vasikoist

273.1, pK hartijoille 313.1, pP akkunoista 332, To ankarolla
 367, sE asijoissa 383.1, sP mataloista 402.1, sSu piirakoil 420,
 sU lusikoissa 434.1, sLu kalikoista 467.1, smM navetoissa 484,
 sLu katiskoilla, harakkoina 499, VI elukoil 520, VL pahimmoil-
 laam 538.1, äyr harakoilt 554, sav kulakoil 574. Esimerkkien
 joukossa huomattakoon heikkoasteinen komitatiivi satY vasikoi-
 nassa ja essiivi hS mansikoina, joita kirjakielissä on viljel-
 lyt mm. Juhani Aho. -mpa-sanoista käytetään yleisesti i-monik-
 koa, poikkeuksena adverbi pahimmoillaan. Murteittain on sivupai-
 nollinen diftongi siirtynyt sisäheiton takia toiseen tavuun,
 diftongin jälkikomponentin usein säilyessä painottoman tavun
 i:n katoalueellakin (hP pernoissa sanasta perna < peruna). Il-
 meisesti on tässä sivupaino pysynyt edelleen diftongitavulla.
 Lounaismurteissa ja vähän muuallakin³⁵⁸ on asia-sanassa todet-
 tavissa kehitystä *asja > asia > asja. Suomen murteiden yleisen
 edustuksen mukaisesti on asianomaiset esimerkit lajiteltu pai-
 nollisen aseman yhteyteen. Eräänä tekijänä, joka mahdollisesti
 on tukenut oi-monikon levikkiä kolmitavuisiin nomineihin, onkin
 korostettava oi-diftongin siirtymistä tavuasemasta toiseen muu-
 toksen *asjoi- > asioi- (: *asja > asia), *hartjoi- > hartioi-,
 *latjoi- > lattioi- välityksellä. Švaavokaalit ovat niinkään ai-
 heuttaneet muutoksia monikkovartalon tavuluvussa, vaikkakaan
 taivutustyyppien vaihtumiseen, johon painosuhteilla on yleensä
 osuutensa, ne eivät vielä ole vaikuttaneet. Niinpä savolaismur-
 teissa, joissa painottomien tavujen diftongien jälkikomponentti
 on kadonnut tai muuttunut ylilyhyeksi, esiintyvät kyseiset il-
 miöt siitä huolimatta, että alkuperäinen toinen tavu on nyt kol-
 mantena, esim. (kelkka:) kelkolla > kelekolla, (jalka:) jalkoⁱna
 > jalakoⁱna ym.

2. Monikkovartalon diftongin redusointia tavataan samalla alueella kuin kaksitavuisissa nomineissa: a. pK ahavennoella 313.2, slu mustikoella 434.2, sPu tavaroessa 452.1; - b. sE pahimmoella 383.2, sP omina tavaroenaan 402.2, slu vasikoena 434.3, sPu kalikoella 452.2, slu asijoessa 467. Komitatiivin muodostuksen kannalta on mielenkiintoinen sP omina tavaroenaan, mikä on possessiivisuffiksillinen essiivi. Alkuaan kaksitavuisen adjoee- on omalta osaltaan välittänyt oi-monikon siirtymistä kolmitavuisiin nomineihin.

3. Muutos oi > ö on mitä luonteenomaisin Etelä-Pohjanmaan murteelle: pahimmöksi, vasikoona 293. ö:llinen edustus on katsottu äännelailliseksi vain painottomassa tavussa. Sivupainolliseen tavuun levisi pitkä vokaali analogisesti 1700-luvun keskivaikeilla (Laurosela) tai jo 1600-luvun loppupuolella (Rapelä)³⁵⁹. Pohjalaisilla kirjailijoilla on monikon oi-diftongi aina säilyneenä painollisessa ja vanhimmilla usein painottomassakin asemassa.

4. Diftongin jälkikomponentin kato painollisesta asemasta on, jos emme ota lukuun lounaismurteiden ö:llistä taivutustyyppiä, sangen harvinainen, satunnaisuuden leimaama ilmiö³⁶⁰: lm vasikost, silakönes 160.2, sata vasikkonens 179.2, satY itikoksi, valehtelijoks 197.2, hS asiosta 215.2, h-p asiosta 234.2. Näiden tapausten mallina ovat olleet painottoman aseman diftongin i:n katomuodot. Systemipakke on vienyt mukaan, joten muutos oi > ö ulottuu vähäisessä määrin myös monikkomuotojen painolliseen asemaan (esimerkkien joukossa viisitavuisiakin sanoja). Lounaismurteissa, paitsi Rauman ympäristössä, tavataan kaksitavuisista sanoista levinnyttä ö:llistä edustusta enemmän kuin missään muualla, jopa siinä määrin, että ö:llinen taivutustyyppi

on nykyisin katsottava lainmukaiseksi kaikissa tavuasemissa. Ylä-Satakunnan murteiden kolmitavuisten nominien komitatiivis-
sa riippuu Vierterannan mukaan diftongin jälkikomponentin kato
painosuhteista. Niinpä murrealueen eteläosassa i on painottomuut-
taan usein kadonnut (vasikkone:nsa, emä karittone:nsa), mutta
sitä vastoin säilynyt pohjoisosassa (vasiko:inensa)³⁶¹. Monikon
tunnuksen i:n kato muodot rinnastuvat täten kaksitavuisten var-
sonensa-tyyppiin. Ala-Satakunnan murteissa onkin luontevinta
olettaa kaksitavuisten komitatiivista lähtenyttä analogiaa. Tä-
hän viittaa ennenkaikkea sivupainollisen tavun edustus säilynei-
ne diftongeineen, poikkeuksena vain harvoin vasikkonens-tyyppi-
nen komitatiivi³⁶². Ei niinkään painosuhteista kuin vastaavan
muotoryhmän analogiasta johtava i:ttömyys ilmenee nähdäkseni
myös Ala-Satakunnan monikkomuotojen johdannaisissa, esim. tusi-
nottai(n) muodon seröttai(n) vaikutuksesta.

5a. Suomenlahden saarien murteissa ja mantereen puolella
käytetään vahva-asteista monikkoa rajoitetusti myös kolmitavui-
sissa nomineissa: Tyts mantsikkoista 273.2, vl putikkoissa 538.2,
smAL harakkoilt 592.1. Vahvavartalaisen monikon käyttö näillä
seuduilla on säännöllisintä kaksitavuisissa sanoissa, joista
systeempakko on sen vienyt alkuperäisen oi-diftongin säilyttä-
neeseen tavuasemaan (Suus vasikoist 273.1 ym.).

b. Ala-Laukaan suomalaisilla on kehitys johtanut edelleen
vahvavartalaiseen o-asuun: harakkoilt 592.2 (vrt. kaksitavuisten
nominien vastaavanlaiseen edustukseen, jossa o on kehittynyt se-
kundäärisestä oi-diftongista - 600.1, 5c).

601.2. Vanhat kirjailijat ovat kauttaaltaan oi-muotojen kan-
nalla: Agricola: SKM I hartioillensa 117:8, Capinoista 222:22,
SKM I Capinoissa 190. Westh: SKM I Capinoista 223:16. Martti:

SKM II caikis asiois 159:7. Finno: (ASK) Jumaloix 30. Elianaeus:
 VKSL pakanoista 60:3. Hemminki: (AMHK) capinoist Vk 130 a. Got-
hus: (GV) acanoix 22 b. Raamattu (1642): SKH I pacanoille 230,
 AJ cuckuloilla 134. Speitz: SKH I asioissa 192. Raumannus:
 (ARK) cuulioildans III B 2. Kollanius: VKSL humaloista 69:10.

2. Satunnaiset monikon tunnuksen katotapaukset voitaneen
 selittää painovirheiksi: Agricola: SKM I ionga Hartios 197:14.
Ikalensis: (AKK) Sanancuuliolle 18.

3. Vähäiset oi-tapaukset ovat joko painovirheitä tai mukautu-
 mista supistumanominien monikkotaivutukseen: Raamattu (1642):
 AJ legendaista 129. Raumannus: (ATRK) pacanaille II H 2, Prop-
hetaista III D 3. Tässä on ensinnäkin muistettava mainittujen
 muotojen yleinen oi-monikko muilla kirjailijoilla, mikä viitan-
 nee kirjoitus- tai painovirhemahdollisuuteen. Toisaalta viittaa
 supistumanomineihin tai niiden tarjoamaan esikuvaan Westhin
 tekstin genetiivi prophetasten (ks. 603.2). Näyttää siltä, et-
 tä muutamien a-vartaloiden sanojen taivutus ei ollut vielä va-
 kiintunut erityyppisten genetiivien ansiosta, jotka aiheuttivat
 proportioanalogian pacanoidhen : pacanoille, pacanaidhen : x;
 x = pacanaille (ks. 603.2).

601.3. Siirtyäksemme nykyiseen kirjakieleen, todettakoon
 aluksi, että monikkomuodoissa ollaan aina säilyneen oi-difton-
 gin kannalla. Mitä oi-monikon käyttämahdollisuuksiin tulee, mar-
 taan kieliopissa rajoittavina tekijöinä kolmi- ja useampitavuis-
 ten nominien -isa-, -ma-, -mpa- ja -va-loppuiset vokaalivartalet
 363. -ma-loppuisten sanojen kohdalla on kuitenkin useita poik-
 keuksia, esim. sanoissa hekuma, salama, valkama, vasama, jois-
 ta on mahdollinen sekä oi- että i-monikko. Adverbeissa käyte-
 tään, kuten edellä murre-edustuksestakin jo saatoimme huomata,

oi-muotoja myös -mpa-vartaloisista sanoista (pahimmoiksi, pahimmoillaan), joskus myös -ma-johdannaisista (sattumoisin).

Eri murrekantojen vaikutuksesta, on puheenalaisten monikkotyyp-
pien vaihtelu nykysuomen kolmi-^{ja} useampitavuisissa nomineissa yleensä epäsystemaattinen, sillä monesti on kumpikin monikkovartalo mahdollinen, esim. tekijännimissä (alkajilla ~ alkajoilla, opettajilla ~ opettajoilla, edelliset suositumpia), -la-, -na-, -ra-loppuisissa sanoissa (kamalille ~ kamaloille, omenoille ~ omenoille, ahkerille ~ ahkeroilta), muutamissa -a-loppuisissa vokaaliyhdyksissä (porstuissa ~ porstuissa, tanhuoissa ~ tanhuissa).

Varmoja oi-tapauksia ovat paikkaa ilmaisevat -la-loppuiset sanat (kauppaloissa, kanaloissa, hoiteloissa, asuntoloissa, ravintoloissa). oi:llinen monikkovartalo on yksinomainen myös niissä sanoissa, joiden loppuvokaalin edellä on geminaatta tai kosenanttiyhtymä (harakka, ulappa, pohatta, alusta, arvonta, katiska). Edelleen sanoissa, joiden viimeisen edellisessä tavussa on i (apina, asia, kattila, lukija, maleksija). Vierasperäiset sanat ovat kauttaaltaan oi-monikon kannalla (ideoissa, komiteoissa, teorioissa, antipatioissa; myöskin -ma-loppuiset: teoreemoissa, probleemoissa, panoraamoissa, paradigmaissa), poikkeuksena sana aksiooma (aksioomissa, tuskin aksiomoissa).

601.4. Tämän deskriptiivisen esityksen jälkeen, jonka laadimme Penttilän viimeisiä tutkimuksia hyväksi käyttäen³⁶⁴, luokaamme silmäys ilmiön historialliseen puoleen. oi-monikon yleistyminen kolmi- ja useampitavuisiin a-vartaloihin, jonka edellä katsomme saaneen alkunsa jo kantasuomen loppuvaiheissa, ei ole käynyt mutkattomasti. Kaksitavuisissa sanoissa on oi-monikkaa estävänä tekijänä vaikuttanut aina ensi tavun labiaalivokaali,

ilmion näin ollen dissimiloivaa. Samaa voidaan panna merkille useampitavuisten nominien monikossa, kun viimeisen edellisessä tavussa tai tavunrajalla on jokin labiaaliäänne. Sääntö -isa-, -mä-, -mpa- ja -va-loppuisten vokaalivartaloitten i-monikosta osoittautuukin itse asiassa säännöksi oi-monikkaa estävästä dissimilaatiosta. On nimittäin muistettava, että -isa-loppuisten sanojen viimeisen edellisessä tavussa ilmenee diftongi, jonka sonanttina on labiaalivokaali o tai u (arvoisa, karttuissa). Tämä dissimilaatiolaki ilmenee voimakkaasti sellaisissakin tapauksissa, jolloin tietty sanaryhmä muutoin muodostaa tajunnassa kiinteän kokonaisuuden, esimerkiksi vierasperäisissä sanoissa (aksiooma : aksioomi-, missä kaksi labiaaliäännettä peräkkäin), jotka kuuluvat oi-monikon vaikutuspiiriin.

Toisaalta oi-monikkaa tukevana äänteenä vaikuttaa edellisen tavun i, mikä äämiö niinikään on dissimilaatiota (apinoi-, kappinoi-, kahviloi-). Tällaisissa tapauksissa saattaa joskus tuntua i-monikon oletaminen jopa kantasuomessakin kyseenalaiselta. Sen voimakasta dissimiloivaa vaikutusta huomaamme sellaisissakin yhtenäisissä muotoryhmissä kuin tekijännimissä (vain juoksisjoi-, lukijoi-, maleksijoi-, mutta laulaji- - laulajoi-, opettaji- - opettajoi- -suositumpana i-monikko). Sanoissa, joissa loppu-a:n edessä on kaksi erilaista konsonantinmerkkiä, ovat kyseessä johdannaiset, joitten viimeisen edellisen tavun vokaalina on useimmiten joko a tai i. Harvat o-, u-tapaukset (alusta, arvonta), joissa dissimilaatio tulisi kysymykseen, on systeemipakko vienyt mukaansa. Sama on asianlaita paikkaa ilmaisevissa la-johdannaisissa, joissa eri lakien risteillessä psykologisilla tekijöillä (analogia) verrattuna fysiologisiin on yllätyksiä.

oi-monikko kolmi- ja useampitavuisten nominien a-vartalois-
sa on perusolemukseltaan psykologinen ilmiö (syntynyt ja kehit-
tynyt analogiatietä), jonka valtaansyntyä tutkittaessa on ra-
joittavana tekijänä otettava huomioon ennenkaikkea dissimilaa-
tiolaki.

Genetiivi

Painoton asema

602.1. Suomen murteissa käytetään kaksi- ja useampitavui-
sista nomineista sekä yksikkö- että monikkovartaloista genetiiviä.
Vaikkakaan yksikkövartalaisen eli 2. genetiivin muodostuk-
sessa ei ole mitään omiikvisijojen oi- ja i-monikosta johtuvaa
eroa, otetaan tässä systeemistä johtuen käsiteltäviksi vain
oi-monikon tapaukset.

Monikon yksikkövartaloista genetiiviä käytetään etupäässä
länsimurteissa, joskaan edustus ei seuraa tuttuja murrerajajä-
länsimurteiden alueella tavataan 1. genetiiviä Pohjanlahtea myö-
ten (Etelä-Pohjanmaalla), toisaalta ulottuu lännen tyyppi savon
pohjois- ja itämurteisiin³⁶⁵. Alueet eivät kuitenkaan ole täy-
sin selvärajaisia.

Kantasuomalaiseen "jalkain"-tyyppiin palautuvat seuraavat
murremuodot:

1. Siirtymä-äänneettömän genetiivin alue on suppea: saty
aika (en kulu(essa 187.1a, pE vakka(en 282.1, sLu jal^akaen 458.1.
Etelä-Pohjanmaan (mahdollisesti Hämeenkin) -a(e-edustuksesta
lienee pidettävä erillään sLu jal^akaen, jossa todennäköisesti
diftongin jälkikomponentin redusoinnin takia ai > ae (lännen
jalkain-tyyppi äännettynä savolaiseen tapaan). -a(e-ryhmä on
kantasuomalaisen 2. genetiivin lähin jatkaja. ä:n kadottua on

tavuraja säilynyt. Kettusen oletama kehitys vakkajen > vakk-
 ka-en (sillo j:n katoa ~~en~~ edellä) ³⁶⁶ ei näytä perustellulta.

2. §:n kadottua on tavurajalle vokaalien väliin kehittynyt
 hiatuksesta siirtymä-äänne j ³⁶⁷: lm herrajen keskel 149.1a,
 satY aittajen 187.1b, hS kanaje(n) 204.1, hP aittajen 224.1,
 hE aikajen 244.1, pE vakkajen 282.1, sE sarkaje(n) 374.3, sLu
 vakkajen 458.2, smM akkajen 474.1. Hyyryläisen Hirvensalmelta
 mainitsema esimerkki sarkaje(n) lienee tuskin faktillinen, sil-
 lä tämä genetiivityyppi ulottuu korkeintaan savon läntiseen
 alkoryhmään. ³⁶⁸ Entisest³⁶⁸ Rautalammen suurpitäjistä ovat sen
 kuljettaneet mukanaan myös metsäsuomalaiset. Rapola ervelee,
 että Hirvensalmen ja Vermlannin murteissa voidaan pitää mahdol-
 lisena kontaminaatiota kalain + kalojen = kalajen ³⁶⁹, mikä ei
 tunnu vakuuttavalta, sillä infinitiivimuodoissa antajessa, sou-
 jen on j katsottava siirtymä-äänneeksi. Kettunen pitää -jen-
 tapauksissa mahdollisena kehitystä § > j, mutta Virtarannan ja
 Rapolankin mukaan on tässä ryhmässä yleensä turvauduttava siir-
 tymä-äänneselitykseen ³⁷⁰. Niinpä Ylä-Satakunnan murrealueella
 siirtymä-äänneen voimakkuus vaihtelee ja joskus sitä ei kuulu
 ollenkaan ³⁷¹. Lounaismurteiden itäosassa ³⁷² -jen on tullut pro-
 duktiiviseksi genetiivin päätteeksi, joka liittyessään äänne-
 lailliseen supistumagenetiiviin on aiheuttanut jalkkajen-tyyp-
 pisen kontaminaation (jalkain > jalkkain >> jalikka + -jen =
 149.1b).

3a. Yleisin 2. genetiivin edustustapa suomen murteissa on
 supistumatavun a-e:sta kehittynyt ai-diftongi: lm silttain
 149.2, sata aikai(n) 169, satY aittain 187.2, hS patain 204.2,
 hP aittain 224.2, rantain 244.2, hK vanhain 263.1, pK Akkain,
 mahtailijain 302.1a, pP sarkain 321.1, Ke vakkain 339, To vak-

kai(n), opettajjain 357.1, sE sarkai(n) 374.4, sP pattain 391.3, sPu vihtain 443.2a. Hyyryläisen mainitsema eteläsavon sarkai(n) vaikuttaa teoretisoidulta (pro sarkoin, sarkojen).

b. Savolaismurteiden pohjoisosassa ja osittain Keski-Pohjanmaallakin on edellisen tyyppin ai redusoitunut ae:ksi tai ae:ksi: a. pK sikkae(n) 302.1b, sIu jalakaen 423.3a, sPu jalakaen 443.2b; -b.sIu paekkaen 423.3a. Savolaismurteiden itäisen ryhmän pohjoiskolkkaan on 2. genetiivi levinnyt niiden vaikutteiden mukana, joita on saatu sekä pohjoissavolaisista että kainulaisista murteista³⁷³.

c. Etelä-Pohjanmaalla on myös myöhäsyntyisen diftongin konsonantti assimiloitunut odotuksenmukaisesti sonanttins a kaltaiseksi (ai >> ā): lankā(n) 282.2.

4. Pisimmälle kehittyntä yksikkövirtaloista genetiiviä, joka äänneasultaan muistuttaa yksikön illatiivia (joskus partitiiviakin) tavataan rajoitetusti lounaismurteissa: jalkka, hauttan 149.3. Diftongin jälkikomponentti on kadonnut, kuitenkin vasta vartalokonsonantin geminoitumisen jälkeen: *jalakaen > jalaka-en > jalkain > jalkkai(n) > jalkka. Tällaiset muodot ovat murteen nykyisessä kielenkäytössä peräti harvinaiset. Näitä lyhyeksi kuluneita monikon genetiivejä tavataan vain muutamissa puheenparsissa, yhdyssanoissa sekä useimmiten adjektiiveissa, milloin ne ovat substantiivin attribuutteina, esim. vanhan pikatten kans, jalkka veli 'jalkain väli', herram päivä, pühämiesten päivä³⁷⁴. On luonnollista, että kun kontraktion jälkeen toiseen tavuun kehittyneen i-loppuisen diftongin jälkikomponentin kato muutti syntyneen muodon yksikön illatiivin ja loppu-n:n katotapauksissa myös yksikön partitiivin kaltaiseksi, olivat yleistykset sekaannusten välttämiseksi tarpeen. Aikai-

semman Hänneläillisen edustuksen lounaismurteissa ovat hävitäneet -tten- tai -ten-loppuiset genetiivit, joista tulee puhe tuonnempana.

Tunkelo³⁷⁵ on verrannut lounaismurteiden kuluneita genetiivimuotoja jalkka veli, vanham pikatten kans ym. eestin a-monikkoon, päätyen tulokseen, että kun lounaismurteissa on se:n välityksellä tultu vain yhdessä monikon sijassa a-asuun, on eestissä yksikkövirtalolisesta se-monikosta kautta paradigman kehittynyt a:llinen taivutustyyppi. Hänen käsityksensä eestin a-monikon alkuperästä ei kuitenkaan pidä paikkaansa³⁷⁶, joten vertailu lounaismurteiden puheenalaiseen genetiivityyppiinkin näyttää aiheettomalta.

Monikkovartalosta eli l. genetiiviä ei yleisesti ole katsottu voitavan pitää kantasuomalaisena³⁷⁷. Savossa se lieneekin peräisin idästä, karjalaisten heimokodista. Kun liiviä luokunottamatta tämä itäsuomalainen genetiivityyppi on nykyisin vallalla myös muissa itämerensuomalaisissa kielissä (yksinomaissena karjalassa, inkerissä, vepsässä ja vatjassa), on syytä otaksua, että sitä käytettiin murteittain ainakin jo kantasuomalaisena aikana³⁷⁸.

1. Suomen länsimurteissa tavattava l. genetiivi on -oje(n)-loppuinen: satY vakkoje(n) 187.3, hS paikkoje(n) 204.3, hP aittojen 224.3, hK vanhojen 263.2, pE siltoje(n) 282.3, pK jalakkoje(n) 302.2, pP kalojen 321.2, To siltojen 357.2, sE sarkojen 374.1, sP patojen 391.1, sIu vanhojen 423.1, smM akkojen 474.2, slou kampoje(n) 491.1, vL kalojen 529.1. Jonkin verran käytetään tätä genetiivityyppiä muun edustuksen ohella viipurilaismurteen länsiryhmässä, savon eteläisessä ja osittain läntisessäkin ulkoryhmässä. Alleviivattakoon, että tästä, aikaisemmin

todennäköisesti länsimurteissa yleisemmin käytetystä genetiivityypistä olen tavannut sporadisia pesäkkeitä Pohjois-Pohjanmaalta (rantamura) ja Keski-Pohjanmaalta (Nivala), joiden merkinnyt murrekartastosta puuttuvat³⁷⁹. Itäisimpänä esiintymispaikkana on murrekartalla merkitty viipurilaismurteiden alueelta Luumäki³⁸⁰. Esimerkistössämme on poimintoja myös sen naapuripiiristä (Lappee). Käsiteltävän taivutustyyppin suhteesta muunlaiseen genetiiviedustukseen näillä murrealueilla ks. 302, 321 ja 529. Braxin pohjoissavosta mainitsema petojen on tuskin faktillinen, lienee teoretisoitua.

Genetiivityyppiin vakkojen on tultu välittömästi *vakkoisen-asusta. Diftongin jälkikomponentti on š:n kadottua siirtynyt seuraavan tavun alkuun, missä se sellaisenaan (j:nä) on säilynyt.

2a. Monikkovartalaisen genetiivin varsinaisella levikkialueella - itäsuomessa ja Inkerin murteissa - on kehitys johtanut sekundääriseen oi-diftongiin: hK jalkoin 263.3, Suus rintoin 263.3, Tyts vakkoin 263.3, sP jalakoin 391.2, sEu akkoin, rautoi 411.1, sIu akkoin 423.2a, sLou herroih h. 491.2, VI sikko 508.2a, vL sikko 529.2, šyr jalkoin 547.1, sav sikko 563, smAL vitsoinka 583.1. Nämä muodot palautuvat aikaisempaan -jen-loppuiseen genetiiviin, joten diftongi on myöhäsyntyinen: *jalkoisen > jalkojen > jalkoen > jalkoin. Erikseen mainittakoon tähän ryhmään analogisesti siirtyneen suola-sanana taivutusmuodot: VI suoloi kans 509.2b, šyr suoloin kans 547.2.

b. Redusointialueella on sekundäärisen oi-diftongin jälkikomponentti madaltunut é:ksi tai e:ksi: a. sIu pääkkoen 423.2b, sPu lahjoen 443.1; - b. sE jal^akoe(n) 374.2, sIu lakk^aden 423.2c.

c. Muutamissa murteissa (varsin rajoitetulla alueella) on kehitys johtanut edelleen diftongin jälkikomponentin sulautumi-

seen sonanttiinsa (oi > $\bar{o}$, $\bar{ö}$): hK nauh $\bar{o}$ n 263.4, siu p $\bar{a}$ tt $\bar{o}$ m $\bar{a}$
423.2d, smAL jalk $\bar{o}$ n 583.2.

Edellä käsiteltyjen monikon 1. ja 2. genetiivin $\bar{a}$ nnelail-
listen kehittymien rinnalla tavataan suomen murteissa melkoi-
nen määrä sijapäätteeltään epäodotuksenmukaisia muodostumia:

1. Supistumanomineista lohjennut $\bar{a}$ tt $\bar{e}$ n-p $\bar{a}$ tte on ominainen
lounaismurteille, niiden itäiselle lähiympäristölle sekä eteläs-
tä tuotuna myös Tornionjoen murteille:

a. Yksikkövartalaiseen asuun liittyneenä on $\bar{a}$ tt $\bar{e}$ n-p $\bar{a}$ tteen
käyttö yleisintä lounaismurteissa: p $\bar{a}$ tt $\bar{a}$ itt $\bar{e}$ n 149.5; - p $\bar{a}$ tt $\bar{a}$ -
tt $\bar{e}$ n kans, p $\bar{a}$ tt $\bar{a}$ tt $\bar{e}$ 149.4a; r $\bar{a}$ tt $\bar{a}$ tt $\bar{e}$ 149.4b. Jälkimmäinen tai-
vutustyyppi on kehittynyt nähtävästi diftongin jälkikomponen-
tin kadottua³⁸¹. Siihen viittaavat muodot, joissa vartalon kon-
sonantti on geminoituneena (p $\bar{a}$ tt $\bar{a}$ tt $\bar{e}$, $\bar{a}$ tt $\bar{a}$ tt $\bar{e}$ 'aitojen' ym.).
Sekaantumisten välttämiseksi yksikön partitiiviin ja illatii-
viin turvauduttiin pakostakin $\bar{a}$ tt $\bar{e}$ n-p $\bar{a}$ tteeseen, jonka käyttö
lounaismurteissa on saavuttanut huomattavat mittasuhteet kaik-
kien vartalotyyppien kohdalla. Mitä diftongilliseen p $\bar{a}$ tt $\bar{a}$ itt $\bar{e}$ n-
genetiiviin tulee, ei se ole lounaismurteille kovinkaan tyypil-
linen. Lieneekö kysymyksessä murreasujen p $\bar{a}$ tt $\bar{a}$ in ja p $\bar{a}$ tt $\bar{a}$ tt $\bar{e}$ n
kontaminaatio?

b. Monikkovartalaisia $\bar{a}$ tt $\bar{e}$ n-p $\bar{a}$ tteisiä genetiivejä tunne-
taan läntisellä Uudellamaalla ja Tornion murrepiirissä: hE r $\bar{a}$ n-
noitt $\bar{e}$ n 244.3, To silloitt $\bar{e}$ n 357.3a; - To jal $\bar{o}$ tt $\bar{e}$ n 357.3b ($\bar{o}$ <
oi). Peräpohjolan $\bar{a}$ tt $\bar{e}$ n-p $\bar{a}$ tteiset genetiivit ovat ilmeisesti
sellaisinaan kulkeutuneet lounaismurteista³⁸² (huom. myös sana-
vartalon heikko aste diftongin edellä). Airilan mielipide her-
roitt $\bar{e}$ n-tyypin "uutismuodostuksesta"³⁸³ pitänee tuskin paikkaan.
Näyttää siltä, että $\bar{a}$ tt $\bar{e}$ n-p $\bar{a}$ tteiset genetiivit ovat kehitty-

neet länsimurteissa aikaisemmin vallinneen l. genetiivin pohjalta (vrt. tähän monikkovartalaisen genetiivin käyttöä länsimurteiden yksitavuisissa nomineissa - 105.1).

2. Yksikkö- ja monikkovartaloon liittyy myös -ten-pääte, jonka käyttö on luonteenomainen erityisesti lounaismurteiden Rauman ryhmän eteläosalle ja Kaakkois-Hämeen Hollolan murreryhmälle³⁸⁴: a. hk vanhaiten 263.6; - lm flikkate, pattate 149.6. Geminoitunut vartalokonsonantti (pattate) viittaa siihen, että supistumagenetiivi (pattain) oli käytössä ennen analogiamuotojen syntymistä. - b. hk vakkoiten 263.5. -ten-päätteisten genetiivien alkuperästä Kaakkois-Hämeessä on Kettunen lausunut näkemyksensä, että mahdollisesti ovat lounaismurteet kuljettaneet tästäkin ilmiöstä siemenensä Kaakkois-Hämeeseen³⁸⁵. Tähän mielipiteeseen voidaan yhtyä.

3. -hen-loppuisten genetiivien varsinaisena esiintymisalueena ovat, kuten yksitavuaisten nominien yhteydessä jo totesimme, savolais-kannakselaiset murteet ja Inkeri. Sijapäätteen edellinen diftongi saattaa olla säilynyt, kehittynyt ö:ksi tai jälkikomponentin kadottua o:ksi: a. vi pattoihe 508.3; - b. seu pattohen 411.2; - c. vi siu jalkoheis 508.1. Viimeksi mainitun esimerkin lopputavun ei-diftongi on possessiivisuffiksissa tapahtuneen metateesin (-si > -is) aiheuttama. Tämä äyrämbisalueen rantamurteen tapaus on pidettävä muista -hen-genetiiveistä erillään, sillä ö:n kadottua on tavurajalle kehittynyt h ö:n säilyessä. Tällaiset omistusliitteiset muodot (huom. myös omiheis kans, käsihē välis) ovat paradigmaattisessa vaihtelussa joko genetiivin supistumatyyppin (jalkoi < *jalkoihen) tai genetiivi- ja illatiivimuotojen sekaannuksessa syntyneen varsinaisen -he(n)-loppuisen genetiivin (jalkoihe) kanssa.

4. Myös loi-monikon yhteydessä käytetään -hen-päätettä: siu patoloihe(n) 423.4. a-vartaloissa ovat -loihen-loppuiset genetiivit kuitenkin perin harvinaiset.

602.2. Vanha kirjjasuomi käyttää niin a- kuin muissakin no- yksinomaan minivartaloissa miltei yksikkövartaloisia genetiivejä, joissa alkuperäiset suhteet ovat kuitenkin suuresti hämmentyneet. Mielienkiintoista on panna merkille, että eri vartaloissa tavattavien monikon genetiivityyppien edustus on kirjavin Agricolalla, jolla Ojansuun mukaan³⁸⁶ esiintyy niitä kaikkiaan kymmenkunta /tosiasiassa on Agricolan käyttämien genetiivityyppien lukumäärä huomattavasti suurempi/. Rapolan tutkimusten mukaan tavataan Pacchaleniuksella kuusi genetiivityyppiä³⁸⁷. V. 1642:n Raamatun suomennoksessa, Kollaniuksella, Ikalensiksellä ja myöhemmillä kirjailijoilla on niitten lukumäärä vieläkin pienempi.

1. Vanhimmilla kirjailijoilla, etupäässä Agricolalla, tavataan &n edustusta painottomankin tavun jäljessä, spirantin merkinä dh tai harvoin d: Agricola: (GMA) Eriseuradhen Rk 174 a, ialkaden UT 23 b, pahadhen Rk 281 a, Picadhen Ps 46 a, sanadhen Rk G 1 b, sikaden UT 9 b. Upsalan ev. : (USEF) hawaden 13:11, pahadhen 15:10, sanadhen 19:14. Elimaeus: VKSL Lakikiriadhen iälkehen 59:34. Näiden muotojen säännönmukaisuutta pohdittaessa on muistettava, ettei Agricolalla eikä muillakaan vanhoilla kirjailijoilla tavata partitiivimuotoja, joissa dentaalispirantti olisi säilyneenä (ks. 604.2). Sentähden olettamus, että & olisi painottomassa asemassa äänneläillinen, näyttää vähän todennäköisiltä. Ilmeisesti on kyseessä kirjallinen traditio tai &n yleistäminen pää- ja sivupainallisen tavun jälkeisistä asemista, joissa spirantin säilyminen siihen aikaan oli vielä lakina³⁸⁸. Todennäköisesti ei &:llisillä muodoilla 1500-luvun

puhekielellä ole enää ollut vastinetta, sillä julkaistessaan uudestaan eräitä käännöskappaleita Agricola on vaihtanut 6:11-
set genetiivit Tuijmadhen, Ishedhen, Kieuhedhen muotoihin Tui-
main, Isein, kieuhein³⁸⁹. Lisättäkös tähän, että korjauksia
tehtäessä on 6 joskus saattanut väistyä sivupainollisenkin ta-
vun jäljestä (pacanadhen > Pacanain)³⁹⁰.

2. -adhen-loppuisten genetiivien ryhmästä on pidettävä eril-
lään -aidhen-loppuinen sekatyyppi (-ain + -6en), jota varsinkin
kolmi- ja useampitavuisista sanoista on eniten viljellyt Agri-
cola: (GMA) palueliaidhes Rk 124 b, pwrleichtaijdhen Rk 174 a.

3. Harvassa tapauksessa tavataan vanhoilla kirjailijoilla
supistumattomia -a(en-genetiivejä. Mitä tavallisin on tällöi-
nen edustustapa Pacchaleniuksella, joka kielenkäytössään nojaa
vanhaan Tyrvään murteeseen³⁹¹: Elimaeus:VKSL hänen cunniallisten
apulaistens pispaen 58:37. Pacchalenius: (AKK) sanaen (esipuhe),
rijtaen C 7 b, pijnaen L 3 b, wanhaen H 3 a.

4. Vanhan kirjasuomen yleisin genetiivityyppi niin painot-
tomassa kuin sivupainollisessakin asemassa on -ain-loppuinen,
joka sellaisenaan on periytynyt nykysuomeen. Näyttää siltä, et-
tä -ain-muotojen kannalla painottomassa asemassa olivat useim-
mat länsimurteet jo 1500-luvulla. Agricola: SKM I meidhen ial-
cainne 226:1, Canssain seas 202:5, henen Haauains cautta 204:30.
Westh: SKM I welkainna 151, ialchain 227:1. Upsalan ev.: (USEF)
sinimariain 13:11, naulain 12:11. Martti: SKM II waaia 7o
(< *vayja6en), mieckain 124. Finno: VKSL muidhen sanain 48:13,
canssain haldia 52:6. Elimaeus: (NEK) Calain 27 a, ialcains 44 b.
Hemminki: (NMHK) pahnain pääle Vk 120 a, Herrain L 16. Gothus:
(GV) Esiwaldain 5, waiwain 4. Raamattu (1642): (RK) medzäsirckain
D VII, pijcain C XI, AJ Sanains 131. Raumannus: (NTRK) wanhain

III C 8, Herrain I D 2. Kollanius: VKSL Lakikirjain jälkeen 61:
 30. Ikalensis: (AKK) pahain tecoin 10, jalcainne 16. Paccha-
lenius: (AKK) sanain A 1 b, Jalcains C 4 a. Florinus: VKSL Sa-
 nanain 72:1, pahain 77:14. Salamnius: (AMSK) Herrain H 3. Edus-
 tus eri kirjailijoilla on yhtenäistä myös ortografiaan nähden,
 ainoana poikkeuksena Upsalan evankeliumikirjan fragmentissa
 kerran esiintyvä -ain-asu (naulain). Possessiivisuffiksilli-
 sista muodoista huomattakoon Agricolan käyttämä ialcainne mo-
 nikon l. persoonassa. Lounaismurteissa (lühinnä Rauman seuduilla)
 jo 1500-luvulla tapahtuneeseen erikoisgemmaatioon (joka eh-
 kä on vanhempi kuin yleisgemmaatio) viittaa Westhin tekstissä
 esiintyvä genetiivi ialchain (lue: jalkkain << *jalkaŕn)³⁹².

Heikko aste monikon genetiivissä, jota ainakin osassa lounaismurteita sekundäärisen diftongin edellä tunnetaan, on vanhassa kirjasuomessa perin harvinainen. Olen sen muutaman kerran huomannut vain Martilla: SKMK II Sillain 61, myös odhain (josta ks. 610.2). Hänelläkin tavallisesti vahvavartaloinen Sildain-tyyppi.

5. Painovirheeksi lienee katsottava Sorolaisella satunnaisesti esiintyvä (VSK) loinē sanan cansa 552:27, vaikka vanhoissa asiakirjoissa tavataankin merkkejä -ain-genetiivien kehitymisestä -a(n)-loppuisiksi paikannimissä. Ojansuu mainitsee Vehmaan kirkonarkistosta v.1676 muodon Lauta ala³⁹³. Aikaisemmissä merkinnöissä on loppu-n ja joskus diftongin jälkikomponentti-kin vielä säilyneenä, esim. Lawtanala, Lautajnalus, Lautainalust. Nykyisin tämä paikannimi on tyypistynyt lautta-asuiseksi. Aivan samanlaisen kehityksen alaiseksi on joutunut häpaina, nykyisin häppe, vanhoissa asiakirjoissa Hapanala, Happanalus, Hapainalust³⁹⁴. Paikannimien i:ttömyydellä ei kuitenkaan liene

mitään osuutta vanhan kirjasuomen satunnaiseen sanan-muotoon.

Sensijaan ortografiselta näyttää Upsalan evenkeliumikirjan fragmentissa esiintyvä omituinen (USEF) nawlahin 12:12 'naulaink'

6. Monikon l. genetiiviä tuntee vanha kirjallisuus vain nimeksi: Agricola: (GMA) haaroin Rk 326 b, Mieckoin Rk 12 a, Pahoin Ps 43.a, wanhoin Ps B 3 a. Juhana III:n k. (1584): VKSL yhden Spannin kauroi eli ohrain edest 54:31. Kollanius: (AKK) hawoin 154:21, 179:28. Mahtoivatko nämä itäsuomalaiset muodot aikoinaan ulottua Agricolan kotiseudulle Pernajaan? Kollaniuksen muutaman kerran käyttämistä hawoin-muodosta on Rapola lausunut mielipiteensä, että se on kenties tarkoitettu luettavaksi hawain³⁹⁵.

Pohjalaisella kirjailijalla Salammiuksella esiintyy muotoja (KMSK) Wanhoin K 2, SKH I pahoin 313, jotka muistuttavat suuresti savon l. genetiivin redusoitua asua. Kyseessä lienee kuitenkin edustus, jossa kuvastuu suhteellisen myöhäinen j:n kato o:n ja e:n välistä, siis savon oi > oe-muutosta edeltävä kehitysvaihe³⁹⁶.

Satunnainen i:tän esimerkki lienee katsottava painovirheeksi: Ljungolla raionsa ll.

Mielenkiintoista on todeta, että vanhoissa paikannimissäkin säattaa yleisen länsisuomalaisen genetiivimuodostuksen rinnalla joskus havaita monikon l. genetiiviä, esim. Hailuodosta v. 1766 Peräsargoin lampi, mikä Nissilän käsityksen mukaan voi kuitenkin olla puhtaasti ortografinen³⁹⁷. Läheltä Turkuja Pöytyiltä mainitsee Ojansuu paikannimen Keolomperä (< Kauloinperä), joka niinikään viittaa monikkovartalaiseen genetiiviin³⁹⁸. Itäsuomalaisella kielialueella oli monikon l. genetiivi kehittynyt nykyiselleen viimeistään jo 1500-luvulla: Savon maa- ja verokir-

jassa v. 1561 on muoto Lijmaisen randoi tee (jos t^{ässä} ei tulekaan kysymykseen aitovieri-tyyppinen yhdyssana)³⁹⁹.

7. Kaksitavuisten sanojen -tten-genetiivejä, jotka nykyisin ovat lounaismurteissa varsin yleiset, ei vanha kirjallisuus yleensä käyttä. Sensijaan muissa tavuasemissa on -tten-pääte mitä silmäänpiistävin. Nelitavuisissa nomineissa voimme todeta sen liittyneen sekä yksikkö- että monikkovartaloon: Agricola: (GMA) palulijaittens Rk 24 a, palueliaijttens Rk 10 b, 29 b, Palueliaitten UT 347 a. Westh: SKM I palveliaaittes 35. Juhana III:n k.: VKSL palueliaitten cautta 53:12. - Westh: SKM I näinen sinun palueliaaittes 43:15. Monikkovartaloineen tyyppi on sellaiseen periytynyt nykysuomeen (vanhassa kirjasuomessa kuitenkin joskus -ij- > -j- lounaismurteiden malliin): Agricola: (GMA) palueliaijttens Rk 13 a; Gothus: (GV) palweljoitten 16 a (: palwelja 24 a).

Tulkinnanvaraista -ten-päätettyä (ehkä -ten = -tten), niin ikään nelitavuisten nominien yksikkö- ja monikkovartaloon liittyneenä, tavataan harvemmin kuin -tten-asuja: Agricola: (GMA) Palueliaiten UT 149 a; palueliaites Rk 12 a. - Elimaeus: (KEK) palwelioites 31 b, Kirkonpalwelioites 17 b.

602.3. Nykysuomi käytti niin vanhasta kirjakiielestä perittyä yksikkövaltaloista genetiivityyppiä kuin länsimurteiden itäosan mukaisia monikkovartalolaisia muotoja. Edelliset ovat julkimmiksi huomattavasti epätavallisemmat: esiintym^ärunsauden suhde kalain 18 % - kalojen 82 %⁴⁰⁰. 1800-luvun puolimaista lähtien, jolloin alkoi itäsuomalaisten miesten voimakas kirjallinen toiminta, on monikon 1. genetiivi tullut yhä yleisemmäksi. Yhdyssanoissa ja sanaliitoissa on 2. genetiivillä lyhenmyyten-

sä takia edelleen varma asema (kansainliitto, herrainhuone, va-
rainhoito jne.). Tavallinen arkikieli ja luontevuutta tavoittele-
va kirjallinen tyyli karttaa nykyään - erittäinkin attribuutti-
rakenteissa - yksikkökartaloista genetiiviä, joka muunlaisten
genetiivityyppien välittämässä läheisyydessä kuulostaa epäsoin-
tuiselta (vrt. pahain tyttöjen kujeet - pahojen tyttöjen ku-
jeet)⁴⁰¹. Kun monikon 2. genetiivinormaaliprosessissa on monissa
tapauksissa joutunut ristiriitaan kielen tyyliintunteen kanssa,
ovat ajan mittaan monikkovartaloiset genetiivimuodot saavutta-
neet luvullisen enemmyyden. Aivan satunnaisena murteenomaisena
poikkeuksena näkee joskus nykyhetken kirjallisuudessa savolais-
viipurilaista jalkoin-tyyppiä.

Mitä niihin nelitavuisiin nomineihin tulee, joiden kolmas
tavu on lyhyt, ovat ne rinnastettavissa kolmitavuisien a-varta-
loiden taivutukseen (ks. 603.3), esim. -la-loppuiset sanat ja
tekijännimet (ravintoloiden ~ ravintoloitten, ompelijoiden ~
ompelijoitten). Vierasperäisissä sanoissa on niinikään määrää-
vä sivupaino, jonka perusteella ne kielentajussa luokitellaan
ikänsäkuin yhdyssanoiksi ja taivutetaan sen mukaisesti, esim.
teo:rioiden ~ teo:rioitien⁴⁰².

Painollinen asema

603.1. Monikon genetiivin edustus on suurin piirtein sama
kuin painottomassa asemassa. Tavataan sekä yksikkö- että monik-
kovartaloisia muotoja. Lähtökohdiana on yleisesti pidetty tyypp-
pejä *harakkeksen ja *harakkoisen. Kun kummassakin tapauksessa
esiintyy sijapäänteen dentaalispirantti painollisen tavun jäl-
jessä, odottaisi ainakin paikoin &n säilymistä myös yksikkö-

vartaloisten muotojen yhteydessä, siis esim. kirjakielessä asuja asiaden, tavaraden ym. (joita muuten vanhimmassa kirjallisuudessa vielä käytettiin). Nykyisin on kuitenkin pääsyt kaikkialla (niin kirjakielessä kuin murteissakin) yleistymään painottoman aseman dentaaliton edustus⁴⁰³.

1. Yksikkövirtaloisen genetiivin supistumattomissa muodoissa esiintyy paikoin aikaisemman spirantin sijalla siirtymä-äänne j, jonka voimakkuus saattaa vaihdella⁴⁰⁴: a. satY vasikkajen 198.1a; - b. lm harakkaje(n) 161.1, satY vasikkajen 198.1b, pE vasikkaje^f 294.1a.

2. Tavallisin on supistumatyyppi; lm silakkain 161.2, satA elukkai(n) 180, satY vasikkain 198.2, hS ahvenain 216.1, hE penikkain 255.1, pP harakkain 333, Ke elukkain 350, sP matalain 403.2.

3. Savolaismurteiden redusointialueen vaikutuspiirissä ai > ae: pK asijaen 314.1, siu matalaen 435.3. Nämä muodot on pidettävä erillään painottoman aseman (-a_{ae}-) > -a_(e)-edustuksesta.

4. Etelä-Pohjanmaalla diftongin vokaaliutumisen (ai > ä) on äänneilallinen vain painottomassa asemassa, josta pitkä vokaali on yleistynyt sivupainolliseen tavuun: elukkaan 294.1b. Vanhoilla kirjailijoilla on painollisen aseman diftongi säännöllisesti säilyneenä⁴⁰⁵.

5. Lounaismurteiden genetiiveissä esiintyy kaksitavuisten nominien tapaan sekundäärisen diftongin jälkikomponentin katoa, kuitenkin vain attribuuttina käytetyissä muodoissa: harakkan 161.3.

Genetiivityypin *harakkoi_{sen} jatkajina tavataan nykymurteissa edustustapoja, joissa useimmiten *-_{sen} > -_{jen}, -_{jjen}, -_{len}, -_{ren} (vrt. 105.1 ja 602.1). Sijapäättteen edellä on oi-

diftongi joko hänneläillisesti säilynyt, madaltunut oe:ksi tai vokaaliutunut ō:ksi. Ryhmittelemme esimerkit genetiivin sijapäätteen hännneasun perusteella:

1. -jen diftongin jäljessä luonteenomaisena itämurteille ja Pohjanmaan edustukselle: pM pakanoijen 314.2, Ke elukoijen 350.2, sPu tavaroiijen 453.la, smM harakoiijen 485, sLou harakoiijen 500; - b. Redusointialueella oi > oe: sE markkinoeijen 384, sPu harakoeijen 453.lb, slu harakoeijen 468.la.

Hämäläismurteissa on diftongin jälkikomponentti tullut š:n kadottua tavunalkuiseksi: satY karittoje(n) 198.3b. Muutos -iš- > -j- on myöhempi kuin kaksitavuisissa sanoissa.

2. -jjen muutamissa itämurteissa: sPu vasikoijjen 453.2.

3. -len hämäläismurteissa: hK harakoilen 274.la.

4. -ren muutoksen š > r aiheuttamana useissa länsimurteissa; a.satY harakoiren 198.3a, hE haravoiren 255.2, hK harakoiren 274.lb; - Etelä-Pohjanmaalla painottoman aseman analogiasta oi > ō: harakooren 294.2.

Kaikissa esitetyissä ryhmissä (paitsi karittojen-tapauksessa) esiintyy avotavun yhteydessä poikkeuksellinen heikko aste. Eräissä osissa suomen murteita (pääasiallisesti lounaismurteissa ja Ala-Satakunnassa) on i-loppuinen diftongi tajuttu tavua sulkevaksi. Se selittää mainittujen murteiden edustuksen, samoin harakoiden, vasikoiden-tyypin niin vanhassa kuin nykyisessä kirjakielissä. Itämurteiden kohdalla tämä selitys ei kuitenkaan päde. Ilmeisesti on genetiivimuotoja aikaisemmin käytetty kaikkialla paitsi lounaismurteissa ja niiden välittömässä naapuruudessa vahvavartaloisina, mistä mm. on todisteena lännen tyyppi harakkojen, vasikkojen. Vähitellen monikkoparadigman heikkoasteiset sijat ovat vieneet mukaansa ei ainoastaan genetiiv-

vin, vaan myöskin partitiivin, illatiivin, murteittain jopa essiivin ja komitatiivinkin (harakoita, harakoihin, harakoina, harakoine-).

5. Savolais-kannakselaisessa murrepiirissä, samoin Inkerin suomalaismurteissa käytetään monikkovartaloisia muotoja, jotka ovat syntyneet painottoman aseman supistumagenetiivin analogiasta. Sekundäärinen oi-diftongi on joko säilynyt, redusoitunut tai monoftongiutunut: a. Tyts harakkoin 274.3, slu mansikkoin 435.2a, vi elukkoi 521, vl elukkoin 539, hvr harakkoin 555, sav kulakkoin 575, smAL harakkoin 593.1; - b. slu vasikkoen 435.2b, slu haravoen 468.2; - c. smAL harakkoon 593.2.

Emme ole vielä käsitelleet sijapäätteeltään analogisia -tten-, -ten- ja -hen-loppuisia genetiivejä, joista samoin kuin painottomassakin asemassa tavataan sekä yksikkö- että monikkovartaloista edustusta:

1. -tten-pääte yksikkövartaloon liittyneenä on luonteenomainen lounaismurteille: vasikkatte, harakkatten 161.4. Vahva aste sijapäätteen edellä osoittaa kehityskulkua vasikka(in) + -tten > vasikkatte. Tämän rinnalla tavataan paradigmaattisen yleistyksen tuloksena heikkoakin astetta, kuten ilmenee muodoista harakatten, penikkatte⁹ 161.4.

-tten-pääte monikkövartaloon liittyneenä, jota käytetään vaihtoehtoisesti -len- ja -ren-päätteisten genetiivien kanssa, on tyypillinen länsimurteille. Tietyin varauksin on samalla kannalla myös kirjakielen edustus. Useimmissa murteissa sijapäätteen edellinen oi-diftongi on säilynyt: lm penikoitte - penikoitte 161.5a, satY elukoitten 198.4, hS ahvenoitten 216.2, hP tallukoitten 235, hE penikoitten 255.3, Ke markkinoitten 350.3, To karsinoitten 368.1. Etelä-Pohjanmaalla on sääntönä oi > ö

myös sivupainollisessa tavussa: harakoitten 294.3. Lounaismurteiden edustus on diftongin jälkikomponenttiin nähden horjuvaa. Edellä esitetyn tyyppin penikoitte - penikkoitte rinnalla tavataan i:ttömyyttäkin: penikotte 161.5b.

2. -ten-päätteisistä genetiiveistä tavataan painollisessa asemassa vain monikkovartaloista tyyppiä. Muodot ovat heikkoasteiset kuten samoilla murrealueilla tavattavat -len-, -ren-, ja -jen-päätteisetkin: hS harakoite 216.3, hE tavaraiten 255.4, hK harakoiten 274.2, sLou harakoiten 500.2.

3. -hen-päätteinen genetiivi on lähtenyt liikkeelle kaksita-
vuisten nominien illatiivi- ja genetiivimuotojen sekaannuksesta. Suoraviivainen kehitys, sen > -hen, kuten jo edellä osoitimme (ks. 105.1), ei näytä mahdolliselta. Huomattakoon kolmitavuisen genetiivivartalon heikko aste ja reduointialueella diftongin jälkikomponentin madaltuminen: a. sIu vasiköihen 435.1a; - b. sP markkinoehen 403.1, sIu mansiköehen 435.1b, sLu paliköehem 468.1b.

Erikseen mainittakoon a-vartaloissa harvoin tavattava -nen-loppuinen genetiivityyppi: To karhakoinen 368.2. Tornionjoen murrepiirissä käytetään -nen-päätettä muutamissa yksitavuisissa nomineissa (ks. 50.2), joista se sitten vähäisessä määrin on yleistynyt useampitavuisiinkin sanoihin.

603.2. Vanhan kirjasuomen kolmitavuisissa a-vartaloissa ovat edustettuina sekä yksikkö- että monikkovartaloiset genetiivityypit. Pantakoon ensiksi merkille seuraavat yksikkövartaloiset ryhmät (esimerkkien joukossa viisitavuisiakin sanoja):

1. Vanhimmillä kirjailijoilla tavataan joskus sijapäätteen § säilyneenä. Kun pääpainollisenkin tavun jäljessä tavataan §:n samanlaisesta edustusta, näyttää -sen-päätte kolmi- ja viisitavui-

sissakin sanoissa hänneläisiltä⁴⁰⁷. Sensijaan Lindénin käsitys asiasta, jonka mukaan son yleistetty pääpainollisen tavun jälkeisistä asemista ja -dhen-, -den-muodot sivupainollisessa asemassa olisivat teorioituja⁴⁰⁸, ei tunnu vakuuttavalta. Agri-
cola: MAT I pacanadhen 167, 199, 211, 223, (GMA) Panetteliadhen
 Ps 43 a. Upsalan ev.: (USEF) pakanedhen 15:4-5, chorinthede 9:
 12. Kollanius: (AKK) asiadhen 481, 483. Upsalan evankeliumikir-
 jan fragmentissa esiintyvä sanavartalon päätevekaali e on luet-
 tava a:ksi (vrt. Agricolallakin joskus a:n sijasta e: Orientap-
puroiten).

2. Kaksitavuisista nomineista lähtenyt tasoitus on painol-
 lisessakin asemassa johtanut -ain-loppuisiin genetiiveihin: Ag-
ricola: SKM I pacanain seas 193:34, 194:1, 200:15, caikein Pa-
canain silmein edesse 198:25. Raumannus: (ARK) asiain III C 4 b.

3. Edellisten ryhmien sekamuotona tuntee vanha kirjasuomi
 vielä tyyppiä -aisen, esim. Agricolalla SKM I Pacanaiden woima
 199:5, pacanaiden 80:18. Julkaistessaan uudestaan eräitä kään-
 tämiään kappaleita on Agricola vaihtanut kontaminaatiomuodon
 asuun Pacanoidhen⁴⁰⁹. Näyttää todennäköiseltä, että tämän ryh-
 män kontaminaatioedustus on vain vanhimpaan kirjallisuuteen kuu-
 luva ilmiö, sillä suomen murteista emme tavanneet mitään gene-
 tiivityyppiin -ain + -sen viittaavaa. Vertailuksi lisättäköön,
 että vanha kirjasuomi on -ain + -sen-kontaminaatiota käyttänyt
 joskus myös 2. infinitiivistä, esim. Martilla erottaidhen (= erottain
+ erottaßen)⁴¹⁰.

4. Muista taivutustyypeistä yleistetyinä käyttää vanha kir-
 jasuomi sijäpätteitä -tten ja -ten, jotka useimmiten liitty-
 vät monikkovartaloon. Erittäin yleiset ovat -tten-pätteiset
 genetiivit: Agri-
cola: (GMA) Jumaloitten Rk 42a, Ps 64 a, Paca-

noitten UT 167 b. Westh: SKM I pacanoitten 81:18. Hemminki:
 (ARK) Pacanoitten L 29, Vk 26 b. Sorolainen: VKSK nijnen cawa-
loitten neuwot 96;25. Raamattu (1642): (RK) pacanoitten J XII.
Raumannus: (ARK) asioitten III B 3. Kollanius: (AKK) Humaloitten
 229, tawaroittensa 18, orpanoittensa 49. Florinus: VKSL Sanan-
cuulioitten 71:2, 72:3, asioitten 75:15. - Harvoin oi > o :
Martti: SKM II asiotten 55:21.

Tämän vanhan kirjasuomen valtaedustuksen rinnalla(tällaise-
 na periytynyt nykysuomeenkin) tavataan vain harvassa tapaukses-
 sa yksikkövirtaloista -tten-tyyppiä, esim. Westin tekstissä^h
 calckein pacanoitten päillä 189:9. Vaikkakin tämä genetiivityyp-
 pi nykymurteissa esiintyy pacanatten-asuisena (ks. 161.4), tu-
 lee mainitun esimerkin kohdalla kyseeseen taivutuksen siirtymi-
 nen supistumanominien malliin (vrt. pacanoille, josta ks. 601.2).
 Siihen viittaa selvästi Westhin tekstissä esiintyvää konsonantti-
 virtaloinen taivutusmuoto SKM I prophetasten 144:33.

-ten-päätteisistäkin genetiiveistä tuntee vanha kirjallisuus
 niin yksikkö- kuin monikkovirtaloistakin tyyppiä, edellistä
 kuitenkin vain nimeksi. Agricola: SKM I Pacanoiten 213:23, (GMA)
Cupariastioiden UT 55 a, Jomaastioiden UT 54 b, Orientappuroi-
ten UT 84 b, Jumaloiten Ps 59 a. Raumannus: (ARK) Pacanoitengin
 III A 2 b. Kollanius: (AKK) orpanoitensa 230. Agricolan monien
 genetiivityyppien joukossa olevista -ten-päätteisistä muodoista
 on kuitenkin huomautettu, että t ehkä on luettava geminaataksi
 411. Kollaniuksen -tten- ja -ten-päätteisten genetiivien epäva-
 kaisuuden perusteella pitää Rapola t:tä vain ortografisena⁴¹².
 Nykymurteissa ilmenevien -ten-muotojen pohjalla (ks. s. 280)
 näyttää todennäköiseltä, että t-merkki vanhan kirjallisuuden
 useimmissa tapauksissa edustaa yksinäisklusilaa, siis faktillii-

paan kirjakieleen verrattuna on -den-muotojen tyyliarvo jatkuvasti noussut, mahdollisesti oikeakielisyysseppaiden suosittelmana (ks. myös 105.3) ⁴¹⁶. Lisättäkseen, että matala-tyyppisistä sanoista, joiden valtakäyttös on suositeltu i-monikon genetiiviä (matalien 47,6 %), ovat oi-vartalaloisten genetiivityyppien keskinäiset suhteet seuraavat: mataloiden 5,2 %, mataloitte 0,9 % ja matalojen 0 %; vrt. tähän vielä 2. genetiivin käyttöä, jonka esiintymärunsaus on miltei tasapainossa i-vartalaloisen monikon genetiivin kanssa (matalain 46,3 %).

Vierasperäisistä sanoista käytetään niinkään -ain-, -oi- den-, -oitten- ja -ojen-loppuisia genetiivejä, esim. problee- main - probleemoiden - probleemoitten - probleemojen, planeet- tain - planeetoiden - planeetoitten - planeettojen. Viisitavuisista sanoista ovat yleensä mahdolliset samanlaiset muodot, esim. akatemiain - akatemioiden - akatemioitten - akatemiojen, mutta sanasta apologeetta käytetään Penttilän mukaan vain genetiivimuotoja apologeettain ja apologeettojen ⁴¹⁷. Tämäkin on täysin odotuksenmukaista, sillä sivupainon johdosta neljännellä tavulla taipuu sana kuin kaksitavuinen. Sitäpaitsi on kielentajullamme taipumusta käsitälkä myös kolmitavuiset vierasperäiset sanat (suomen kielen kannalta katsoen) ikäänkuin yhdyssanoiksi, mistä johtuen esim. teoreema taipuu kaksitavuisen mallin mukaisesti (teoreemain - teoreemojen). Lisättäkseen, että mainittua periaatetta noudattaen on nelitavuisesta sanasta almanakka mahdollinen vain -ojen (eikä -oiden, -oitten-)loppuinen genetiivi, kun sitävastoin teoria liittyy taivutuksessaan -oiden - -oit- ten-tyyppiin (teo:rioiden - teo:rioitten).

Partitiivi

604.1. Myöhäiskantasuomessa seurasi painotonta tavua sijapääte -sa, painollista (pää- ja sivupainollista) -ta.⁴¹⁸ Sivupainollisen tavun jäljessä, jos siinä on diftongi (mansikoita), on vahva-asteinen sijapääte usein säilyneenä. Murteissa ja kirjakielessä systeempakko on aiheuttanut runsaasti yleistyk-
siä painottoman aseman edustuksen hyväksi. Vanhin kirjakieli säilyneine -t(a)-päätteineen oli varsin yleisesti alkuperäisten suhteiden kannalla. Tämmöistä tavataan vielä muutamissa murteissakin, joiden partitiivimuotojen kehitystä tarkattaessa on eri tekijöiden joukossa otettava huomioon omistusliitteistä johtuvat painosuhteet.

Alkuperäisen painottoman tavun jäljestä on § kaikissa suomen murteissa kadennut. Mahdollisuuteen, että painottomien vokaalien välistä saattoi dentaalispirantti kadota (murteittain) jo myöhäiskantasuomalaisen ajan lopulla, on viitannut Rapola (*kalasa > kala)⁴¹⁹. Tällä seikalla, kun huomiomme kiintyy §:n katoa seuranneisiin muutoksiin, ei suomen partitiivityyppien käsittelyssä ole sanottavaa merkitystä.

1. Dentaalispirantin kadottua on diftongin jälkikomponenttina oleva monikon tunnus i joutunut seuraavan tavun alkuun ja täten muuttuneessa funktiossa säilynyt (jalkoja < *jalkosa)⁴²⁰.
lm sillojaki 150.1, sata äovoja 170.1, satyllautoja 188, hs väh-
toja 205.1, hp pikoja 225.1, h-p paikkoja 225.1, hk vanhoja
264.1, pe paitoja 283.1, pe-s leukojas 283.1, pk jalkojani
303.1, pp rahoja 322.1, Ke rantoja 340.1, To sikoja 358.1, se
aekoja 375.1, sp keittopaekkoja 392.1, slu roakoja 412.1, slu
jalakoja, velokjan 424.1, slu laetoja 444, slu vinojas 459.1,
sml sikoja 475.1, sluo tarkkoja 492.1, vi jalkojas 509.1, vl
lahoja, korotniskkoja 530.1, sav jalkojas 564.1, sml harvo-

ja 584.1. δ :n kato on aikaisempi tapahtuma kuin diftongin jälkikomponentin kato, sillä muussa tapauksessa olisi tultu asuun jalkoa (< *jalko δ a < *jalkoi δ a). Tässä yhteydessä sopineekin huomauttaa, että esitetynlaista äänteenmuutosten kronologiaa on Kettunen olettanut eestin murteissa (*jalkoi δ a > *jalko δ a > jalkoa > > jal δ u)⁴²¹, vaikka ilmeisesti aiheettomasti, sillä eestissä ovat monikkomuodot jääneet sisäheittolain ulkopuolelle aivan samoin kuin suomen lounaismurteissa, joissa tavataan partitiivimuotoja jalvoja - jalvoi - jalvo 'jalkoja'.

Lounaismurteiden ja Ala-Satakunnan partitiivimuodot ovat tavua sulkevan diftongin vaikutuksesta heikossa asteessa. Ilmeisesti diftongin jälkikomponentti on tämän murreryhmän edeltäjässä ollut kyllin pitkä ja tavallista umpinaisempi aiheuttaakseen heikon asteen. Setälän käsitys siitä, että $\underline{i}$ kaikissa tapauksissa (myös *kukko δ i : kukko δ jen) on ollut konsonantin veroinen⁴²² tuntuu liioitellulta. Tunkelo on verrannut lounaisten murteiden heikkoasteista edustusta vatjan vahvavartalaiseen monikkoon ja todennut, että kummallakin taholla on tapahtunut asteyleistystä muiden monikon sijojen hyväksi⁴²³. Tähän väkinäiseen selitysyritykseen ei tietääkseni kummankaan kielen kohdalla ole yhdytty.

Kaakkoismurteissa esiintyy laajalti suhde jalkojais : jal δ koi 'jalkojasi : jalkoja', samoin kanoj δ ä : kanoi 'kanojaan : kanoja' (ks. esim. 509). Omistusliitteisissä muodoissa on sivupainon lankeaminen $\underline{j}$:llä alkavalle tavulle edistänyt tavurajan säilymistä. Monikosta on sitten $\underline{j}$ siirtynyt yksikköönkin, jossa aikoinaan oletettiin äänteenmuutosta $\delta > \underline{j}$ (jalkajais 'jal δ kaasi', kanoj δ ä 'kanaansa')⁴²⁴. Voimakkaan sivupainon johdosta tavataan paikoin $\underline{j}$:n edelleenkehittymistä $\underline{j}\underline{j}$:ksi, esim. siu ve-

lokojjan 'velkojaan'.

Analoginen monikkovartalo tavataan -ja-päätteisen partitiivityypin sanoissa suola ja puola: hS sualoja 205.2, hP pualoja 225.2, pE sualoja 283.2, pE-s suoloja 283.2, pP pualoja 322.2, sP suoloja 392.2, sEu puoloja 412.2, smM suoloja 475.2, slou suoloja 492.2.

2. Loppuheiton johdosta on partitiiviin kehittynyt sekundäärinen diftongi lounais- ja kaakkoisosissa käsiteltävää kielialuetta: lm jalkoi - jalvoi - jaloj 150.2, turY piikaflikoi 170.2, sata heinärittoi 170.2, hLo kauroi 240, hE paikoi 245.1, hK kaloi 264.2, Suus vanhoi 264.2, Tyts kalloi 264.2, sEu rautoi 412.3, vi jalkoi, ostelijjoi 509.2a, vL latvoi 530.2, äyr sannoi 549, sav sikkoi 564.2a, smAL pattoi, ukuritsoi 584.2. Esimerkkien joukossa huomioitakoon äännelallinen -oisa > -oja > -oi-edustus myös nelitavuisissa sanoissa.

Monikkovartaloltaan analogisina kuuluvat tähän ryhmään muodot vi suoloi 509.2b, sav suoloi 564.2b.

3. Partitiivin sekundäärinen oi-diftongi on paikoin joutunut jatkuvan kehityksen alaiseksi: a. Eteläsavossa oi > oe, esim. vanhoe 375.2a. - b. Muutamissa eteläisissä murteissa on oi-diftongi monofongitunut: hE laurō 245.2, hK kalō 264.3, sE jal^akō 375.2b. Ojansuu mainitsee tämmöisiä partitiiveja myös Turan ylämaan itäosasta (Marttilasta ja Koskelta): vanhō asioi, acrō, elukō⁴²⁵, jotka silloin ovat nähtävästi esiintyneet vain vanhimmissa polvilla, sillä myöhemmin on sieltä saatu vain diftongillisia muotoja⁴²⁶.

4. Lounaismurteissa Rauman seudun pitäjiä lukuunottamatta on sekundäärisen diftongin jälkikomponentti kadonnut: aevo, jalvo, sio 150.3. Ilman säännöllisyyttä käytetään i:ttämien muotojen

ohella i:llisiäkin, mikä Ojansuun mukaan johtuu eri edustusten risteilystä⁴²⁷. Kronologista merkitystä oi > o-muutoksella on siinä, että supistumapartitiivin diftongi on ottanut osaa alku-peräisten i-loppuisten diftongien kohtaloon.

Muodostukseltaan analogisia ovat seuraavat monikon partitiivin edustustavat:

1. -ta-päättettä niin omistusliitteisissä kuin omistusliitteettömissäkin muodoissa tavataan usein lounaismurteissa (erityisesti Rauman ja Taivassalon seuduilla⁴²⁸), mutta se jatkuu pitkin rannikkoa kaakkoismurteisiin ja sieltä Ala-Laukaan murrepiiriin, liittyen siellä vatjan vastaavanlaiseen edustukseen. Nelitavuisissa tekijännimissä on -ta-pääte yleinen sekä länsi- että itämurteissa (poikkeuksellista edustusta tapasimme edellä vain viipurilaismurteen itäryhmästä). Vartalovokaaleina -ta-pääntteen edellä on sekundäärinen diftongi oi tai oe, lounaismurteissa joskus o (< oi): lm sillo(i)taki 150.4, hE aikoitai 245.3, pK asuntarvihtijoeta 303.2, Ke palvelijoita 340.2, To vanhoita, tarhoita, opettajoita 358.2, sE opettajoeta 375.3, VI soutelijoita 509.3. Tornion murteessa tavattavat vanhoita, tarhoita ovat yksikön nominatiivissa pitkävokaaliset (vanhā, tarhā). Vartalovokaalin pidennyssyynä mainitsee Airila ensimmäisen ja toisen tavun rajalla olevan likvidan tai nasaalin ynnä h:n yhtymän⁴²⁹. -ta:llinen taivutus perustuu tähän. Dentaalisen sijapääntteen käyttö nelitavuisien tekijännimien monikon partitiivisissä on sikäli odotuksenmukaista, että sivupaino on siirtynyt neljäjännele tavulle (soutelijo:ita).

2. -ssi(t)-pääntteisiä partitiiveja tavataan lounaismurteiden alueella, esim. Pyhässä rannassa ammassi ~ ammassit 150.5. Varsinaisena partitiivin pääntteenä on vain i (< ī) tai i + t, sil-

lä kysymyksessä on anna-sanana siirtyminen -nen : -se-nominien taivutukseen /vrt. mon. nom. kanase(t), in. kanäzis⁴³⁰/.

3. a-vartaloissa harvinaista -loi-taivutusta tavataan muutamissa savolaismurteissa: slu patoloita 424.2, slu jal^akoloeta 459.2, slou aittoloita 492.3. Sivupainollisen tavun jäljessä on vahva-asteinen pääte odotuksenmukainen. Merkillepantavaa on -loi-tunnuksen liittyminen monikkovartaloon eikä yksikön nominatiiviin. Kyseessä lienee o- ja oi-sanojen välitön vaikutus, mikä ehkä selvemmin näkyy muodosta slou poikoloille 'pojille'⁴³¹.

604.2. Kautta vanhan kirjasuomen on kaksitavuisten a-vartaloiden partitiivissa yleistä heikkoasteiseen -sa-päätteeseen palaava edustus. ä:n säilymisestä ei näy jälkeäkään, vaikka samassa tavuasemassa vielä 1500-luvun alkupuolella käytettiin -äen-genetiivejä.

1. Kirjasuomen partitiivien -oja-loppuinen edustus on nykyisellään jo Agricolasta alkaen: Agricola: SKM I Lahioia 220:6, Ridhoia C 57. Westh: SKM I pyhijä käskysanoia 165:27. Upsalan ev.: (USEP) lahoia 24:7 'lahjoja', arffwoia 6:23 'arpoja'. Martti: SKM II cauppoia 48, Silloia 59 'siltoja', welkoia 38. Ljungo: VKSL herroia 58:5. Hemminki: VKSL tavoja 84:2. Sorolainen: (VSK) rihmoia 62, sirkoia 71. Raamattu (1642): (RK) rajoja J XXII, AJ sanoja 130. Raumannus: (MRK) pahoja I B 2, halpoja III C 4. Kollanius: (AKK) welcoja 63, sildoja 89, paickoja 23. Lounaisten murteiden heikkovartaloineen kanta kuvastuu eri kirjeilijoilla muodoissa arffwoja 'arpoja', Silloia 'siltoja', tavoja 'tapoja'. Heikkovartaloista edustusta ei ole tavattu Kollaniukselta, jolla partitiivi-, esiivi- ja illatiivimuodot esiintyvät aina vahva-asteisina /esim. (AKK) jalcoja 74, aicoina 108, pitoihin 44)⁴³².

Painovirheeksi on katsottava Kollaniuksella satunnaisesti

esiintyvä SKM III sikoja 80 'sikoja'.

2. Loppuheittoista partitiivia, jota nykyisin käyttävät eteläisimmät murteet Turusta itään, on vanassa kirjallisuudessa viljelty aluksi melkein yhtä runsaasti kuin edellistä tyyppiä, mutta vähitellen yhä harvemmin⁴³³. Martin kielenkäytössä on partitiivin loppuvokaali yhä usein säilynyt kuin kadonnutkin⁴³⁴: Agricola: SKM I pyhi^h lahioij 110, Monicahdhoij Jntrotuxia 192:12 - 13. Westh: SKM I Pyhi lahioij 234:8. Ussalan ev.: (USEF) hauoj 15:23. Martti: SKM II haanoi 153, Lankoi 171, 180. Finno: (ASK) lahioi 69, limoi 37. Juhana III:n k. (1584): VKSL Kanoi 54:18. Hemminki: (KMHK) vioii lo9 'vikoja', Vanhoi aicooi Vk 30 b, turhii tavoi L 90. Gothus: (GV) pahoi ll a, tavoi 9 a. Sorolainen: (VSK) waiwoi ll50, herroi 520, caloi 1044. Raamat-tu (1642): (RK) lahioi D III. Tässäkin ryhmässä näkee jonkin verran viljeltyn heikkoasteista monikkovartaloa, jonka käyttö on erityisesti luonteenomainen Hemmingille.

3. i:ttömistä partitiivin edustuksesta on poimimmoissa ai-noana esimerkkinä Agricolan käyttämä SKM I wanhoo räpeloi Rk 143, jossa ei liene kysymys painovirheestä, vaan jo niihin aikoihin osassa lounaismurteita tavattavasta sekundäärisen diftongin jälkikomponentin katoedustuksesta.

4. Alkuaan nelitavuisista sanoista on vanha kirjasuomi suosinut -ta-päätteisiä muotoja vain tekijännimissä, joita muutok-sen -ij- > -j- johdosta mahdollisesti jo silloin taivutettiin murteenomaisesti kolmitavuisina (palveljoi-): Agricola: SKM I wskolisia palvelioita 226:3. Kollanius: (AKK) palvelioita 215. Kollaniuksen kielenkäytölle on kuitenkin tyypillisempi palveli-joi- tai palvelioi-ääntämys, joten ainakin hänen kohdallaan lie-nee kysymyksessä nykysuomen soutiljo:ita- tyyppiin verrattava tapaus.

Eräänlaisena kontaminaatiotapauksena esiintyy Agricolaalla muoto SKH I lahijoijta 'lahjoja' 156. Rapola on lausunut mielipiteensä, että tässä ei liene kysymys vahva-asteisen partitiivin päätteen yleistymisestä heikkoasteisen tilalle, vaan kahden partitiivin päätteen kontaminoitumisesta samaan muotoon⁴³⁵. Edellä (ks. s. 288) saatoimme todeta tällöisten partitiivien käyttöä muutamissa lounaisissa ja kaakkoisissa murteissa (usein omistusliitteisissä muodoissa, paikoin omistusliitteettömissäkin). Agricolan teksteihin on -oita-loppuinen partitiivimuoto pujahtanut ilmeisesti lounaissuomalaisen kirjurin välityksellä.

604.3. Nykyinen kirjakieli on kaksitavuisissa sanoissa johdonmukaisesti kaloja-, jalkoja-tyypin kannalla. Historiallisen kehityksen tuloksena on heikkoasteisesta -sa-päätteestä enää jäljellä vain vokaali, mikä edelliseen tavuun kuuluneen, jiksi muuttuneen monikon tunnuksen kanssa muodostaa nykyisin partitiivimuodon lopputavun -ja. Nelitavuisissa tekijännimissä, joiden viimeisen edellisessä tavussa on i, muodostetaan monikon partitiivi -ta-päätteellä: kirjailijoita, soutelijoita. Näin on asianlaita useimmissa suomen murteissa ja vanhassa kirjallisuudessa (ks. 604.1 ja 604.2). -oita-loppuiset partitiivit ovat -oja-muotojen rinnalla mahdolliset vielä nelitavuisissa -ia- ja -la-sanoissa (joissa sivupaino niinkään on sijapäätteen edellisellä tavulla), esim. aterioita, komppanioita, parantoloita, ravintoloita. Nelitavuiset vierasperäiset sanat katsotaan kielentajussa ikäänkuin yhdyssanoiksi, mistä johtuen niiden taivutus liittyy joko kaksitavuisien -oja-loppuisiin partitiiveihin, esim. almanakkoja, melodraamoja, panoraamoja, patriarkkoja, samariittoja, tai kolmitavuisien -oita- (-oja-) muotoihin, esim. teo:rioita (-teorioja)⁴³⁶.

Painollinen asema

605.1. Sivupainollisen tavun diftongin jäljessä on kanta-suomalaisen -ta-päätteen säilyminen suomen murteissa erittäin yleistä.

1. Monikkovartalon oi-diftongi useimmissa murteissa säilyneenä: lmharako(i)tan 162.1, kattloit 162.2a, turY mukuloit 181, sata vasikoita 181, saY navetoita, pernoita 199, hS slakoita, pernoita 217.1, hP harakoita 236, h-p tavaroita 236, h-s asijoita 236, hK haki(j)oit 275.1a, pE-s silakoita 295.1b, pK silakoita 315.1, pP harakoita 334, Ke silahkoita 351.1, To mustikoita, karittoita 369.1, sE kalikoita 385.1a, sP mataloita 404, sEu elukoita 421.1, sLu mustikoita 436.1, sPu tappuroita 454.1, sLu kot-asijoita 469.1, smM harakoita 486, sLou vasikoita 501.1, vL vaapukoita 540. Vartalon heikkoasteisuus partitiivissa on katsottava kaikkialla (paitsi lounaismurteissa) muiden monikon heikkoasteisten sijojen aiheuttamaksi. Poikkeamme siis tässä Setälän aikoinaan antamasta selityksestä, jonka mukaan monita⁹vuisten monikon partitiivin ja genetiivin (harakoita, harakoiden) heikko aste johtuu siitä, että "alkuperäiseen i-loppuiseen diftongiin päättyvät tavut käsitellään samoin kuin suljetut"⁴³⁷. ts:stä syntynyt tt ei aina ole mukautunut geminaattojen astevaihteluun, joten Tornion murteessa karittoita (< karitsoita), mutta mustikoita. Tästä voi päätellä, että ainakin Tornion murteessa partitiivin heikko aste on vanhempi ilmiö kuin muutos ts > tt. Tämän ryhmän esimerkkien joukossa on sanoja, joissa sivupainollisen tavun diftongi on sisäheiton takia siirtynyt painottomaan asemaan. Lounaismurteiden varsinaisella sisäheittoalueella (Rauman murteessa), jossa kaksitavuisten nominien monikkomuodoissa muutenkin esiintyy säännöllisesti dif-

tongi, ei tyypillä kattloit (< kattiloita) ole diftongin jälkikomponentin säilymiseen nähden painottomaan asemaan joutuneessa tavussa näennäisenkään poikkeuksen luonnetta. Tähän kuuluu vielä Hämeessä ja Satakunnassa tavattava sisäheittotapaus sanan perna (< peruna) monikon partitiivissa pernoita, jossa niinkään diftongi on säilyneenä. Paikoin sanan peruna sisäheittomuodot ovat ennättäneet siirtyä diftongin jälkikomponentin menettäneen kaksitavuisten nominien taivutukseen. Niinpä Rapola esittää Sääksmäeltä ja Luopioisista muodon pernoja, jota käytetään kuitenkin harvemmin kuin -oita-päätteistä partitiivivia (vrt. Sääksmäen obliikvisijojen i:ttömään edustukseen pernolla, pernossa, pernosta).⁴³⁸ On selvää, että hämäläismurteiden tapaukset ovat suhteellisen nuoria analogiamuotoja.

Erikseen mainittakoon ne -ta-päätteiset partitiivit, joissa monikkovartalon diftongi oi on joutunut kehityksen alaiseksi.

2. Redusointialueella oi > oë tai oi > oe: a. pK puolukoeta 315.2, siu vasikoeta 436.2, sPu koerampenikoeta 454.2; - b. pK kulukijoeta 315.3, sE tupakoeta 385.1b, sP katiskoeta 404.2, siu mansikoeta 436.3, sPu harakoeta 454.3, sLu haravoeta 469.2, sLou vasikoeta 501.2.

3. Kaakkois-Hämeen Kymensuun alaryhmässä ja Etelä-Pohjanmaalla oi > ō: hK mppulō(t) 275.1a, pE vasikōta 295.1a. Pitkän vokaalin esiintyminen sivupainollisessa tavussa näkyy olevan painottoman aseman oi > o-muutoksen vaikutusta⁴³⁹.

4. Lounaismurteissa oi > o: harakot, kattlot 162.2b.

Kännelaillisten -t(a)-päätteisten edustustapojen ohella tavataan jonkin verran kaksitavuisten sanojen dentaalittomista partitiiveista yleistynyttä -oja-tyyppiä; murteittain myös -oja > oi, ō, o:

1. -oja: lm harakojan 162.3, hS pernoja 217.2, hE elukkoja 256.1, pE pernoja 295.2, Ke mustikoja 351.2a ~ mustikkoja 351.2b, To mustikoja, karitoja 369.2, sE kanavoja 385.2, smAL ha-
rakkoja 594.1. Näissä painottoman aseman mukaisissa -oja-loppuisissa partitiiveissa esiintyy yleensä (paitsi lounaismurteissa) odotuksenmukainen vahava aste. Vain Peräpohjolan murrepiirissä tavataan muista obliikvisijoista (tai ehkä -oita-tyypistä) yleistynyttä heikkoa astetta vahvavartaloisten muotojen usein vielä säilyessä, esim. Ke mustikoja ~ mustikkoja.

2. Loppuheittoalueella päättyy partitiivi sekundääriseen diftongiin: lm harakoi, kattloi 162.4, hE penikoi 256.2, hK mansikoi 275.2a, SuuS vasikoi 275.2a, TytS harakkoi, sättaivoi 275.2a, Ke penikoihan 351.3, sEu otrakakkaroi 421.2, VI pirakkoi, astijoi 522, äyr astijoi 556, sav kulakkoi 576, smAL sarajoi 594.

2. Tässä ryhmässä ilmenee heikko monikkovartalo lounaisten murteiden (huom. myös itäinen Uusimaa) ja Peräpohjolan edustuksen lisäksi vielä Kaakkois-Hämeen ja siihen läheisesti liittyvässä Suursaaren murrepiirissä. Monikkovartaloltaan varsin poikkeuksellinen on Äimän Tytärsaarelda merkitsemä sättaivoi, jossa labiaalikusliilista huolimatta ei i-monikkaa käytetä (vrt. tähän esim. -pa ~ -va-partisiippien i:llistä monikkovartaloa kirjakielissä). Kaakkois-Hämeestä (Sippolasta) on merkitty suhde tallukoi : tallukoita⁴⁴¹, jossa siis omistusliitteen turvin on -ta-pääte säilynyt. Heikkoasteisesta tallukoi, harakoi-tyypistä on Lindén huomauttanut, että tässä on mahdollisesti kysymys kontaminaatiosta: harakoi + harakkoi⁴⁴². Lindénin esittämä kontaminaatioselitys pitää ilmeisesti paikkansa myös muiden murteiden -oja-muotojen kohdalla, esim. siis Peräpohjolassakin mustikoita + mustikkoja = mustikoja, johon muiden obliikvisijo-

jen heikko aste on tullut kiertotietä -ta-päätteisen muodon välityksellä.

3. Kymensuun alaryhmässä ja Ala-Laukaan suomalaismurteessa on partitiivin sekundäärinen diftongi vokaaliutunut (oi > ō):
hK nappulō(t) 275.2b, smAL harakko 594.3.

4. Sekundäärisen diftongin jälkikomponentin kadottus on lounaismurteissa tultu o-loppuiseen partitiivityyppiin: mansi-
ko 162.5.

605.2. Vanha kirjallisuus on melkein kauttaaltaan sivupai-
nollisen tavun diftongin jälkeisen -t(a)-päätteen säilymisen kannalla.

1. Monikkovartalon oi-diftongi yleensä säilyneenä: Agrico-
la: (LAKH II) Jumaloit Rk 20, Westh: (LAKH II) walhetelioita
Ork 1. Martti: SKM II humaloita 94, omenaita 171, asioita 152.
Finno: VKSL cuulioita 47:40, (AKK) pacanoita 14. Elimaeus: (AKK)
Jumaloita 13 a. Hemminki: (AKK) Tavaroit Vk 62 a, Pacanoit L
117, cartnoit Vk 46 b, Jumaloit Vk 78 a, (AKK) asioit L 2. Raa-
mattu (1642): VKSL Orjantappuroita 30:17, (AKK) jumaloita D II.
Laurentius Petri: SKM I cuulioit, asioit 325. Kollanius: (AKK)
humaloita 128, canerwoita 128. Florinus: VKSL Sanancuulioitans
71:23. Esimerkkien joukossa huomattakeen lounaismurteista tun-
nettu sisäheittonuoto cartnoit (< kartanoita). Tekijännimien
monikkovartalot walheteloi- Westhillä ja cuulioi- Petrillä
sekä Florinuksella saattoivat muutoksen -ij- > -j- johdosta
ääntyyä vastaavasti neli- ja kaksitavuisina. Vanhimmassa kirjal-
lisuudessa suosittin aluksi -ta-päätteisiä nuotoja, mutta ennen
pitkää tulivat käytäntöön myös loppuheittoiset -t-partitiivit .
443

2. Monikkovartalon diftongin jälkikomponentin katotapauk-
set vaikuttavat satunnaisilta: Kollanius: (AKK) asiota 45:3.

Rajaleni: (LMKH II) wartiota MCSO III b. Rapola on Kollaniuk-
sen kielenkäytön analysoidessa lausunut mielipiteensä, että
partitiivimuodossa saattaa piillä painovirhe, mikä tuntuukin
varsin uskottavalta⁴⁴⁴. Lounaismurretta edustavan Rajaleniuk-
sen esimerkin kohdalla tulee nähdäkseni kysymykseen myös painot-
toman aseman analogia, etenkin kun otamme huomioon mahdollisuu-
den, että muutos oi > o oli kaksitavuisissa sanoissa murteit-
tain jo loppuunsuoritettu. Sitäpaitsi lounaismurteista tunnetun
muutoksen -ij- > -j- johdosta on mahdollinen myös kehityskulku
vartijoi- > vartjoi- > vartjo-.

Samaan ryhmään kuulunee Westhin tekstissä esiintyvä SKM I
vskolisia palueliata 227:4, jossa paino- tai kirjoitusvirheenä
o:n sijasta a (siis tarkoitettu luettavaksi palveljota-asuisena).

3. Heikkoasteista partitiivin päätettä oi-monikon yhteydes-
sä ovat vanhimmat kirjallijat suosineet vain nimeksi, ainoana
esimerkkinä Sorolaiselta poimimamme (VSK) asioi 154:13. Tässä-
kin mahdollisesti i = j, joten taivutus on kaksitavuisen nomi-
nien mukaista.

4. Tulkinnanvaraisia ovat -aita-loppuiset muodot, joissa
ei aina painovirheenkään oletaminen näytä luontevalta: Martti:
(PMG) waheteliaita 118:36. Raumannus: (MRK) Personaita II A 4
(: yks. part. colme Persona II B 2). Martin waheteliaita-muodos-
ta on Airila otaksunut, että sen a on syntynyt yksikön sijojen
analogian mukaan⁴⁴⁵. Odottaisi muotoa *vajehtelijita tai luulta-
vammin *vajehtelijoita. Totesimme edellä -ai-monikkaa joskus
käytetyn muistakin a-vartalosisista nomineista (harwaille, paca-
naille, Prophetaista, joista ks. 600.2 ja 601.2), mikä on näh-
tävästi aiheutunut -oi- ja -ai-muotojen rinnakkaisesta käytös-
tä monikon genetiivissä (pacanoïdhen - pacanaïdhen), josta ai-

diftongin yleistys on saanut alkunsa (eikä siis mitään yksikön sijojen analogiaa). Vierasperäisessä sanassa Personaita, jossa mieluummin odottaisi i-monikkaa, on ehkä lisäksi tahdottu säilyttää yksikön nominatiivin asu Persona.

605.3. oi-monikon partitiiveina ovat nykysuomessa mahdolliset (usein jopa tasa-arvoiset) niin -oita- kuin -oja-päätteiset muodot, esim. ikkunoita - ikkunoja, navetoita - navettoja, kammitsoita - kammitsoja. Tekijännimissä, joiden viimeisen edellisessä tavussa on jokin muu vokaali kuin i, tavataan harvoin -oita-asuja, esim. antajoita (harv.) - antajia (tav.)⁴⁴⁶. Jos tekijännimen ja-tunnuksen edellä on vokaali i, käytetään vain -oita-tyyppistä partitiivia (laskijoita), sillä i-monikko ei dissimilaatiosyistä tule kysymykseen. -oja-muotojen karttaminen tekijännimissä selittyyneen niinikään dissimilaatiolain vaikutuksesta: on näet vältetty kahta peräkkäin joutuvaa tavunalkuista jtä, esim. muodoissa antajoja, laskioja. Hyvin harvinainen on -oja-tyyppinen partitiivi kolmeen eri vokaaliin päättyvän monikkovartalon yhteydessä, esim. sanasta asia : asioi- tavallisesti asioita (harv. asioja)⁴⁴⁷. Hurmeen julkaisemien tilastotietojen perusteella on ulappa-tyyppisissä sanoissa -oita- ja -oja-muotojen esiintymärunsauden suhde seuraava: ulapoita 80,9 % - ulappoja 19,1 %, josta selviää edellisen suosituimmuus⁴⁴⁸. Vanhan kirjakielen suosima -ta-päätte pitää siis edelleenkin puoliaan. ulapoita-tyypin vallitsevuus on verrattavissa ulapovartalon vastaavanlaiseen käyttöön monikon genetiivissä: ulapoiden 27,0 % ja ulappojen vain 5,5 % (ks. 603.3), joiden keskinäinen suhde on noin 83 % - 17 %. ulapoita-tyypin mukaisia heikkoasteisia monikkomuotoja suosii puhekieli genetiivin lisäksi vielä illatiivissa, essiivissä sekä komitatiivisakin,

vaikka kirjasuomeen niitä ei suositellakaan. -oita- ja -oja- loppuisten partitiivien käyttö konkreettisissa tapauksissa riippuu asianomaisista attribuuttiyhdistymistä, joissa yleensä koetetaan välttää kömpelyyttä. Tähän rinnakkeisuuteen puuttuen useimmat kieliopit hyväksyvät -oita- ja -oja-muotojen keskinäisen kilpailun⁴⁴⁹. -oja-loppuisten partitiivien pääsy useissa nomineissa tasa-arvoiseen asemaan -oita-muotojen kanssa ei kuitenkaan ole käynyt mutkattomasti, sillä mm. v. 1840 ilmestynyt Renvallin kielioppi mainitsee i-monikon rinnalla vain -oita-asun (mallisanana jumaloita - jumalia)⁴⁵⁰.

Vierasperäiset sanat suosivat oi-monikkoa ja niistä käytetään tasa-arvoisesti sekä -oita- että -oja-loppuisia partitiiveja (probleemoita - probleemoja). Vähäisinä poikkeuksina mainittakoon vain ne kolmi- ja viisitavuiset sanat, joissa viimeisen edellisellä tavulla on sivupaino. Kielentajussa katsotaan ne ikäänkuin yhdyssanoiksi ja taivutetaan kaksitavuisen a-vartaloiden mukaisesti, esim. teoreema : teoreemoja, apologeetta : apologeettoja (-oita-partitiiveja ei käytetä) ; vrt. tähän monikon genetiivin -ojen-edustusta (ks. 603.3).

Illatiivi

Painoton asema

606.1. Suomen kaksi- ja useampitavuisien nominien illatiivien nykymuodoissa tavataan sanatyypistä johtuen sijapäättevarian-
tit -h-n, vartalon vokaalin pidentymä ynnä n; -sin, -sihin,
-sin (yksikössä -sen, -sehen, -sēn). Kuten tunnettua, edustaa
varhaiskantasuomalaisista -sen-päätettä (syntynyt latiivisten ai-
nosten liittymisestä ainakin murteittain jo itämerensuomalais-
volgalaisena yhteiskautena) myöhäiskantasuomessa kaikissa niis-
sä tapauksissa, jolloin viimeistä vartalotavua ei ollut aloitta-

massa h, edellisestä kehittynyt -hen-pääte (< -zen < -sen)⁴⁵¹.

Ennakkoviittauksena mainittakoon, että -sen-päätteen säilyminen olisi odotuksenmukaista sellaisissa tapauksissa kuin taivahisen, ikehisen, *pahasen, *lihasen (vrt. veps pahaze li-haze, joita eräät tutkijat ovat pitäneet myös analogisina, tyyppin taivhaze vaikutuksesta syntyneinä⁴⁵²). Aikaisemmista illatiivimuodoista yks. *pahasen, mon. *pahoisen ovat kehittyneet pahahan (> pahān) ja pahoihin. -s- > -h-muutos koskee kaikkia suomen murteita ja useita sukukieliäkin, joten se on hyvin aikaisin suoritettu. Illatiivin muodostuksen moninaisuutta suomen murteissa on lisännyt erinäisistä historiallisista kehitymistä johtuva h:n säilyminen tai kato. -sen-pääte alkuperäisessä asussaan on nykymurteissa säilynyt harvoin; useimmiten tavataan -sehen > -sēn- ja monikossa -sihin > -sīn-edustusta. s:lliset sijapäätteet ovat todennäköisesti irtautuneet -nen : -se-sanois-ta (ihmi-sehen > ihmi-sēn, punai-sihin > punai-sīn)⁴⁵³. Vähemmän uskottavalta näyttää Kettusen oletama selitys -sen- ja -hen-päätteiden kontaminaatiosta⁴⁵⁴. Sitävastoin täysin vanhentuneeksi on katsottava Ahlqvistin näkökanta muutoksesta -sse < -sne (en > ss kuten sanoissa pesnūt > pešsyt, lasna > lassa)⁴⁵⁵.

a-vartaloiden monikon illatiivin edustustapoja tarkattaessa otamme lähtökohdaksi myöhäiskantasuomalaisen -hen-asun. Näyttää siltä, että -hen-päätteestä on lähdettävä myös yksikön illatiiveissa, kuten osoittavat Kannaksen ja savakkomurteiden omistusliitteiset muodot jalkahein 'jalkaani', jalkaheis 'jalkaasi', joissa sivupainollisen sijapäätteen e on säilyneenä. Päähuomionamme monikkovartalon muodostuksessa tulee kohdistumaan h:n säilymisestä tai kadosta aiheutuvaan vartalo- ja pätevo-kaalien kehitykseen.

1. Suurimmassa osassa käsiteltävää kieli-aluetta käytetään sekä yksikössä että monikossa supistumaillatiiveja (tyyppi jal- kaan - jalkoin). Sijapäätteen h:n täydellinen tai jotenkin täydellinen katoedustus on vallalla savolaismurteissa ja pääsemässä vallalle suurimmassa osassa Hämeen, Satakunnan, Uudenmaan, keskisen ja itäisen Pohjanmaan murteita⁴⁵⁶. Sekundäärinen oi-diftongi on joko säilynyt tai sitä edustaa eri murteiden hänne- kantaa vastaavasti oë, oe, ō, o:

a. -oin (< -ohin): lm siioin 151.2a, turY sarvoin 171.1, satA jalvoi(n) 171.1, satY aikoin 189.2, hS patoi(n) 206.1, hP jalkoin 226.1, hE rantoin 246.1, hK jalkoin 265.2, Tyts kalloi 265.2, pE-s partoini 284.2, pP pattoin 323.1, sE sarkoi 376, sP rankakassoin 393.1a, sEu rantoi 413.1, sIu jalkoin 425.2a, sPu aikoin 445.1a, smM sikoin 476, sLou akkoin 493, vI paikoi 510.2, vL rantoi 531.1, äyr aikoi 549.3. Huomattakoon Suomen lounaiskurmassa illatiivimuotojen siioin, sarvoin ja jalvoi(n) heikko aste, joiden rinnalla lounaismurteissa tavataan harvoin vahvavartaloistakin edustusta, esim. Kaar lankkoi? (- langoi?) 151.2a

b. -oēn, -oen (< -oin): pK pattoē(n) 304.1, sIu pääkkoēn 425.2b, sPu kirjoēn 445.1b; - sP aeoen 393.1b, sIu kännōn 425.2c, sPu settoen 445.1c, sLu jal^ekoen 460.

c. -ōn (< -oin): hP aikōn 226.2, hLo aikō, sIu tappōn 425.2l.

d. -on (< -oin) lounaismurteissa, joissa myöhäsyntyisten diftongien edustus on samalla tasolla kuin alkuperäisten; Keski-Pohjanmaan esimerkki on satunnainen: lm paikon 151.2b, pK aison 304.2. Rauman murrealueella, jossa illatiivin sijapäätteen h on hyvin usein säilynyt, näyttää tyypilliseltä semmoinen suhde, että attribuuttina on h:ton supistumamuoto, pääsanana h:llinen, esim. samōn paikohi. Tällä kannalla on joskus vanha kirjakieli-

kin, esim. Kollaniuksella colmeen jaochon⁴⁵⁷.

Kun tyyppiä jalkoi(n) tavataan myös inkerin murteista, on epävarmaa, voidaanko suomen muotoja selittää samoin. Sovijärvi on näet olettanut Soikkolan inkeroismurteessa kehitystä pattoi < *patojen < *patoihen⁴⁵⁸. Myrämoismurteiden kohdalla yhtyy häneen Ruoppila⁴⁵⁹. Teoreettisesti olisi kai muissakin suomen murteissa mahdollista olettaa kehityskulkua jalkoi(n) < *jalkojin < *jalkoihin < *jalkoihen. Tällaiseen selitysmahdollisuuteen on viitannut jo Rapola huomauttaen samalla, että useat tosiasiat ja kaikki todennäköisyyssyyt vastustavat kuitenkin tällaista otaksumaa⁴⁶⁰. Rapolan uskottavalta näyttävään -oihin > -ohin > -oin-selitykseen on savolaismurteiden rekonstruoinneissaan yhtynyt tavallaan myös Turunen: *lakkoihen > *lakkohen > lak-
köin - lakköen⁴⁶¹.

Eräissä suhteissa on tärkeä lounaismurteissa tavattava illatiivityyppi paikon, joka näyttää, että diftongin jälkikomponentin kato on tapahtunut kahdesti: paikon < *paikoin < *paikohin < *paikoihin (< -kk-). Tällaiseen kehityskulkuun viittaa myös vanhassa kirjasuomessa säännöllisesti vallitseva suhde: paikoissa, paikoista - paikkohin. i:n kato painottomasta avotavusta h:n edeltä on aikoinaan epäilemättä ollut äännelakina useissa suomen murteissa.

2. Mitä illatiivin sijapäätteen h:n säilymiseen tulee, on se katsottava painottoman tavun jälkeisissä asemissa äännelailiseksi vain Kaakkois-Hämeessä, Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla (osittain) sekä Peräpohjolassa⁴⁶². Kaakkois-Hämeen Hollolan ja Porvoon murreryhmissä, joissa illatiivin h on yleensä kadonnut, tavataan sen säilymistä omistusliitteisissä muodoissa, joissa h (tavuluvusta riippumatta) sai enemmän painoa, esim.

meni matkoihi^s, pani jalkaha⁴⁶³. Muualla h on joko analogises-
 ti illatiiviin palautettu (vrt. h:n säilymistä painollisessa
 asemassa) tai muodot ovat tyyppien jalkoin + jalkohin kontami-
 naatioita⁴⁶⁴. Illatiivityyppi jalkoin on käynyt hankalaksi eri-
 tyisesti savolaisella murrealueella, sillä -oin-loppuiset muo-
 dot ovat siellä myös äänneilmaisuuksia monikon genetiivejä. h-il-
 latiivin yleistymistä painottomaan asemaan edisti itämurteissa
 vielä muutamissa vartalotyypeissä käytetty -loi-, jonka jälkeen
 päätte -hin tai -hen joutui seuraamaan sivupainollista tavua.

h-illatiiveista käytetään seuraavanlaisia edustustapoja:

a. -he(n)-päätteinen illatiivi-genetiivi on ominainen muu-
 tamille itä- ja kaakkoismurteille. Savon eteläisessä ulkoryh-
 mässä on sijapäätteen alkuperäinen vokaali säilyneenä myös h:n
 edellisen diftongin vokaaliuduttua (oi > ō): VI jalkoihe 510.3,
 sav rintkoihe 565.1a; - sav paikko¹he 565.1b; - sEu patoohe
 413.2. Omistusliitteisissä muodoissa saattaa -hen-päätteen vo-
 kaali ilmetä pidentyneenä: Äyr aikohem 549.1. Vastaavanlaista
 tavataan joskus myös -hin-päätteen yhteydessä (ks. kohta 2e).

b. -hi(n)-pääte on kehittynyt edellisestä. Monikkovartalon
 vokaaleina esiintyy eri murteiden diftongiedustusta noudattaen
oi, oē, ō, o: lm kaupoihi 151.1a, hS harjoihi(n) 206.2, hE ran-
noin 246.2, hK jalkoihin 265.3, pE-s velekoihi 284.1b, pK lai-
voin 304.3a, pP pattoihin 323.2, sP pattoihin 393.2, sPu kirk-
koherroihin 445.2, vL pattoihi 531.2. Savon pohjoisessa ulko-
 ryhmässä on vallalla supistumaillatiivi (ks. 445.1); Ristijär-
 jeltä merkitty poikkeuksellinen kirkkoherroihin nähes kuuluu
 henkilölle, jonka kielessä on kirjallista sävyä⁴⁶⁵. - pK pat-
toehi(n) 304.3b, sIu paäkköehi 425.3; - pE aiköhi(n) 284.1a,
 sEu patoohi 413.3; - lm velvohi 151.1b, satY aikohin 189.1, hK

jalkohin 265.1a, siu patchi(n) 425.1, vi maljohei 510.1 (omis-
tusliitteinen muoto). Viimeksimainitut esimerkit ovat diftongin
jälkikomponentin katoon nähden epäilemättä äännelailliset. Kat-
soimme edellä myös supistumatyyppin jalkoin läpäisseen tämän ke-
hitysvaiheen. Mitä erikseen Rauman murrepiirin h:llisiin illa-
tiivihin tulee (lm kaupoihi), on Ojansuu katsonut h:n säilyneek-
si⁴⁶⁶, mutta vartalokonsonantin geminaatio (varsinkin yksikkö-
muodoissa kunttaha, päüttähä, pelttöho, ettehe, vettehe) osoit-
taa, että näissäkin on aikaisemmin oltu supistumamuodon kannal-
la. Lounaismurteiden illatiivimuodoista huomauttaa Ojansuu vie-
lä, että ulkopuolella Rauman murrealuetta tavataan h toisinaan
säilyneenä monikkomuodoissa Taivassalon ja Maskun murteissa
(tyyppi velvohi, matkohis). Kuitenkin h:llisten muotojen ohel-
la käytetään kaikkialla h:ttomia ilman mitään säännöllisyyttä,
poikkeuksena vain substantiivin attribuutti, joka aina säännöl-
lisesti on h:ton⁴⁶⁷. Kun murteen oma kehitys vei usein eri si-
jojen funktiot sekaisin (vrt. kalä 'kala, kalan, kalaa, kalaan',
kuntta 'kuntaa, kuntaan'), käy h:n palauttaminen sivupainolli-
sen tavun jälkeisestä asemasta ymmärrettäväksi (illatiivin h:n
säilyminen sielläkin on todennäköisesti äännelaillinen vain
diftongitavun jäljessä, vrt. lm elukoihiiki, mutta enempähä,
jossa geminaatio osoittaa h:n aikoinaan kadonneen)⁴⁶⁸.

c. h:n jälkeinen vokaali ja loppu-n ovat kadonneet: hK rau-
toih, aikoih 265.4, sav sikkoih 565.2.

d. -hoin-päätteisiä illatiiveja tavataan Peräpohjolan mur-
realueella ja mahdollisesti etelämpänäkin: Ke kutupaikhoin 341,
To aikhoin 359.1a; esimerkkien joukossa myös monikkevartalol-
taan analoginen To suolhoin 359.1b. -hoin-päätteiset muodot
lienevät metateesi-ilmiötä, josta Rapola eri tapausten yhtey-

dessä esittää Keski-Pohjanmaalta taivutustyyppin jal^hkhoin «
jalkohin⁴⁶⁹. Kettunen ei näytä "metateesi"-termiä hyväksyvän:
 hän puhuu h:n säilymisestä ja sen edellä tapahtuneesta sisähei-
 tosta kuin yhteispohjalaisesta piirteestä⁴⁷⁰. Mainituissa ta-
 pauksissa sisäheittoselitys tuntuisi väkinäiseltä.

e. -hin-päätteisestä illatiivista, joka alkuperältään on
 kontaminaatiomuodostuma (silmihin = silmihin + sih^hn, ks. 107.
 1,5) on esimerkkinä sata jalvoihii(n) 171.2. Eri alkuperää ovat
 hK mij jalkohin, leukohi 265.1b, mahdollisesti myös äyr matko-
hin 549.2, joissa 1. ja 2. persoonan omistusliitteissä tapahtu-
 nut metateesi (-ni > -in, -si- > -is) on aiheuttanut sijapäät-
 teen vokaalissa muutoksen i + i > ī; 3. persoonan yhteydessä
 selittynee ī joko edellisten mallin mukaan syntyneeksi tai si-
 tä on pidettävä pitkävokaalisten yksikkömuotojen analogiana.
 Keakkois-Hämeen illatiivimuodostuksessa näemme vielä sen mie-
 lenkiintoisen piirteen, että h, joka yleensä on kadonnut, on
 säilyneenä, jos muoto on omistusliitteinen. Tällaista kahtalai-
 suutta tavataan Hollolan ja Porvoon murreryhmissä, esim. kalā(n),
 mutta meni matkoihīs, yks. jalkahās; myös sivupainollisessa ase-
 massa vallitsevat samanlaiset suhteet⁴⁷¹. Omistusliitteettömi-
 sä muodoissa sijapäätteen h jäi verrattain painottomaksi, mut-
 ta omistusliitteisissä se säilyi voimakkaan sivupainon ansiosta
 (tavuluvusta riippumatta).

3. Esimerkkejä analogisista g-illatiiveista ei puutu. Mur-
 teittain ne ovat melko yleisiä, mutta useimmissa tapauksissa
 niiden rinnalla esiintyy muunkinlaista edustusta; niinpä lou-
 naimurteissa tavataan g-vartaloiden painottoman aseman illa-
 tiivimuodoissa 8 eri tyyppiä (ks. 151; g-illatiivien rinnakkais-
 muodoista ks. myös 246 ja 585). g-illatiiveja tavataan etupääs-

sä kahdella murrealueella - lounaismurteissa ja Ala-Laukaan murrepiirissä -, mutta Uudellamaallakin niitä käytetään (lounaismurteiden lähiympäristössä ja idempänä Porvoon seuduilla). Monikkovartalona on supistumaillatiivi, joka päättyy oi-diftongiin, monoftongiutuneeseen ō:hon tai i:ttömään o:hon. Seuraavat edustustavat ovat tarkkaan ottaen supistumaillatiivien ja supistumanomineista sekä -nen : -se-sanoista lähteneen s-edustuksen kontaminaatioita (ks. 107.1,6-8):

- a. -sse-päätte Ala-Laukaan suomalaismurteessa: jalkoisse 585.1a; - sannösse 585.1b.
- b. -si(n) Porvoon, Tuusulan ja Vihdin edustuksessa: hE flikkoisi, patoisin 246.3. Kaksinkertaista illatiivin päätettä tavataan näiden murteiden yksitavuisissakin nomineissa (puihi + -si).
- c. -ssi kehittyneenä -sin < -sihin-päätteestä lounaismurteissa: velvossi 151.3. Peräpohjolassakin näkee joskus -ssin-päätettä käytetyn, vaikkakin ainoastaan sekaparadigmaan vanha : vanhoi- kuuluvana: To vanhoissin 359.2. Monikon s-illatiivi on siellä katsottava yksikön illatiivimuodon vanhassen rinnakkaisilmieksi ja kuuluu näin ollen lähinnä supistumanominien tavutukseen, jossa -ssen- ja -ssin-päätteet lounaismurteiden edustuksesta poiketen ovat syntyneet sisäheittotietä: -seen < -shen < -sehen ja -ssin < -shin < -sihin (ks. 619.1,5e ja 1301.1,3b).

d. -s-päätte loppuheiton johdosta sekä illatiivissa että inessiivissä: lm sillo(i)ski 151.4, smAL linnos 585.2.

e. -sa- omistusliitteisissä muodoissa, joissa inessiivin sijapäätte a-vokaaleineen on edellisen muotoryhmän välityksellä yleistynyt illatiiviinkin: lm jalvoisas 151.5a, hE jalvoisas

246.4; - lm jalvosas 151.5b. -sa-päätteisen ja äänneläillisen illatiivin kontaminaatioedustusta tapasimme myös yksitavuisista nomineista: puhisas (ks. 107.1,7).

f. -sihoin-päätte varsin poikkeuksellisenä s- ja h-illatiivin (jälkimmäinen metateesimuoto) kontaminaationa esiintyy Tor-nion murteen esimerkissä kauppasihoin 359.3. Kyseessä lienee verrattain myöhäinen satunnaiselta vaikuttava yksikön nomina-tiiviin perustuva muodostuma.

4. Erikseen mainittakoon savon murteissa tavattava loi-mo-nikon illatiivi: siu patoloihi(n) 425.4. Päätte -hi(n) sivupai-nollisen tavun jäljessä on odotuksenmukainen. Mahdollisesti ovat tällaiset muodot myötävaikuttaneet h-illisten päätteiden analogiseen yleistymiseen (jalkoin | > jalkoihin, ks. edellä kohta 2).

606.2. Vanhassa kirjakielissä saattaa illatiivin varsin kir-javat edustustavat vuorotella aivan säännöttömästi samallakin kirjailijalla. Selitykseksi Rapola on viitannut eri kehityskan-nalla olleisiin murteisiin ja kirjallisten esikuvien hämmentä-vään vaikutukseen; lisäksi ovat eri muotoryhmissä erilaiset yleistykset taistelleet keskenään ja murteistakin osa on voinut olla horjuvalla kannalla (h:n säilyminen tai kato eri painoase-missa ja eri ikäpolvien kielenkäytössä) - kaiken tämän vuoksi kirjoittaja ei ole pystynyt luomaan itselleen selvää ohjetta⁴⁷². Agricolan kirjavat edustustavat saattavat nähdäkseni ainakin osaksi johtua myös hänen runsaitten apulaistensa, kirjurien ja mahdollisesti kääntäjienkin erilaisesta kielenkäytöstä. Sensi-jaan Elimaeuksen kohdalla on otettava huomioon hänen tahallinen pyrkimyksensä muuttaa kielen sovinnasta äänneasua, jotta se kaikille "hyvin ymmärrettävä ombi" 473. Mitä monikkovartalon dif-

tongiin tulee, niin vanha kirjallisuus tuntee vain vähässä määrin jälkikomponentin katoa. Sitävastoin monikon illatiivissa käytetään poikkeuksellisesti melkein yksinomaan i:n katemuotoja, jota on pidettävä säännönmukaisena aina Ruotsin vallan lopulle saakka⁴⁷⁴.

i.h-illatiivimuotojen sijapäättteenä esiintyy tavallisesti -hin, harvoin -hīn:

a. -ohin: Agricola: (GMA) aijwoittuhin paijckohin Rk 280, (i-dift.) sikohin Mark 5, maiohin Mark 6, sanohis Me 224:28. Westh: SKM I siohins 13. Juusten: (LMAH II) Maiohin p 2 v. Ljungo: (i-dift.) rahohin 180, rautohin 179. Hemminki: (AMHK) vaevohin Vk 55 a. Speitz: (i-dift.) rautohin E 1. Raumannus: (ARK) Kiriohin c 1 a. Kollanius: (AKK) rautohin 209. Ikalensis: (AKK) tapohin 3, wicohin 97. Ilmeisesti diftongin jälkikomponentin kato on saanut alkunsa painottomassa avatavussa vokaalin äänne-
arvoa vähentävän h:n vaikutuksesta. Huomautettakoon, että suomen murteissa vahvahälyinen h on joskus aiheuttanut toisenlais-
takin vokaalinkatoa, esim. Kaakkois-Hämeessä Elimäellä lampaht (< lampahat), kirveht (< kirvehet), sänneht 'saanneet', antan-
neht, joissa vokaali h:n jäljestä on kadonnut sanan viimeises-
tā, suhteellisen painottomasta tavusta.⁴⁷⁵ Westhin tekstin heikko-
asteisessa illatiivissa siohins kuvastuu - paitsi kirjallinen reditio - lähinnä Rauman seudun silloinen murrekanta⁴⁷⁶.

Diftongin jälkikomponentin säilymistäkin h:n edellä tava-
taan muutamissa tapauksissa: Agricola: SKM I kýtossanoihin Ps 121, wirtoihin Ps 64. Westh: SKM I näihin sanoihin 73:6. Eli-
maeus: VKSL kirioihin 59:8. Hemminki: (AMHK) haavoihin L 44:14. Kollanius: VKSL Rautoihin 66:37, SKH I hawoihin 280. Forseen: SKH I wirtoihin 280. Tällöinen edustus ei kuitenkaan ole vanhal-

le kirjakielelle tyypillinen. Liioitellulta tuntuu Rapolan mie-
lipide, jonka mukaan diftongitapaukset lienevät kirjallisuudes-
sa teorioinnin tuotteita⁴⁷⁷. Vaikkakin sivupainollisen tavun
diftongi on vanhan kirjallisuuden illatiiveissa yleensä säily-
nyt, ei se nähdäkseni estä pitämistä painottoman aseman harvah-
koja diftongi-illatiiveja murteenomaisina, joille nykyisistäkin
murteista löytää vastineensa (jopa Rauman seuduilta lounaismur-
teista itsestään). Asia erikseen on, onko ne murteissa katsot-
tava äänneläilliseksi vai myöhäisiksi yleistys- tai kontaminaa-
tiomuodoiksi (joista ks. 606.1,2).

b. Erikseen mainittakoon ne vanhan kirjasuomen käyttämät
murteenomaiset illatiivit, joissa ilmenee sijapäätteen i:n pi-
dentymistä h:n jäljessä, esim. Forseenilla SKM I paickohijn,
rajoihijn 261.

2. Kun Agricolalla ovat vielä h:lliset ja supistumaillatiiv-
vit melkein yhtä yleisiä (vaikka muuten painottoman tavun jäl-
keisen h:n säilymis- ja katosuhde esim. Psalttareissa onkin
noin 15% - 85%⁴⁷⁸), käyttävät myöhemmät kirjailijat varsin
yleisesti jälkimmäistä tyyppiä: Agricola: (MAK) mwijhin wighoin
Rk 364 b, wanhoin Mark 2, haaroin Mat 22. Westh: SKM I paikoin
59:1, sanoijs 225:23, 227:6. Martti: SKM II raudhoin 141:12,
haauoin 162:14. Finno: (i-dift.) tapoin Vk 10, pauloin Vk 117.
Ljungo: (i-dift.) hauoin 156, 202. Elimaeus: (KEK) sanoin 38 b.
Hemminki: (NMHK) Parmois L 114:9, omin asetussanoin Vk 89 b,
liinoin Vk 130 b. Gothus: (GV) sanoin 38 b. Sorolainen: (VSK)
rannoin 590, asianharoin XXI:15. Raamattu (1642): (RK) jalcoins
J IX, maan rajoin asti J XIII, reunoins asti J IV. Raumannus:
(ATRK) pahoin lwloin II H 2. Kollanius: (AKK) hawoin 224:3, wä-
hemin hawoin 219. Pacchalenius: (AKK) aicoin 0 8 b. Rajalenius:

(ASMAH I) aicoin MGS K I B. Heikkoasteisia illatiivimuotoja näkyy käytetyn silloin tällöin, esim. Agricolalla wighoin, Marttila raudhoin, Sorolaisella rannoin. Martin käyttämästä asusta on Airila lausunut arvelun, että dh:lliset muodot olisivat h:n metateesitapauksia, mikä ei tunnu uskottavalta⁴⁷⁹. On näet muistettava, että dh:ta on vanhimmista kirjallisista muistomerkeistä lähtien käytetty aina s:n merkkinä (Metzepuidhen ym.)

Harvassa tapauksessa on supistumallatiivin myöhäsyntyisen diftongin jälkikomponentti kadonnut, esim. Hemmingillä (AMHK) Saadhaxens minua vaolons Vk 202 b:7, jota ei liene katsottava painovirheeksi, vaan Maskun silloiseen murrekantaan kuuluvaksi ilmiöksi (vrt. tähän Agricolan käyttämää partitiivia wanho räpelei, josta ks. 604.2,3).

3. Kännelaillista (Setälän käsityksen mukaan) -sen-päätettä h-tavun jäljessä näemme Agricolan kerran käyttämässä muodossa (KH) wihoisens We 115 b⁴⁸⁰. Tämän yksinäisen esimerkin perusteella ei luonnollisestikaan voi tehdä mitään johtopäätöksiä.

606.3. Nykysuomessa on a-vartaloisten nominien illatiivin muodostus painoasemasta riippumatta aina tyyppiä jalkaan - jalkoihin, esim. mon. patoihin, ravintoloihin, almanakoihin, panoraamoihin, kolmitavuisissa ulappaen - ulappoihin. Painollisessa asemassa tavataan joskus heikkoasteisiakin muotoja, joista alempana erikseen (ks. 607.3).

Painollinen asema

607.1. Erinäisten historiallisten kehittymien ansiosta tavataan painollisen aseman illatiivin muodostuksessa samanlaista moninaisuutta kuin painottomassakin asemassa. Sellaisissa murteissa, joissa painottoman tavun jäljessä käytetään supistuma-

edustusta, se on levinnyt sivupainollisenkin tavun jälkeisiin asemiin. Useissa murteissa tavattavat supistumanominien -hin-päätteiset illatiivit korkeihin, säppäihin ym. osoittavat, että hänneläilliseksi on katsottava ne muodot, joissa sijapäätteen h on säilyneenä, h:n säilyminen sivupainollisen kuten pääpainollisenkin tavun jäljessä näyttää suomen murteissa olleen hänneläkänä⁴⁸². Tässä on kuitenkin huomautettava, että useissa suomen murteissa esiintyvä suhde harakkän : harak(k)oihin (jossa sijapäätteen h sivupainollisen tavun lyhyen vokaalin jäljessä on säännöllisesti kadonnut, mutta diftongin jäljessä säilynyt) osoittaa, että sivupainon lisäksi myös kolmannen tavun vokaalien kvantiteetilla on ollut merkitystä.

1. Tarkastamme ensiksi h-illatiiveja:

a. -he(n)-päätteinen illatiivi on muutamissa itämurteissa samalla monikon genetiivi; monikkovartalon oi-diftongi säilyneenä tai oi > oe: siu vasikoihin 437.la, sav kuksinoihe 577.l; - siu lutikoihin 437.lb. Illatiivi-genetiivin h on katsottava alkuaan nimenomaan illatiivin eikä genetiivin sijapäätteeseen kuuluneeksi. Niinikään sijapäätteen e-vokaalikaan on tuskin peräisin genetiivin *-sen-asusta, vaan sen säilyminen illatiivissa selittyy h:n edellisen i:n vaikutuksesta⁴⁸³.

b. -hi(n)-pääte usein liittyyneenä muista obliikvisijoista yleistyneeseen heikkoon monikkovartaloon, joka eri murteiden diftongiedustusta vastaavasti päättyy vokaaleihin oi, oe, ö, o: lm elukoihinki 163.la, sata kantamoihinsa 182.l, saty navetoihin 200, hS vasikoihi(n) 218.l, hP hartijoihi ja 237, hE penikoihin 257.l, hK elukoihin 276.l, pE-s tavaroihin 296.2, pP tukkisevotuihin 335.l, To perukoihin 370.l, sLou mataloihi(n) 502, vi kaleskoihi 523.l; - pK asijoihin 316, siu vasikoihin 437.2; -

pE harakkōhi(n) 296.1a - vasikoohin 296.1b; - lm penikohi 163.1b.

c. h:n jälkeinen vokaali ja loppu-n ovat Kaakkois-Hämeen ja savakkomurteissa kadonneet: hK elukoih 276.2, sav harakkoih 577.2. Viimeksimainittu esimerkki on sikäli alkuperäisemmällä kannalla, että sen vahva-asteinen monikkovertalo on säilynyt.

d. -hoin-päätettä kolmitavuisista nomineista tuntevat vain Tornionjoen murteet: kattilhoin 370.2. Airilan arvelun mukaan tämmöiset muodot ovat analogioja, joihin metateesi kaksitavuisista nomineista myöhemmin on ulottautunut⁴⁸⁴. Murteen äännelailista kantaa edustaa kattiloihin-tyyppi (ks. myös 606.1,2d).

e. -hīn-päätettä, joka on kontaminaatiomuodostuma (ks. 107.1,5), käytetään muutamissa länsi- ja kaakkoismurteissa: sata harakoihin 182.2, smM harakoihin 487, vL harakoihin, mataloihin 541.

2. Supistumaillatiivi on levinnyt painottoman tavun jälkeisestä asemasta. Savolais-kannakselaismurteissa se on samalla monikon genetiivi. Redusointialueella on sekundäärisen diftongin jälkikomponentti madaltunut e:ksi, muualla oi säilyneenä: a.

lm silakoin ~ silakkoi' 163.2, hS kahinoi(n) 218.2, hE penikoin 257.2, Tyts mataloi 276.3, pP mataloin 335.2, sP haravoin 405, sLu vasikkōin 437.32, vI tappuroi 523.2, äyr harakkoi 557; - b. sLu vasikkōen 437.3b, sLu haravoen 470.

3. s-illatiivit a-vertaloitten painollisessa asemassa ovat yhtä analogiset kuin painottomassakin, sijapäätteinä -sse, -sīn, -s ja -sa (vrt. 606.1,3): a. lm harakoisse 163.3, smAL harakoisse 595.1; - smAL ahilōsse 595.2; - b. hE harakkoisīn, tappuroisīn 257.3. - c. lm harakois 163.4; - d. lm harakoisan 163.5. Lounaismurteiden -s-päätteen välityksellä ovat illatiivi ja inessiivi sekaantuneet toisiinsa; omistusliitteisissä muo-

doissa on inessiivin sijapäätteen a-vokaali saanut yliotteen myös illatiivissa.

607.2. Vanha kirjallisuus tuntee Agricolasta alkaen sekä säänneläillistä h-edustusta että painottomasta asemasta yleistyntä supistumaillatiivia.

1. -hin-päätte on säännöllisesti liittynyt diftongivartalo-
loon, esim. Agricola: (i-dift.) Oriantappuroihin Mark 4:18.
Martti (i-dift.) taveroihin 100:26. Hemminki: (MMHK) Pacanoihin
L 117. Kollanius: (AKK) kuhiloihin 99. Ainoana poikkeuksena
poiminnoissa on muoto Raumannus (MTRK) asioihin III D 5, joka
mahdollisesti on painovirhe, mutta jossa saattaa kuvastua myös
diftongin jälkikomponentin kato, etenkin kun asianomaisen sa-
nan monikkovartaloa saatettiin lounaismurteiden tavoin ääntää
kaksitavuisena (asjo-).

-hen-päätettäkin on käytetty. Agricolan muodosta (LMAH I)
astijoihens UT Mat 13 päätellen tavattiin sitä aikaisemmin mah-
dollisesti muuallakin kuin itämurteissa. Verrattakoon tähän yk-
sitavuisten nominien -hen-päätteisiä muotoja: Ljungo ioihenga,
Kollanius nijhen, joita Rapola pitää mahdollisesti kirjoitus-
virheinä⁴⁸⁵. Kirjoitusvirheen olettamiseen ei kuitenkaan näytä
olevan aihetta, sillä kysymyksessä on joko kirjallinen traditio
tai kirjoittajan kielenkäytössä harvinaiseksi käyneet murremuo-
dot. Mitä muutoksen -hen > -hin ikään tulee, on se Ojansuun kä-
sityksen mukaan länsimurteissa melko vanha, 1500-luvun kirjalli-
suudessa kaikkialla läpivietetynä⁴⁸⁶. Tähän kuuluvina e-jätteinä
hän mainitsee esitetyn astijoihens-muodon lisäksi vielä Agrico-
lalla totije = tuotien, tuotiin Rk 133, Taiuahen Eph 5, Marttil-
la oikeahen M 16 (Nordströmin codex), Westhin tekstissä Sairael-
le 69, 77, sihen 17, 142⁴⁸⁷, jotka osoittavat, että myöskin

illatiivien -hen-päätte saattoi 1500-luvun alkupuolella olla murteittain säilynyt.

2. Supistumaillatiivia ovat suosineet useat kirjailijat:

Agricola: (i-dift.) Oriantappuroijn Mark 4:7. Juusten: (LMXH II) Oriantappvoin i l. Hemminki: (XMHK) astjoin l. 40. Sorolainen: (LMXH II) Oriantappuroin 450. Florinus: VKSL muihin Mailmallisijn Asioin 73:12. Maskun Hemmingin käyttämä illatiivimuoto astjoin (sanasta astia) häntyi ilmeisesti jo silloin lounaismurteiden tavoin kaksitavuisena, vaikka i:tä vanhassa kirjallisuudessa usein merkitäänkin samalla tavalla kuin j:tä⁴⁸⁸. Myöhemmillä kirjailijoilla pysyy tämä illatiivityyppi muuttumattomana 1800-luvulle asti⁴⁸⁹.

607.3. Nykysuomessa kuten useimmissa murteissa ja vanhassa kirjakiellessäkin ilmenee sama epäjohdonmukaisuus, että monikon illatiivissa käytetään -hin-päätettä ja yksikössä h:n kadon aiheuttamaa supistumamuotoa, esim. mataloihin - matalaan, ulapoihin - ulappaan. Murteelliset heikkovartalaiset illatiivit (ulapoihin) ovat harvinaisia samoin kuin vastaavnlaiset komitatiivin muodot (kepakoineen, tav. kepakkoineen), mutta niiden käyttö laajaa murrekantaa silmällä pitäen lienee kuitenkin sallittua⁴⁹⁰.

i-MONIKKO

608.1. Varhaiskantasuomessa alkunsa saanut ai-diftongin kahtalainen kehitys (ks. 600.1) johti murteittain tapauksissa, joissa kaksitavuisen sanan ensi tavun sonanttina oli vokaali o tai u, jo myöhäiskantasuomessa i-asuun. Tällöinen kehitys ei kuitenkaan ole ominainen kaikille itämerensuomalaisille kielil-

le. Vatjassa tavataan ei - e-monikka (munei- - mune-) ja ees-
tissä e-monikka (mune-), joissa ilmenee ai >> i-muutoksen eräs
aikaisempi kehitysvaihe. Itkosen mukaan on asianomainen muutos
kulkenut eräänlaisena balanssi-ilmiönä, jonka kvaliteetin eli
artikulaatiopaikan määräsi ensi tavun vokaali siten, että a:sta
tultiin suoraan e:hen ilman o:n välitystä⁴⁹¹. Vatjassa ja ees-
tissä on kehitys pysähtynyt tälle asteelle, muissa itämeren-
suomalaisissa kielissä on suoritettu muutos ai > (ei >) ei >
ei > i > i. Epäselvää on, kuuluuko viimeinen kehitysvaihe a-ta-
vuisissa sanoissa myös vepsän ja lyydin ominaisuuksiin, vai on-
ko nykyedustusta käsiteltäessä lähdettävä i:stä, kuten joskus
on oletettu.

Suomen a-vartaloiden edustuksessa otamme lähtökohdaksi i:n
myös kolmi- ja useampitavuisissa sanoissa.

Painoton asema

1. Kännelaillisiksi on katsottava seuraavat edustustavat:

a. Oletetun kantasuomalaisen asun välittöminä jatkajina niin
kaksi- kuin nelitavuisissa nomineissa esiintyvät useimmiten
muodot, joiden monikkovartalo päättyy i:hin: lm poil - pojil
152.1, turY kuapis 172, satA ohrisa 172, satY omisa 190.1, hS
torpista, opittavilla 207.1, hP omil lupinsas, onnettomillej j.
227.1, hE koppinēm, mahrottomilt 247.1, hK omis 266.1, Tyts
poikine 266.1, pE nuijilla, huanoosemmilllenki 285.1, pE-s poi-
jille 285.1, pK pojisthan, alavammilla 305, pP korvisa 324, Ke
mukiksi 342, To pojista, vakavamissa 360, sE kūlile 377.1, sP
omij jalon, vijattomina 394, sEu kovile 414.1, sLu omilla, on-
nettomina 426, sFu omil lupisa 446.1, sLu kukkapoejilla 461,
smM pojista 477.1, sLou hommissa 494.1, vI kuivil 511, vL poi-
kinē 532.1, Byr korvistais 550, sav rotil, kelvottomil 566.1,

smAL petäjänoksist 586.1. Epäodotuksenmukainen vahva aste ilmenee omistusliitteisessä instruktiivissa hP omil lupinsas, sPu omil lupisa. Piileekö tässä todiste instruktiivin, eesii-
vin ja komitatiivin yhteisestä alkuperästä?⁴⁹² Mahdollisesti on tässä kuitenkin kysymys vain vahvan asteen yleistymisestä omistusliitteen edellä (vrt. hänen luultensa).

Odottaisi oi-monikkaa muodoissa hE säjill, sämille 247.2, sE suajila, naevista 377.2. Näissä -ja-, -ma-, -va-loppuisissa deverbalisissa johdannaisissa on i-monikko melkein yksinomainen. Useampitavuisista nomineista lähteneen analogian rinnalla on oi-monikkaa estävänä tekijänä otettava huomioon labiaaliään-
teen (m, v) dissimiloiva vaikutus. oi-monikon käyttö on säily-
nyt vain tietyissä sanontatavoissa, esim. hK toiset on säpoja
'aikaansaavia' (Jaala)⁴⁹³. Huomattakoon myös sananlasku Naimoik-
si nainen katoa (ks. 601.4).

b. Loppuheiton aiheuttamaa sijaispidennystä tavataan tapauksissa sEu tiukil 414.2, sav korvil 566.2. Tässä yhteydessä mainittakoon, että lounaismurteissa ja sen lähiympäristössä (myös Ala-Satakunnassa) sekä paikoin Peräpohjolassa on toisen tavun vokaali aina puolipitkä, kun ensimmäinen tavu on lyhyt⁴⁹⁴. Kun sama ilmiö esiintyy myös eestissä, liivissä ja vähän muual-
lakin, pitävät muutamat tutkijat sitä kantasuomalaisena⁴⁹⁵. Tä-
män ryhmän esimerkit ovat murrealueilta, joissa(i >) i on sel-
västi myöhäsyntyinen.

c. Monikkovartalo päättyy pitkään vokaaliin: satY pojjiille 190.2, hS pojille - po(ille, opittavilla 207.2, hP ruvviissa 227.2, hE opettajiks 247.3, hK talompojīs 266.3, pE komiimmii-
len 285.2, sPu nurkissa 446.2. Pitkä vokaali eri murteissa joh-
tuu erilaisista tekijöistä. Hämmäläismurteissa on tultu siihen

in vokaalinpidentymäedustuksen kautta (poji-, ruvvi-)⁴⁹⁶. Tämä muutoksen piiriin ei kuulu hk talompojīs. Kaakkois-Hämeen murteen pitkän vokaalin voisi ajatella olevan tartuntaa Kymenlaakson alaryhmän analogisista, vahvavartaloisista monikkomuodoista (poikil). Lainattu olisi vain vokaaliaines, joka olisi sovellettu muuten konservatiiviseen (heikkoasteiseen) vartaloon, siis kontaminaatiomahdollisuus pojil + poikil. Mutta koska muoto on muistiinmerkitty joko Mäntsälästä, Pornaisista tai Pervoosta⁴⁹⁷, siis alueelta, jossa i-vartaloiden monikon pitkä i on umpitavussa säilynyt (ristil), on luonnollisinta olettaa omalta murrepohjalta lähtenyttä i-vartaloisten nominien analogiaa. i-vartaloisten nominien osuus muuvartaloisten monikkotaijutuksessa ilmenee erittäin selvästi Mäntsälän murteessa, jossa i-vartaloiden monikon tunnuksena on johdonmukaisesti ī, mutta a-, ä- ja e-vartaloiden tunnuksina vaihtelevasti i ~ ī⁴⁹⁸. Samoin selittynevät hS koirrilt, opittavilla ja mahdollisesti hE opettajiks, jossa ī saattaa olla myös loppuheiton aiheuttamaa sijaispidennystä (i > ī > ī). Mitä yleensäkin loppuheiton johdosta tapahtuneeseen sijaispidennykseen tulee, ilmenee se suomen murteissa useimmiten vokaalin puolipituutena. Murteittain, esim. Uudellamaalla loppuheitto ja vokaalin pituus on horjuvampaa, sillä esiintyy myös täysipituutta kuten eräissä kannasmurteissa (metsās, metsāst, vanhān 'vanhana')⁴⁹⁹. Lindén arvelee, että Kaakkois-Hämeen täysipitkä vokaali on vieraasta vaikutuksesta johtuvaa: murresekaannuksissa puolipitkä vokaali on substituoitu täysipitkällä⁵⁰⁰. Kyränsäismurteiden sijaispidennys (ī ~ ī) on Sovijärven käsityksen mukaan "nyöhäistä heijastusta läheisistä inkeroisten murreryhmistä", johon Ruoppila ei yhdy olettamalla, että hämäläiset sijaispidennykset kuuluvat yhteen

vastaavien Hyrämöis- ja inkeroismurteiden ilmiöiden kanssa⁵⁰¹.
 Etelä-Pohjanmaan monikkomuodoissa tulee kysymykseen kolmita-
 vuisten i-vartaloisten nominien monikkumuotojen analogia, eten-
 kin kun alkuaan nelitavuinen komimmillien on supistunut kol-
 mitavuuksi. Tulkinnanvaraiselta näyttää sPu nurkissa. Samal-
 la murrealueella käytetään myös myöhäsyntyistä vahvavartalois-
 ta monikkoa (poekista, ks. 446.3), joten puheenalainen muoto
 saattaa olla kontaminaatiomuodostuma.

d. Lounaismurteissa monikon tunnus on komitatiivista sisä-
 heittotietä hävinnyt, sanan merkitystehtävän siitä kärsimät-
 tä: suknes 152.3.

2. Vahvavartaloista monikkoa tavataan läntisellä Uudella-
 maalla sekä vähän lounaismurteissa, Kaakkois-Hämeessä, Suomen-
 lahden saarilla, viipurilaismurteessa, Pohjanmaalla (sporadi-
 sest) sekä vähän savon pohjoisessa ulkoryhmässä ja Ala-Laukaan
 murrepiirissä. Monikkovartalon loppuvokaalina on useimmiten
 pitkä i: hE poikiil 247.3, hK poikil 266.2, suuS poikil 266.2,
 TytS tuppiissa 266.2, pE-s kukkiissa 285.3, sBu poikista 414.3,
 sPu poikista 446.3, vI poikille 511.2, vL tuppiissa 532.2, smaL
poikil 586.2. Pitkä vokaali vahva-asteisissa muodoissa viittaa
 analogiseen, partitiivin tai genetiivin pohjalle muodostuneeseen monikkoon.

Supistumatietä syntynyt pitkä vokaali on saattanut lyhetä:
 lm poikikilt 152.2, sav sotis 566.3. Tällaiset muodot eivät ole
 puheenalaisille murteille luonteenomaiset (ks. 152, 566).

3. loi-monikkoa käytetään silloin tällöin itämurteissa. Sen
 myöhäisyyttä a-vartaloissa osoittaa -loi-tunnuksen liittyminen
 sekä yksikkö- että monikkovartaloon: sPu Syvännännurkkaloissa
 446.4, smM tallin-Dorppiloilla 477.2, sLou poikaloille 494.2,

VI luhtilois 511.3. Vrt. tähän -loi-tunnuksen käyttöä oi-monikon yhteydessä (ks. 600.1,7).

608.2. Vanhassa kirjasuomessa on monikon merkinä i. Mikäli ortografian nojalla voi varmoja päätelmiä tehdä, on muutos -ji- > -i- tapahtunut sekä kaksi- että useampitavuisissa -ja-liitteissä sanoissa. Siihen viittaavia esimerkkejä löytyy Agricolasta alkaen kautta vanhan kirjallisuuden. Tämäntapaisista monikkomuodoista on ensimmäisenä huomauttanut Genetz, joka toteaa, että monikon i:n edeltä saattaa tekijännimien loppuvokaali a, ä kadota, vaikka edellisessä tavussa on i, esim. paluelijst (palvelijoista) ym.⁵⁰². Agricola: (LMNH II) Nunnisa Kk 25:17, luatomista Kk 28:7, opettaille Me 226:9. Westh: SKM I cuiuin ialgoin 13:10, sodhista 223:20, coruis 234:6. Martti: SKM II omin tadhoin 95:29, maan omistaille 125:10, Finno: VKSL turhist 48:20, muissa maacunnis 50:18. Elianaeus: SKH I muissa seuracunnissa 41. Hemminki: (AMNHK) Cuivin jalvoin Vk 31 a. Sorolainen: VKSL Kircon opettaista 91:17. Raamattu (1642): VKSL tuskisa 34:36, AJ korkeimmis 130. Raumannus: (ARK) kirioittailda II H 5, (XTRK) opettaista I B 4. Kollanius: (AKK) oista 98 'ojista', poista 24, 214, pojsta 16 'pojista', todhistailla 211. Ikalensis: (AKK) cuillans 105 'kujillansa'. ij Kollaniuksella on ilmeisesti i:n merkinä (pojsta) kuten usein vanhassa kirjasuomessa⁵⁰³.

608.3. Kaksitavuisista a-vartalosisista nomineista käyttöä nykykieli i-monikkona, kun sanan ensi tavussa ovat vokaalit o, u, uu, ou, uo, oi, ui, esim. omi-, musti-, kuuli-, kouri-, luomi-, koiri-, nuiji-. iu-tapauksissa sanasta tiukka olen huomannut ainakin puh kielessä käytettävän vartaloita tiukki- ja tiukko- (samanlaista epävakaisuutta esiintyy myös murteissa). Sen-

sijaan sanoista keula, seura, peura ym., joissa niinkään labiaalivokaali on diftongin jälkikomponenttina, esiintyy säännöllisesti vain oi-monikko. Nelitavuisissa komparatiivi- ja karitiivijohdannaisissa on vartalon labiaaliäänteestä johtuen yksinomainen i-monikko, samoin -va-loppuisissa sanoissa, esim. an-toisempi-, avuttomi-, hulmuavi-. i-monikko on suositumpi vielä niissä useampitavuisissa tekijämmissä, joissa viimeisen edellisessä tavussa ei ole i:tä, esim. opettaji-, kirjoittaji-, to-distaji-.

Kantasuomessa vallinneiden äännelakien perusteella odottaisi t > s-muutosta myös sanojen kota ja sota monikkomuodoissa, siis esim. ill. kosiin ja sosiin, joita kuitenkaan ei tavata. Ilmeisesti tasoitus yksikkövartalon t:n hyväksi on tapahtunut jo kantasuomessa, sillä mainittuja kosi- ja sosi-vartaloita ei tunneta yhdessäkään itämerensuomalaisessa kielessä. Muutamissa adverbeim käytetyissä muodoissa t > s-muutos kuitenkin ilmenee, esim. Kalevalan kielessä kirkkokunsin, kyläkunsin. Tällöistä tavataan myös karjalassa.

Kaksitavuisissa sanoissa ilmenevänä pikkeuksena mainittakoon lopuksi vahvavartaloisen instruktiivin käyttö omistusliitteisissä muodoissa, esim. omin ruckinsa, omin lupinsa.

Painollinen gema

609.1. Murre-edustus on suurin piirtein sama kuin painotomassakin tavussa (ks. 606.1).

la. Valtaosassa suomen murteita ilmenee monikon tunnuksena lyhyt i: lm molemissaki, asuil 156, hS kuuluville 211.1, hP antajilla 231, hE suuremmis 251.1, hK isommis 270.1, pE molemmista 289.1, pE-s oloville 289.1, pK tulevista 309, pP haravisa

328, Ke hoitajinhen 346, To Oravista 364, sE paremmissa 380, sF olovinnaan 398, sLu suurimpina 430.1 ~ suurimminä 430.2, sPu isommista 449.1, sLu haravista 463, smM seisaville 481, sLou huonommista, surullisemmiks 497, vI paremmis 516, sav molomnis 570, smAŁ ottajille 589.1. Savon itäisen alkoryhmän heikkoasteinen ssivi suurimminä on vartaloyleistystä muista obliikvisijoista. Rapolan kanta⁵⁰⁴, jonka mukaan Kajaanin-Pielisen seuduilla on säilynyt alkuperäinen superlatiivityyppi muodossa surimminä (ositt. sekaantuneena), ei nähdäkseni pidä paikkaan, sillä heikon vartalon yleistyminen mainitulla murrealueella on tapahtunut kautta paradigman muuvartaloisissakin sanoissa⁵⁰⁵.

b. i > ī loppuheiton aiheuttamana sijaispidennyksenä:

sEu suuremist 417.

2. Monikkovartalo päättyy pitkään vokaaliin samoilla seuduin kuin painottoman aseman edustuksessa (ks. 608.1,lc): satY ulösoistajilla 194, hS mütämilla 211.2, hE sanomiks, kasutettaviks 251.2, hK molomnis 270.3, pE surimmilla 289.2, sPu ainuviksi 449.2. Näissä muodoissa tulee tuskin kyseeseen äänne-muutos i > ī. Laurosela on lausunut mielipiteensä, että Etelä-Pohjanmaan edustus, jossa "monikon tunnus on kaksinkertainen", lienee lähinnä i-vartaloisten monikkomuotojen analogian vaikuttamaa⁵⁰⁶. Täten selittyvät ilmeisesti myös muutamien hämäläismurteiden esimerkit, joiden joukossa saattaa kuitenkin olla loppuheitonkin aiheuttamia sijaispidennystapauksia. ī:llisiä monikkumuotoja eri vartalotyypeistä ja paineasemista tavataan eniten juuri niissä pitäjissä, joissa i-vartaloisten nominien monikkomuodot taipuvat säännöllisesti ī:llisiksi (useimmiten kuitenkin vain suljetun tavun yhteydessä). Mielenkiintoista on to-

deta, että mainitunlaiset i:lliset monikkomuodot, joita eniten tavataan Lopelta itään ja eteläänpäin (Lopella, Nurmijärvellä, Hausjärvellä, Tuusulassa, Pornaisissa, Askulassa, Mäntsälässä ja Porvoon pitäjässä), esiintyvät ikäänkuin i-vartaloisten verbien imperfektin ja konditionaalin rinnakkaisilmiönä, joista i-edustus joskus niinikään analogisesti on levinnyt muihin verbivartaloihin (revin, repis > e-vart. ollis, tullis)⁵⁰⁷. Palaamme asiaan i-vartaloiden yhteydessä.

Savon pohjoisen alkoryhmän i-edustuksesta on lausuttu arvelu, että se säättaa olla Pohjois-Pohjanmaan rannikkomurteen alueelta aikoinaan siirtyneiden asukkaiden tuomaa⁵⁰⁸. Ilmeisesti onkin kysymyksessä kaksitavuisista vahvavartaloisista muodoista lähtenyt analogia. Vakuuttavalta ei tunnu Tunkelon käsitys alkuperäisen i-monikon säilymisestä "ikivanhana muinaismuistona" a-, ä- ja e-vartaloisissa nomineissa edellä käsittelemillämme alueilla⁵⁰⁹. Tästäkin yksityiskohtaisemmin i-vartaloiden yhteydessä (ks. 1471 -).

3. Vahvavartaloinen i-monikko painollisessa asemassa on myöhäsyntyisempi kuin kaksitavuisissa sanoissa. Esimerkkien niukkuudesta johtuen ei selviä, missä suhteessa kolmitavuisien a-vartaloiden i-muodot ovat i:llisiin. Kumpeakin monikkotyyppiä käytetään, joskin säännöttömästi (eri vartaloita eri määrin):
 Suus parempil 270.2, Tyts parempilla 270.2, VL parempista 535,
 smAL molempist 589.2.

609.2. Vanhan kirjallisuuden kolmi- ja viisitavuisissa sanoissa esiintyy monikon merkkinä i. Tekijännimissä, joiden viimeisen edellisessä tavussa on i, saattoi ij häntyä i:nä:
Agricola: (LMMH II) walehtelijst Rk 106, sanomattomilla hocau-

xilla Kk 126:4-5, Jsouillen Me 201:7. Martti: (LMKH II) molem-
 P 7. Finno: VKSL sekä wanhemild että nuoremild 50:26, laulail-
le 47:38. Elimaeus: VKSL asuwillen 59:3. Hemminki: (XMHK) Mo-
lomista L 63, (XHK) asuiix Vk 173 b. Sorolainen: VKSL saatta-
mattomille 91:4, moleminpuolin 91:1. Raamattu (1642): AJ tunde-
mattomista 127, jumalattomille 132. Laurentius Petri: SKH I
muudamild 326. Raumannus: (ARK) olewille I A 4. Kollenius: (AKK)
Neuwonandailda 4, apaille 92. Ikalensis: (AKK) cuulijlle 73.
Pacchalenius: (AKK) seisoilda B 6 b. Huomattakoon, että vanha
 kirjasuomi suosi vielä jonkin verran i-monikkaa niissäkin teki-
 jännimissä, joissa nykysuomi käyttää vain oi-muotoja viimeisen
 edellisen tavun i:n dissimiloivasta vaikutuksesta (Agricolalle
walehtelijst, Ikalensiksella cuulijlle < *kulijillen⁵¹⁰) (vrt.
 601.2).

609.3. Nykysuomi viljelee i-monikkaa niistä kolmitavuisis-
 ta sanoista, joiden vokaalivartalo päättyy asuun -isa-, -ma-,
-mpa-, -va- (arvoisi-, karttuisi-, laittomi-, suurempi-, alke-
vi-)⁵¹¹. Johdonmukaisimmin noudatetaan tätä sääntöä komparatiiv-
 vi- ja karitiivijohdannaisissa sekä partisiipeissa, joissa oi-
 monikon levikkiä on estänyt monikon tunnuksen eteen joutuvan
 labiaaliänteen dissimiloiva vaikutus (ks. myös 608.3-4).

Genetiivi

Painoton asema

610.1. a-vartaloisten nominien yksikkövartaloisen genetiiv-
 vin eri edustustapoja, niiden alkuperää ja leviämisalueita
 olemme oi-monikon yhteydessä jo käsitelleet. Viittaamme esitet-
 tyyn (ks. 602.1). Seuraavassa todettakoon lyhyesti kantasuoma-
 laiseen *poikašen-tyyppiin palautuvat variantit, jotka ovat sa-

mat kuin edellä käsitellyssä *jalka~~sen~~-asun nykyedustuksessa:

1. Siirtymä-äänteetön genetiivityyppi: satY noita(en 191.la.

2. Siirtymä-äänteelliset genetiivimuodot: lm poikkaje(n) -

poikkajen, matalempajaje(n) 153.la, satY sotajen 191.lb, hS poi-

kaje(n) 208.1, h-p porkkajem 228.1, hE oksajen 248.1, smM kuk-

kajen 478.1. Teoreettisesti kai ei olisi mahdotonta olettaa

alueittain (esim. Keski-Skandinavian metsäsuomalaisilla) mur-

resekaannuksissa syntyneitä kontaminaatioita: niinkuin kalajen =

kalain + kalojen niin myös kukkajen (vrt. 602.1,2). Lounaismur-

teiden geminaatalliset genetiivit (poikkajen ym.) ovat todennä-

köisesti eri murre-edustusten kontaminaatioita (poikka + poi-

kajen). -jen-päätteisten genetiivien levinneisyydestä lounais-

murteissa sanoo Ojansuu, että ne ovat yleisempiä Halikon murre-

alueella ja koko itämurteessa, paitsi juuri Turun lähipitäjis-

sä⁵¹², kun taas muussa osassa lounaismurteita niitä ei ensin-

kään tavata. Muussa yhteydessä Ojansuu on olettanut äänneemu-

toksen $\delta > j$ määräasemissa äännelailliseksi, nimittäin painol-

lisen tavun alussa, esim. häntäjäse < *häntä~~sen~~se~~s~~ (mutta hän-

tä < *häntä~~sä~~)⁵¹³. Näin ollen olisi $\delta > j$ äännelaillinen myös

kaksitavuisien nominien possessiivisuffiksillisessa monikon ge-

netiivissä, josta se sitten myöhemmin on yleistynyt sekä kaksi-

tavuisien possessiivisuffiksittomien muotoihin että muihinkin

painoasemiin. poikkajen-mallisissa genetiiveissä näkyy kuitenkin

j:n selitykseksi riittävän hiatuksesta kehittynyt siirtymä-ään-

ne, jolla mahdollisesti oli oi-vartaloitten tuki (lm kukkojen

<*kukkoisen). Siitä huolimatta muodot poikkajen ja poikkajen

(ks. alempana) jäivät edelleenkin murteessa vallinneen yleisen

sekaannuksen aiheuttamiksi, samaten supistumanominien genetiivit

säppaje, varkkaje (vrt. 1297.la), joihin -jen on saattanut liit-

tyä yhtä irralliseksi tajuttuna genetiivin päätteenä kuin lounaismurteiden länsiosassa -tten tai Rauman seuduilla -ten.

3. Supistumagenetiivit sekundäärisine diftongeineen:

a. -ain (< -a-en): turY poikain 173, sata oijain, kannettavain 173, satY poikain kans 191.2, hS poikai(n) 208.2, hP kujain 228.2, hE kyyt^opoikain 248.2, hK poikain, opettajain 267.1, pE-s oksain 286.2, pK heinäkuormain 306.1a, pP korvain 325.1, Ke mukkain 343.1, To poikain 361, sP viljattom^oain 395.2a, sPu poikain 447.2a.

b. -aen, -aen (< -ain): pK opettaja^ä(n) 306.1a, sIu pöeka^{en} 427.2a, sPu koera^{en} 447.2b; - sP poeka^{en} 395.2b, sIu ruoka^{en}, onnettom^maen 427.2b.

c. -än (< -ain): pE poik^ä(n), onnettom^ä(n) 286.1.

Alkuaan nelitavuisten nominien konsonanttivartaloista genetiiviä (tavallaan sekin yksikkövartaloinen) edustaa tyyppi hS viatonten 208.4. Genetiivin sijapäätteenä olisi odotuksenmukainen -nnen-asu, sillä lähtömuotona on *viat^ontonden < *viat^ontom(a) +^oen. Painottoman tavun jälkeinen -nten-päätte (vrt. suhdetta emäntä : *emäntän) on kuitenkin yleistynyt kaikkiin asemiin, paitsi yksitavuisiin pronomineihin, joissa äännelaillisesti -nnen < *-nden (ks. 105.1,8). Lounaismurteet käyttävät konsonanttivartaloisessa genetiivityypissä supistumanomineista lohjennutta -tten-päätettä: puoletontte(n) 153.2.

Monikkovartaloisen eli l. genetiivin kantasuomalaisen *poiki^osen-tyyppin jatkajina ovat nykyään seuraavat edustustavat:

1a. Oletettuun *poiki^osen-asuun palautuvat välittömästi ^o:n kadottua syntyneet genetiivit, joita tavataan länsimurteissa ja niiden itärajalalla: satY küläkunti(en) kautta 191.3, hS poiki^oen, viattomien 208.3, hK poiki^o(en) ~ poiki^oen, opettajien 267.

2a, pE kuntien 286.3, smm kukkien 478.2, slou tupien 495.1.

Länsimurteille on ominaista, että yhtymä i-e ei 6:n kadottua ole yleensä päässyt diftongiksi. Joskus voi vokaalien välillä esiintyä siirtymä-j. Vain harvassa tapauksessa ovat yhtyneet vokaalit kehittyneet edelleen diftongiksi, esim. Kaakkois-Hämeessä, Keski-Skandinavian metsäsuomalaismurteessa ja Ylä-Satakunnassa (Kankaanpäässä)⁵¹⁴.

b. Kaakkois-Hämeen eteläosassa saattaa myöhäsyntyinen ie-diftongi esiintyä ia:ksi avartuneena: poikien 267.2b⁵¹⁵.

2. Siirtymä-äänteen voimakkuus (j, j̄, jj̄) vaihtelee eri murrealueilla: a. pE kovi^{j̄}e(n), onnettom^{j̄}e(n) 286.3, pK heinäkuor^{j̄}mi^{j̄}en 306.2; - b. lm poikkije(n), matalemp^{j̄}ije(n) 153.1b, vl poikkien 533.1. Lounaismurteiden geminaatilliset genetiivit eivät mitenkään voi olla äänneläilliset, poikkien-tyyppisissä genetiiveissä on mahdollisesti tapahtunut kontaminaatio (< poikin + -jen). i on saattanut yleistyä muista sijoista, jolloin tukea mahdolliselle muutokselle ovat antaneet i-vartaloiset nimit, joiden genetiivin vokaalilaines ei eroa toisten sijojen edustuksesta (papeis : papein). Todennäköisempää on kuitenkin otaksua, että tyyppi poikkien viittaa murteessa aikaisemmin käytettyyn l. genetiiviin.

c. Savon lounaisen ulkoryhmän genetiivi poikijje(n) 495.3 on niinikään kontaminaatiomuodostuma. Lähisen Kaakkois-Hämeen poikiten-edustuksen vaikutuksesta (ks. alempana) on murteessa tapahtunut omapohjainen -in- ja -jjen-loppuisten genetiivien sekaantuminen. Tyyppissä poikijje(n) kuvastuu tavallaan lounaismurteiden poikkije(n)-edustuksen aikaisempi kehitysvaihe.

d. Viipurilaismurteen itäryhmässä ns. Äyrämöismurteen ranta-alueella esiintyy omistusliitteisessä genetiivissä kehitystä,

jolloin e on säilynyt vain sivupainollisen tavun alussa (muul-
loin -iē- > -ie- > -ī-)⁵¹⁶; vi omiheis kans^{512.2} (vrt. saksi
kans). h on nähdäkseni siirtymä-äänne, sillä rantamurteessa
käytetään genetiivin analogista -hen-päätettä vain pääpainol-
lisen tavun jäljessä. h:n esiintymisestä muuvartaloisten nomi-
nien omistusliitteisissä monikon genetiiveissä ks. 1289.1,4e
(käsihē välis).

3. Itäisissä ja pohjoisissa murteissa on vokaaliyhtymä i-e
sulautunut diftongiksi ja kehittynyt edelleen ī:ksi. Tämmöis-
tä edustusta tavataan myös Suomenlahden saarilla, osaksi Kaak-
kois-Hämeessä ja Inkerissä⁵¹⁷: hK poikīn, kapuamī 267.3a, Suus
poikīn 267.3a, Tyts mūnnīn 267.3a, pE-s Sotiin 286.4, sE nurk-
kī 378, sP poekiin, viljattommiin 395.1, sIu poekīn, onnettom-
mī(n) 427.1, sPu ojīn, korkkeampīn 447.1, sLou talompoikīn 495.
2, vi poikī, puhtahampī 513.2, vL koirīn 533.2, sav poikīn 567,
smAL munnīnka 587.

Esitettyjen, enimmäkseen äännelaillisten monikon 1. ja 2.
genetiivin kehittymien rinnalla tavataan suomen murteissa seu-
raavat epäodotuksenmukaiset edustustavat:

1. Porvoon murrepiirissä Uudellamaalla käytetään tyyppiä
poikairen 248.3, jossa 2. genetiivi ja -ren-päätte ovat konta-
minoituneet. -ren-päätteen yleistymiseen tähän ryhmään on myö-
tävaikuttanut sen äännelaillinen esiintyminen diftongitavun
jäljessä yksitavuisissa sanoissa ja supistumanomineissa (mai-
ren, säppairen). Vertaukseksi mainittakoon, että genetiivityyp-
pi poikairen on pohjimmiltaan samanlaisen kontaminaation tulos
kuin vanhan kirjakielen pyheidhen 'pyhien', Pacanaidhen 'paka-
nien'.

2. Supistumanomineista lohjennutta -tten-päätettä käytetään

muutamissa länsimurteissa:

a. Yksikkövärtaloiseen asuun liittyneenä tavataan sitä lounaismurteissa ja niiden lähiympäristössä: lm tuppaitten 153.4, hE poikaitten 248.4; - lm poikkatte, opettajatten 153.

3a. Jälkimmäisen ryhmän geminaatallinen poikkatte viittaa aikaisempaan poikai-vartaloon-genetiiviin.

b. Monikkovartaloisia -tten-päätteisiä genetiivejä tunnetaan lounaismurteista mukaankuljetettuina myös Peräpohjolassa: lm korvitten, kalastajitte 153.3b, Ke opettajitten 343.2, To pojitten - poitten 361.2. Lounaismurteissa on kehitys ilmeisesti kulkenut i:n välityksellä. Siihen viittaa myös pP poikitten 325.2 (vrt. tähän oi-monikon -tten-genetiivejä - s. 269).

3. -ten-päätteisten kontaminaatioiden esiintymisalueina ovat lounaismurteet (osassa Rauman murrepiiriä) ja Kaakkois-Häme. Tavataan sekä yksikkö- että monikkovartaloisia muotoja (ks. myös s. 270): a. hK poikaiten 267.4a; - lm poikkaten 153.5a, talompojate 153.5b. Geminaatallinen poikkaten viittaa siihen, että ennen sekaⁿtumamuodon syntymistä käytettiin 2. genetiivinä poikain-asua. - b. Monikkovartaloista tyyppiä edustavat poiminnoissa Kaakkois-Hämeen -it(t)en-loppuiset genetiivit: poikiten, opettajit(t)en 267.4b.

Lopuksi todettakoon, että aina ei ole helppo esittää syitä, minkä takia on lähdetty juuri sille ja sille analogiselle kehitystielle; kylläkin on useimmiten mahdollista päästä selville analogialähteistä itsestään. Sysäyksenä lounaismurteiden -tten- ja -ten-loppuisten analogisten genetiivimuotojen syntyyn oli kielenkäyttäjän tajunnassa syntynyt sekaannus, mikä aiheutui kehityksestä kalain > kalan, joka muutti uuden muodon yksikön genetiivin ja illatiivin kaltaiseksi. Muodoissa poikkatte - poikka-

ten käsitetään sijapäätte liittyneeksi sanan yksikölliseen vartaloon, mikä lounaismurteissa saattaa olla heikko kaikissa sijoissa paitsi nominatiivissa. Täten syntyi heikkovartaloinen tyyppi pojate (monikkovartaloinena vastaavasti pojitten - poitten). Nähdäkseni on katsottava sen seikan, ettei läheisellä Ala-Satakunnan alueella enää tavata heikkoasteisia -tten --ten-muotoja, todistavan pojate-tyypin syntyneen vasta painottoman tavun diftongin jälkikomponentin kadon tapahduttua. Mitä tulee i:lliseen tyyppiin pojitten (vanhemitte ym.), niin on mahdollista, että i yleistyi genetiiviin muista monikon sijoista. Siinä tapauksessa koko ilmiö on todennäköisesti saanut alkunsa i-vartaloiden monikon genetiivissä tapahtuneesta pappien |> pappein-muutoksesta, jonka tuloksena obliikvisijojen ei esiintyy myös genetiivissä (ks. 1473.1,3b). Mutta lounaismurteiden muodoissa pojitten, vanhemitte (vrt. penikoitte - penikoitte) saattaa ilmetä myös l. genetiivin jännöksii (vrt. myös pP poikiten, joka on ilmeisesti etelästä kulkeutunut), varsinkin kun lounaismurteiden poikkijen-tyyppikin on rinnastettavissa sellaisiin Ylä-Satakunnan Punkalaitumen pitäjässä tavattaviin l. genetiivin muotoihin kuin sikojen, tilojen⁵¹⁸.

610.2. Vanhan kirjasuomen poika-tyypin monikon genetiivit ovat enimmäkseen yksikkövartaloisia (ks. myös 602.2):

1. -6en-päätte vanhimmilla kirjailijoilla kaksi- ja nelitaivuisissa sanoissa lienee yleistynyt pää- ja sivupainollisen tavun jälkeisistä tapauksista⁵¹⁹: Agricola: (GMA) orijadhen Rk 174 a, sotadhen Rk 362 b, Tuimadhen 91 b, woijmadhen Rk 348 a, Opettaiadhen UT 317 b, palveliadhen Rk 253 b. Westh: SKM I Hooradhen 87, voinattomadhen 227:19 'voimattomien'. Martti: SKM I

tunnustajadhen 37. Käännöskappaleiden uusintajulkaisuissa n
Agricola on koettanut välttää tällöisiä analogisia muotoja;
niinpä hän on vaihtanut genetiivin Tuymadhen asuun Tuimain⁵²⁰.

Nelitavuisista nomineista on melko runsaasti viljelty myös
-ain + -sen-genetiivin sekamuotoja: Agricola: (GMA) Cadhechti-
waijdhen Rk 301 a. Westh: SKM I cadhettiaidene 229:5-6. Mart-
ti: SKM II todhistaiaidhen 108. Kollanius: (AKK) corkeinbaidhen
117.

2. -a(en-loppuinen genetiivityyppi Pacchaleniuksella van-
haa Tyrvään murretta edustamassa⁵²¹; (AKK) omaen I 86, Turhaen
rijtaen ja toraen C 7 b.

3. Vanhan kirjallisuuden yleisin genetiivityyppi on -ain-
loppuinen. Esimerkkien joukossa esiintyy harvoin (Martilla)
myös heikkoasteisia muotoja (vrt. 602,2,4): Agricola: (LMAH II)
omainsa cansa Kk 12:22, Coruains Me 194:26, Poicain Me 210:5,
(GMA) Mestattauain Kk A 1 b, Vskottomain UT 233 b. Westh: SKM I
iulmain 192:4, talonpoickain 227. Martti: SKM II odhain 8, otain
10, cundain 60, poicain 105, todhistaiaain cansa 124, tapaturmain
teghois 158:19. Finno: VKSL maacundain 49:5. Juhana III:n k.
(1584): VKSL ohrain edest 54:31. Ljungo: VKSL taloin poicain
laki 57:25. Elimaeus: (AEK) Seuracundain 1 b. Hemminki: (AMHK)
coerain Vk 13 a, Purjehtivain L 19. Gothus: (GV) maacundain 3,
wericoirain 6. Sorolainen: (VSK) omaain 422. Raamattu (1642):
(RK) ojain J X, taloinpoicains D V. Raamannus: (ARK) Seuracun-
dain I B 4, (KTRK) omaain töidhen III B 3. Kollanius: VKSL poi-
cain 67:40, (AKK) Murhain 15, Otain 24, kirjoittajain 204, us-
cottapain 59. Florinus: VKSL Lahocundain erhetyxistä 71:25.
Suffiksealisen p:ß-astevaihtelun kannalta on mielenkiintoinen
Kollaniuksen käyttämä genetiivi uscottapain, jossa sivupainol-

lisen tavun jäljessä alkuperäinen -pa-johdin säilyneenä.

4. Sekundäärisen diftongin jälkikomponentti on lounaismurteiden tavoin joskus attribuuteista kadonnut; poiminnoissa esimerkkejä sekä kaksi- että nelitavuisista nomineista: Martti:

SKM II korkeimman sydhen cares 4. Finno: (i-dift.) teidhän

Poican ja tyttärten E 3 b. Scrolainen: (VSK) muinen orian tallalla 286:12, oman töidens 1156:2, palvelian 947:2. Kollanius:

(i-dift.) oman Neuwonandaittensa 23, werottoman miesten 28.

Kollaniukselta harvinainen esimerkki alkuaan kuusitavuisesta sanasta: (AKK) cocomattoman tähkkin 98. Tätä genetiivityyppiä tavataan vanhassa kirjjasuomessa kuten nykymurteissakin suhteellisen harvoin (ks. myös 602.1,4 ja 602.2,5). Rapola pitää Kollaniuksen esimerkkejä tulkinnanvaraisina tapauksina, joissa voisi ajatella $ae \gg \overset{-522}{\underset{a}{a}}$. Hän viittaa hämäläismurteen muotoon pūh)hämpäivä, mikä paralleeli ei nühdükseeni kuitenkaan oikeuta pitämään Kollaniuksen muotoja erillään muusta vanhan kirjallisuuden edustuksesta, jossa lounaismurteiden tavoin $ai > a$ (tästä yksityiskohtaisemmin ä-vartaloiden yhteydessä - 838.2,4).

Monikon 1. genetiiviä käyttivät vanhimmat kirjailijat vain nimeksi; valtaosa esimerkkejä Agricolalta -idhen, -ien ja -ijn-loppuisina:

1. Tekijännimien monikkomuodoissa -ji- > -i-, joka on saatanut edellisen tavun vokaalin kanssa muodostaa diftongin: Agri-
ricola: (GMA) odhottaidhes Rk 138 a, racastaidhes Rk 154 a, rakendaijdhs Rk 284a, Martti: SKM II omistaidhen 62, todhistaidhen 106.

2. Kirjakielen nykyedustusta vastaava -ien-genetiivi Agricolalla: (GMA) wighattomien We 130 a.

3. Itäsuomalaisuudelta vaikuttava -in-genetiivi Agricolan

kielenkäytössä lienee peräisin Pernajasta, hänen kotiseudultaan: (GMA) palveliis Rk 21 b. On kuitenkin muistettava, että kyseessä saattaa olla lounaismurteista nykyisin hävinnyt poikkin, palveljin-tyyppi (vrt. poikki-tten).

Analogisia -tten-ja-ten-päätteisiä genetiivejä, jotka nykyään ovat yleiset lounaismurteiden kaksitavuisissa sanoissa, on vanha kirjasuomi viljellyt vain alkuaan nelitavuisista sanoista, jotka muuttuneen sivupainonsa vuoksi taipuvat kuin kolmitavuiset. Tekijännimissä, kuten tavallisesti, on otettava huomioon muutoksen -ji- > -i- mahdollisuus⁵²³. Yksikkövartalosisista muodoista teimme selkoa oi-monikon yhteydessä (ks. 602.2). Todettakoon, että seuraavassa esitettävistä sanoista olen tavannut vain monikkovartalosisia genetiivejä: Hemminki: (AMHK) vaevaitten L 94, turvavittens Vk 52 a, Saarnaitten Vk 190 a. Sorolainen: (VSK) pilkkaitten 303, pilkkaitten 901. Kollanius: (AKK) todhistaitten 152, tunnustaitten 61, wahwistaitten 71. Pacchalenius: (AKK) Murhaittens B 4 a; - Finno: (ASK) pilkcaiten 10. Raunannus: (ARK) opetaiten II g.

610.3. Kaksitavuisien a-vartaloiden monikon genetiiveinä ovat nykysuomessa mahdolliset sekä yksikkö- että monikkovartalosiset asut. Valtakäyttöön on suositeltu tyyppi poikien, jonka yleisyys tilastotietojen perusteella on 89 % (vrt. poikain 11%). Nelitavuisissa lienee l. genetiivi vieläkin yleisempi, niinpä karitiiviadjektiiveissa eri tyyppien esiintymärunsas on seuraava: onnettomien 93,8 %, onnettomain 4,6 % ja konsonantti-vartaloinen edustustapa vain 1,6 % (onnetonten)⁵²⁴. Penttilä esittää kieliopissaan sanoista runcelma, naurettava ja teuras-taja vain monikkovartalosisen genetiivin⁵²⁵, ilmeisesti epäjoh-

donmukaisuudesta aiheutuen. Mitä -ien-loppuisten genetiivien ääntämispuoleen tulee, on vokaalilyhtymässä tavuraja aina säilynyt: poiki-en, matali-en, onnettomien⁵²⁶. Edustus on siis sama kuin useimmissa länsimurteissa (ks.610.1).

Painollinen asema

611.1. Monikon genetiivin edustustavat ovat suurin piirtein samat kuin painottomassa asemassa. Yksikkövirtaloisista muodoista on jo eri yhteyksissä ollut puhetta (ks. 602.1, 603.1, 610.1). Toteamme seuraavassa lyhyesti oletettuun "kovempasgen-tyyppiin palautuvat genetiivimuodot:

1. Supistumatonta genetiiviä edustavat lm kovempaje(n) 157. la, pE parempaje' 290.la. Etelä-Pohjanmaalla tämä taivutus-tyyppi, jonka j on "heikko", rajoittuu murrealueen itäosaan⁵²⁷.

2. Supistumagenetiivien ai-diftongi on eri murteissa joutunut erilaisen kehityksen alaiseksi (ai, ae, ae, ā):

a. -ain: lm huanomppain 157.3, sata molèmpai(n) 176, hS parempain 212.1, hE traakunain 252, pK haravain 310.la, pP pahimpain 329.1, Ke haravain 347.1, To molèmpain 365.1, sP suurimpain 399.2. ä:n kato sivupainollisen tavun jäljessä ei ole äänneileillinen. Analogian lähteenä ovat olleet kaksitavuiset sanat.

b. -aen tai -aen (< -ain): pK haravae(n), uskomattomae(n) 310.la, sPu molempaen 450.2; - siu parempaen 431.2.

c. -än (< -ain): pE sürepä(n) 290.lb. Diftongin jälkikomponentin assimiloituminen sonanttinsa kaltaiseksi on sivupainollisessa tavussa analoginen⁵²⁸. Muutoksen ai > ā iästä arvelee Laurosela, että se on tunkeutunut sivupainolliseen asemaan vasta 1700-luvun keskipaikoilla⁵²⁹.

Konsonantivirtaloisissa muodoissa on toisen tavun jälkeen

joutunut -ten-pääte sellaisenaan säilynyt: Ke issointen 347.2a. Lounaismurteet käyttävät tässä asemassa analogista -tten-pää- tettä: uusintten 157.5. Säännölliseksi on konsonanttivartaloisen genetiivi katsottava superlatiivimuodoissa, kun sensijaan sanassa Ke jumalten 347.2b ilmenee e-vartaloista lähtenyt analogia. Tämän sanan konsonanttivartaloista taivutusta suosi vanha kirjasuomi, jonka perintönä se runokielessä on vieläkin käytännössä.

Monikkovartalaiset genetiivimuodot ovat dentaalispirantin katoon nähden niinkään analogiset:

1. Länsisuomalaisissa murteissa on tavuraja š:n kadottua säilynyt, vain Kaakkois-Hämeessä, Keski-Skandinavian metsäsuomalaismurteessa ja harvoin Ylä-Satakunnassakin ovat yhtyneet vokaalit kehittyneet edelleen diftongiksi⁵³⁰: lm kakarie 157.2, satY molempien 195.1, hS parempien 212.2, hP Kiiruumpien 232, hK molempien 271.1, pK soittajien 310.2a, pP mütampien 329.2, smM molempien 482. Sana mütama on murteittain siirtynyt komparatiivien taivutukseen, esim. ppP mütampien.

2. Aikaisemman š:n paikalla esiintyvän siirtymä-äänteen voimakkuus yleensä vaihtelee ja joskus ei kuulu sitä samalla kielenkäyttäjällä ollenkaan⁵³¹: satY haravi^jen 195.2, pP parempi^jen 290.2, pK haravi^jen 310.2b; - lm kovempije(n) 157.1b, sE parempijen 381.

3. Itä- ja kaakkoismurteissa ie on kehittynyt edelleen i:ksi: sP vanhempin kansa 399.1, sEu vanhempii 418, sIu leppös- sän, tuntemattommin 431.1a ~ suurimmin 431.1b, sPu vanhemp- pän 450.1, sLu haraviin 464, vI vanhempii 517, vL sürepän 536, sav molempän 571, smAL laskijin peräs 590. ie > i on laajasta esiintymisalueesta päätellen vanha muutos. Kolmi- ja viisitavuis-

ten nominien heikkoasteinen genetiivi savon itäisessä ulkoryhmässä on syntynyt muiden obliikvisijojen vaikutuksesta.

Seuraavassa näytteitä sivupainollisessa asemassa tapahtuneista kontaminaatioista:

1. -tten-päite liittyneenä sekä yksikkö- että monikkovartaloiseen asuun: lm mustempatten, hullumatte 157.4a; - lm vanhemitte, kovempitte(n) 157.4b, pP jumalitten 329.3, To vanhimmitten 365.2. Geminaatallisista muodoista päätellen on -tten-päite liittynyt lyhyeksi kuluneeseen yksikkövartaloiseen genetiiviin (-ain > -a) ja mahdollisesti myös (-ien > -in >) -i:lliseen genetiiviin, ainakin lounaismurteissa, joista puheenalaiset muodot on kuljetettu sellaisinaan Peräpohjolaan saakka.

2. Kaakkois-Hämeen -ten-päätteiset genetiivit lienevät vartaloiltaan samaa sukuperää: molempaiten 271.2a; - molempiten 271.2b.

611.2. Vanhan kirjasuomen monikon genetiivin kirjavista edustustavoista pantakoon ensiksi merkille yksikkövartaloiset muodot:

1. Sivupainollisen tavun jäljessä hänneläilliseksi katsottua -sen-päätettä⁵³² on eniten viljellyt Agricola, mutta harvakoja esimerkkejä tavataan muiltakin vanhoilta kirjailijoilta (ks. myös 603.2): Agricola: (GMA) Asuijadhen Rk 69 b, molembadhen Rk 316 b, Weronottaiaden UT 81 b, Jumalattomadhen Rk 32 b. Westh: SKM I sortaijadhen 229:5. Martti: (PMG) candaiadheññ 65, SKM II syyn sanciadhen 145:23. Elimaeus: VKSL ahkeraden rukousten 59:2.

2. Erikseen mainittakoon -sen-päätteiset sekamuodot (-ain + -sen). Esimerkkejä sekä kolmi- että viisitavuisista sanoista:

Agricola: (GMA) molembaidhen UT 225 b, vanhembaiden Rk 303 a,
Uskomattomaidhen UT 225 a. Besth: SKM I molempaidhen 35. Martti: SKM II molembaidhen 36, viisitavuisesti supistunut cokomattomaidhen 69. Elimaeus: (KEK) Vanhembaiden 27 b. Kollenius: (AKK) molembaidhen 238.

3. Harvoin tavataan supistumatonta -aen-genetiiviä: Elimaeus: VKSL clausulaens cansa 59:25. Pacchalenius: (AKK) pala-
 waen A 7 a.

4. Vanhan kirjasuomen yleisin yksikkövirtaloinen genetiivin edustustapa painollisessa asemassa on -ain-loppuinen. Todetakaan kuitenkin, että poiminnossa tämän tyyppin esimerkit puuttuvat Kollaniukselta, mikä saattaa johtua näyteaineiston niukkuudesta: Agricola: (GMA) Fikunain UT 61 b, pacanain Rk 27 a, 39 a, Edesseisouain UT 253 b, horiumattomain UT 310 a, Jumalattomajain Rk 75 b, loppumattomain Rk 363 b. Martti: SKM II Esiu-
 vanhembain 131, Humalain 171. Elimaeus: (KEK) molembain 3 a, sanomattomain 17 a, jumalattomain 3 b. Hemminki: VKSL molembain 84:15. Sorolainen: VKSL molembain 90:28, (VSK) tuttawain 275. Rasmattu (1642): (RK) pellawain J II, tuttawain D XI, AJ sanomattomain 133. Raumannus: (ARK) seisowain I C 3, muutamain III C 4 b, Jumalattomain II D 3. Ikalensis: (AKK) Pacanain (esipuhe). Pacchalenius: (AKK) molembain P 2 a.

Länsimurteista tunnettu konsonantivirtaloinen genetiivityyppi on vanhassa kirjallisuudessa harvinainen: Agricola: (GMA) Wanhinden UT 340 b. Sensijaan yksinomaiselta näyttää konsonantivirtalon käyttö sanasta (epä)jumala: Agricola: (GMA) Epeiumalden Rk 32 a, Epeiumalden UT 255 a, Epeiumalden UT 244 b (2), 225 a, 227 a (2), 227 b (2), 229 a (2), 229 b (2), 231 a, 243 a, 270 a, 294 b, Epäiumalden UT 327 a. Sellaisesta "kummasta" kuin

jumala-sanan esiintyminen konsonanttivartaloisena on ensimmäisenä huomauttanut Ojansuu, jonka poiminnoista lisättäköön vielä esimerkit Jumalden ja Jumalten Rk 62 a⁵³³.

Monikkovartaloista genetiiviä tuntee vanha kirjallisuus vain nimeksi. Pantakoon kuitenkin merkille Agricolan käyttämät -sen-muodot, joissa dentaalispirantin säilyminen kolmannen ja viidennen tavun jäljessä on katsottava äännelailliseksi⁵³⁴; (GMA) esivanhenbiden Rk 303 a, Pacaniden UT 166 b, Jumalattomidhen Ps 24 b, 26 a, 60 b, 119 a.

Agricolan kielenkäyttöön kuuluvat niinkään muutamat -in-loppuiset, todennäköisesti itäsuomalaisista alkuperää olevat genetiivit: (GMA) Jumalattomin Rk 57 a, Pacanin We 45 a. Edellisen vaihtoi Agricola käännöskappaleiden uusintajulkaisussaan Jumalattomiten-asuiseksi⁵³⁵, jonka t on ehkä luettava geminaataksi.

Kontaminaatiomuodoista suosi vanha kirjakieli erikoisesti -tten-päätteistä monikkovartaloista genetiiviä, joka lounaismurteiden epävakaisia suhteita kuvastaen esiintyy myös heikkovartaloisena: Agricola: (GMA) Epeiumalitten Ps 78 b, Mwtamitten UT 325 a, Wanhembittens UT 285 a. Upsalan ev.: (USEF) asuitten 1:9. Martti: SKM II asuitten 65. Finno: (ASK) Jumalattomitten 18. Juhana III:n k. (1584): VKSL muutamitten päällä 56:15. Hemminki: (KMHK) Eoevoitten 18. Sorolainen: VKSL cavalitten neuvot 96:27, Jumalattomitten 92:5, 92:6. Raamattu (1642): (RK) wanhimitten J VII, asuwitten D II, wedencandaitten D V, AJ sanomattomitten. Raumannus: (ARK) olewitten I B 4, jumalattomitten II F 4. Kollanius: (AKK) wanhemmitten 5, Ihdheolewittensa 218, Neuwonandaitten 9. Ikalensis: (AKK) kijnniottaittens 64, capinannostaitten 108. Pacchalenius: (AKK) Wanhemmittens A 2 a,

muutamitten D 3 b. Vaikka vanhassa kirjjasuomessa -tten-loppui-
nen genetiivi on hyvin tavallinen, lienee sanomattakin selvä,
ettei se ole kuulunut kaikkien kirjailijoiden kotimurteeseen.

Niinpä esimerkiksi Ala-Satakunnan murteen ja Rajaleniuksen kie-
vertailun
perusteella toteaa Ikola, ettei Rajaleniuksen monikon gene-
tiivin muodostus vastaa murteen nykyistä edustusta ja että täm-
mäisten muotojen esiintyminen Rajaleniuksella on pantava kirjal-
lisen tradition tiliin⁵³⁶.

Yksikkövertaloiksiakin kontaminaatiomuotoja on käytetty,
vaikka huomattavasti rajoitetummin: Agricola: (GMA) Jumalaitten
Ps 122 a, Pacanaitten Rk 32 b, Wanhimaitten UT 330a. Westh: SKM
I Pacanaitten 240:27. Upsalan ev.: (USEF) hyvästihaisewaitten
8:5. Martti: SKM II pacanaitten 1. Myöhäsyntyisen diftongin jäl-
kikomponentin katotapaukset ovat painollisessa asemassa harvi-
naiset, joten Kollaniuksen käyttämässä muodossa (AKK) asiatten
485 piilee painovirhe tai se on tarkoitettu luettavaksi asjat-
ten-asuisena.

-ten-pä^etten, joka liittyy samoihin vertaloihin kuin -tten,
on epäilty tarkoittavan geminaatallista edustustapaa⁵³⁷. Osas-
sa esimerkkejä se on mahdollista. Katsoisin t-merkin yksinäis-
klusiilina kuitenkin usein faktilliseksi, sillä -ten-pä^etettä
käytetään nykyäänkin lounaismurteissa, vaikkakin huomattavasti
rajoitetummin kuin -tten-asua (lähinnä vain Rauman seuduilla)
⁵³⁸: Seuraavassa esimerkkejä -ten-pä^etteen liittymisestä -ain-
loppuisiin genetiiveihin (-ain + -ten = -aiten): Agricola: (GMA)
pacanaiten Rk 22 a, Pacanaiten UT 145 b, Ps 83 a. Westh: SKM I
pacanaiten 15. Martti: SKM II Asumaiten 79. Finno: (ASK) cuuli-
aitens 8. Mahdollisesti painovirhe i:ttömässä muodossa Agrico-
lalla: (GMA) Jumalattomaten Ps 53 a, 91 a (vrt. kuitenkin lm

poikkaten, flikkate ym.). - -ten-pääte monikkovartaloon liit-
 tyneenä: Agricola: (GMA) Lihauten Ps 13 b, weronottaiten UT 81
 b, soittaiten UT 345 b, Jumalattomiten Ps 128 a. Westh: SKM I
Jumalattomiten 111. Kollanius: (AKK) Neuwonandaitensa 22:20.
Pacchalenius: (AKK) Wanhembicens D 7 a.

Koko tämä genetiivimuotojen kirjavuus käy vähitellen mer-
 kityksettömäksi. Kirjalliseksi uudismuodoksi a-vartalossa on
 katsottava -ein-päätteinen genetiivi variantteineen: Sorolainen:
 (VSK) molemittein tunnustähden 321:12; - Agricola: (GMA) iu-
maltein Ps 7 a.

Murretaustaa vaille lienevät niinikään karitiiviadjektiivien
 yksikön nominatiivista mestaroidut genetiivit: Agricola:
 (GMA) wskomattodhen UT 241 a; - Agricola: (GMA) wskomattoin UT
 94 b.

Tulkinnanvaraisia ovat -dhen- ja -oin-genetiivin kontaminaa-
 tiot: Agricola: (GMA) Jumalattoidhen Rk 117 a, 117 b, UT 205 a.
Upsalan ev.: (USEF) ta/1/tamattoidhen 15:12-13. Ojansuu on kat-
 sonut tällöisten m_{tt}emien muotojen Agricolan kielenkäytössä
 viittaavan eestiläisyyksiin⁵³⁹, johon tuskin voidaan yhtyä,
 sillä m:n kadon eri kirjailijoilla voi varsinkin obliikvisi-
 joissa (tottelematoille pro tottelemattomille) selittää luon-
 tevasti haplogiasta johtuvaksi. Mikäli näillä muodoilla on
 murretaustaa, on edellä esitettyjen genetiivien taiputus rinnas-
 tettavissa o- ja oi-vartaloiden edustukseen (vrt. 1810.2).

611.3. Vanhan kirjasuomen käyttämästä lähes 20:stä genetiiv-
 vityypistä on sellaisenaan käytännössä vain 2. genetiivi van-
 himpain, muutamain ja konsonanttivartaloisen vanhinten, tun-
 tematonten. Harvahkot itäsuomalaiset -in-tapaukset Agricolalla
 ovat vaihtuneet länsisuomalaiseen -ien-tyyppiin (vanhimpain).

Filastollisen tutkimuksen perusteella suositellaan valtakäyt-
tään 1. genetiiviä, jonka esiintymääränsäus tyyppisanasta joh-
tuon on seuraava: vanhempain 91,3 %, matalien 47,6 % (vrt. 2.
genetiivi vanhempain 8,7 %, matalain 46,3% - oi-monikon edustus
6,1 %); karitiivijadjektiiveissa (tyyppi onneton) 1. genetiivi
93,8 %, 2. genetiivi 4,6 %, konsonanttivartaloinen genetiivi
1,6 %⁵⁴⁰ (onnettomien - onnettomain - onnetonten).

Poikkeuksellisina genetiiveinä sallitaan runokielessä jumal-
ten-asua ja sananparsissa harvoin murremuotojakin, esim. Suuri
kiitos soutajitten, kaksi ilman istujitten, perämiehen ei mi-
tänä⁵⁴¹.

Partitiivi

Painoton asema

612.1. Kantasuomen *poikiä, *korkeämpiä-tyyppi ei nykyi-
sellään sisällä klusiilista ainesta. Dentaalispirantin kaden
jälkeen on tultu asuun, jossa vartalon ja sijapäätteen vokaali
ovat usein säilyneet eri tavuihin kuuluvina. Murteittain tava-
taan diftongillistakin ääntämystä, mikä kielennäytteiden puut-
teellisesta ortografiasta ei aina selviä. -i-a > -ia ~ -ie
(dift.) on itäsuomalainen piirre, josta paikoin on tultu pit-
kävokaaliseen i-partitiiviin. *poikiä, *korkeämpiä-tyyppiin
palautuvat seuraavat edustustavat:

la. 6; n kadottua on vokaalilaines i-a säilynyt tai kehitty-
nyt edelleen diftongiksi ia: lm korkeampiä 154.1, satA
kuakkia, hulttiomia 174.1a, satY poikia, mahlottomia 192, hS
poikia, tottelemattomia 209, hP pualia, omistajia 229.1, h-p
poikanuijia 229.2, hK virattomia 268.1, pE honkia, usiampia
287.1a, pK poikia, usiampia 307.1a, pF kuakkia, ahneempia 326.1,

Ke mukkia, kalastajia 344.1, To poikia opettajia 362.1, sE mus-
 tia 379.1, sP välikurnia, mahottomia 396.1, sEu otria 415.1,
 sPu poikia 448.1, smM sukkaa 479.1, sLou sompia 496.1, vL omia
 534.1a, sav muni(a) 568.1. Sanasta puola 'puolukka' käytetään
 sekaantumisen välttämiseksi puoli-sanaan oi-monikkaa, mutta mer-
 kityksessä puola 'ruo spole' on käytännössä i-monikko (hP puo-
 lia) 542.

Odotuksenvastainen on i-monikko muodoissa sata häpia 174.1b,
 h-p naipia 229.2.

b. Metateesi tai h:n edellä tapahtunut sisäheitto ilmenee
 muodossa Ke omihankhen 344.2, joka näin ollen on pidettävä eril-
 lään seuraavassa käsiteltävästä siirtymä-äänne-edustuksesta.

2. s:n sijalle on useissa suomen murteissa kehittynyt siir-
 tymä-äänne j, jonka voimakkuus saattaa vaihdella: a. pE sukki^ja
 rikkahampi^ja 287.1b, pK heinä kuormi^ja 307.1b, vL poiki^ja 534.
 1b; - b. lm kumppija(n) 154.2, hP poikija 229.3, pE-s, kuarmi^ja,
 useampi^ja 287.2, pK juni^ja, kehuttavi^ja 307.2, pP poikija, äs-
 timeeraamattomi^ja 326.2, sE torppi^ja, onnettomija 379.2, sP poe-
 kija, vijattomi^ja, tapahtumattomi^ja 396.2, sEu tupija, onnetto-
 mija 428.1a, smM kukkija 479.2, sLou nuottija, ilosempi^ja 496.2,
 vL poikija 534.2, smAL munij(a) 588.1. Lounaismurteiden kumppi-
 jan) ei ole täysin änneläillinen. Geminaatillinen vartalo edel-
 lyttää aikaisempaa muotoa kumpi, mikä omistusliitteettömissä
 muodoissa kumppi-asuisena on vieläkin käytännössä. Tästä on ge-
 minaatta siirtynyt omistusliitteisiin muotoihin. On pantava mer-
 kille, että omistusliitteisissä partitiiveissa voimakkaan sivu-
 painon ansiosta kolmannella tavalla on sijapäätteen vokaalial-
 nes usein säilynyt, kun se samalla omistusliitteettömissä muo-
 doissa on assimiloitunut vartalovokaaliin. Suomen lounaisosan

lisäksi tavataan tällöisiä paradigmaattisesti vaihtelevia partitiivimuotoja myös itäisellä Uudellamaalla ja kaakkoismurteissa⁵⁴³. Ojansuun mainitsemassa esimerkissä omi kirjottamien (Rauman murrealueelta) ilmenee selvästi partitiivimuotojen kehityksen paradigmaattinen kahtalaisuus⁵⁴⁴. Vaihtelevat asut pyrkivät vähitellen tasoittumaan, joten useimmiten yleistyy samaan murteeseen vain toinen. Näin on käynyt valtaosassa suomen kieli-aluetta.

Vartaloltaan poikkeuksellinen on tekijännimen partitiivi To opettajja 362.3, jossa j:n kadon aiheuttamana monikon tunnus i on joutunut sivupainolliseen tavuun ai-diftongin jälki-komponentiksi (< opettajija).

c. Geminaatioalueella j > jj: sLu korvijjän 428.1b. Savon itäisessä ulkoryhmässä pitempi partitiivityyppi muissa kuin 3. persoonan muodoissa on harvinaisen (tavallisesti korvi-). Turusen mukaan j-aines ei ole kantasuomalaisen š:n jatkeja, vaan on yleistynyt niistä sanoista, joissa monikon partitiivi on š:n kadottua äänneilteisesti kehittynyt j:lliseksi (jalkoja, kantoja)⁵⁴⁵. Tällöiseen päätelmään ei liene aihetta, sillä omistusliitteisissä muodoissa on sivupainon lankeaminen päätetavulle edistännyt tavurajan säilymistä, jossa hiatauksesta ennenpitkää kehittyi j.

3. Sijapäätteen vokaali on kohonnut (osaksi assimiloitunut) ja muodostaa vartalo-vokaalin kanssa diftongin: sPu poekie, us-seampie 448.2, sLu sukkie 462.

4a. i-a on assimiloitunut i:ksi: turY kuappii 174.2, sata poiki 174.2, hLo ohri 242, hE poikkiin, tarkastajikin 249, hK omi, matalempii 268.2, Suus kunti 268.2, Tyts poiki, onnettöm-mi 268.2, pE-s kulumii 287.3, Naav hukii 362.2, sEu ruokii,

totistaji 415.2, slu poiki, rakentammi 428.2, vl koiri 534, äyr
 kukki, armottommi 551, sav pikkupoiki 568.2, smAL pulmi - mu-
 nii 588.2a. Kehitys ia > i lienee yleisesti kulkenut ie:n vä-
 lityksellä. Loppuheittoalueilla on lisäksi otettava huomioon
 -ija > -ii > -i-mahdollisuus, semminkin kun omistusliitteiset
 muodot vielä nykyäänkin ovat -ija-asuiset (lounaismurteissa,
 Kannaksella sekä osaksi Inkerissä) ja omistusliitteettömässä-
 kin edustuksessa tavataan esim. Ala-Laukaan murrepiirissä rin-
 nakkaismuotoina munija - munii - muni. Loppuvokaalin kato moni-
 kon partitiivista on Ala-Laukaan suomalaisilla niinkin myöhäis-
 tä, että vartalokonsonantin geminoituminen ei tähän ulotu (vrt.
 yks. part. munnä).

Odotuksenvastainen on i-monikko labiaalivokaalittomissa
 muodoissa: hK sãmi, naipi 268.3, smAL snetkii 588.2b (vrt. tä-
 hän snetkoi Rosonan inkeröisillä⁵⁴⁶).

Kännelaillista oi-monikkoa l. partitiivista tapaa pääasial-
 lisesti vain tietyissä sanontatavoissa, esim. hK toiset on
 säpoja (ks. 608.1,1a)⁵⁴⁷.

b. Lounaismurteissa ja osittain Ala-Laukaankin murrealueel-
 la on pitkä vokaali ensi tavua kauempana lyhentynyt: lm poikki,
 matalempi 154.3; - smAL otsi 588.3.

5. Vahva-asteinen partitiivin sijapäätte kaksi- ja nelitavui-
 sissa sanoissa on yleistynyt sivupainollisesta asemasta: lm
 juajit, kalastajit, jutleit 154.4. Mitä lounaismurteiden teki-
 jännimiin tulee, tavataan e-vartaloista paikoin (Rauman seudul-
 la ja läntisellä Uudellamaalla) tyyppiä tuleja, lukeja (eesti-
 voittoisuutta?). Tästä on näytteitä 1600-luvun kirjallisuudes-
 sakin, esim. Agricolalla Lukeita 'lukijoita' (< *lukejita)⁵⁴⁸.
 Partitiivin sijapäätteen dentaali on sanan nykyisestä tavulu-

vusta riippumatta lounaismurteiden tekijännimille tyypillinen. Nelitavuisissa sanoissa on ilmeisesti kaksi partitiivin päätettä (kalastajia > kalastaji + -ta). Omistusliitteisinä ovat tällaiset kaksinkertaiset -ta-partitiivit Turusta itänpäin varsin tavalliset⁵⁴⁹. Tarpeen vaatimina ovat -ta-muodot estäneet eri sijojen sekaantumisen sekä monikossa että yksikössä (esim. analogisen poikkatan 'poikaani' sijasta käytetty poikkan merkitsisi myös illatiivia).

Erikseen mainittakoon To opëttaita 362.4, jossa vokaalien välisen j:n kadon johdosta monikon tunnus i on siirtynyt edelliseen tavuun diftongin jälkikomponentiksi. Samaa totesimme edellä rinnakkaismuodon opëttaija < opettaji- yhteydessä (ks. kohta 2b).

6. -loi-tunnusta liittyneenä monikkovartaloon tavataan harvoin kannakselaismurteissa: VI sorsiloi 513.3. Sivupainollisen tavun jäljessä odottaisi -ta-päätettä.

612.2.¹ Vanhan kirjasuomen partitiivin yleisin edustustapa on -ia-loppuinen: Agricola: SKM I Gummia 6:3, 20:1, Poikians 203, (LMAH II) poltettapija Rk 327, wighattomia Mat 12, Opettaja Tit. Alc. Westh: SKM I omiansa 236:7, cumia veisuj 169:9. Martti: SKM II iulmia 147, otia 97, ohria 13, lukuttomia 176. Hemminki: (XMHK) omiaan Vk 41 b. Raamattu(1642): AJ lahccundia 134. Raumannus: ARK) Seuracundia I B 2. Kollanius: (AKK) oia 99 'ojia; luwattomia 209, codhixemia 210. Florinus: VKSL luwattomia wälikappalita 73:25. Muutos -ji- > -i- -ja-päätteisissä sanoissa lienee jo tapahtunut (Opettaja, oia⁵⁵⁰). Arkaistisena piirteenä Agricolan kielenkäytössä huomattakoon -pa-partisiipin käyttö sivupainollisen tavun yhteydessä (poltettapija).

2. Supistumapartitiivia ovat käyttäneet muutamat lounais-suomalaiset kirjailijat, joskus Agricolakin: Agricola: (LMKH II) turhi Rk 20, palueliis Rk 24, wäri opettaij Rk 99, Opettai Ebr 13. Martti: SKM I tohdistai 150, tohdistaij 111. Juhana III:n k. (1584): VKSL Muni 54:18. Hemminki: (KMHK) omii unins Vk 183 a, onnettomii, toimettomii Vk 154 b, turhii tavoi L 90. Hemmingin käyttämät ii-muodot viittaavat lyhenemättömään i:hin. Martin tohdistai ja tohdistaij häntyivät mahdollisesti diftongillisina samoinkuin kolmitavuisten sanojen taivutukseen siirtynyt sijapäätteeltään analoginen tohdistaita⁵⁵¹.

3. Vahva-asteisen sijapäätteen yleistymisen painottomaan asemaan on vanhassa kirjallisuudessa suhteellisen harvinaista. Sen tapaa pääasiallisesti -ja-loppuisista sanoista, joissa sivupainon asema on supistumien ja muutoksen -ji- > -i- johdosta voinut vaihtua tai horjua: Martti: SKM II tohdistaita 72, tunnustaita 92. Finno: VKSL opetaita 47:40. Hemminki: (KMHK) opetaita Vk 41 b, opetait Vk 105 b, Vapisevit Vk 149 b, pilckaiit Vk 173 b, saarnait Vk 105 b. Sorolainen: (VSK) opettaita 1080, saarnaita 885, murhaita 1005. Raumannus: (ARK) tunnustaita I B. Ikalensis: (AKK) murhaita 78, pilckaita 56. Martin käyttämässä muodossa tohdistaita oletti Setälä häntymystä tohdistajita⁵⁵². Airila puolestaan pitää todennäköisempänä j:n kadon aiheuttamaa diftongiutumista - tohdistaita⁵⁵³. Tämä selittäisi luontevasti sivupainon muuttumisen -ta-päätteineen. Supistumavartaloissa lienee i kuulunut eri tavuun, esim. Hemmingin käyttämä asu pilckaiit on todennäköisesti luettava joko pilckäijit tai pilckäit, vaikkei lounaiseen kielialueeseen kuuluvassa Maskun murrepiirissä liene supistumavokaalin silloinenlyheneminen ja diftongillisenhäntämyskään mahdotonta. Varmat kriteerit eri häntämistapo-

jen selvittämiseksi näkyvät vanhimmissa kirjallisissa muistomerkeissä puuttuvan, etenkin kun i:tä on merkitty aivan samalla tavalla kuin j:tä, ij:tä tai ji:tä⁵⁵⁴.

612.3. Nykysuomen a-vartaloisten nominien monikon partitiivit ovat aina -ia-loppuiset: poikia, otaksumia, runoelmia, onnettomia, pataljoonia, nebuloosia⁵⁵⁵.

Painollinen asema

613.1. i-monikollisen partitiivin edustus painollisessa asemassa on a-vartaloisilla nomineilla miltei kaikissa murteisissa analogisten supistumuotojen kannalla. Tavuasemasta riippumatta koetetaan näin ollen tulla toimeen vain yhdellä sijapäätteellä.

la. Rapola katsoo tyyppin parempita, elämätä itäsuomalaiseksi⁵⁵⁶. Monikossa odottaisi siis muotoja parempita, elämätä, joita ei kuitenkaan enää tavata muualla kuin lounaismurteissa ja vähän Kaakkois-Hämeessä sekä Peräpohjolassa: lm kovempit, mütmit 158.la, hk parempit 272.1, To lusikita, sivakita 366.la - assuita 366.lb, Natta vanhimita 366.la, Jälli orävita 366.la. Kehityksen -ji- > -i- ansiosta ilmenee joskus -ta-päätte nykyisin painottomankin tavun jäljessä (To assuita). Airila pukee saman ajatuksen sanamuotoon: "j:n kate i:n edellä on niin vanha äänneilmiö, että sen syntymän aikaan partitiivin päätte on täytynyt olla sangen lähellä /sic !/ alkuperäisiä äänneleillisiä suhteita"⁵⁵⁷. Tekijännimistä on assuita-tyyppisiä partitiiveja todettu paikoin itämurteissakin: Turunen esittää Pohjois-Savosta muodot ostaita, antaita, joista j on niinkään kadonneena⁵⁵⁸. Lounaismurteissa on -t(a)-päätte joutunut painottomaan asemaan sisäheiton johdosta (mütmit). Edelleen on pantava mer-

kille alkuperäisen i-monikon käyttö tyyppistä lusikka Tornionjoen murteessa (lusikita). Muistettakoon, että kirjakielessä vaihtelu a : oi on yksinomainen kaikissa sanoissa, joiden yksikön nominatiivissa loppu-a:n edessä on kaksi erilaista konsonantinmerkkiä, siis vain lusikoita - lusikkoja⁵⁵⁹. Nattavaaran paremmiita-muodon heikko aste on vartaloyleistystä. Samoin selittyy heikko vartalo lusikka-tyyppisissä sanoissa (To lusikita, sivakita). Kaakkois-Hämeen Iitin ryhmässä tavattavasta -ta-päätteestä i:n jäljessä toteaa Lindén, ettei savolaisvaikutuksen olettamiseen liene aihetta ja että todennäköisesti on kysymys vanhastaan murteeseen kuuluneiden muotojen säilymisestä; hän viittaa erityisesti omistusliitteisiin muotoihin, joissa dentaalin säilyminen eri vartaloissa on yleisempää (yks. omä elämätän, vanhempatä, elämätäh, haravatain, huanompatas; - mon. hevositä, omä ikäsitäin, hampahitä, rukihitä, elävitäs, piänempitäs ym.)⁵⁶⁰.

b. Eri murrealueilta on esimerkkejä -itä-loppuisesta partitiivista: Tyts molempitä 272.4, Jälli oravitä 366.2, To kul^ukⁱitä 366.1c, smm nostajida 483.2. Vain Tornionjoen kul^ukⁱitä-asun pitkä i on äännelaillinen, sekään alkuperäiseen monikkovartaloon kuulumaton: kulkijitä > kulki-itä > kul^ukⁱitä⁵⁶¹. Hämsäläismurteistakin on todettu samanlaisia, nykyään jo harvinaisiksi käyneitä partitiivitapauksia: tulitä, lukitä, tekitä, menitä. Vanhat kirjalliset lähteet osoittavat, että aikaisemmin tavattiin i-vartaloa kautta paradigman, esim. Ikalensiksella cuulijlle, pahantekijllä (vrt. myös 609.2)⁵⁶². Länsimurteiden -itä-loppuisesta edustuksesta on pidettävä erillään savon itäisen ulkoryhmän partitiivit tullitä, ompellitä, tekkitä, jotka ovat yksikkömuotoja (sydänsavolaisissa murteissa tulijata, tekijätä). Tu-

runen arvelee niiden syntyneen proportioanalogian välityksellä:
 kalliiks : kallīta = tekkīks : x, mistä x = tekkītā⁵⁶³. Muissa
 tapauksissa kuin tekijännimissä selittynevät -īta-loppuiset
 partitiivit kontaminaation avulla, esim. Tyts molempīta = mo-
 lempī + molempīta.

c. Samaa alkuperää on myös lounaismurteiden suurimppit
 158.lb, jossa suurimppi- < sūrīmpī-.

2. Systeemipakko on aiheuttanut heikkoasteisen sijapäättöön
 yleistymistä. Seuraavat edustustavat ovat samat kuin kaksita-
 vaisilla sanoilla (ks. 612.1,1-4):

a. -i_a tai -ia: sata sūrempiā 177.1, satY vanhempīansa 196,
 hS halvempīa 213, hP luki(j)īa 233.1a, hK vanhempīa 272.2, pE
 sukkeliā 291.1a, pK kiluvia 311.1a, pP olevīa 330.1a, To harā-
 via 366.3, sE palamattomia 382.1, sP sanomiā 400.1, smM joota-
 via 483, sLou katajīa 498, vL nuorempiā 537, smAL sūrempiā 591.2.

b. -i_a tai -ija: hP katajī_a 233.1b, pE parempi_a 291.1b,
 pK haravi_a 311.1b, pP sanomi_a 330.1b; - hP heikompīja 233.2,
 pE-s muutamīja 291.2, pK isoimpija 311.2, pP suurimpija 330.2,
 sE haravīja 382.2, sP parempija 400.2a - sūrīmi_a 400.2b, sLou
 huonompīja, surullisempīja 498.2, sav sūrempi_a 572.1, smAL tut-
 tavi_a 591.1. Esimerkkien sP sūrīmi_a 400.2b ja sLu suurīmi-
 ja 432.1b (- suurimpija 432.1a) heikko aste on myöhäsyntyinen.

c. -ie (< -ia)paikoittain savolaismurteissa: sPu kiluvie
 451, sLu isompīe 465.

d. -ī (< -ia): turY saattajī 177.2, hE muutamī 253, hK
 luki(j)ī 272.3, Tyts sanomī 272.3, sLu suurempi 419, sLu suu-
 rimpī 232.2a - suurīmi 432.2b, vI mūtami 518, Hyr rātajī
 553, sav molomī 572, smAL nuorempi 591.3. Komparatiivien -mp-
 taivutukseen on paikoittain siirtynyt sana muutama (hE muutam-

pii). Astyleistystä muodossa siu suurimmii.

e. -i (< -ī) lounaismurteissa: huanomppi, edulisemppi 158.

2a. Tekijännimien monikossa tapahtuneen muutoksen -ji- > -i- johdosta esiintyy diftongillinen lopputavu sanassa asui 158.2b, jossa asujia > asuji >> asui, samoin hakejia >> hakei, mutta hakijia > hakiji > haki-ī > haki > haki⁵⁶⁴.

613.2. 1. Nykymurteista ja -kirjakielestä poiketen on -ta-päätteen säilyminen lyhyen vokaalin jäljessä kautta vanhan kirjasuomen erittäin yleistä; -t(a):lliset muodot ovat joutuneet kirjallisuuteen lähinnä lounaismurteista⁵⁶⁵: Agricola: (MAP) Lesseseisouita Kk 6:3, Onzeuita Kk 6:3, (LMAH II) cualijt Rk 203. Upsalan ev.: USEP) swrenpita 22:19. Juusten: (LMAH II) Wanhinbita y 4 v. Martti: SKM II humalita 180, omenit 179. Finno: VKSL parembita 51:26. Hemminki: (ARK) muutamita L 2, sortahit Vk 105, murtahit Vk 105. Rasmattu (1642): (RK) kirjawita D V, jumalitats J XXIII. Raumannus: (ARK) molembita III D b, jumalattomita I B 2. Kollanius: (AKK) omenita 181, culkewita 243, candaita 99. Ikalensis: (AKK) Jumalita 25. Pacchalenius: (AKK) muutamita (esipuhe), hutawita A 4 b, itkupisarita N 3 b, Wanhembitas D 8 a. Rajalenius: (ASMAH I) muutamita MCS I III b, Wanhembitans LHS G II b. Florinus: VKSL muutamita vuosia 75:11. Huomattakoon i-monikon käyttö tapauksissa, joissa nykyään oi-monikko näyttää suositunnalta (itkupisarita) tai on muuttunut pakolliseksi (cualijt). Tekijännimissä saattoi tunnetun -ji- > -i-muutoksen johdosta -ta-päätte liittyyä painottomaan tavuun (Sortaitan 'sortajiani', candaita). Hemmingillä tapaa kirjoitusasuja, joissa j:n paikalla esiintyy h (sortahit, murtahit). h:lla on ilmeisesti tavoiteltu j:n kadosta johtuneen vokaalien-

välisen siirtymä-äänteen merkitsemistä⁵⁶⁶. Kyseessä on siis mahdollisesti jonkinlainen äännesubstituutio (sortajita > sorta-ita > sortahita), josta murteissa ei kuitenkaan ole säilynyt minkäänlaisia jälkiä. Rapolan mainitsema mahdollisuus, että ilmiö saattaisi olla tavoitteluanalogian tuote (partitiivin ja illatiivin samankaltaisuus murteessa)⁵⁶⁷, ei tunnu uskottavalta.

2. Odotuksenmukaisten -t(a)-partitiivien ohella esiintyy joskus painottomasta asemasta yleistynyttä -ia-tyyppiä, joka aluksi on verrattain harvinainen. Agricola ei näytä sitä a-vartaloista ollenkaan suosineen: Finno: (ASK) ialombia 10, oppemattomia 10. Hemminki: (AMHK) Parambia L 101. Raamattu (1642): (RK) happamattomia leipiä J V. Ikalensis: (AKK) mutamia 32. Rajalenius: (ASMKH I) muutamia MCS G II b, suurembia MCS D III b.

613.3. Nykysuomen a-vartaloisten nominien partitiivit ovat kuten painottomassakin asemassa aina -ia-loppuiset: omenia, perunia, antajia, matalia, pahimpia, kahdeksia⁵⁶⁸. Vanhan kirjasuomen suosimista äännelaillisista -ta-partitiiveista ei ole säilynyt enää jälkeäkään.

Illatiivi

Painoton asema

614.1. Illatiivin h:n katotavallisuudesta painottomassa asemassa pätee se, mitä edellä jo oi-monikon yhteydessä on asiasta sanottu (ks. 606.1).

1a. Suuremmassa osassa suomen kielialuetta on odotuksenmukainen kehittämissarja *korvihen > korvihin > korvi-in > korvin, -hen-illatiivin alueella myös korvihen > korvien > korvin⁵⁶⁹:

satA korvī, sanottavī(n) 175, hS poikiin 210, hP omiin 230,
 h-p pohojii 230, hK virattomii 269, Tyts poiki 269, pE-s hom-
 mii 288, pK rouvviim 308.3, pP korviini 327, sP hommiin, vi-
 jattommiin 397, sEu korvii 416, sIu kohtii, onnettom^miin 429,
 smM DuBīn 480, vI korvikī 514, hYr korvī 552.1. Murteittain
 vartalon viimeinen konsonantti on illatiivin pitkän i:n joh-
 dosta geminoitunut. Mitä illatiivimuotojen kehitykseen savo-
 leismurteissa tulee, oli sijapäätteen h vielä 1500-luvun puo-
 livälissä pääasiallisesti säilyneenä; muutos ie > ī suoritet-
 tiin loppuun (ainakin monikon genetiivissä) jo 1500-luvun ku-
 luessa⁵⁷⁰.

b. Lounaismurteissa ovat jälkitavujen pitkät vokaalit ly-
 henneet: poikki, matalemp^{pi} 155.2. Vartalokonsonantin geminoi-
 tuminen on tapahtunut ennen ī > i-muutosta.

2. h:n säilyminen painottoman tavun jäljessä on katsottu
 äännelailliseksi vain Kaakkois-Hämeessä, Etelä- ja Keski-Poh-
 janmaalla (osittain) sekä Peräpohjolassa⁵⁷¹. Muualla se on pa-
 lautettu analogisesti sivupainollisesta asemasta. h-illatii-
 veista käytetään seuraavanlaisia edustustapoja:

a. -he: sav kuoppihe 569.1. Kyrämöisten otrīhe 552.2 on
 selvä kontaminaatiotapaus.

b. -hi(n): lm korvihin, ossihi, matalemp^{pihi} 155.1, satY
 omihin 193, pK suojihin 308.1. Lounaismurteiden esimerkkien
 geminoitunut vartalokonsonantti osoittaa, että muodot eivät
 ole äännelaillisia, vaan kehittyneet kontaminaatiotietä (osin
 > ossi > ossi + -hi). Tämmöisen -hi-illatiivin käyttö Rauman
 murrepiirissä on varsin yleistä. -hin-loppuinen illatiivi on
 odotuksenmukainen Keski-Pohjanmaan murteessa ja osassa Etelä-
 Pohjanmaan vaikutuspiiriin kuuluvaa Ylä-Satakunnan murretta

(Karviassa).

Keski-Pohjanmaan ja Peräpohjolan h-alueella käytetään tavallisesti sisäheittomuotoja: pK tuphin 308.2, Ke multhin 345.

c. -h: sav poikih ja kontaminaatiotapauksena sottih (< so-
tih) 569.2. Kaakkois-Hämeestä, jossa h-illatiivia niinkään käytetään, ei poiminnoissani satu olemaan esimerkkejä.

d. -hīn-loppuinen illatiivi on useissa suomen murteissa kontaminaatiomuodostuma; niinpä Virtaranta selittää Karviassa kuulemansa pitkävokaaliset illatiivitapaukset kivihīn, sūlihīn-
sā sekamuotoina syntyneiksi (kivihīn = kivihin + kivīn)⁵⁷². Näistä on kuitenkin pidettävä erillään To voimhīn 363. Setälä⁵⁷³ ja Rapola ovat tämmöisissä tapauksissa edellyttäneet metateesia, mikä tuntuu varsin uskottavalta. Kettunen käsittelee kysymystä sisäheiton kannalta⁵⁷⁴. Hän arvelee sen tapahtuneen aina, jolloin h oli erottamassa kahta samanlaista vokaalia. Eteläisimpien murrealueiden tulokkaat ovat sitten synnyttäneet sekamuotoja⁵⁷⁵. Käsittelemämme Tornionjoen murteen illatiivi voimhīn selittyy luontevasti metateesitietä (välittömästi voimihin > voimhīn); Kettusen selitykseen ei näytä Rapola myöhemminkään yhtyneen⁵⁷⁶.

3. Lopuksi esimerkkejä g-illatiiveista, joiden nykyvartaloiksi on tullut supistunut -īn- tai -in-asu:

a. -sī-päätte Porvoon murrealueella: hE tupīsī 250. Kyseessä on kaksinkertainen illatiivin päätte eikä pitkä vartalovokaali ī + -sī. Tämän olettamuksen puolesta puhuvat etupäässä samalta murrealueelta merkityt yksitavuisten nominien illatiivimuodot puihīsī, soihīsī, joista ks. 107.1,8.

b. -s-päätte lounaismurteiden illatiivissa ja inessiivissä; esimerkki Perniöstä: nurkkis 155.3.

c. -sa-pääte omistusliitteisessä illatiivissa ja inessivissä: lm poikkisan 155.4. Geminoitunut vartalokonsonantti viittaa lounaismurteissakin kaksinkertaiseen sijapäätteeseen: poikkihin > poikkīn > poikkīn > poikki + -(sa-). -s- ja -sa-pääte ovat yleistyneet tarpeen vaatimina, sillä äännelaillinen poikki on samalla myös monikon partitiivi.

614.2. 1. Vanhassa kirjallisuudessa ovat Agricolalla h:lliset ja supistumaillatiivit melkein yhtä yleisiä⁵⁷⁷. On huomautettu, että Agricolan kielen illatiiveissa tavataan h:ta varsin johdonmukaisesti omistusliitteisissä muodoissa, joissa h:lla alkava tavu on ollut aina sivupainollinen⁵⁷⁸. Agricola: (PTJE) coruihis 3 b, lolihins 75 a, omihin 123 b, makundihiin 78 b. Westh: (WT) Sairastupihin 59:1. Agricolalla esiintyvien h-suh-teiden perusteella tekee Lindén sen johtopäätöksen, että Agricola on oppinut suomensa Porvoon murrepiirissä. Epäilyttävältä tuntuu kuitenkin hänen olettamuksensa siitä, että h:n kato illatiiveissa (paitsi sivupainollisen tavun diftongin jäljessä tyypissä harakoihin) on Agricolan aikaa varhaisempi ja että hänellä tavattavat h:lliset muodot olisivat täten kirjallista perintää⁵⁷⁹.

2. Myöhemmät kirjailijat käyttävät varsin yleisesti supistumamuotoja, jotka attribuuteissa ovat tavallisia Agricolasta alkaen: Agricola: (PTJE) coruijn 60 b, SKM I Scholutupijn 56: 21-22, wsiambijn pahoin tecohin 100:23. Westh: (WT) Scolutuppin 59:1. Hemminki: (AMHK) omin asetussanoin Vk 89 b, tuskiin 78. Agricolan esimerkki wsiambijn pahoin tecohin viittaa siihen, että h:n kato illatiivin sijapäätteestä on attribuuteissa aikaisempi tapahtuma kuin pääsanassa. Tällöinen ø : h-suhde on Rau-

man murrealueella säilynyt nykypäiviin asti (ks. 606.1,1d).

614.3. Nykysuomessa päättyy illatiivi tavuaseemasta riippumatta pitkään vokaaliin + n:ään, esim. poikiin, halkeamiin, antoisampiin, avuttomiin. Poikkeuksellisesti voidaan käyttää myös -hin päätettä, mutta yleiskielessä on sillä runollinen sävy, joten sen käyttö rajoittuukin lähinnä runokieleen⁵⁸⁰.

Painollinen asema

615.1. Illatiivin h:n säilymisen painollisen tavun jäljessä katsoimme edellä (607.1) äännelaiksi⁵⁸¹:

la. Im oravihi, kalssemppiin 159.1, pE haravihinsa 292.

Lounaismurteiden supistuneiden esimerkkien joukossa (ks. 159.1) on alkuaan nelitavuisiakin sanoja (-essa-loppuisten adjektiivien komparatiivi- ja superlatiivimuotoja), mikä selittää geminoituneen vartalokonsonantin (*kalsešampihen >> kalseampiin >> kalssemppin > kalssemppin + -hin).

b. Kemijoen murteen illatiivimuoto issoimphin 349 selittyisi vaivatta sisäheittotapaukseksi. Jos asetumme kannattamaan metateesiselitystä, niin i:n ja h:n paikanvaihdon tapahduttua on monikon tunnus hävinnyt ja monikon funktio on jäänyt illatiivin päätteeseen i:n kannettavaksi.

c. -h lyhyeksi kuluneena illatiivin päätteessä savakkomurteessa: molempih 573.

2a. h:n katoon nähden ovat analogisia -i(n)-päätteiset illatiivit. Systemipakon vaikutuksesta on painottoman tavun jäljessä käytetty supistumaedustus levinnyt sivupainollisenkin tavun jälkeisiin asemiin: sata parempi(n) 178, hS sanomii(n) 214, pK oleviin 312, pP isompiin 331, sP parempiin 401, sIu suurimpin

433.1 ~ suurimmiin 433.2, sLu haraviin 466, vi iltami 519. Sa-
von itäisen ulkoryhmän suurimmiin-asussa on heikko aste myöhä-
syntyinen, yleistystä muista obliikvisijoista.

b. Lounaismurteissa säännöllisesti -in > -in: omenin, kals-
sempin 159.2. Jälkimmäinen esimerkki on, kuten kohdassa la
huomautimme, alkuaan nelitavuinen ja näyttää siitä syystä säi-
lyttäneen odotuksenmukaisen sijapäätteen. Sivupainon aseman
vaihtuminen muutamissa sanoissa on ainakin osaksi syynä sija-
päätteiden tasoittumiseen.

3. -sse-pääte on yleistynyt painolliseen asemaan supistu-
manomineista: lm lihavisse, puhujisse 159.3.

615.2. Vanha kirjakieli näkyy käyttäneen h-illatiivia pai-
nollisen aseman attribuuteissakin: Westh: SKM I surembihin pa-
hoin töihin 101:24-25. Finno: (LMMH II) Iumalattomihin 8. Kol-
lanius: (AKK) molembihin 116.

Poikkeuksena niukassa esimerkkiaineistossa on Agricolan
käyttämä SKM I swrembijn syndijn 100: 22-23.

615.3. Nykysuomi käyttää painollisessa kuten painottomas-
sakin asemassa aina -iin-loppuisia illatiivimuotoja, esim. muu-
tamiin, peruniin, ongelmiin, johtajiin, valitettaviin. Runokie-
lessä voi tarpeen vaatiessa esiintyä myös h poeticum, s. o.
-hin-pääte.

SUPISTUMANOMINIT

616.1. Muista a-vartalosisista nomineista erillään tarkastam-
me seuraavassa -eä-loppuisia adjektiiveja ja niihin rinnastet-
tavia sanoja, joiden vartalosis sa on s:n tai x:n kadottua syn-

tynyt supistumia (valkea < *valkeša, vapaa < *vapaša - -šš, harmaa < *harmaya). -šš-loppuisissa adjektiivissa, jotka muodostavat puheenalaisen muotoryhmän valtaosan, odottaisi si-päätteistä monikkovartaloa (*valkesi-, *oikesi-, *sokesi). Tällaisista kuitenkin ei missään tavata. Itämerensuomalaisissa kielissä š on joko kadonnut tai sen jatkajana on dentaali (d, D) tai h (jälkimmäinen muutamissa suomen, karjalan, inkerin ja eestin murteissa), esim. su makeita, makehit; kar mageida; ink maGeida; veps magedid; vat eikgita 'oikeita'; eest maGe, id, ei-Geid, eiGid, maGeDaiD, maGeDiD, maGehit; liiv k^uõrdidi 'korkeita'. Setälästä alkaen ollaan yleisesti sillä kannella, että -šš-adjektiivien monikkomuotoihin on š palautettu yksikön mukaan. š:n palauttaminen on tapahtunut jo kantasuomalaisena aikana, sillä muuten tavattaisiin merkkejä si:llisestä edustuksesta. Muutosta si > si Leivun eli Koivan murteen -šš-loppuisissa adjektiivissa (valge : mon. part. valksit) on aikoinaan olettanut Posti⁵⁸². Myöhemmin on tätä kysymystä yksityiskohtaisesti tutkinut Nilus, päätyen tulokseen -kuten ennen häntä Wiedemannkin-, että puheenalaisten adjektiivien monikon partitiivin sibilantti on sama aines kuin š laajalti käytetyssä partitiivin päätteessä -sid⁵⁸³. Myöhemmin näkyy Postikin esittämästään si > si-teoriasta luopuneen⁵⁸⁴.

-šš-loppuisten adjektiivien monikkovartalon käsittelyssä otamme näin ollen kantasuomalaiseksi lähtökohdaksi i-monikollisen *valkeši-, *oikeši-, *sokesi-asun. Muutamissa suomen murteissa tavattava -šš-loppuisten adjektiivien oi-monikko on selvästi myöhäsyntyinen ja selittyy muista a-vartalolisista nomineista lähteneeksi.

-šš-loppuisten adjektiivien yksikön nominatiivin murre-edus-

tuksessa tavataan muotoja, joissa δ :n kadottua tavaraja on säilynyt (korkea, korkia), sen paikalla on siirtymä-äänne j (korkeja, korkija), vokaalit $e-a$ ovat supistuksen tapahduttua kehittyneet edelleen $\bar{e}$:ksi, $\bar{i}$:ksi tai i :ksi (korke $\bar{e}$, korki $\bar{i}$, korkki) yms.⁵⁸⁵. Sama- eli yksikkövirtalo on yleensä sama kuin yksikön nominatiivin asu (korkeja-, korkija- ym.). Monikkomuodoista on δ niinikään kadonnut; samoin δ harmai-tyyppisistä sanoista.

la. Valtaedustuksena ovat muodot, joissa δ :n ja γ :n kadottua monikon tunnus i muodostaa edellisen tavun vokaalin kanssa diftongin: lm harmais 164.1, sata hoppeista 183.1, hS kankeiks 219, hP ussein 238, h-s oikei 238, hE korkeist 258, hK korkeis 277.1, pE-s oikein 297.2, pK ussein 317.1, pP oikein 336.1, Ke valkeina 352.1, To korreissa 371, sE vapaissa 386, sP korkeista 406, sIu korkeilla 438.1a, sPu vappaille 455, sLu dekein 471, sM valkeista 488, sLou valkeissa 503, VI valkeiss 524.1, harteistai 524.2, VL vainaina 542, sav korkeist, kiukais 578, smAL makkeist asseist 596.3. Savakkomurteessa sana kiuas taipuu *harmaya-tyypin mukaisesti (yks. nom. kiukaa⁵⁸⁶). Rinnakkaisasuja saattoi esiintyä jo kantasuomessa (vrt. vepsE kiudug, joka niinikään viittaa γ -sanoihin). Ojansuu on katsonut mahdolliseksi alkumuodoiksi *kiukoša ja *kiukaša,⁵⁸⁷ joiden δ -aines vaikuttaa epäilyttävältä. Mielenkiintoista on kuitenkin todeta, että varsinkin itä- ja länsimurteiden rajamailla tavataan runsaasti eri alkuperään viittaavia muotoja, esim. hK kiuvas : kiukan, kiuva' : kiukain - kiukan, kiukoa : kiukoan, kiukoja : kiukojan⁵⁸⁸. Yksikkövirtalon välityksellä taipuu VI hartē 'hartia' ja smAL assē 'asia' -eša-loppuisten adjektiivien mukaisesti myös monikossa: VI harteistai, smAL asseist (vrt. vartalosuhdetta valke : valkei-, makke : makkei-). Kyrämöismurteiden tutkija Ruoppila

esittää murteesta suhteen korkeen : korkijalla, jonka välityksellä monikon nominatiivissa hartiat-muodon ohella, joka on käytössä vieläkin, tuli käytäntöön rinnakkaisasu hartēt⁵⁸⁹. Sopinee lisätä, että paikoin on havaittavissa hartia-, asia-, astia-tyyppisten sanojen siirtymistä myös -ek-loppuisten nominien ryhmään, esim. slu aste^k : astin : astetta⁵⁹⁰. Yleisempää on kuitenkin sekaantumisen -eša-loppuisten adjektiivien taivutukseen, mikä on tunnettua myös karjalasta (esim. karV asteistä (: astie 613) 167 'astioista', karV KTVKM kondeissa (: kondie) 20 'karhuista', aun TAK hardeis 151 'hartioissa'). Savon lounaisen alkoryhmän monikkovartalea vaikei- vastaa yksikön nominatiivissa myöhäsyntyinen vaijis, joka ei vielä ole jaksanut viedä monikko-taivutusta mukaansa (vrt. yks. part. vaihiita - vaijista)⁵⁹¹.

b. Etelä-Pohjanmaan murteessa on diftongin jälkikomponentti assimiloitunut sonanttinsa kaltaiseksi: rohkeesta, harmaas 297. la. Muodossa harmaas (: harmaa) puuttuu ero yksikön ja monikon väliltä, mikä on aiheuttanut analogiatarpeen. Niinpä Isojoen kielimurteessa tavataan harmaas-muodon rinnalla myöhäsyntyisiä asuja harmoos, harmaattis, harmoottis⁵⁹².

c. Lounaismurteiden supistumanomineissa on myöhäsyntyinen diftongi usein analogisesti säilynyt, mutta johdonmukaisesti kadonnut adverbista oikke 164.2. Todettakoon tässä yhteydessä, että adverbi oikein (mon. instruktiivi sanasta oikea) on säilyttänyt alkuperäisen monikkovartalon niilläkin murrealueilla, missä -eša-adjektiivien taivutus on siirtynyt oi-monikon kannalle (huom. myös lounaismurteissa oikkiois - oikkios; ks. 164).

2a. oi-monikkoa, jonka -eša-adjektiiveissa totesimme myöhäsyntyiseksi, käytetään etupäässä lounaismurteissa ja sieltä mahdollisesti mukaankuljetettuna myös Pohjanmaalla; harmaa-tyyp-

pisistä sanoista tavataan oi:llisia hajatapauksia siellä tääl-
 lä: lm oikkiois 164.3, sata vainoista 183.2, hK harmoist 277.2,
 pK oikijoilla 317.2, pP oikijoille 336.2a, siu harmoissa 438.2,
 äyr kiukois 558.2. Savon itäisen ulkoryhmän harmoissa nojau-
 tuu taivutuksessaan yksikön sijoihin (*harmaya > harmā > harmoa
 > harmō : harmōs, harmōst jne.). Kyrämöisten kiukoi-vartaloa
 vastaa yksikössä odotuksenmukainen kiukaa⁵⁹³. Samanlainen on
 suhde Kaakkois-Hämeen murteen muodoissa harmoist : harmā⁵⁹⁴.
 oi-monikon käyttö näissä sekaparadigmoissa näyttää oudolta. Il-
 meisesti eri murteiden vuorovaikutuksessa on tapahtunut vain
 osittaista siirtymistä alkuperäisten kaksitavuisten a-vartaloi-
 den taivutukseen. Huomionarvoiselta tuntuu tosiasia, että oi-
 monikko -gā-loppuisten adjektiivien taivutuksessa esiintyy vain
 niillä alueilla, missä -ea on muuttunut -ia:ksi (tai -ī ~ i:ksi
)⁵⁹⁵. Tämän muutoksen välityksellä ovat adjektiivit valkia, ko-
 mia, sokia yms. siirtyneet asia, astia-tyyppiin, josta koko
 Suomessa käytetään vain oi-monikkaa. Kohtaamme taaskin monikon
 tunnuksen edellisen i:n dissimiloivaa vaikutusta, jonka jo edel-
 lä totesimme tärkeäksi tekijäksi oi-monikon levikissä kolmi- ja
 useampitavuisiin sanoihin (ks. 601.4).

oi-monikon ikä -gā-loppuisissa adjektiiveissa on näin ollen
 tarkoin määriteltävissä: se on syntynyt vasta -ea > -ia (murteit-
 tain > -ija) -muutoksen jälkeen. Nykyiset suhteet näyttävät ol-
 leen samanlaiset jo Agricolasta alkaen, jolla -ia-loppuiset ad-
 jektiivit ovat tavalliset (corckia, swrckia, Sockiadhen, lawi-
 ja, hookiamasti, cangiat), mutta ea:llisia ja e(ö):llisiäkin
 muotoja tavataan⁵⁹⁶. -ea > -ia-muutokseen viittaavia esimerkke-
 jä on Ojansuu löytänyt vanhoista asiakirjoista jo 1300-luvun
 lopusta alkaen: v. 1390 pimixepaiusta (Vehm.), v. 1429 mainitaan

Piikkiöstä pappi nimeltä Hintza Leuilax (= Leviäläksi), v. 1472
 Korkeakylä, v. 1477 Korkekilas (gen.), Korkeikyala (Paimiosta),
 v. 1534 Valkikoskj (Sääksmäki)⁵⁹⁷. Ojansuu arvelee ea > ia (resp. eä > iä) -muutoksen adjektiiveissa olleen tapahtuneena jo noin v. 1400 tienoilla⁵⁹⁸. Samoihin aikoihin on ilmeisesti alkanut oi-monikon levikki puheenalaiseen muotoryhmään. Vanhimmat kirjailijat näkyvät kuitenkin oi-muotoja karttavan; runsaammin tavataan niitä vasta 1600-luvulla (Hemmingillä, Raumanuksella ja Rajaleniuksella) (ks. 616.2).

b. oi-difftongi on eri murrealueilla joutunut ärinäisten muutosten alaiseksi; niinpä Pohjois-Pohjanmaan redusointialueella tunnettuun tapaan oi > oe: kolijoeksi 336.2b.

c. ō (< oi) Etelä-Pohjanmaalla: komioos, harmoos 297.3.

d. o (< oi) lounaismurteissa: makkiost 164.4. Tällä murrealueella on tapahtunut myös kehitystä kalpia > kalppja : kalppjos ~ kalppjois < kalpiois. Vanhassa kirjallisuudessa käytti tällaisia muotoja Hemminki (corkja, surkja, oikja - sokjoitten, makjoix), joka teki tarkan erotuksen i:n ja j:n käytössä, mikä mainitun muutoksen ikäkriteeriona on otettava huomioon⁵⁹⁹. Kaksoitavuisiksi muuttuneissa -eäa-adjektiiveissa on pantava merkille oi-monikon käyttö niissäkin tapauksissa, jolloin sanan ensi tavun sonanttina on o tai u. Odottaisi i-monikkaa kuten poika, soma, sukka-tyypissä. oi-monikon käyttö j:n yhteydessä /oikkjo(i)s, korkkjo(i)s, surkkjo(i)s/ ei lounaismurteissa kuitenkaan näytä olevan ristiriidassa kielentäjän kanssa, sillä j:llä on ilmeisesti samanlainen dissimiloiva vaikutus kuin i:llä.

3. Lähinnä kaakkois-suomalainen on supistumanominien h-tyyppi (korkehille, valkehille)⁶⁰⁰. Pohjanmaan esimerkit edustavat vain sanaa vapaa, joka taivutuksessaan liittyy alkuperäisiin

h-vartaloihin.

a. -hi-: pE vapahis 297.1b, hyr valkehis 558.1, smAL val-
 kehilla 596.1. hyrämöisiltä on merkitty yksikössä valkē : val-
 ken tai valkia : valkielle, mutta monikkomuodoissa nimenomaan
 valkehī (part.); valkehille : valkehis jne. Yksikön ja monikon
 eri edustuksesta johtuen ei käy olettaminen $\bar{s} > h$. Ruoppilan
 käsityksen mukaan on h muodossa levehī samalla tavalla analogi-
 nen kuin sanassa kuollehī (analogian lähteenä kirvehī)⁶⁰¹. Näyt-
 tää kuitenkin siltä, että sivupainollisen tavun edellä tavura-
 ja on säilynyt ja etuvokaalien väliin on monikossa sukeutunut
 siirtymä-äänne h. Osuutensa siihen lienee myös kansanrunouden
 poljennolla, joka on vaatinut h:ta⁶⁰². Vertaukseksi todettakoon
h $\bar{s}$:n jatkajana puheenalaisessa adjektiiviryhmässä niinkin kau-
 kaisella kielialueella kuin eteläeestin murteissa, esim. Rõu
 egehit 'häijyjä', silõhit 'sileitä'⁶⁰³, Ojansuun muistiinpa-
 noissa Lut tsagehit 'sakeita', tsagehist (tr.)⁶⁰⁴. Samanlaista
 on muistiinmerkitty myös setukaisilta, esim. jümehille 'pak-
 suille', ilma herrehhelda vergalda' 'ilman harvoja verkkoja'
⁶⁰⁵. Huomattakoon kuitenkin, että sanoissa, joissa ensimmäinen
 tavu on pitkä, ei h:ta tavata, esim. Se haigidiga' 'sairasten
 kanssa' (vrt. herrehhidiga' : herre' 'harva').

Palataksemme suomen murteiden h-edustukseen, mainittakoon
 erikseen tyypit b. smAL valkehiis, kiukehiis 596.2 ja c. Ke
 vaphaina 352.2. Edellisessä ryhmässä $i > \bar{i}$ loppuheiton aiheut-
 tamana sijaispidennyksenä, jälkimmäisessä esiintyy h:n paikan-
 vaihto (vaphaina > vaphaina).

616.2. Nykymurteiden kannalta katsottuna näemme vanhassa
 kirjallisuudessa sen epä johdonmukaisen piirteen, että -ia-lop-

puisista adjektiiveista käytetään (varsinkin 1500-luvulla) vielä melko yleisesti i-monikkaa: Agricola: (LMAH I) pitkil walkeil waatteil Mark 16. Westh: SKM I walkeis waateis 236:4. Hemmingi: (KMHK) oikeist Vk 190 a, makeilla L 88, Makeis L 92. Kollanius: (AKK) oikeisa 274. Rajaleni: SKH I nijldä oikeilda Christityild 326. Erittäin mielenkiintoiset tässä kohden ovat Agricolan tuntemat muodot. Nän käyttää useimmiten -ia-lop-puisia adjektiiveja (-ea:llisetkin muodot ovat paikoin hyvin tavalliset)⁶⁰⁶, mutta monikossa esiintyy yksinomaan i-monikko. Tällaisille suhteille sangen lähellä on nykyisin Syrämöismurteiden edustus, jossa huolimatta kehityksestä -ea > -ia, -eä > -iä näkyy vallitsevan vielä i-monikko / sokija : sokkeita (sokki - sokioi), püöriä : püöreitä⁶⁰⁷ /. Hemmingillä esiintyy jonkin verran horjuvaisuutta, vaikka -ja:lliset muodot oi-monikkoineen ovatkin ylivoimaisia: makja : makjoix ym. Raumannuksella ja Rajaleniuksella on niinkään tavallinen länsimurteiden nykyinen suhde: -ia:ta vastaa aina oi-monikko. Niukoista esimerkeistä päätellen on sillä kannalla myös Florinuksen kielenkäyttö: VKSL corkioista ja sywist opin Cappalesta 71:24. (Ks. myös 616.1,2a).

h:llista monikkovartaloa sanasta vapaa on viljellyt Kollanius: (AKK) wapahille 3, wapahille-herroille 3.

616.3. Nykykielen supistumanomineissa kuten vanhan kirjasuomen ja murteiden edustuksessa ovat i-monikolliset muodot suosituimpia, vaikka oi-monikkoakin käytetään: apeina - apeoina, komeina - komeoina, korkeina - korkeoina⁶⁰⁸. Instruktiivista ei oi-muotoja yleensä suosita, esim. Kevät walkein aamuin ja illoin (V. A. Koskenniemi), oikein puolin. i:lliset asut ovat

yksinomaiset -g&a-loppuisten adjektiivien adverbiksi kivetty-
neissä muodoissa: oikein, usein, harmaa-tyyppisistä sanoista tun-
tee tavallinen kielenkäyttö vain supistuneita monikkovartaloi-
ta harmai-, vapai-, vajai-, vakai-; runokielessä on mahdollinen
myös siirtymä-äänteellinen h-tyyppi (harmahi-, vapahi-). Muut
eri alkuperää olevat kahteen vokaaliin päättyvät sanat - sellai-
set kuin ainoa, puiroa, haltia, rasia, herttua, porstua, saip-
pua, tanhua - joista suurin osa on selviä supistumatapauksia
(ainoa < *ainoja, mutta haltia < *haltja), on käytännöllisistä
syistä käsitelty edellä kolmitavuisten a-vartaloiden yhteydessä.
Puheenalaisista nomineista voi esiintyä sekä oi- että i-monik-
koa (edellinen suositumpi), paitsi sanoista ainoa ja puiroa,
joissa oi-monikkaa vastustaa dissimilaatio (ainoastaan vartaloit
ainoi-, puiroi- eikä aino-oi-, puiro-oi-). Samasta syystä on
sanoissa astia ja rasia yksinomainen oi-monikko (vartaloit asti-
oi-, rasioi- eikä asti-i-, rasi-i-).

Genetiivi

617.1. a-vartaloisten supistumanominien genetiivimuodoissa
vallitseva kirjavuus johtuu ensinnäkin erinäisten historiallis-
ten kehittymien monipuolisuudesta. Muodostuksen moninaisuutta
on omiaan lisäämään analogisten sijapäätteiden runsaus.

1. Kantasuomen yksikkövartalaiseen genetiiviin palautuvat
äänneläillisesti länsimurteiden käyttämät -ain-, -än- ja -an-
loppuiset edustustavat:

- a. -ain: lm korkkiain 165.2, Ke valkiain 353.1. Kehitys-
kulku: *korke&a&en > korkea-en >> korkiain.
b. -än (< -ain) Etelä-Pohjanmaalla: komiaan 298.1.
c. -an (< -ain) lounaismurteissa: kalppian, nopja 165.3.

2. Kantasuomen monikkovartalaiseen genetiivityyppiin "kor-
kei^{sen}, "harma^{isen} palautuvat äännelaillisesti -jen-, -len-
ja ren-päätteiset ryhmät:

a. -je(n): sE korkeije(n) 387, sPu vappaijen 456, sLoa val-
keijen 504.1. Lounaismurteissa ja niiden itäisellä reuna-alu-
ella on sijapäätteen j kehittynyt todennäköisesti i:stä ("har-
ma^{isen} > harmai-en > harmajen) eikä š:stä kuten juuri esite-
tyissä itäsuomalaisissa esimerkeissä: lm harmaje^š 165.1, hE
harmajen 259.1a.

b. -len (< -sen): hK koreilen 278.1a.

c. -ren (< -sen): hE valkeiren 259.2, hK koreiren 278.1b;
(ai > ä) pE harmaaren 298.2a. Monikkovartaloltaan analoginen
on Etelä-Pohjanmaan harmooren 298.2b, jonka taivutus muissa ob-
liikvisijoissa nojautuu kaksitavuisiin a-vartaloihin (harmool-
la - paikoolla).

3. Etupäässä itäsuomalainen on supistunut tyyppi: hE har-
main 259.1b, vI valkei 525.2, vL sokkein 543, sav korkein,
harmain 579; - äyrämsisillä analoginen oi-monikko sanassa kiu-
kaa: kiukoin 559.2. Kannaksella tavataan rinnakkaisasuna val-
keihe-tyyppiä, joka sijapäätteeseen nähden on analoginen. Ly-
hyemmätään muodot eivät mitenkään voi olla äännelaillisia.
Näyttää siltä, että kaksitavuisien sanojen rinnakkaismuodot
pattoi (äännelaillinen) ja pattoihe (analoginen) ovat vieneet
mukaansa myös supistumanominit, joissa kaksitavuisien vaikutuk-
sesta on ruvettu käyttämään myös lyhyempää genetiiviä (ks. myös
617.2).

4. Kannakselais-inkeriläisessä edustuksessa tavataan monikko-
muodoille tunnusomaista h-vartaloa (ks. 616.1,3): vI sokehī
525.3, äyr valkehiin 559.1, smAL kiukahiin 597. š:n kadottua on

i-e murrealueelle ominaisena ilmiönä kehittynyt edelleen i:ksi.

5. Analogisina sijapäätteinä tavataan a-vartaloisten supistumanominien genetiiveissä -tten, -ten ja -hen, joiden alkupe-
räästä olemme tehneet selkoa jo yksitavuisten nominien yhtey-
dessä (ks. 105.1).

a. -tten-pääte liittyneenä kirjakielen tavoin sekä i:lli-
seen että oi:lliseen monikkovartaloon: saty harmaitten 201, hS
useitte(n) 220, hE harmaitten 259.3; metateesitapauksena Ke
vaphaitten 353.2; lounaismurteissa ai > a: kalppiatten ~ kalpp-
jatten 165.4; - lounaismurteissa esiintyy sekä oi-diftongin
säilymistä että muutosta oi > o: kalppioitten ~ kalppjoitten
165.5a; rohkioitte ~ rohkjoitte 165.5b.

b. -ten-pääte liittyy vain i:lliseen monikkovartaloon; sitä
tavataan muutamissa hämäläismurteissa ja niiden kaakkoiskulmas-
ta vähän levinneenä myös savon lounaisessa ulkoryhmässä: hE
valkeiten 259.4, hK koreiten 278.2, sLou valkeiten 504.2.

c. -hen-pääte itämurteiden genetiivi-illatiiveissa. Moni-
kon genetiivissä on -hen-pääte analoginen, illatiivissa sitä-
vastoin odotuksenmukainen (korkeihin < *korkeihin). Redusoin-
tialueella on monikkovartalon diftongin jälkikomponentti ma-
daltunut e:ksi: sP korkeihin 407, siu korkeihin, äindihin 439.
la, vi valkeihe; - siu korkeihin 439.1b. Savon itäisen ulko-
ryhmän esimerkeissä on sanalla harmaa oi(oe)-diftongiin päätty-
vä monikkovartalo (vrt. yksikössä harmo-): harmoihe(n) 439.2a;
- harmoehen 439.2b.

6. Erikseen käsiteltäköön Arhon Etelä-Pohjanmaan Isojoen
kielimurteen tutkielmassaan mainitsevat -ttien-loppuiset moni-
kon genetiivit: harmaattien 298.3a; - harmoottien 298.3b⁶¹⁰.
Ensi silmäyksellä nämä muodot muistuttavat vanhassa kirjasuo-

messa tavattavia, erikoisesti Agricolan viljelemiä -ttein-päät-
teisiä sekaantumagenetiivejä muittein, kättein, wettein yms.
Tässä ei kuitenkaan ole kysymys varsinaisista harmaa-sanana mo-
nikkomuodoista, joita puheenalaisessa murteessa käytetään har-
maaren- ja harmooren-asuisina. On syytä huomauttaa, että Ete-
li-Pohjanmaan murteissa in. harmaas, el. harmaast, ad. harmaal-
la, abl. harmaalta jne. merkitsevät sekä yksikköä että monikkoa.
Sekaannusten välttämiseksi on johdannaisten semmotti-, tämmöt-
ti-mallia noudattaen otettu monikossa harmaa-vartalon rinnalla
käytäntöön myös harmaatti-vartalo, jota käytetään kautta para-
digman: in. harmaatti/s, el. -sta, ad. -lla, abl. -lta, all.
-lle, ess. -na jne. Tarkkaan ottaen kuuluvat puheenalaiset ge-
netiivit harmaattien ja harmoottien kolmitavui-
sten e-vartaloi-
den ryhmään (varsinaisena genetiivin sijapäätteenä vain -en).

617.2. Vanhassa kirjallisuudessa edustavat yksikkövartaloi-
ta genetiiviä kolmitavui-
sten a-vartaloiden taivutuksesta tunne-
tut tyypit:

1. -dhen-päätte, jonka § sivupainollisen tavun jäljessä on
hänneläillisesti säilynyt. Esimerkkejä vain Agricolalta: SKM I
ninen Sokiadhen Silmet 195:13, (GMA) oikeadhen UT 319 b, Socki-
adhen Rk III b.

2. -ain-päätte vanhan kirjasuomen yleisimpänä edustustapana:
Agricola: (GMA) corkkiain UT 221 b, Lokiain UT 293 a, Vsiain
UT Alc, (GMA) surkiain We 8 a. Martti: SKM II corkkiain 141. So-
rolainen: (VSK) oickiain 621, sokiain 63, corkkiain 438, makiain
92, 256. Raumannus: (XTRK) sokiain III D 6.

3. -aidhen-genetiivi edellisten ryhmien sekaantumamuotona
Martilla: SKM II corkkiaidhen 85.

Monikkovartalosisesta genetiivityypistä puuttuvat varmat esimerkit. Penttilän osaksi rekonstruoima Upsalan evankeliumikirjafragmentin muoto (USEF) kanck/ei/dhen 15:19 on pikemmin merkittävä - jos nojaudumme Agricolan käyttämiin genetiivimuotoihin - kanck/ia/dhen-asuseksi. Vrt. Agricolalla Sockiadhén (ks. edellä kohta 1). Huomattakoon kummassakin tapauksessa vartalokonsonantin geminoituminen lounaismurteiden tavoin.

Varsinaisesti monikkovartalosisiksi genetiiveiksi ei käy katsominen -ein-, -ain-, -oin-päätteisiäkään muotoja. Agricola: (GMA) Corein Ps 27 a, 117 a, corein Pr 4 b, oikein UT 250 a, sokein UT 128 b, walkein UT 346 b. Raumannus: (ATRK) corckein I F 1; - Agricola: (GMA) Vainain We 51 b; - Raumannus: (ATRK) corckioin I C 3; - Agricola: (LMAH II) wapadein Ilm 19. Tätä genetiivityyppiä viljellään nykyään etupäässä kannakselaais-inkeriläisissä murteissa, mutta se on tunnettu myös lounaismurteiden vaikutuspiirissä läntisellä Uudellamaalla (harmain, ks. 617.1,3). Ilmeisesti on tällaisia supistumamuotoja tavattu 1500-luvulla laajemmaltikin, mahdollisesti koko lounaismurteiden alueella, josta ne ovat päässeet silloiseen kirjakieleen. Idässä totesimme korkei ~ korkeihe-tyypin syntyneen kaksitavuisten nominien rinnakkaisgenetiivien pattoi ~ pattoihe vaikutuksesta. Lännessä ovat supistumanominit mukautuneet - jos emme ota huomioon mahdollisuutta Corein < *korkeisen /sellaiseen on viitanut Rapola Agricolan käyttämän ylpein-muodon yhteydessä (< *ülpeisen)⁶¹¹, kuitenkin tarkemmin selittämättä kehityskulkua - kaksitavuisten i- ja e-vartaloiden taivutukseen, mallina proportiöanalogia papeista, veljeistä : sokeista; papein, veljein : x; x = sokein. Tämänlaatuaisia genetiivejä on eniten käyttänyt Agricola, joten tulee ajatelleeksi, että sokein-tyyppi on aikoi-

naan ulottunut lounaismurteista kautta etelähämeen Pernajaan asti. Tässä tapauksessa odottaisi Kaakkois-Hämeen edustuksessa jälkiä supistumanominien -ein-loppuisesta genetiivistä ja mahdollisesti myös proportioanalogiaan johtaneesta pääistä : pa- pein ja veljeistä : veljein -taivutuksesta. Eri kriteerioiden perusteella tuntuu kuitenkin todennäköiseltä, että Kaakkois-Hämeessä ei tällaista taivutusta ole koskaan tunnettu. Näyttää siis varmalta, että Agricola on saanut sokein-tyyppisen genetiivin kielenkäyttönsä lounaismurteista; tukea käyttämilleen muodoille on tarjonnut tuntemansa viipurilaismurteen samankaltainen edustus.

Supistumanominien analogisina genetiiveinä on vanha kirjasuomi käyttänyt myös -tten- ja -ten-loppuisia asuja:

1. -tten-pääte liittyneenä sekä i:lliseen että oi:lliseen monikkovartaloon: Hemminki: (AMHK) corkeitten Vk 145 b, (AHK) surkuitten Vk 190 b 3 'surkeiden'. Kollanius: (AKK) wapaitten 9; - Hemminki: (AHK) sokijeitten L 22.

2. -ten-pääte, jota ainakin Kollaniuksella on pidetty ortografisena (pro -tten-)⁶¹²: Agricola: (GMA) Coreiten We 13 a, 51 a; - Kollanius: (AKK) wapahiten 24:11.

617.3. Nykysuomi käyttää a-vartaloisista supistumanomineista miltei yksinomaan -iden- ja -itten-loppuisia muotoja, esim. korkeiden - korkeitten, korkeoiden - korkeoitten; vapaiden - vapaitten (vanhemmassa runokielessä myös vapahien - vapahitten). Tällä tavoin esitetään asia kieliopissa ja "Nykysuomen sanakirjassa"⁶¹³. i:llisiin monikkovartaloihin nähden se pitääkin paikkansa, esiintymärunsas: korkeiden 82,0 %, korkeitten 18,0 %⁶¹⁴. oi:llisilta muodoilta (korkeoiden, korkeoitten), jotka niinikään on katsottu kirjakielissä mahdollisiksi, puuttuu tarkkaan ottaen

murrettausta, sillä murteissa liittyy oi-monikkoon pakollisena piirteenä adjektiivin -ia-loppuinen perusmuoto (korkia). Sama on asianlaista vanhassa kirjasuomessa, jossa kylläkin tavataan suhde korkia : korkein (gen.) : korkeita, muttei koskaan korkea : korkioi-(den - tten). Palautettakoon supistumanominien oi-monikon ehtona mieleen murteissa tapahtunut -ea > -ia-muutos, josta seurasi dissimilaation aiheuttama i:llisten monikkomuotojen vaihtuminen oi:llisiin (korke-i- > korki-oi-). Kirjakielen perusmuoto korkea ei edellytä mitään dissimilaatiota, joten korkeoi-vartalo vaikuttaa keinotekoiselta. oi-monikon käyttö supistumanomineissa lieneekin nykyisin sängen harvinaista. Ainakaan Nirvi tilastollisessa tutkielmassaan suomen genetiivityyppien esiintymärunsaudesta ei esitä mitään korkeoi-tyyppiin viittaavaa⁶¹⁵. Käsittäkseni tulisi kieliopista poistaa -eä-loppuisten adjektiivien keinotekoinen taivutus tyyppi korkeoi-, semminkin kun se ei näytä voittaneen jalansijaa yleiskielessä.

Tilastollisen tutkimuksen perusteella ei nykyään enää suositeta yksikkövartaloista eli 2. genetiiviä, jonka käyttö rajoittuu vain sellaisiin yhdyssanoihin kuin esim. sokeainkirjoitus⁶¹⁶.

Partitiivi

618.1. Kantasuomalaisen *korkeäita-asun jatkajina suomen murteissa ovat useimmiten partitiivityypit, joissa -ta-pääte painottoman tavun diftongin jälkeen jouduttuaan on säilynyt vahva-asteisena. Yksikössä sijapäätteen kehitys on kulkenut toisin, mikä kuvastuu mm. suhteessa korkeita : korkeaa.

1. -ta-pääte liittyy i:lliseen monikkovartaloon seuraavissa edustustavoissa, joissa diftongin jälkikomponentti i on monikon

tunnuksena säilynyt, madaltunut, kadonnut tai assimiloitunut sonanttiinsa (ks. 616.1,1):

a. Valtaedustuksena odotuksenmukainen i-loppuinen diftongivartalo: turY korreit 184, sata vainaita, makkeita 184, hS ko-
peita 221, hP korreita 239.1, hE korkeit 260.1, hK harmait 279.
la, pE-s oikeita 299.1c, pK koreita 318, Ke valkeita 354.1a,
lakkeita 372.1, sE komeita 388, sP hoppeita 408, siu sakkēita
440.1a, siu korreita 472, smM rüleida 489, slou useita, vapai-
ta 505, vi sokkeita 526.1a, asteita 526.1b, vL harmaita 544, sav
korreit 580.1, smAL harmait(a) 598.2. Viipurin itäryhmän esi-
merkkien joukossa on alkuaan -ia < -ja-loppuisia sanoja, jotka
yksikkövartalon välityksellä ovat siirtyneet supistumanominien
taivutukseen (astia > astē : asteita). Huomattakoon tässä tyy-
pissä -ta-päätteen käyttö myös aikaisemmasta nelitavuisesta sa-
nasta ankeria (> ankerē :) vi ankereita 515. Metateesin synnyt-
tämää diftongivartaloa näemme Peräpohjolan esimerkissä Ke vap-
haita 354.1b (< vapahita).

b. Redusointialueella ee (< ei): siu korkeita 440.1b.

c. Etelä-Pohjanmaalla e (< ei) ja ä (< ai): korkēta, har-
maata 299.1a.

d. Kaakkois-Hämeen murrepiirissä päättyy monikkovartalo
i:hin, mikä on oudoksuttavaa: hK makit 279.1b, Haas oikit 279.
1b. Edellisestä esimerkistä on Lindén lausunut mielipiteenään,
että yksikkömuotojen analogiaa voitaisiin ehkä ajatella (ea
> i, eä > i)⁶¹⁷. Yieläkin luontevammalta näkyy tuntuva selitys,
että -ea-, -eä-loppuiset adjektiivit ovat muutoksen ea, eä >
i jälkeen siirtyneet valmis-, kaunis-tyyppisten sanojen taivu-
tukseen, joilta niinikään puuttuu ero yksikkö- ja monikkovar-
talon väliltä (valmī-, kaunī-).

e. Tulkinvaraiselta näyttää Chydeniuksen Laihian murteesta esittämä monikon partitiivi pE vaphata 299.3b sanasta vapaa : vaphat (mon. nom.)⁶¹⁸. Laihian murteen monikkomuotojen edustus on horjuvaa, mikä ilmenee rinnakkaismuodosta vaphahia ja samavartalosisista asuista vaphahien, vaphahis, vaphahista⁶¹⁹. Painovirheen oletaminen (pro vaphaata) ei tule kysymykseen, sillä e-vartalosisista supistumanomineista mainitsee Laurosela Etelä-Pohjanmaalta samanlaista edustusta (kirvhetä, viarhata) ja sanoo Laihialla joskus kuulleen pitkävokaalistakin partitiivia (viarhata, huanheta)⁶²⁰. Jälkimmäiset ovat epäilemättä äänneläilliset, joten voimme olettaa vaphata-asuun tullun pitkävokaalisen vaphata-tyypin välityksellä. Lyhytvokaalinen partitiivi vaphata lienee kuitenkin lähinnä monikon nominatiivin vaphat analogian synnyttämä. Tämmeisten lyhytvokaalisten muotojen iästä arvelee Laurosela, että aivan vanhoja nämä luonnollisesti eivät ole, koska äänneläillisiakin muotoja vielä kuulee⁶²¹. Sanomattakin on selvää, että monoftongiutumista on edeltänyt metateesi⁶²², siis kehitystä vaphaaita > vaphahita > vaphaita > vaphata | > vaphata.

2. -ta-päätteen liittymistä -eä-loppuisten adjektiivien oi:lliseen monikkovartaloon tavataan länsimurteisessa; yksityisistä sanoista (harmaa, kiukaa) esiintyy vastaavanlaista myös itämurteisissa (jopa Inkeriä myöten). Monikkovartalon diftongi on useimmiten säilyneenä, mutta murrekehityksestä johtuen saattaa sijapäätteen edessä olla myös oe, ō tai o:

a. oi: lm oikkioit, gauhjoit 166.2a, satY usioita 202, hP usioita 239.2, hK harmoit 279.1c, Haas oikijoit 279.1c, pP oikioita 337, sIu harmoit 440.2a, äyr kiukoita 560.2.

b. oe (< oi) savolaismurteisissa sanasta harmō (< harmaa <

harmā): siu harmoeta 440.2b.

c. $\bar{o} - \bar{v}\bar{o}$ (< oi): hK harmöt 279.1d, pE korki^jöta 299.1b,
siu harmötä 440.2c.

d. $\bar{o}$ (< oi) lounaismurteissa: makkiot 166.2b.

Partitiivin sijapäätteeseen nähden ovat tavalla tai toisella analogisia seuraavat i- tai oi-monikon edustustavat:

la. -ja: To korkeija 372.2; metateesitapauksena Ke vaphaja 354.2b.

b. -ia tai -i supistumattomissa h-muodoissa: pE vapahia 299.3a; - kannakselais-inkeriläinen tyyppi VI sorehi, rapehi 526.2, Äyr harmahi 560.1, smAL kiukahi 598.1.

c. Kehitykseen jalkoja > jalkoi mukautuen on tultu taivutus-päätteettömään diftongiedustukseen: lm harmai 166.1b, hE ruskei, harmai 260.2, sav sokkei, harmai 580.2, smAL valkei 592.3.

d. -i: lm ruski 166.1a. Kun lounaismurteissa ovat jälkita-vujen vokaalit lyhenneet, saattaa ajatella kehitystä ruski < ruski (vrt. hK oiki-t). Ilmeisesti näin ei kuitenkaan ole käynyt, sillä supistumadiftongia ei vastaa lounaismurteissa e (oikke 'oikein', ks. 164.2). Todennäköisesti on käsittelyalaisessa murteessa tapahtunut ruskea > ruskia > ruski > ruski-muutoksen rinnalla myös kehitystä ruskea > ruskē > ruske, johon näkyy Perniön muotokin kuuluvan⁶²³. Supistumenominin kulunutta ruske-vartaba on käsitelty kaksitavuisten e-vartaloiden tavoin ja monikkomuodot on muodostettu i:llisinä. Vastaavanlaista tapamme myös e- ja h-vartaloisten nominien supistumamuodoissa, jotka ovat olleet mainittua kehitystä tukemassa (homettunnis 'homehtuneissa', seippis 'seipäissä', seippi 'seipäitä' yms.⁶²⁴; ks. 1295.1,3 ja 1303.1,3d).

Niin sijapäätteeseen kuin monikkovartaloonkin nähden ovat

analogisia oi-monikon muodot:

2a. -oja (< -oi-a): pB korki^joja 299.2, Ke valkioja 354.2a.

b. -oi (< -oja): lm makkioi 166.3, Tyts valkioi 279.2,

VI sokioi 526.3.

Erikseen mainittakoon Etelä-Pohjanmaan partitiivit harmaat-
tia 299.4a ja harmoottia 299.4b, joita sanasta harmaa käytetään
odotuksenmukaisen muodon harmaata (myös yks. part.) rinnalla.
-tt-aines kuuluu sanavartaloon (ks. 617.1,6).

618.2. 1. Vanha kirjallisuus viljelee -t(a)-päätteisiä par-
titiiveja, enemmistönä i:lliset monikkomuodot:

a. i-monikko: Hemminki: (AMHK) Oikeit Vk 105 a. Sorolainen:
(VSK) corkeita 200. Raumannus: (ARK) oikeita I B. Rajalenius:
(ASMAH I) corkeita MCS G II b, oikeita MCS I IV a.

b. oi-monikollisissa muodoissa huomattakoon vokaalikombi-
naatio -ioi- (eikä -eoi- kuten nykysuomessa on tapana): Rau-
mannus: (ARK) oikioita I B 2. Rajalenius: (ASMAH I) cauhioita
MCS B II b.

2. Hemmingin käyttämä partitiivi (AMHK) corkei L 2:2 on si-
japäätteeltään analoginen (< korkeja < korkeija). Mahdollisesti
ovat tällaisia muotoja tunteneet muutkin lounaissuomalaiset kir-
jailijat, mikä poimintojen niukkuudesta ei selviä.

618.3. Nykysuomi suosii äänneläillistä -ta-partitiivia:
korkeita, hopeita, komeita, surkeita, harmaita. -eša-loppuisis-
ta adjektiiveista on mahdollinen myös oi-monikko (korkeita),
mutta varsin epätavalliset ovat -oja-loppuiset partitiivit
(korkeoja, hopeoja)⁶²⁵. Näyttää siltä, ettei dissimilaation
synnyttämiä korkioi-, hopioi-vartaloisia murremuotoja ole help-
po sopeuttaa kirjakieleen, sillä vokaalikombinaatio -eoi- on

kielentajulle yhä vieras (ks. myös 617.3).

Illatiivi

619.1. Supistumanominien illatiiviedustusta tarkattaessa otamme lähtökohdaksi kantasuomalaisen *korke^oi^hen, *harmayⁱhen-asun. Edellä käsiteltyjen monikkovartaloitten ja h-, s- sekä supistumapäätteiden kombinaatioina tavataan suomen murteissa noin parikymmentä illatiivivarianttia, jotka ryhmittelemme sijapäätteiden perusteella seuraavasti:

1. -he(n)-pääte, joka liittyy i-loppuiseen tai redusoituneeseen diftongivartaloon, on säilynyt muutamissa itämurteissa:

a. siu kankeihin 441.1a, vi harteihäkki 527, sav valkeihin 581;-

b. siu korkeihin 441.1b; - c. siu harmoehen 441.1c.

2. -hi(n)-pääte liittyneenä edellisessä ryhmässä mainittuihin vartaloihin tai diftongin vokaaliutumisalueilla pitkään vokaaliin:

a. sp korkeihin 409.1, siu korkeihi(n) 441.2a; - b.

siu korkeihin 441.2b; - c. pE harmaahin 300.1a.

-hi(n)-pääte myöhäsyntyiseen oi-vartaloon liittyneenä; monikkovartalon päätevokaleina oi, oe, ō tai o:

a. lm kalppioihin - kalppjoihin 167.1a, siu harmoihi(n) 441.2c; - b. (oi > oe) pK

oikioihin 319, siu harmoehin 441.2d; - c. (oi > ō) pE harmoehin,

komioihin 300.1b; - d. (oi > o) lm oikkiohi 167.1b.

3. -hin-päätteestä, jossa lyhyt i on analogisesti pidentynyt, on esimerkkinä oi-monikollinen illatiivi: vl korpioihin 545.

4. Supistumaillatiivia kaksitavuisien a-vartaloitten malliin tavataan sekä i:llisestä että oi:llisestä monikosta: a. äyr valkehi 561.1, huom. yksikössä h:ton vartalo (ill. valkiaa); -

b. lm makkioin 167.2, äyr kiukoi 561.2; - lounaismurteissa

myös -oin > -o: makkio 167.3.

5. a-vartaloisten supistumanominien s-illatiivit ovat sijapäätteeseen nähden analogiset. Tavataan vain i:llistä monik-
kovartaloa; ainoana poikkeuksena siu harmoisii(n) (kohta e):

a. -se(n)-pääte suomen murteissa on sangen harvinainen:
vi korkeise, harmaise 527.2.

b. -sse(n)-pääte s:n geminaatiosta päätellen on kehittynyt
-sehen-asusta; sijapäätteen alkuperäinen e-vokaali on säilyneenä:
lm harmaisse 167.4; - smAL valkehisse, kiukahisse 599.

c. -s-pääte (<-sen) esiintyy lounaismurteissa (joista tähän kuuluvat esimerkit puuttuvat) ja läntisellä Uudellamaalla:
hE harmais 261.2.

d. -sihin-pääte on monikon tunnuksen i:n vaikutuksesta kehittynyt -sehen-asusta. e:n vaihtuminen i:hin tapahtui kyseisessä tapauksessa analogiatietä⁶²⁶. -sihin-päätteestä sellaisenaan puuttuvat poiminnoissa esimerkit, mutta siinä tapahtunutta metateesia tai i:n sisäheittoa s:n ja h:n välistä voimme todeta Pohjanmaan ja Peräpohjolan murteissa: pE vapahishin 300.2; - Ke vaphaishin 355.1. Peräpohjolassa (varsinkin Kemijoen murteissa) on s:n jälkeen joutunut h hyvin yleisesti assimiloitunut s:hän (sh > ss), josta on seurauksena -ssin-pääte: Ke vaphaissin 355.2. Yksikössä esiintyy tällöisissä tapauksissa -ssen-pääte (veneheshen > venehessen yms.)⁶²⁷.

e. -si(n)-pääte käytetään useissa murteissa (< -sihin):
sata korkeisi(n) 185, hS harmaisiin 222, hE harmaisin 261, hK harmaisii 280, sE korkeisii 389, sP korkeisiin 409.2, siu korkeisii(n) 441.3a, sLou valkeisii(n) 506; - siu harmoisii(n) 441.3b.

619.2. Vanhan kirjasuomen supistumanominien illatiivimuodoista on esimerkkejä perin niukalti: Hemminki: (hNK) valkein